M. BLECHER

mai puțin cunoscut

M. BLECHER,
MAI PUȚIN CUNOSCUT

— Corespondență și receptare critică —

215404

Ediție întocmită de MĂDĂLINA LASCU
Prefață de ION POP

CUPRINS

Prefață 9
Notă asupra ediției 21
Geo Bogza: *De vorbă cu M. Blecher* 23

CORESPONDENȚĂ

Geo și Elisabeta Bogza 29
Pompiliu Constantinescu 146
Lucia Demetriade-Bălăcescu 148
Lucia Demetrius 191
Emil Ocneanu 193
Ieronim Șerbu 194

INEDITE

Ioniță Cubiță 199
Poezia transcendentală 203
Ion Manolescu: *Odihna neagră* 203

TRADUCERI

Julien Lanoë: *Arta cu fructe de sticlă* (fragment) 206

PUBLICISTICĂ

Vitrină franceză 210

RECEPTAREA LUI M. BLECHER

* * * M. Blecher: *Corp transparent* 215
I. Mihăescu — M. Blecher: *Corp transparent* 216
S. Hay — M. Blecher: *Corp transparent* 216
* * * M. Blecher: *Corp transparent* 217
M/ihail/ C/antonieru/ — M. Blecher: *Corp transparent* . . 218
G/eo/ B/ogza/ — Cartea lui M. Blecher 222
Mihail Sebastian — M. Blecher: *Întâmplări în irealitatea imediată* 223
Ion Manolescu — Compoziție. Lui M. Blecher 227
Mihail Gresian — M. Blecher: *Întâmplări în irealitatea imediată* 227
* * * M. Blecher: *Inimi cicatrizate* 229
Tiberiu Iliescu — *Pretexte critice. Jurnalul de sanatoriu* 230
* * * M. Blecher: *Coeurs cicatrisés* 232
Miron Grindea — Mesagiul lui M. Blecher 232
Mihail Sebastian — M. Blecher: *Inimi cicatrizate* 237
Constantin Fântâneru — M. Blecher: *Inimi cicatrizate* . . . 244
M. Rudich — Berck, orașul oamenilor de ghips 246
Alexandru Mironescu — *Inimi cicatrizate*: roman de M. Blecher 248
I. Biberi — M. Blecher: *Blessures guéries* 250
D. Trost — M. Blecher: *Inimi cicatrizate* 254
Justin Neuman — Revelația literaturii lui M. Blecher 258
Mihail Sebastian — Despre *Inimi cicatrizate*. Cu prilejul unei traduceri 316
Geo Bogza — După moartea lui Blecher 320
B. Tzoani — A murit M. Blecher 325
M/iron/ G/rindea/ — După moartea lui M. Blecher 327
Felix Aderca — Arta chinuitului Blecher 329
Ury Benador — Sicriu liberator 332

Mihail Sebastian — Moștenire 335
I. Peltz — Un singular: M. Blecher 335
Sașa Pană — Cu inima lângă M. Blecher 337
Sașa Pană — Pomenirea lui M. Blecher 340
Sașa Pană — Cu inima lângă M. Blecher 344
Sașa Pană — Fișă bio-bibliografică 349
Sașa Pană — Cu inima lângă M. Blecher 351
Sașa Pană — Medalion M. Blecher 356
I. Bacalu — La reeditarea romanelor lui M. Blecher 357
A. B. — M. Blecher, între biografie și creație 362
E. Suhor — M. Blecher: 50 de ani de la moarte 365

BIBLIOGRAFIE 371

ILUSTRAȚII 387

SURSA ILUSTRAȚIILOR 391

B.C.U. „M. EMINESCU" IAŞI

PREFAȚĂ

SCRISUL CA RESTRUCTURARE A VIEȚII

Despre viața tragicului autor al romanelor Întâmplări în irealitatea imediată *(1936),* Inimi cicatrizate *(1938) și* Vizuina luminată *(scris în ultimele luni înainte de moarte, în 1937–1938) au putut fi citite până acum câteva tulburătoare mărturii lăsate îndeosebi de Geo Bogza, Saşa Pană, Mihail Sebastian. Fostului director al revistei de avangardă „unu" (1928–1932) și al micii edituri cu același nume, Saşa Pană, care era în corespondență cu scriitorul încă din 1934 și, lucrând mai apoi ca medic militar în regiunea Botoșanilor, l-a frecventat în ultimii doi ani de viață, adică între iunie 1936 și primăvara lui 1938 (Max Blecher s-a stins la 31 mai 1938) — tatăl prozatorului îi încredințase manuscrisele rămase nepublicate. „Ediția completă" a scrierilor sale, pregătită în 1947 în două volume pentru Editura Fundațiilor Regale, condusă de Al. Rosetti, n-a mai avut însă cum să apară, prestigioasa instituție fiind desființată la sfârșitul aceluiași an. „Ediția întocmită", ce cuprindea, în afara romanului inedit* Vizuina luminată, *și placheta de versuri* Corp transparent *(1934), alte poeme și proze originale, traduceri, precum și pagini de publicistică și corespondență cu autorul ediției și cu Ilarie Voronca, s-a tipărit, însoțită de „un cuvânt de Saşa Pană", abia în 1971, la Editura „Cartea românească". Li s-au adăugat în timp paginile de afectuoasă aducere-aminte ale lui Geo Bogza,*

imprimate mai întâi în revista „Azi“, la un an de la moartea romancierului (reluate în G. Bogza, Scrieri în proză, *IV, E.P.L., București, 1959), după ce prietenul cel mai apropiat al lui Blecher din ultimii săi ani scrisese, mai ales în revista „Vremea“, generos-înțelegătoare texte de întâmpinare, la apariția primelor sale două romane, și sprijinise publicarea, tot acolo, a unora dintre eseurile și notele sale critice. La rândul său, Mihail Sebastian, autorul unor recenzii elogioase la cărțile lui Blecher (despre care Pompiliu Constantinescu și Eugen Ionescu scriseseră, și ei, cu o particulară comprehensiune și solidaritate), înregistrase în* Jurnalul *său emoționantele vizite la patul suferinței acestuia de la Roman, în pragul sfârșitului prematur.*

Volumul de față sporește considerabil datele despre viața și opera lui M. Blecher, în primul rând prin publicarea scrisorilor adresate lui Geo Bogza, în perioada 1934–1938 (la care se adaugă un număr de mesaje către alți corespondenți, printre care pictorița Lucia Demetriade-Bălăcescu), dar și a unor pagini inedite sau rămase în revistele timpului, precum și a unui destul de consistent „dosar“ critic, ce reunește lecturi ale operei, neadunate încă între coperțile unei cărți.

Partea cea mai substanțială și mai impresionantă a paginilor acestui volum o reprezintă, desigur, scrisorile trimise de M. Blecher lui Geo Bogza, începând cu data de 5 iunie 1934, pe când scriitorul suferind se afla la Brașov, în îngrijirea surorii și a cumnatului său (acolo se și cunoscuseră). Cititorul va descoperi în ele unul dintre documentele omenești cele mai profund tulburătoare din câte a produs un scriitor român; tulburătoare până la zguduire prin extraordinara tensiune subterană stăpânită cu adevărat eroism de un om care, știindu-se condamnat irevocabil și suportând

timp de aproape un deceniu cele mai teribile dureri ale trupului, a fost în stare să-și interzică orice tentație retorică.

Ceea ce se poate nota încă din primul concentrat mesaj brașovean este tocmai această extremă discreție cu privire la propria dramă, o pudoare și o „rușine" față de „situația (sa) actuală" pe care o consideră — culmea! — „porcesc de bună, în timp ce știu că alți oameni o duc greu"... În ianuarie 1935, va găsi și expresia cea mai exactă a acestei modestii a suferinței, fie ea și atroce, scriind: „mi-am pus în cap să nu mai scriu nimănui detaliile bolii mele, fiindcă găsesc grețos să pun pe hârtie și să etalez mizeria așa ca un fel de 'vitrină de martir'". Și va reuși să-și țină cuvântul, scăpând abia, și inevitabil, câte o notă depre „situația infernală" în care se afla, „foarte deprimat din cauza unor complicații a(le) bolii" ori a „vidului cel de toate zilele", cu „aceeași tonalitate cenușie de viață monotonă și solitară", atingând un fel de apogeu dramatic în mărturisirea din scrisoarea ce relatează călătoria la București din martie 1937, pentru internarea în spitalul Saint Vincent de Paul: „Toate oasele mi-s zdrobite". Despre acest episod „atroce", Mihail Sebastian a lăsat într-o pagină de jurnal rezumatul întâmplărilor povestite lui de scriitorul însuși.

Pe un atare fond de suferință cotidiană se scrie o operă pe care istoria literară a așezat-o deja în rama „prozei autenticității", a „experienței" și „trăirii", într-o suită de creații definitorii pentru generația anilor '30, a unor Mircea Eliade, Anton Holban, M. Sebastian, C. Fântâneru. La M. Blecher, acest aer al epocii preocupate de o valorizare mai pregnantă și tensionată a relației dintre literar și existențial, se întâlnește însă cu o dramă individuală ieșită din comun, care înscrie faptul creator în miezul însuși al experienței de viață ca trăire-limită, conferindu-i dimensiuni paroxistice. Lectura corespondenței cu Geo Bogza vine să

întărească cu noi și mișcătoare argumente această relație organică dintre scris și trăit, pe care prozatorul o afirmase apăsat și într-o scrisoare adresată în 1934 lui Sașa Pană, ce solidarizează, pe de altă parte, creația sa cu amintitul climat de sensibilitate al vremii: „Irealitatea și ilogismul nu mai sunt de mult pentru mine vagi probleme de speculație intelectuală. (...) Idealul scrisului ar fi pentru mine transpunerea în literatură a înaltei tensiuni care se degajă din pictura lui Salvador Dali. Iată ce-aș vrea să realizez, — demența aceea la rece, perfect lizibilă și esențială" — (v. M. Blecher, Vizuina luminată, *Ed. „Cartea românească", București, 1971, p. 317). O epistolă din 1937 trimisă lui Geo Bogza repune în termeni nu mai puțin decișii această problemă, cu un accent în plus asupra rostului creației într-o existență pentru care ea a devenit, practic, singura rațiune de a fi: „Pentru mine — scrie Blecher la 19 august 1937 — de mult, literatura, poezia și chiar însăși întreaga realitate au pierdut iremediabil orice atracție, și dacă continui să trăiesc, să mă ocup cu ceva, să scriu, e pentru că n-am altceva mai bun de făcut, în condiția de acum a vieții mele (...) Tot ce fac, tot ce «trăiesc» e într-o amețeală și o halucinație ca și cum aș fi luat opium. În definitiv, viața este aceeași, tot atât de somnambulică, dacă aș fi luat opium ori nu". O fatală conjuncție de astre, dacă ne putem exprima așa, a făcut ca destinul tragic al scriitorului român să concretizeze în modul cel mai șocant ceva din miezul sensibilității literare a secolului, răvășit de crize și întrebări acute, încât ceea ce s-ar putea spune în această privință ar putea fi eventual că materialul experienței brutale a prozatorului vine cumva în întâmpinarea a ceea ce imaginarul modernității extreme propusese ca tipare expresive. Trimiterea la Salvador Dali din scrisoarea citată e convingătoare în acest sens.*

Până la propoziția disperată din finalul corespondenței cu Geo Bogza, care e și foarte aproape de sfârșitul vieții scriitorului, — „trec prin disperări și amărăciuni extraordinare“ (15 aprilie 1938), — lucrul la cărțile sale în incredibile condiții de suferință zilnică rămâne însă o temă constantă de reflecție. La începutul lui noiembrie 1934 aflăm că scriitorul se va „întoarce la Exerciții *(primul titlu al* Întâmplărilor…, *schimbat apoi, la sugestia lui Geo Bogza — n.n.) și poate le (va) termina“, pentru ca spre sfârșitul aceleiași luni să înceapă „transcrierea“ lor. La 4 martie 1935 îl vedem trudind la „versiunea 3 din* Exerciții*“, în iulie mărturisește „momente de mare criză“ cu privire la aceeași carte, scriind că e chiar „disperat“, prins cum se afla între îndoieli și certitudini legate de valoarea scrisului său, care îl subjugă totuși: „scriu ca un orb“. Până la apariția romanului, în ianuarie 1936, se arată mereu frământat, trădând de fapt ponderea uriașă a investiției de energie și încredere în acest singur mare înțeles al chinuitei lui vieți. „În afară de scris — spune în amintita epistolă adresată la 29 iulie 1935 — viața mea n-are sens, e haotică, e vagă și fără interes, oamenii pe care îi văd sunt stupizi, banali și nu-s posedați de nici o pasiune, morți în timpul vieții, mai ales toți acești burghezi nesuferiți pe care îi cunosc atât de bine și despre care, dacă mă vor ajuta puterile, aș vrea să scriu ca să-i usture, un roman, de exemplu“.*

Scrisul devenise pentru Blecher o problemă de rezistență și supraviețuire, de conservare a unei geometrii interioare amenințate în fiecare clipă. Construind cărți, rotunjindu-și profilul scriitoricesc, el își restaura și reconstruia de fapt o viață, și tocmai această solidaritate de adâncime între scris și trăit, această funcție salvatoare a scrisului dă forța particulară a mesajului operei și al excepționalei corespondențe cu autorul Țării de piatră. *Febrilitatea cu care se angajează*

imediat după tipărirea Întâmplărilor… *în „continuarea“ lor, adică în redactarea a ceea ce va fi* Inimi cicatrizate *(cu titlul inițial* Țesut cicatrizat*) este expresia acestei angajări mântuitoare. Aflăm astfel că, începută în februarie 1936, noua carte e „gata… în prima versiune“ la 11 iunie, și tot ceea ce spune scriitorul despre ea atestă aceeași încordare. Față de* Întâmplări…*, unde — notează el —„temele erau panopticumul, cinematograful, toamna, aici vor fi realități mai grave și mai copleșitoare“, „realități crunte și sfâșietoare“, vizând realizarea unui „document de valoare umană, valabil oriunde“ (11 iunie 1936). Revenind la cartea numită deocamdată* Țesut cicatrizat, *„despre viața neagră a bolnavilor din Berck“, el va caracteriza noile „întâmplări“ ca fiind scrise „fără edulcorări și chestii inutile sentimentale“ („dulcegăriile și episoadele inutile“ îl preocupă și ceva mai târziu, când îi cere corespondentului său să-l consulte și pe Mihail Sebastian în această privință) și având „unele lucruri extrem de virulente și de amare“; și adaugă: „vreau să fie copleșitoare“ (26 iunie 1936).*

Lectura scrisorilor către Geo Bogza probează cu fiecare rând că nu e câtuși de puțin vorba despre căutarea unor efecte de suprafață, fiecare accent nou avându-și corespondentul într-o trăire pe măsură. Sumbra școală a durerii l-a călit mereu pe prozator, ferindu-l de retorica ieftină și de melodramă și conferind scrisului său o fundamentală gravitate. Orice tentație de exhibare a unor asemenea efecte este tranșant exclusă de voința de dominare de sine, de suveranitate asupra suferinței însăși; care înseamnă concentrare asupra esențialului, lepădare de accidental și convenții, de ceea ce, în codul bunelor maniere burgheze, era considerat, îndeobște, „corect“. Putem ghici aici, în subtext, ceva din exemplul nonconformismului bogzian, o afinitate cu atitudinile exprimate în texte precum Exasperarea creatoare *și*

Reabilitarea visului, *publicate în revista de avangardă „unu“ cu câțiva ani în urmă, în care „burghezul“ ca tip spiritual mărginit era atacat cu știuta „luciditate corosivă“ a poetului revoltat: „Totuși — citim încă în scrisoarea din 23 noiembrie 1934 — viața aceasta de ultimă solitudine nu mă descurajează, decorul mi-e indiferent, de vreme ce e cert că sunt sortit numai constrângerilor și rigurozităților; din* asprimea *izolării mele extrag forțe. (...) Cu fiecare ornament inutil al' 'vieții burgheze' pe care îl șterg din nevoile mele, cu fiecare renunțare la 'nevoile create' și stupide ale idioatei mele educații burgheze (vreau să spun ornamentală și morală), mă simt mai tare și mai sigur“.*

Tăria aceasta o pune însă Blecher, într-o foarte mare măsură, pe seama prieteniei și solidarității pe care Geo Bogza i-o arată generos, și paginile epistolarului sunt pline de mărturiile de recunoștință ale omului însingurat a cărui viață este în mare parte o căutare de puncte de sprijin în „haosul“ care-l înconjura. Este una dintre laturile cele mai tulburătoare ale documentelor pe care le avem acum în față: din apăsătoarea lui solitudine, Blecher lansează mereu mesaje care, disimulând adesea, din pudoare și delicatețe, imensa suferință, apar ca tot atâtea S.O.S.-uri ale unui naufragiat ce încearcă să se agațe de orice obiect cât de cât stabil.

Problema sa vitală este de a nu ceda acțiunii dezagregante la care este supus în situația-limită unde l-a plasat soarta, iar aici lupta pentru operă se asociază nu mai puțin dramatic cu aceea, mai simplu-omenească, pentru supraviețuirea fizică și morală. Se va observa că, aproape de fiecare dată când vorbește despre relația sa de prietenie cu cuplul Bogza, M. Blecher o pune sub semnul necesității de re-structurare a vieții sale, al imperativului unei regăsiri de sine demne. Câteva propoziții din scrisoarea trimisă la 24

mai 1935, vorbind despre munca la primul său roman, fac un fel de simetrie cu ceea ce așteaptă, cu o greu stăpânită fervoare, scriitorul de la această mare prietenie. „Nu știu ce va ieși — mărturisește el — însă lucrez cu un fel de bucurie care construiește lucrurile cum trebuie*“ (s.n.). Peste o lună, la 22 iunie, Bogza primea un mesaj esențialmente același, transcris însă în termeni strict existențiali: „Ție îți datorez înainte de toate* organizarea mea *(...). Este ceva ce se numește 'sensul vieții', iartă-mi cuvântul acesta mare, și tu ai dat sens 'vieții' mele“. În universul concret din ce în ce mai restrâns și mai gol în care trăiește, prezența prietenilor devine vitală și e tradusă mereu în limbajul râvnitei consistențe a reperelor, al unei ordini lăuntrice și exterioare regăsite: „Tu ești expresia lumii tari,* de bază*, granitică, și mi-ai adus în cunoașterile mele o realitate care îmi lipsea“ (17 octombrie 1934); iar peste două săptămâni gândul revine, marcat de aceeași nevoie de siguranță și soliditate: „stâlpul solid de sprijin care ești tu în viața mea“. În sfârșit, ca un substitut de țipăt, aceste cuvinte sfâșietoare în modestia elementară a comparației chemate să sugereze urgența apelului: „când vița se sprijină de zid este vorba de încredere sau de ceva infinit mai vital, mai esențial? Și eu* mă sprijin *de tine“ (27.IX.1935)... Iar când se conturează imaginea unui echilibru regăsit, ea se exprimă în cuvinte de-a dreptul înduioșătoare prin aceeași modestie și omenească simplitate, amintind ceva din reveria ocrotitor-domestică a persecutatului de nevroze Bacovia: „Toamna va fi plăcut la Roman, vom face focul în odaie, vom sta de vorbă, vom face ceaiul, afară va ploua; voi constituiți filmul cel mai interesant pe care-l văd zilnic, cu zeci și sute de detalii“ (29 iulie 1935). Nu o dată, însă, expeditorul trăiește, în solitudinea sa, momente de adevărată exaltare a prieteniei, în care vede o soluție a situației sale dramatice:*

„Totul este van, totul este fără importanță, ceea ce contează în viață sunt întâlnirile dintre prieteni, bucuria asta impalpabilă ca aerul și pe care 'o respiri' într-adevăr" (4 martie 1935); sau: „Voi nu auziți cum în mine fiecare celulă fremătă de dragoste pentru voi, rumoarea sângelui din mine este însăși melodia acestei iubiri" (12 ianuarie 1937).

Este, în același sens, foarte mișcătoare „strategia" pe care scriitorul bolnav de la Roman o folosește pentru a-i atrage pe prietenii săi ca să-l viziteze: sunt de reținut, astfel, descrierile pe care el le face casei din marginea orașului, în care se instalase, grădinii paradisiace, când înflorite, când încovoiate de roade, micului univers armonios ce i se conturează în jur prin delicatețea celor care îl îngrijesc, și nu în ultimul rând gesturile aproape copilărești, și cu atât mai înduioșătoare, de „ademenire", precum trimiterea unor colete cu bunătăți produse în casă, cu o satisfacție de gospodar care-și știe cămara plină și traiul asigurat, ori a acelor obiecte de ceramică modelate cu mână proprie, în lutul cărora se vrea înscrisă toată căldura sufletului singur. Cititorul cărților lui M. Blecher va fi fără îndoială foarte sensibil la asemenea pasaje ce explică, oarecum, neobișnuita acuitate a simțurilor la personajele romancierului, excepționala valorizare a evenimentului și gestului celui mai neînsemnat pentru oamenii „sănătoși", investirea lor cu o densitate existențială aparte; e pentru că, foarte simplu spus, lucrurile cele mai mărunte la care se reduce o viață radical frustrată capătă preț în condițiile silnicei asceze la care este supus omul în suferință. La rândul său, Geo Bogza se arată sensibil la această situație de excepție și răspunde în același sistem de „schimb" naiv: participă la repopularea lumii prietenului său dăruindu-i, de pildă, un ceas sau un coupe-papier, primite ca niște adevărate comori...

Cititorul acestui „dosar" își va putea îmbogăți imaginea despre scriitorul și omul M. Blecher înregistrând și câteva dintre reacțiile sale semnificative la mediul în care trăiește, începând cu cel familial și mergând până la ambianța culturală la care participă fie și indirect, prin lecturi și publicații. Fiu al unei familii relativ înstărite, el face tot ce poate pentru a nu cere ceea ce este sigur că i se va da, dintr-un sentiment de orgoliu ușor de înțeles la omul supus, prin forța împrejurărilor, la un întreg sistem de dependențe umilitoare ca și, pe de altă parte, presiunii convențiilor sociale pe care e obligat să le suporte. Arătându-se preocupat de difuzarea primelor sale cărți, el îi scrie prietenului său aceste rânduri semnificative, motivându-și interesul: „nu pentru mine, ci pentru prestigiul meu de om 'care n-a câștigat un ban în viața lui'. Toate acestea eu le consider îngrozitoare fleacuri și burghezisme stupide, însă nu tot astfel le consideră cei din jurul meu" (27 septembrie 1935). Despre această lume din jur, el are, de altfel, însemnări extrem de acide, chiar atunci când e vorba despre rude apropiate. Stupiditatea convențiilor sociale, obtuzitatea și prostia îi repugnă, ca și prejudecățile de orice fel. O mare generozitate și înțelegere se revarsă din pagini de îndată ce gândul i se îndreaptă către „oamenii simpli și necăjiți", spre semenii la care poate ghici măcar o licărire de viață sufletească autentică.

Cititorii vor putea urmări prin intermediul acestor scrisori și gradul de participare a scriitorului, atât cât a fost posibil, la „viața literară" și dezbaterile de idei ale momentului. Ceea ce spune despre articolele sale, trimise spre publicare îndeosebi la „Vremea", unde era sprijinit de Geo Bogza, ori despre câțiva scriitori apreciați (precum Tudor Arghezi, Mircea Eliade ori Pompiliu Constantinescu),

rezervele față de „momentul ideologic nepotrivit“ prin care trece revista „Vremea“, „cu numerele italiote cu Abisinia și alte chestii“ (aluzie la simpatiile față de fascismul mussolinian și la accentele naționaliste), ca și — privitor la eseul lui despre Berdiaev („se poate comunia numai în materialitate, adică în muncă, în umanitate, în justiție, în spiritualități concrete sau cam așa ceva“) sau despre proiectatele articole privitoare la Blake, Sade ori Lautréamont, pe care le vrea „fără literatură inutilă, cu fapte exacte și idei clare“, completează imaginea unui intelectual umanist și democrat, a unui om generos-comprehensiv față de orice formă a suferinței și injustiției. Dacă citim, paralel, aceste articole, de pildă Care este esența poeziei, Pentru și contra umanismului, William Blake — vizionar genial și chinuit, Complexul individualității *sau* Exegeza câtorva teme comune, *ne dăm seama că, în ciuda extremei gravități a situației sale, M. Blecher reușea să mențină un contact intelectual foarte viu cu mișcarea de idei a timpului, fiind un cititor pasionat de literatură și filosofie, capabil de reflecții adâncite și marcat personale, cu accente de puternică implicare existențială a unui om pentru care lumea culturii devenea mereu o realitate trăită, responsabil asumată.*

Interesul major al acestor pagini de corespondență stă totuși îndeosebi în revelațiile privind viața zbuciumată a scriitorului din ultimii săi ani, cu extraordinarele ei eforturi de a învinge durerea și disperarea, distilându-le într-o operă de autentică vibrație omenească, cu atât mai prețioasă cu cât s-a construit pe solul fragil câștigat cu fiecare zi, cu fiecare oră de suferință fizică. Oricât ne-am feri de vorbele mari, e de spus că avem în față unul dintre documentele exemplare atestând victoria creației asupra suferinței și morții.

*

Culegerea alcătuită cu pricepere și acuratețe științifică de d-na Mădălina Lascu este însă prețioasă și pentru că, dincolo de publicarea câtorva texte inedite, repune în circulație un număr însemnat de referințe critice la opera lui M. Blecher, rămase până acum în colecții de reviste ale vremii, astăzi mai greu de consultat. Articole datorate unor comentatori de valoare diferită, dar din suita cărora nu lipsesc nume precum Geo Bogza, Mihail Sebastian, Saşa Pană, I. Peltz, Ion Biberi, Miron Grindea, D. Trost, refac o parte mai puțin cunoscută a oglinzii în care s-a răsfrânt scrisul poetului și prozatorului. Cu interes și cu profit vor putea fi citite și amplele „note psihanalitice pe marginea romanului Întâmplări în irealitatea imediată*“, semnate de Justin Neuman în câteva numere ale revistei „Adam“, din 1937.*

La o jumătate de secol de la dispariția sa atât de prematură și de dramatică, acest gest de restituire ni-l apropie și mai mult pe admirabilul scriitor despre a cărui experiență decantată în operă exigentul Pompiliu Constantinescu vorbea în termeni ce nu și-au pierdut nimic din rezonanța originară: o experiență „umană, autentică până la un fel de jupuire a conștiinței, neliniștită și lucidă în același timp, de o demnitate de tragedie antică“.

ION POP

NOTĂ ASUPRA EDIȚIEI

Volumul cuprinde corespondență și proză inedite de M. Blecher, publicistică semnată M. Blecher, precum și articole publicate în presă despre scriitor.

Ca materiale inedite de M. Blecher publicăm scrisorile adresate lui Geo și Elisabetei Bogza (114), lui Pompiliu Constantinescu (2), Luciei Demetriade-Bălăcescu (50), Luciei Demetrius (4), lui Emil Ocneanu (1), lui Ieronim Șerbu (2), schița *Ioniță Cubiță* și articolele *Poezia transcendentală* și *Ion Manolescu: Odihna neagră*. Traducerea din Julien Lanoë, *Arta cu fructe de sticlă*, ca și articolul *Vitrină franceză* au fost inițial publicate în presă.

Scrisorile au fost redate în ordinea alfabetică a destinatarului și, în cadrul aceluiași destinatar, în ordine cronologică.

Articolele despre M. Blecher culese din presă, grupate în capitolul *Receptarea lui M. Blecher*, nu au mai fost publicate în volum; acestea sunt ordonate cronologic.

Transcrierea textelor inedite s-a făcut după originalele aflate la Biblioteca Academiei Române, la Muzeul Național de Artă și la Muzeul Literaturii Române. La transcrierea tuturor textelor s-a respectat ortografia actuală; au fost păstrate însă unele forme alternante: *ceti — citi, filosofie — filozofie, mesagiu — mesaj, personagiu — personaj, poesie — poezie*, ca și formele inițiale ale neologismelor (d.e. *esseu, Radio*). Traducerea în limba română a textelor scrise în franceză sau engleză este redată în subsolul paginii respective.

M.L.

DE VORBĂ CU M. BLECHER[1]

DE GEO BOGZA

Ceasuri băteau, șapte, din turnuri ascuțite și
catolice
clopotele bisericilor din Brașov,
iar eu trezit din măduva adâncă a lemnului
de pădure
coboram în strada Ciocrac la no. 8
și până aproape de miezul nopții
ședeam de vorbă cu prietenul meu Blecher.

A fost o vară
și pe urmă o toamnă foarte lungă
cu frunza copacilor verde pe Varte și pe
Tâmpa
Cu aerul care venea din munți, matur și
copt, ca un romancier, ca Liviu
Rebreanu.

Noi am vorbit tot timpul de lucrurile
esențiale ale vieții
de lucrurile pe care le iubeam mai mult
decât orice,
am vorbit despre lapte cu glasul desfăcut
într-o claviatură de emoții
despre laptele alb și substanțial, acest lucru

[1] Poem publicat în „Frize“, An I, nr. 9 din 1 noiembrie 1934, p. 6.

teribil în fiecare dimineață
când reveniți dintre tenebrele metafizice ale
somnului
luam, prin lapte, din nou contact cu viața
adevărată, cu lucrurile concrete
(și tocmai de aceea atât de sfinte)
ale pământului.

Noi am iubit vacile care la Codlea și la
Râșnov
păsteau iarba grasă de la poalele munților
și ca niște uzine extraordinare
creau în ugerul lor substanța aceasta a
vieții,
în fiecare dimineață în paharul cu lapte noi
beam pe rând toate continentele,
întreaga planetă,
tot ce s-a putut scoate mai esențial din toate
sucurile pământului
aici era viața toată, întreaga planetă în
paharul nostru cu lapte din fiecare
dimineață.
Se vedeau crestele munților prin fereastră
și în timp ce atâtea lucruri vechi ne treceau
prin memorie
fața noastră era luminată de subiectul
vorbirii.

Vorbeam mai departe despre viață și despre
pâine
brutării ale Brașovului primele care se deschid
dimineața
și din case oamenii se îndreaptă spre ele ca
spre izvorul primordial al vieții,

sub braț cu o pâine, sub braț cu viața
am mers între casele vechi de sute de ani
mestecând între dinți ogoarele de grâu ale
Ardealului.

Dar nu eram niște îmbuibați, niște canalii
care se îndoapă
pe aceștia îi cunoaștem și îi urâm
noi nu eram decât oameni simpli cărora le e
foame și mănâncă pe foamea lor
un pahar de lapte, o bucată de pâine
lucruri esențiale ale vieții.

CORESPONDENȚĂ

SCRISORI CĂTRE GEO ȘI ELISABETA BOGZA

Brașov, [5 iunie 1934]

Iubite domnule Bogza,

Îți mulțumesc mult pentru tot interesul pe care-l porți poemelor mele. Când ai vorbit — probabil — cu Hay[1] el n-avea încă răspunsul meu definitiv însă acum totul s-a aranjat și *Corp transparent*[2] apare curând.

Îl poți deci anunța, bineînțeles dacă e posibil, — în „Vremea“, — două rânduri îmi ajung.

Zilele acestea am mai scris puțin. Ieri am văzut anunțat *Reportajul din avion*.

Ți se pregătește aici odaia și cred că va fi bine, d-na Martin își dă toată osteneala pentru aceasta.

Te rog scrie-mi dinainte când vii ca totul să fie în ordine.

Cu bună prietenie,

M. Blecher

---

[1] Sandu Haymovici (ps. Sandu Darie), pictor, stabilit în Cuba, la Havana.

[2] *Corp transparent*: volum de versuri, apărut în Ed. Bibliofilă, 1934.

Roman, 12.X.1934

Iubiții mei Geo și Elly,

Vă scriu numai o carte postală fiindcă toată ziua sunt copleșit de toropeală. E poate efectul revenirii la normal; mă simt mai puțin obosit și azi dimineață pe terasă am inhalat aer pur care m-a înviorat. Casa surorii mele e departe de orașul propriu-zis, nu e aici nici zgomot și nici praf. Cumnatul meu și sora mea sunt extraordinar de amabili și serviabili. Ei mi-au pus la dispoziție până și o odaie unde pot să-mi primesc musafirii. Casa și inima mea vă sunt deschise.

Veniți la mine când vreți și stați cât vreți.

Mușchii pieptului care mă dureau îngrozitor m-au mai lăsat.

Vă sărut, vă voi scrie mai mult,

M. Blecher

P.S. Inutil să vă adaug că o mulțime de chestiuni morale cu privire la Brașov mă agită, vă rog a-mi scrie ce s-a făcut.

Roman, 14.X.1934

Iubiții mei Geo și Elly,

Toate cărțile postale le-am primit și vă mulțumesc mult pentru ele căci le consider ca niște fire protoplasmatice care vă prelungesc prezența. Am să vă scriu multe și fără șir. Unde stau? Deocamdată la sora mea unde am o cameră splendidă cu pereții clari, parchet, sobă ce încălzește bine, fereastră mare, intrare separată, ușă directă spre o terasă enormă, lavabo de porțelan cu apă curentă, în sfârșit, o cameră egală din punct de vedere higienic și estetic cu acelea ale celui mai mare sanatoriu elvețian, atât doar că îi lipsește

altitudinea, însă aerul este foarte curat căci terasa dă spre o grădină cu nuci și orizontul în cealaltă parte e liber.

Voi fotografia totul și vă voi trimite.

Îmi este puțin rușine (și când am febră e un altfel de sentiment care mă domină, o greață pentru mine însumi dar și pentru tot ce există), îmi este rușine de situația mea actuală porcesc de bună în timp ce știu că alți oameni o duc greu; nu insist însă asupra acestei idei fiindcă amenință să devie literară.

Iată planul aproximativ.

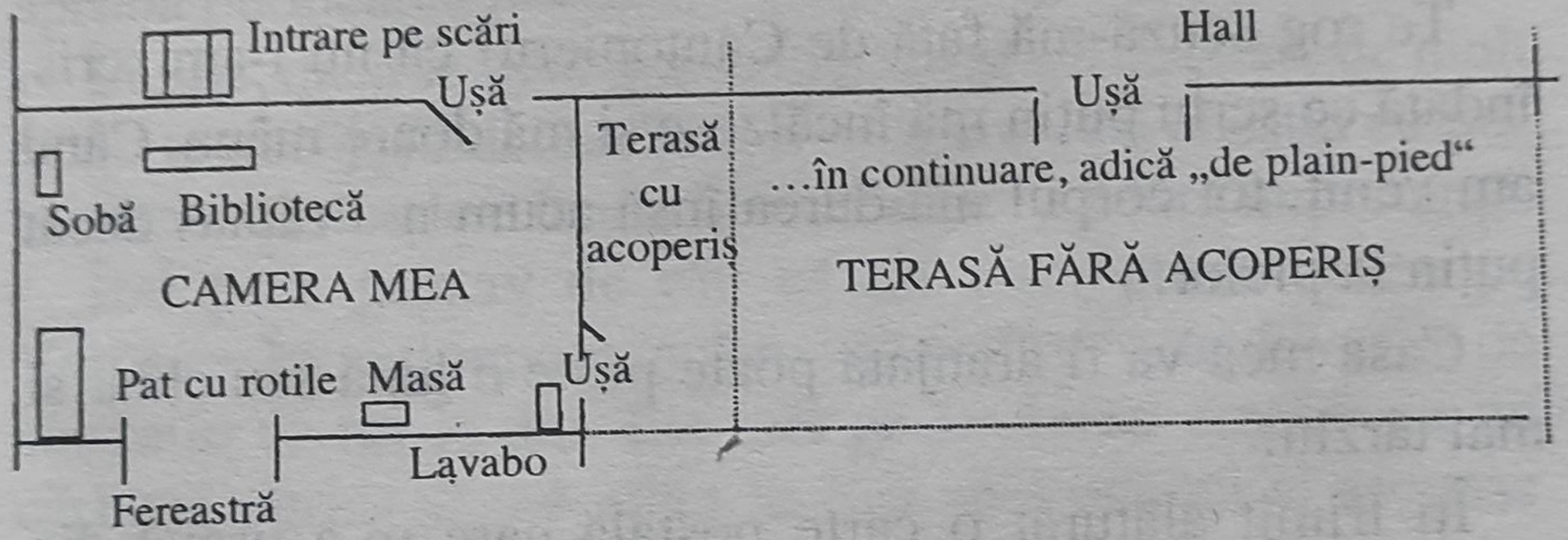

Trepte nu sunt nicăieri: din camera mea pe terasă nu e nici un prag, mergi direct, nu există nimic de urcat sau scoborât.

Cât privește de mâncare nu este nimic care să cer și să nu mi se aducă.

Cumnatul meu și sora mea m-au primit cu o dragoste și o amabilitate fără margini. Ei îmi fac tot ce doresc și caută să nu mă obosesc, să nu mă irit, să duc o viață liniștită.

Ieri cumnatul meu, de exemplu, mi-a adus de la fabrica lui lut pentru modelat și am făcut câteva figuri pe care ți le voi trimite dacă vor fi reușite când vor fi arse în cuptor.

Tot el îmi procură toate cărțile pe care le vreau, în fine are mare înțelegere pentru nevoile mele și e cu mine ca un frate.

Mi-a spus (și nu în mod politicos ci din toată inima) că pot invita la mine pe cine vreau (adică la el), avem cameră separată și dacă ai vrea să vii tu sau Elly sau tu *și* Elly aveți unde sta *cât vreți*.

Te rog mult dacă vrei cumpără-mi *o sută* de plicuri, — exact ca acesta în care ai primit scrisoarea, — de la „Cartea Românească“, — din Brașov și timite-mi-le. Vom face socotelile pe urmă, scrie-mi tot ce-ai cheltuit pentru mine.

Cu scrisul nu prea merge; sunt încă foarte obosit și seara am febră mare și ard din cap până-n picioare.

Te rog scuză-mă față de Cantonieru[1] că nu i-am scris, îndată ce scriu puțin mă încălzesc și mă doare mâna. Când am venit, tot corpul mă durea însă acum n-a rămas decât puțin la picior.

Casa mea va fi aranjată poate peste o lună sau chiar și mai târziu.

Îți trimit alăturat o carte postală care m-a urmat din Brașov, — vezi notația factorului „după el“ ce-ar fi trebuit scrisă mai exclamativ: „după eeeeeeel!!!!“

Te salut, la revedere, vă sărut, veniți la mine,

M. Blecher

P.S. Iertați scrisoarea aceasta infectă. Vă voi scrie acum la București.

M.B.

---

[1] N. Cantonieru (ps. lui Niculae Niculescu) (1905–1935), prozator.

Roman, 17.X.1934

Dragul meu Geo Bogza,

Îți trimit alăturat poemul cu toate modificările definitive. Eram foarte obosit când l-am copiat și poate că aspectul lui caligrafic lasă de dorit, îmi este însă imposibil să-l mai transcriu. Cred de altfel că va fi greu de plasat la „Vremea“[1]. În timp ce-l transcriam mi-am dat seama de asta. În ultima „Vreme“ era o poezie care e situată la mii de kilometri de *Paris* ca stil și manieră; probabil că acela e genul care îi place dlui Pompiliu Constantinescu și în cazul acesta el nu va aproba publicarea poemului meu.

În fine, dacă se întâmplă astfel te rog cât se poate de mult să nu te necăjești deloc. Ți-am spus cum stă chestia cu publicarea: dacă este e foarte bine, dacă nu-i e fără importanță.

Îmi pare grozav de rău că nu l-am putut vedea pe Voronca. Îți mulțumesc încă o dată pentru toate dovezile de simpatie ce mi le dai. Ele cad pe un teren arzător ca un cărbune aprins și mă ating în cele mai adânci și ascunse sensibilități.

Citesc puțin, *Le Grand Meaulnes* (recitesc) și ziarele. Îmi este imposibil să scriu un rând până ce nu mă voi simți mai bine. E în mine o osteneală nedefinită, un fel de toropeală abrutizantă care mă slăbește. Cred însă că urmând regimul de hrană abundentă și aer curat îmi voi reveni în câteva săptămâni. Ieri am stat în mod excepțional pe terasa dinspre stradă: Romanul e un oraș infect cu oameni mucegăiți pe dinafară și, mai ales, MAI ALES, pe dinăuntru. Mă păstrez izolat în odaia mea, nu primesc vizite, — nici rude, nici cunoscuți.

---

[1] Poemul *Paris* a fost publicat în „Vremea“ An VII, nr. 368 din 25 decembrie 1934, p. 19; republicat în M. Blecher, *Vizuina luminată*, Ed. „Cartea românească“, București, 1971, p. 169.

Cu sora mea și cumnatul meu mă înțeleg cel mai bine.

Timpul e de toamnă, cu un plafon de nori care apasă îngrozitor și o lumină vagă cenușie, fără relief.

Îmi dau seama în fiecare zi tot mai mult de câtă importanță a fost pentru mine întâlnirea mea cu tine. Tu ești expresia lumii tari, *de bază*, granitică, și mi-ai adus în cunoașterile mele o realitate care îmi lipsea. Vorbesc chiar și pentru boala și pentru viața mea în general, nu numai din punct de vedere intelectual.

Cu dragoste mare,

M. Blecher

Te rog predă toată prietenia mea lui Elly cea pură.

Ți-am scris la Brașov să-mi cumperi *o sută* plicuri identice cu acesta al scrisorii prezente, în caz că n-ai avut timp te rog a mi le cumpăra la București tot la „Cartea Românească“ și îți voi înapoia costul, mulțumesc.

Roman, 19.X.1934

Dragă Geo Bogza,

Îți mulțumesc pentru plicuri. Erau învelite în „Deutsche Medizinische Wochenschrift“ unde tocmai aveam de urmărit unele articole întrerupte la Brașov…

Îți trimit alăturat fotografia casei *mele*; nu e prea reușită și nu se vede în întregime, mai are în fund o cameră cu terasă de lemn și bucătăria.

Vor trebui făcute unele modificări și când totul va fi gata mă voi muta în ea. Grădina e plină de flori și pomi fructiferi. Casa e pe un deal. Încă n-am fost s-o vizitez.

Te rog scrie-mi adresa îndată ce vei fi găsit cameră. Știu că ești foarte ocupat acum în căutarea ei și de aceea te rog

să-mi scrii numai când ai timp; nu fă nimic pentru mine ca o corvoadă.

În scrisorica adăugată plicurilor îmi scrii complimente de la dl. Martin. Ce ți-a mai spus? Te rog scrie-mi.

Te sărut cu drag, prietenie lui Elly,

M. Blecher

Te rog comunică-mi prețul plicurilor și cât îți datorez în totul.

Roman, 20.X. 1934

Dragă Geo Bogza,

Îți trimit alăturat o scrisoare care mi-a venit din Brașov.

Te rog *trimite-mi și mie un exemplar* din revista aceasta „1934“ care îți scrie. Îmi pare că am cetit undeva câteva rânduri despre ea.

Ai găsit locuință?

Totul continuă pentru mine cum știi. În momentul de față stau pe terasă la soare, e cald și bine.

Ieri ți-am trimis o fotografie a casei dar nu e reușită. Voi trimite altele. E vorba de casa mea nu de aceea unde stau acum.

Ce face dl. Bottea[1]? Ce face Elly? Când pleci? Te rog scrie-mi numai când ai timp.

Cu dragoste mare,

M. Blecher

Te rog, dacă vrei, ia înapoi *Paris* de la „Cuvântul liber“, în tot cazul vezi ca să nu-l utilizeze (o, sancta simplicitas!)

[1] Horia Bottea (1891–1948), poet și prozator.

Roman, 27.X.1934

Dragul meu Geo Bogza,

Îți închipui desigur că am fost emoționat când am deschis „Frizele“ și am cetit poemul tău[1]; nu știu însă dacă imaginația ta îți prezintă calitatea exactă a acestei emoții și mai ales caracterul ei ascuns, acela ce nu intră în cuvinte și se realizează singur, o singură dată, cu un fel de cald rostogolit de sânge lângă inimă și cu o respirație care se purifică deodată ca și cum tot corpul și-ar găsi un senz de mult căutat. Înțelesul poemului pe care corpul și organele mele l-au găsit azi dimineață era acel al prieteniei. El dăinuie intact în mine.

Toate acestea sunt vorbe, noi într-adevăr am trebui să ne comunicăm ce-avem să ne spunem cu bucăți splendide de carne de rasol, sau cu panglici ieftine din acelea care cumpără servitoarele sau cu filmul sonor al unei ordonanțe care taie lemne, cu efortul toporului ce se ridică, cu zguduitura scurtă în lemn, cu pantalonii kaki zdrențuiți puțin și cu șireturile de la izmene ce se bălăbănesc pe piciorul gol. O astfel de ordonanță am privit azi toată după amiaza de pe terasa mea. Și știi bine că nu-ți scriu de ea fiindcă ar reprezenta ceva extraordinar, ci tocmai fiindcă nu e extraordinară deloc.

Îți scriu greu, e seara, mi se lipesc pleoapele de somn. Toată ziua, cum ți-am scris, am stat pe terasă și soarele mi-a dat puțină febră.

---

[1] Geo Bogza, *De vorbă cu M. Blecher*, poem cit. Referitor la această poezie, M. Cantonieru îi scria lui Geo Bogza, la 18 noiembrie 1934: „Am găsit /.../ apa calmă a sufletului modernist uitat în cenușă de câtăva vreme și 'moneta ireversibilă a tristeții' din cea dintâi, împreună cu sentimentele de umană bucurie a prieteniei cu M. Blecher, au deșteptat în mine amintirea versurilor fără sânge de la «unu»“.

Totul continuă pentru mine normal însă sunt încărcat de oboseală. E o viață mai albă, mai clară ca la Brașov însă sunt mai obosit. Câteodată mă cuprinde un mare dezgust. Chiar de acestă claritate, care totuși, în general, e suportabilă fiindcă rezultă numai din tăcere și izolare și nu din vreun eșafodaj mistico-filozofico-literar.

Cumnatul meu și sora mea continuă să se poarte cu mine în modul cel mai anonim adică cel mai acceptabil posibil. Când voi fi la casa mea voi duce încă și mai puțin o viață de familie, — lucru pe care îl detest puternic fără ca asta să împiedice întru nimic cele mai calde sentimente de dragoste pentru bunii mei părinți care fac totul pentru mine într-un fel de *exaltare religioasă*.

Îmi dau seama că ți-am scris cu mult, cu foarte mult, sub nivelul emoției mele despre poemul tău. Tu însă în afară de alte calități (iartă-mă că ți-o spun) mai ești și foarte *confortabil*. Ești un fotoliu comod, o „persoană“ căreia când scrii poți lăsa totul dezcomplectat și ea pune lucrurile la punct. Te rog s-o faci și de data asta.

Te sărut pe tine și pe Elly, al vostru,

M. Blecher

Roman, 31.X.1934

Dragul meu Geo Bogza,

Iată-mă-s la soare, pe terasă, unde am primit scrisoarea ta care se acordă minunat cu dimineața aceasta frumoasă și caldă. Îți mulțumesc mult pentru tot ce faci pentru mine. Este nevoie oare să adaug că această frază traduce slab adevăratul sentiment de la care pornește? E ceva mai mult decât o mulțumire: o gratitudine caldă pentru stâlpul solid de sprijin

care ești tu în viața mea. Te rog însă să nu-ți fie teamă de expresia mea, nu voi abuza niciodată de tine și voi ști, cred, să nu te plictisesc niciodată. E mult, e enorm, e *nesperat*, tot ce vine de la tine. Ieri am reînceput să scriu puțin; de când am venit n-am scris un rând; ieri vreo cinci pagini, scrise liniștit, calm, deși despre lucruri „tari".

Viața mea continuă aceeași. Vizite nu prea am însă din când în când tot pică vreun burghez cum de exemplu un văr al meu infect, grețos, bogat, în câteva cuvinte: un negustor de vinuri en-gros care a vizitat vara asta Peștera Dâmbovicioarei și posedă un aparat de radio și, bineînțeles, ține absolut ca aceste două lucruri să nu rămâie în secret; vezi desigur tipul. Mă gândeam să-ți scriu că e un porc, pur și simplu, însă ieri am privit jos în ogradă niște porci cum se scărpinau și cum mâncau avid murdării și am găsit satisfacția lor animalică, nu știu cum, sublimă și porcii înșiși foarte *frumoși* în calitatea lor de porci. Vărul meu n-are nimic din splendoarea unui astfel de animal. E un mare noroc pentru mine că are cel puțin tactul de a sta puțin în vizită.

Ce alta să-ți mai scriu? mici fapte fără mare însemnătate:

Zilele trecute m-a vizitat un tânăr poet din împrejurimi și mi-a vorbit și de *Corp transparent*. „Cetiam cartea asta pe lacul din parc; cu o mână vâsleam și cu alta țineam cartea când, deodată, a venit un mic vânt și mi-a luat-o din mână aruncând-o în lac. Acum *Corp transparent* e în fundul lacului".

Curios destin, nu? Și cu atât mai mult cu cât e vorba de lacul multora din nostalgiile mele.

Sașa Pană mi-a trimis o carte cu poeme, îi voi scrie pentru a-i mulțumi și toate celelalte... Îmi trimite „unu" în rate de câte zece, pe măsură ce le înapoiez pe cele cetite (pentru că, dacă sunt cumva necinstit, el să nu piardă toată colecția, ci numai zece numere). Bineînțeles că i le înapoiez în *cea*

mai perfectă stare pentru ca să știe și el că suntem și noi oameni spălați[1].

Ce bine ar fi dacă tu și Elly ați putea veni la Roman. Este loc unde să vă instalați cum vă place și vă asigur că ați fi mulțumiți. Cumnatul meu e un om fără meschinării. El face totul pe placul meu. Când voi fi la casa mea veți fi desigur la voi acasă. Până acum s-au îndreptat unele lucruri la casa mea, s-a făcut o terasă *ca la Leysin* și în primăvară se face baie. Până atunci este însă totuși o locuință foarte confortabilă și spațioasă. Vara și toamna sunt nenumărate flori, mi se aduc de-acolo în fiecare zi buchete de dalii splendide, ador floarea asta pentru că e simplă și colorată viu.

Te sărut pe tine și pe Elly, al vostru,

M. Blecher

Te rog mult dacă se poate să faci tu însuți corecturile la *Paris*, îți mulțumesc mult de tot.

Roman, 3.XI.1934

Dragul meu Geo Bogza,

Te rog foarte mult să-mi comunici la timp rezultatul procesului.

Îți voi mai scrie între timp, nu vreau să te inoportunez acum când ești atât de ocupat.

---

[1] Sașa Pană scrie despre acest episod: „Insistențele repetate despre grija cu care va păstra /.../ exemplarele din revistă are o explicație: prietenii scriitori /.../ l-au prevenit de grija mea — aproape maniacală — la aspectul și integritatea fizică a revistelor și a cărților din bibliotecă“ (cf. M. Blecher, *Vizuina luminată*, ed. cit., p. 322).

mai perfectă stare pentru ca să știe și el că suntem și noi oameni spălați[1].

Ce bine ar fi dacă tu și Elly ați putea veni la Roman. Este loc unde să vă instalați cum vă place și vă asigur că ați fi mulțumiți. Cumnatul meu e un om fără meschinării. El face totul pe placul meu. Când voi fi la casa mea veți fi desigur la voi acasă. Până acum s-au îndreptat unele lucruri la casa mea, s-a făcut o terasă *ca la Leysin* și în primăvară se face baie. Până atunci este însă totuși o locuință foarte confortabilă și spațioasă. Vara și toamna sunt nenumărate flori, mi se aduc de-acolo în fiecare zi buchete de dalii splendide, ador floarea asta pentru că e simplă și colorată viu.

Te sărut pe tine și pe Elly, al vostru,

M. Blecher

Te rog mult dacă se poate să faci tu însuți corecturile la *Paris*, îți mulțumesc mult de tot.

Roman, 3.XI.1934

Dragul meu Geo Bogza,

Te rog foarte mult să-mi comunici la timp rezultatul procesului.

Îți voi mai scrie între timp, nu vreau să te inoportunez acum când ești atât de ocupat.

---

[1] Saşa Pană scrie despre acest episod: „Insistențele repetate despre grija cu care va păstra /.../ exemplarele din revistă are o explicație: prietenii scriitori /.../ l-au prevenit de grija mea — aproape maniacală — la aspectul și integritatea fizică a revistelor și a cărților din bibliotecă" (cf. M. Blecher, *Vizuina luminată*, ed. cit., p. 322).

Te rog scrie-mi — după proces — cum e locuința și dacă ești mulțumit de ea; e esențial.

Îți voi trimite niște fotografii, nu-s încă gata,

Cu dragoste mare,

M. Blecher

Roman, 9.XI.1934

Dragii mei Geo și Elly,

Toată dimineața am trebăluit înșurubând și deșurubând un aparat vechi de radio pe care voiam să-l pun la punct. Ieri am revăzut mai multe colecții îngălbenite de timp, reviste și ziare de-acum câțiva ani; marți nu știu ce-am făcut. În fiecare zi îmi găsesc câte o treabă pe care — îmi spun — că trebuie s-o fac și așa îmi trece timpul într-un fel de lene activă care mă îndepărtează de la scris și corespondență. Totuși simt că crește în mine o puternică reacție care, când va izbucni, mă va reîntoarce la *Exerciții*[1] pentru câteva zile și poate le voi termina. Încep a plămădi textul așa cum trebuie prezentat unui cetitor-cetitor; nu e vorba de concesii ci de expresia clară și unitară a cărții. Vom vedea ce va ieși.

Tocmai adineoarea mi s-a adus poșta și cartea postală a voastră care mă emoționează. Când veniți la Roman? Casa mea va fi gata peste câteva zile și poate mă voi muta în ea. E aranjată numai o odaie bine de tot, aceea unde voi sta; pe celelalte le-am lăsat așa cum sunt și le voi schimba la primăvară.

Îmi spune sora mea că una din odăi e vopsită în întregime în roșu întunecat; o voi lăsa bineînțeles așa. Proprietarul de dinaintea mea era un armurier, un om limitat în întrebarea

---

[1] Titlul inițial al volumului *Întâmplări în irealitatea imediată*.

„este sau nu este?“, înalt, palid, cu mustață mică funcționărească și n-aș fi bănuit niciodată la el fantezia unei camere roșii, dar probabil că e inconștient și iresponzabil de partea pur estetică a chestiunii.

Cu sănătatea nu o duc prea bine; mă salvează curățenia și hrana bună; mai ales curățenia. Când transpir mi se schimbă așternutul, pernele sunt puse la aer regulat, odaia se curăță bine, e o mare plăcere pentru mine, care am nostalgia Elveției pentru tot ce privește un pat alb și o odaie fără murdărie. Poate că, dacă aș fi sănătos, toate acestea mi-ar fi indiferente fiindcă, în fond, sunt lucruri lipsite de importanță.

Te rog scrie-mi data viitoare a procesului.

Vă trimit alăturat două fotografii, pe una din ele sunt cu sora mea, pe terasa locuinței ei.

Închei; cred că am puțină febră fiindcă încep a „caligrafia“; e ora 5 după masă, fereastra e deschisă, afară prin ramurile nucului se vede câmpul, cenușiu și verde, șters. E o atmosferă de inutilitate provincială și de melancolie nedefinită.

Iată o scrisoare sentimentală și stupidă.

Vă sărut cu dragoste multă,

M. Blecher

IMPORTANT: Când pot începe a scrie pe adresa nouă? Vă rog a-mi răspunde.

Roman, 23 XI. 1934

Dragă Geo Bogza,

Iartă-mă că nu ți-am scris toată săptămâna, nu mi-a fost bine; acum m-am restabilit puțin. Vezi mai sus o fotografie

a ta, mai am încă două mai mari; într-un rând mi-ai trimis un bon de fotografii pe care ai scris câteva cuvinte, neavând altă hârtie la îndemână, și eu am trimis bonul la Brașov. Îți voi trimite și fotografiile mai mari din care permite-mi să păstrez una.

Îți anunț că am început să transcriu pe curat *Exercițiile* și probabil că nici asta nu va fi versiunea definitivă ci le voi mai scrie încă o dată. În tot cazul am impresia că textul acum se purifică și se organizează, câteodată, bineînțeles, mă cuprinde descurajarea. Îți voi trimite câteva pagini, *numai pentru tine*. Ce face Elly? Îmi pare bine că aveți o cameră bună.

Ieri a fost pe aici dl. Schulperpeck cu ochelari care mi-a reamintit Brașovul… Casa mea e gata și poate mă voi muta în curând. E foarte frig zilele astea însă n-a nins încă, acum sunt afară pe terasă, la aer.

Zilele acestea voi cumpăra noua carte a lui Aragon *Les cloches de Bâle* și ți-o voi trimite dacă vrei.

Te rog a-mi scrie când pot să mă servesc de noua adresă.

Cu dragoste multă, ție și lui Elly,

M. Blecher

Roman, 24.XI.1934

Iubiții mei Elly și Geo Bogza,

Vă scriu sub impresia imediată a scrisorii extraordinare pe care am primit-o chiar acum; sunt singur în toată casa, cumnatul și sora mea sunt duși la cealaltă soră a mea; a fost azi o zi închisă cu severitate între pereții odăii; afară plouă și n-am putut ieși pe terasă, n-am văzut toată ziua pe nimeni, în momentul când am primit scrisoarea isprăvisem tocmai de scris câteva pagini la *Exerciții* și mă simțeam invadat de o solitudine îngrozitoare. Tot ce-am cetit a *vibrat* cu putere

în mine, a vibrat *într-adevăr* fiindcă am simțit în mine curentul acela electric particular emoțiilor adevărate.

V-aș mulțumi pentru dragostea ce mi-o arătați însă „mulțumirile“ s-ar situa pe un plan prea inferior pentru a exprima sentimentul meu veritabil: eu nu pot spera să ating o armonie atât de perfectă încât să poată răspunde în mod exact dragostei voastre.

Tot ce-aș spune ar fi prea puțin. E pe înserat și o tăcere grozav de impresionantă. Cărțile pe etajeră sunt rânduite în ordinea lor, ziarele stau îngrămădite pe masă, jumătate din odaie e în întuneric, oglinda reflectă un anumit colț al plafonului pe care l-am văzut până la exasperare și așa e în fiecare zi, în fiecare seară.

Totuși viața aceasta de ultimă solitudine nu mă descurajează; decorul mi-e indiferent de vreme ce e cert că sunt sortit numai constrângerilor și rigurozităților; din *asprimea* izolării mele extrag forțe și cu cât sobrietatea din jurul meu e mai cenușie, cu atât strâng mai tare din dinți și îmi spun că e mai bine așa. Cu fiecare ornament inutil al „vieții burgheze“ pe care îl șterg din nevoile mele, cu fiecare renunțare la „nevoile create“ și stupide ale idioatei mele educații burgheze (vreau să spun ornamentală și morală) mă simt mai tare și mai sigur.

Există însă și momente de cruntă deznădejde, ele *„au loc“* și nu pot face nimic împotriva lor; nu sunt pus să trag nici o concluzie din ceea ce se petrece în mine.

Iubiții mei Elly și Geo, numai vouă pot să vă scriu toate acestea, numai voi înțelegeți, e o satisfacție caldă lângă inimă, un aspect minunat al lumii.

Vă sărut și aș vrea să vă văd cât mai curând,

M. Blecher

E cât se poate de puternic articolul din „Cuvântul liber“[1], m-a impresionat mult.

Îți voi trimite *Exercițiile* când vor fi gata *de la început până la sfârșit*; asta este pentru mine un stimulent pentru a le isprăvi.

Dragă Geo,

Poemul tipărit[2] e fără greșeli, iscălitura la urmă are două litere mâncate; va apare când va apare, nu e grabă, dar mulțumesc mult pentru ostenelile pentru mine și te rog nu te necăji.

Roman, 11.XII.1934

Iubiții mei Geo și Elly,

Toată săptămâna trecută mi-a fost rău și n-am putut să vă scriu, piciorul se umflase și aveam febră mare, credeam că va ieși un nou abces la șold însă acum umflătura a dat înapoi și mă simt mai bine.

Cartea de Aragon am cetit-o încât nu trebuie trimisă înapoi atât de grabnic; poți s-o ții *cât vrei* și s-o împrumuți cui vrei.

În ultima carte postală sau în penultima îmi scriai, Geo, că se petrec multe infamii la București.

Și aici se petrec multe, și pretutindeni, sufăr enorm de pe urma multor chestiuni ce s-ar zice că „nu mă privesc“ (ah, formula aceasta scârbos de comodă) și numai justiția vindicativă a unei imaginare ghilotine restabilește puțin echilibrul în nopțile de febră, tăind capete fără încetare. Ce

---

[1] Geo Bogza, *Accidente de muncă în petrol*, „Cuvântul liber“, An II, nr. 3 din 24 noiembrie 1934, p. 6–7.

[2] Poemul *Paris*.

păcat că măcar o parte din ele nu cad cu adevărat. Există oameni în orașul meu care ar fi stupefiați dacă ar ști că eu sufăr din cauza lor. În plus sunt paralizat și fără nici o putere, tocmai acum când adevărurile elementare devin pentru mine din ce în ce mai luminoase.

Ieri a venit sora mea din Iași cu copilul ei încât am avut o mare bucurie.

Toată ziua sunt cu capul în perne ca să adorm și să-mi treacă astfel necazurile.

Începând de sâmbătă mă simt totuși mai bine.

Vă sărut cu dragoste multă,

M. Blecher

Citesc în acest moment colecția „unu“ și găsesc niște esseuri extraordinare ale tale; cel asupra vocabularului și cuvântului căcat e cel mai bun esseu pe care l-am cetit în românește, e *îmbâcsit* de idei bune și tari[1].

Camera mea e călduroasă, curată, luminoasă. Chiar mama mea s-a îngrijit ca totul să fie în ordine.

Vă aștept dar și vă rog mult să-mi anunțați cu ce tren veniți, ar fi mai bine să veniți ziua sau seara și nu noaptea fiindcă Romanul e un orășel de provincie și noaptea e o mare pustietate, toată lumea doarme, nu sunt trăsuri. Însă aveți trenuri foarte bune, vreo șase, în timpul zilei. Cumnatul meu vă va aștepta la gară.

Cu dragoste și dor mare,

M. Blecher

Vă rog foarte mult să veniți.

Încă n-a venit „Vremea“ la Roman, vine mâine, mulțumesc mult pentru toate.

---

[1] Geo Bogza, *În vocabular, divagații și precizări*, „unu“, An III, nr. 32, decembrie 1930.

Roman, 21.XII.1934

Dragii mei Geo și Elly,

Vă rog încă o dată dacă vă este posibil să veniți de Crăciun la Roman. Vă voi primi cu inima deschisă și voi face totul pentru ca să vă fie plăcut și să vă simțiți bine la mine.

Toată dimineața am stat pe terasă și acum sunt beat de aerul tare și rece.

Mâine, cred că va veni și la Roman „Vremea"; o aștept cu nerăbdare.

Vă rog mult anunțați-mi când veniți. Totul e aranjat astfel încât Geo să aibă timp pentru scris și o odaie liniștită unde nu-l va deranja nimeni; deci să nu se teamă că își va pierde vremea aici.

Vă aștept și vă sărut cu drag,

M. Blecher

Roman, 25.XII.1934

Iubiții mei Geo și Elly,

V-am scris o scrisoare și o carte postală în str. Burghelea și chiar acum o altă carte postală la „Vremea".

Vă aștept mereu și sper că tăcerea voastră de atâtea zile înseamnă că îmi pregătiți o surpriză.

Ieri a venit „Vremea" la Roman și am fost entuziasmat de modul în care a fost tipărit poemul[1].

E mult deasupra așteptărilor mele și îi mulțumesc lui Geo de mii de ori.

---

[1] Poemul *Paris*.

Bucuria asta e pentru mine extraordinară, e singura mea bucurie împreună, bineînțeles, cu venirea voastră la mine.

Ce bine ar fi să se bată la ușă și eu întrebând cine este să aud rar și măsurat, Eu, Geo Bogza cu Elly.

Ce bine ar fi, ce splendid ar fi.

Vă sărut cu dor,

M. Blecher

Roman, 25.XII.1934

Dragă Geo Bogza,

Ți-am scris o scrisoare și o carte postală în str. Burghelea, rugându-te să vii la Roman de Crăciun.

Iată șase zile fără nici o veste de la tine. Îți închipui însă ce bucurie ar fi pentru mine dacă tăcerea asta ar fermenta venirea ta și a lui Elly, într-o apariție subtilă și magnifică în odaia mea. Eu continui să vă aștept.

Toate sunt bune și nu tocmai. Peste cincisprezece zile mă mut.

Cu dragoste mare,

M. Blecher

Roman, 26.XII.1934

Dragă Geo,

Îmi pare foarte rău că nu poți să vii însă te înțeleg foarte bine și sper că odată tot ne vom vedea. Eu am avut un Crăciun plin de necazuri, sora mea care a venit din Iasi a avut o sincopă colecistică (o criză îngrozitoare de ficat) și

ne-am alarmat cu toții, acum e mai bine, eu m-am amărât mult, o iubesc enorm și am suferit mult când am văzut-o prinsă de așa mari dureri.

Încolo, nimic nou. Sandu Haimovici e la Roman și mă „vizitează“ des…

Îmi pare bine că lucrurile se întorc iar favorabil pentru plecarea ta în străinătate.

Te înțeleg bine când îmi scrii că ești hărțuit, există zile haotice, înspăimântătoare, și mai ales momente imediate teribil de grele de trecut.

Cred că peste câteva zile mă mut și voi avea o izolare deplină pentru a putea continua și isprăvi *Exercițiile*.

Cu multă dragoste și sărutări, ție și lui Elly,

M. Blecher

Chiar acum a fost la mine Silviu Roda[1] care mi-a spus că a fost la „Vremea“ în câteva rânduri să te caute *din partea mea*…! am rămas cu totul stupefiat, eu nu l-am trimis la tine niciodată, tot ce face e din propria lui inițiativă.

Roman, 28.XII.1934

Iubiții mei Geo și Elly,

Ieri am primit cartea postală de la Voronca, care m-a emoționat foarte mult. I-am răspuns imediat. Sunt foarte sensibil la aceste semne de simpatie (unde văd și amestecul vostru).

Îmi trec zilele în așteptări, aștept să plece rudele ca să fiu mai izolat, aștept să treacă sărbătorile ca să mă pun din nou

[1] Silviu Roda: scriitor minor, colaborează la „Front literar“, „ALPHA“, „Manifest“, redactor la „Foc tânăr“ (Roman, 1934, un singur număr).

la scris. E stupid felul în care îmi este răpit *timpul meu material*; se poate întâmpla ca oamenii care îmi povestesc fel de fel de lucruri să aibă de spus și lucruri interesante, dar esențialul e că îmi răpesc timpul. Eu nu dispun decât de cel mult două ceasuri pe zi lucide și calme, și tocmai atunci am vizite.

Sandu Haymovici vine în fiecare zi la mine, îmi spune câte în soare și-n lună, eu nu am nici o aspirație comună cu el, nici un gust, nici o preferință, nimic, însă îl ascult cu o răbdare într-adevăr îngerească fiindcă nu pot face altfel. Așa fac și cu alții, fiindcă nu contrazic niciodată pe acei care sunt prea departe de mine.

Iată dar ce se petrece în momentul de față la Roman,

Vă sărut cu dragoste mare,

M. Blecher

Roman, 2.I.1935

Dragul meu Geo Bogza,

Chiar acum am primit cartea postală. Nici eu n-am făcut reveillonul, în noaptea aceea a spart un abces și m-a ușurat mult căci până atunci era umflat și mă durea tare; acum mă simt mult mai bine și dorm noaptea bine — e o mare fericire.

În privința lui Lautréamont tocmai mă gândeam (nu suntem la întâia noastră coincidență) să scriu o trilogie sub titlul: *Trei artiști infernali, William Blake, Marchizul de Sade și Contele de Lautréamont*. În urmă am abandonat ideea și cred că n-ar merge la „Vremea". Articolele ar fi mai bine separate, cred, în:

William Blake, poet și pictor infernal
Povestea neagră a Marchizului de Sade

William Blake este acel pictor care la Westminster din Londra a lăsat cele mai turmentate și halucinante picturi (foarte mult apreciate; aș putea să-mi procur și reproduceri) și care a scris o carte mistică diabolică *Căsătoria Cerului și a Infernului* tradusă în franțuzește de André Gide.

Aș putea scrie acestea cu nota justă de senzațional (fără a exagera) și spunând lucruri care să intereseze pe cetitor (fără literatură inutilă, cu fapte exacte și idei clare).

În tot cazul eu scriu mai departe *Exercițiile* încât nu te necăji dacă „Vremea" n-ar vrea astfel de articole; le va veni poate și lor timpul. Te rog deci să știi că eu nu stau degeaba și că vreau să isprăvesc deocamdată ceea ce am început.

Te rog mult de tot nu spune nimănui de aceste proiecte, dar absolut nimănui; îți mulțumesc.

Ieri a fost din nou pe la mine Hay cu care m-am certat puțin, fiindcă prea e de tot stupid, însă azi a revenit.

Te sărut cu drag, sărutări lui Elly, cu dor și din toată inima al vostru,

M. Blecher

Roman, 8.I.1935

Iubitul meu Geo Bogza,

Îți trimit alăturat un esseu[1] care îmi pare că e cam scurt și din această cauză, poate, neclar. Era la început lung de tot, dar de frică să nu fie prea lung l-am scurtat până a ajuns cum îl vezi. Între paragrafe am pus eu niște stele despărțitoare ca să-l mai întind, însă dacă nu le crezi necesare poți să le ștergi. În fine, fă ce crezi.

---

[1] Probabil *Pentru și contra umanismului*, „Frize", An II, nr. 3 din aprilie 1935, și în M. Blecher, *Vizuina luminată*, ed. cit., p. 248.

Toate aici sunt bine, cu sănătatea continui s-o duc bine, te sărut cu multă dragoste pe tine și pe Elly,

M. Blecher

În ultima clipă am mai adăugat câteva rânduri însă acum e poate prea lung, esseul ăsta e parcă de cauciuc, când prea scurt, când prea lung.

Roman, 14.I.1935

Dragul meu Geo Bogza,

Îți scriu pe hârtie „Extra-Strong“ care am scos-o în fine azi dimineață la lumina zilei ca să transcriu primul capitol din *Exerciții* pentru a ți-l trimite. Va fi însă după 25/I și după ce te întorci din Ardeal, deoarece merge încet și eu nu mă grăbesc; de alfel nu ți-l voi trimite pentru publicare ci numai pentru ca să-l citești și să-mi spui ce crezi.

Aș vrea să știu procesul tău isprăvit cu bine, te rog foarte mult să mă înștiințezi la timp, vreau să spun imediat ce vei ști rezultatul.

O văd foarte bine pe Elly patinând, cum își pune patinele, cum își trage puțin pălăria pe ochi, cum își îmbracă mănușile.

Toată săptămâna trecută mi-a fost imposibil să-ți scriu (nu mi-a fost prea bine, dar mi-am pus în cap să nu mai scriu nimănui detaliile bolii mele fiindcă găsesc grețos să pun pe hârtie și să etalez mizeria așa ca un fel de „vitrină de martir“).

Cu Blake treaba e complicată. Wauquier pleacă abia mâine în Anglia și de la el aștept unele documentări, așa că va fi gata mai în primăvară. Îți mulțumesc mult că te interesezi.

Cred că la 1 martie mă mut „irevocabil“. Este un plutonier care ar vrea să închirieze o cameră, e un om „cum se cade“ (în afară de regiment numai, așa bănuiesc, căci dacă ar fi și

în regiment, vorba ceea: n-ar mai fi plutonier) și are o ordonanță care mi-ar putea fi de folos; în plus, din banii chiriei aș scoate *Exercițiile* sau o revistă; ar fi oarecare satisfacție morală ca cheltuielile să fie plătite de un plutonier. Te rog scrie-mi ce crezi, odaia aceea trebuie oricum să rămâie goală și aș avea nevoie de bani; sunt în încurcătură, scrie-mi ce crezi.

Te rog iartă neglijența scrisorii acesteia, e tare dimineață și încă nu-s bine treaz, plin de resturi de coșmar, visez toată noaptea și mă zbat cu chestiile cele mai abracadabrante.

Te sărut cu drag, pe tine și pe Elly,

M. Blecher

P.S. În ultimul moment am hotărât definitiv să nu iau nici un chiriaș.

Roman, 21/22.I.1935

Dragul meu Geo Bogza,

Te rog de o mie de ori iartă-mă că te inoportunez cu scrisul meu tocmai acum când ești atât de ocupat cu procesul, însă citește numai scrisoarea aceasta, lucru care va dura două minute și lasă restul pentru sâmbătă când sper că vei fi mai liniștit.

Îți trimit alăturat un mic articol destul de mare; iată ce-i cu el: Petru Comarnescu în numărul trecut al „Vremii“ a scris un articol despre concepția lui Valéry asupra poesiei și a adăugat la urmă că ar fi bine să aibă loc o discuție asupra esenței poesiei[1]. Mai ca exercițiu, mai în serios am scris câteva rânduri care au devenit articolul alăturat.

În caz că e nepublicabil, și eu am această impresie, te rog nu te supăra și nu insista pentru el. Cred dealtfel că ultimul

[1] P. Comarnescu, *Poesia și recenta concepție a lui Valéry*, „Vremea“, An VIII, nr. 372 din 20 ianuarie 1935, p. 5.

paragraf, de la cărțile lui Tristan Corbière în jos, va trebui să fie suprimat pentru „Vremea“. Poate că ar fi fost bine să arăți și lui Comarnescu articolul, el care ar fi poate mulțumit ca discuția să aibă loc, însă în ultimul moment mă gândesc că concluzia mea este în contradicție cu toată ideologia lui și nu i-ar plăcea. În fine, „mult zgomot pentru nimic“, în caz că articolul nu e bun aruncă-l pur și simplu și să nu mai vorbim de el[1].

Îmi pare nespus de bine că în ultima ta carte postală proiectul venirii la Roman începe să se precizeze; manuscrisul *Exercițiilor* e foarte departe de a fi gata însă mi-ai face o bucurie imensă dacă din Țara Moților ai veni la mine să stai câteva săptămâni și să-ți scrii reportajul aici; bineînțeles că plăcerea ar fi mărită la infinit dacă și Elly ar veni.

Îți scriu aceste rânduri la 4 1/2 noaptea, e afară o noapte splendidă cu lună și nu pot dormi deloc.

Te aștept, te sărut pe tine și pe Elly și te rog iartă-mă că îți trimit articolul,

M. Blecher

P.S. TE ROG TRIMITE-MI REZULTATUL PROCESULUI IMEDIAT VINERI.

Roman, 29.I.1935

Dragii mei Geo și Elly,

Vă anunț că azi sau mâine va veni un comisionar și va lăsa un pachet din partea mea cu niște obiecte de porțelan, desenate de mine (însă culoarea nu se ia jos, sunt arse la

---

[1] Articolul a apărut în „Vremea“, An VIII, nr. 378, 3 martie 1935, p. 5, cu titlul *Care este esența poeziei*; publicat și în M. Blecher, *Vizuina luminată*, ed. cit. pr. 243.

cuptor, la fabrică). Îmi pare rău că n-au ieșit mai bine însă le-am făcut în grabă ca să le pot expedia la București cu tatăl meu care a plecat ieri.

În caz că Geo vrea să vorbească cu el, îl găsește în str. Sf. Ion Nou 4 (în dosul pieței de flori, prin Patriei) la magazinul Iacob Wittall, la ora 3 p.m. Însă mă gândesc că Geo e acum ocupat cu pregătirea voiajului în Transilvania așa că nu va avea timp și la urma urmei nici n-are poate nimic să-i spuie.

Ziarul „Rampa“ l-am primit; mulțumesc, îl păstrez.

Vă sărut cu dragoste,

M. Blecher

Roman, 2.II.1935

Dragă Elly,

Te rog scrie-mi dacă ai primit un pachet cu niște obiecte de porțelan (vezi pe dos: am primit carta ta postală deci toate rândurile acestea devin inutile). E absolut fără mare importanță însă aș vrea să știu dacă omul te-a găsit acasă ca să ți-l predea.

Ce faci acum tot timpul când Geo nu-i acasă? Patinezi? E frig la București? Te duci la plimbare? Eu cu sănătatea tot așa cum știi, când bine, când mai prost. Te rog scrie-mi ce vești ai de la Geo, deși cred că voi primi mâine de la el directe.

Când vii la Roman cu Geo? Te rog gândește-te serios la asta.

Cu drag al tău,

M. Blecher

P.S. Dragă Elly,
Carta postală aceasta a întârziat să pornească și acum am primit vești de la Geo din Țara Moților și carta ta postală. Îmi pare bine că ți-au plăcut lucrurile de porțelan însă nu te necăji dacă cumva s-ar sparge (m-am gândit la asta) pentru că pot oricând să fac altele.

Cu drag,

M. Blecher

Roman, 5.II.1935

Dragă Elly,

Ți-am scris ieri însă n-am nici o certitudine dacă s-a expediat carta postală. Îți scriu dar din nou, am primit carta ta postală și una de la Geo din Țara Moților. Te rog, dragă Elly, nu te necăji deloc dacă cumva s-ar sparge vreun obiect de porțelan din cele trimise pentru că îți voi face altele mai frumoase. Cele trimise sunt făcute în grabă și nu știam încă prea bine să mânuiesc pensula pe porțelan.

Când se întoarce Geo și când veniți amândoi la Roman? Vă aștept. Cred că la 1 martie mă voi muta în noua mea „locuință“ unde totul e gata pregătit.

Cu dor și dragoste,

M. Blecher

Roman, 9.II.1935

Dragă Elly,

Chiar acum am primit carta ta postală, îmi pare bine de tot ce-mi scrii și mai ales că se apropie revenirea lui Geo.

În curând mă voi muta în „casa mea“ și vă rog gândiți-vă serios să mă vizitați și nu numai să mă vizitați dar chiar să stați mai mult timp la mine. Cred că primăvara va fi plăcut, am 14 copaci care când vor înflori, vor fi foarte frumoși și înspre vară voi avea cireși și caise. Pentru mine care am dus mai tot timpul o viață orășenească închisă între pereți rigizi și civilizați va fi o mare bucurie să stau în mijlocul verdeții.

Când Geo se va întoarce, te rog roagă-l din partea mea să caute în colecția „Vremii“ și să-mi scrie *titlul exact* al unui articol de Stephan Roll sau Lucian Boz (nu știu bine) despre Van Gogh, articol apărut acum câteva luni, mulțumesc mult.

Toată ziua stau în casă și când e frumos afară ies puțin pe terasă. Vizite nu prea am, stau de vorbă mai ales cu sora și cumnatul meu care sunt foarte amabili cu mine și îmi fac toate pe plac.

Cu dragoste,

M. Blecher

P.S. Ieri am primit o carte postală de la Geo care m-a emoționat mult de tot.

Roman, 20.II.1935

Dragii mei Geo și Elly,

Toată săptămâna asta am avut tracasări și diferite mici neplăceri. Cred că aș trebui să-mi fac niște analize însă pur și simplu *mi-e frică*, așa că voi începe să țin un regim sever și prefer să fac acest lucru decât o analiză.

În cursul săptămânii viitoare mă voi muta de-aici; alte probleme, alte încurcături; însă trebuie făcut și aceasta. Voi fi acolo încă mai izolat decât aici și asta nu-mi displace. În fine, sper că mutatul și mai ales primăvara, pe care o aștept

ca un fel de salvare, vor schimba puțin starea mea. Văd că iar încep să mă plâng, în realitate însă o duc binișor și nu mă gândesc la întreaga mea situație; fiecare porțiune de un ceas în cursul zilei își are evenimentele ei.

Ieri am primit o scrisoare de la dl. Chirnoagă[1] din Brașov; lui Cantonieru îi e tare rău și e în mare mizerie. Pensia nu i-a fost acordată și trăiește din economii, mâncând o dată pe zi.

Vă rog scrieți-mi ce mai faceți, de vineri n-am avut nici o veste de la voi însă îmi închipui că Geo e foarte ocupat acum cu reportajul lui.

Vă sărut cu dragoste,

M. Blecher

Roman, vineri, 1 martie/1935/

Iubiții mei Geo și Elly,

Vă scriu din noua mea locuință. Iată adresa unde vă rog a-mi scrie: str. Costache Morțun 4, însă menționați bine *Costache* pentru că sunt mai mulți Morțun cu nume de străzi.

E la capătul lumii; o liniște de țară, un vânticel umed vine direct de pe câmpuri; se aud trompetele de la regimente, însă mă simt bine. Sunt foarte izolat însă sper că în curând voi veți veni să mai animați puțin aceste tăceri. Vă aștept cu toată dragostea. Casa e foarte plăcută, odăile luminoase și în totul este ceva proaspăt, viguros, clar, agreabil, care vă va plăcea mult.

În curând vor înflori cei 14 copaci și va ieși iarba.

Vă aștept cu dor și drag,

M. Blecher

[1] Mihail Chirnoagă (1913–1948), ofițer de infanterie, prozator și publicist.

Roman, 4.III.1935

Dragul meu Geo Bogza,

Îți mulțumesc foarte mult că te-ai ocupat de esseul meu; să-ți spun drept, am impresia că prin citatele suprimate articolul a câștigat în densitate, în conciziune. În tot cazul pot să te asigur că am avut o mare bucurie; e cel dintâi esseu al meu publicat[1].

Iată acum toate „proiectele" mele literare: *Exercițiile* nu le-am terminat; cu o foarte mare voință ar fi putut apărea în primăvara aceasta însă m-am temut că efortul de a scrie silit și lipsa unei re-re-revizuiri ar putea să scadă din calitatea cărții. Vreau să iasă ceva *bun*, așa cum spui tu cu gura plină, din inimă. Mai am de transcris vreo 100 pagini (100 sunt gata), apoi voi lăsa totul în pace vreo lună și voi scrie versiunea 3ª care, poate, va fi definitivă: asta prin iunie, iulie, așa că *Exercițiile* vor apare la toamnă.

Te rog scrie-mi dacă e bun acest „plan", vreau să iasă ceva într-adevăr demn de încrederea pe care ai pus-o în mine. Părerea ta mă importă *mai mult decât orice pe lume* și dacă e adevărat că „scriem întotdeauna pentru cineva" atunci *Exercițiile* sunt scrise pentru tine.

Între timp am intenția să mai scriu câteva articole sau reportagii, ca până la toamnă cetitorul să se mai lovească de numele meu de patru-cinci ori. Articolul asupra lui William Blake e gata, cred că e interesant, viața acestui artist e plină de fatalități crunte și de extasuri sublime. În plus Blake a fost un mare obsedat de ideea morții și mai ales de decorurile funerare și prin aceasta l-am simțit aproape de mine și de unele preocupări din cartea mea. Încât sunt mulțumit de a fi scris articolul, chiar dacă nu e publicabil (a fost astfel pentru mine un exercițiu paralel cu celelalte).

---

[1] *Care este esența poeziei*, art. cit.

Articolul e însoțit de o foarte bogată colecție de reproduceri interesante. Îți voi trimite totul și vei vedea ce-i cu el.

Poate însă că te deranjează să prezinți tot mereu articolele mele la „Vremea“, te rog scrie-mi și dacă e așa voi renunța. Înțeleg foarte bine că asta te-ar putea plictisi.

Și acum despre altele: îți scriu din noua mea cameră, ți-am anunțat că m-am mutat printr-o carte postală, mi se pare. E cât se poate de bine aici, numai astă-noapte deodată s-a pornit un viscol teribil și eu nu avusesem grijă să încălzesc odaia de cu seară încât au înghețat și mațele în mine până dimineața; m-a apucat pântecăraia de frig și dureri îngrozitoare la vertebrele bolnave. În fine, toată dimineața s-a făcut cald în odaie și m-am dezghețat, acum sunt iar om ca toți oamenii.

Camera de lângă mine vă așteaptă pe voi: pe tine și pe Elly; aș vrea să stați aici toată vara; chiar azi dimineață mama mea mi-a spus că „speră că Geo Bogza să se simtă bine aici“.

Și eu cred asta; viscol nu va mai fi și alte inconveniente nu văd.

Toată lumea care vine aici admiră casa, grădina și mai ales organizarea pe care am impus-o din primele zile pentru ca totul să fie curat. E la marginea orașului însă e o locuință mult mai spațioasă, mai luminoasă, mai plăcută decât altele din centru.

În fine nu vreau să te plictisesc nici cu invitații prea insistente; gândește-te însă că mi-ai face o mare, o nespusă plăcere să stai aici cu Elly câteva luni.

Totul este van, totul este fără importanță, ceea ce contează în viață sunt întâlnirile dintre prieteni, bucuria asta impalpabilă ca aerul și pe care „o respiri“ într-adevăr.

Cu dragoste mare te sărut pe tine și pe Elly,

M. Blecher

Roman, 10.III.1935

Iubitul meu Geo Bogza,

Până azi, marți, n-am primit nimic de la tine. Este mai mult de o săptămână de la ultima ta carte postală. Cred însă că ești foarte ocupat acum, am cetit reportajul cu mahalalele, în „Tempo“ de duminică. Toată lumea se agită îngrozitor aici în jurul războiului, de când cu ultimele evenimente. Îți trimit alăturat o *schiță*, scrisă zilele acestea. Este vorba, după cum spun, de o schiță, deci de ceva scurt și cât se poate de concis. Poate o vei găsi publicabilă, nu știu. În acest caz aș vrea s-o dau la „Azi“ dacă ar primi-o. Vorbește dacă vrei cu Petru Manoliu[1] în această privință însă, bineînțeles, dacă nu-ți plac aceste pagini atunci lasă totul baltă și nu mai vorbim de ele. Intenția mea este să public o schiță sau un esseu, într-o revistă care se prezintă voluminos, ca „Azi“, mi se pare că ți-am explicat eu pentru ce, este pentru a trimite cuiva în străinătate un exemplar.

În fine, acest lucru nu-i nici urgent, nici important.

Îți anunț că am închiriat locul viran din dosul casei, știi tu poate care, nu-i nici în dreapta, nici în stânga, ci drept în spatele casei; acum e semănat cu lucernă însă vom face straturi cu flori și voi deschide o ușă din antret, în fund, prin tindă spre acest loc unde va fi o terasă ca să stau vara la umbră bună (acolo e umbră toată ziua) și ferit de muște. Cred că e o idee bună. Când veți veni la mine — când? — veți găsi totul gata.

În oraș, dacă te interesează, sunt fel de fel de scandaluri în care este amestecată și madame Haymovici. Este un conflict între „ziariști“ și partizanii lui Jabotinski, în fine o

---

[1] Petru Manoliu (1903–1976): redactor și director (1935–1937) al revistei „Azi“.

furtună într-un pahar cu apă, au apărut și diferite ziare și pamflete împotriva Dnei Haymovici, dar mi-e imposibil să pun mâna pe ele.

Cu sănătatea o duc bine acum, soarele acesta m-a înviorat puțin, mi-e groaznic de frică la vară de căldură și muște.

Îți mulțumesc pentru „Rampa“, aș fi vrut să scriu câteva rânduri lui Mihail Sebastian, de mulțumire, însă în ziar nu este decât adresa atelierelor tipografice.

În ceea ce privește proiectele mele literare despre care ți-am scris încă n-am stabilit nimic definitiv, îți voi mai scrie despre asta.

Iată ce-aveam să-ți spun azi. Te sărut cu dragoste, pe tine și pe Elly, al vostru,

M. Blecher

P.S. Te rog scrie-mi dacă ai dat dlui Silviu Cernea[1] o carte.

Roman, 15.IV.1935

Dragii mei Geo și Elly,

Cred că de Paști vor fi reduceri pe calea ferată și în special mi se pare pentru Roman unde este stația de oprire pentru băile Strunga. Interesează-te, te rog, dragă Geo, și vei afla că pentru Strunga reducerea este de 50% însă nu știu începând de la ce dată și dacă e așa și de sărbători. Vă scriu toate acestea în speranța enormă că veți veni, însă dacă Geo este peste măsură de ocupat n-aș vrea ca să-l încurce promisiunea de a veni. Inutil să vă spun că vă aștept cu o nerăbdare imensă și în fiecare zi îmi spun că *nu* veți veni

[1] Silviu Cernea: ps. lui Vasile Boldeanu, scriitor și ziarist.

pentru ca soarta să mă contrazică. Francezii numesc asta „faire la prière du pauvre".

Vă rog a mă ţine la curent cu procesul şi a-mi telegrafia îndată rezultatul.

Vă rog a-mi scrie ce face Horia Bottea şi cum a trecut examenul. Vreau să-i scriu însă mă împiedică întrebarea asta.

Capitolul I din *Exerciţii* e gata bătut la maşină, pentru Paşti vor fi 5 capitole gata.

Cu dragoste mare și dor,

M. Blecher

P.S. Iartă toate ştersăturile şi stilul acestei cărţi postale, am o zi proastă.

Roman, 5.V.1935

Dragii mei, mult dragii mei Geo și Elly,

Ieri toată ziua am fost nespus de trist și n-am izbutit să scriu un singur rând pentru ca să vă mulțumesc că ați venit la mine. Vă mulțumesc infinit, din inimă; a fost în urma voastră un gol sfâșietor. Toată dimineața azi am fost enervat, iritat fără motiv, era senzația *organică* a absenței voastre.

Vă rog gândiți-vă să mai veniți. Începând de ieri am reintrat în monotonia de toate zilele, însă începând de mâine mă pun serios la scris pentru a isprăvi *Exercițiile*.

Chiar adineoarea am trimis o prezentare fără entuziasm a lui Lanoë la „Frize"[1]. Totul e lipsit de interes afară de imensa dragoste ce o am pentru voi și ardoarea cu care vreau

[1] Julien Lanoë: *Arta cu fructe de sticlă*, „Frize", An II, n. 5–6 din iunie-iulie 1935, p. 5.

să termin *Exercițiile*. Încolo nimic nu contează și rămâne pe „scara de serviciu“.

Vă mulțumesc pentru carta postală primită azi. Îmi pare bine că ați ajuns cu bine la București.

Vă îmbrățișez și vă sărut cu drag și dor,

M. Blecher

Roman, 9.V.1935

Dragii mei Geo și Elly,

Vă mulțumesc că îmi scrieți des.

Iertați-mă că nu pot face și eu la fel; de câteva zile îmi este cam rău, am un început de dizenterie, mi-am răcit stomacul cu o înghețată. Doctorul a venit și mi-a prescris un regim extrem de sever. Tot ce am voie să mănânc este cartofi, orez și paste, nimic, nimic altceva. Îmi este interzis până și laptele, ceaiul, în fine, în afară de cele trei lucruri citate n-am voie absolut nimic. Ieri am fost cuprins de o mare slăbiciune, azi îmi este ceva mai bine. Iertați-mă că vă scriu toate mizeriile asta. Îmi pare bine că nu s-a întâmplat asta când ați fost voi aici, mi-ar fi părut rău și m-ar fi necăjit să vă prezint o asemenea comédie.

Cred că mâine să încep, puțin câte puțin, a mă alimenta ceva mai consistent și dacă nu voi avea neplăceri voi reveni repede la un regim normal însă va trebui să evit multe lucruri.

E acum ora 10 dimineața, voi „mânca“ ceva apoi mă voi culca, m-am sculat în zorii zilei hărțuit de stomac.

Vă sărut cu dragoste și dor mare,

M. Blecher

Roman, 24.V.1935

Iubitul meu Geo Bogza,

Iată ce se petrece aici și cu mine de când nu ți-am scris. E cald, îngrozitor de cald, dimineața stau puțin pe terasă și apoi în fund, pe platforma de lemn unde e mai răcoare. Căldura nu e deloc bună pentru stomacul deranjat pe care îl am; mai sunt hărțuit încă în timpul zilei însă nu chiar așa ca înainte. În plus am voie să mănânc aproape de toate, mă hrănesc cât mai bine și mai substanțial ca să mă îndrept și să-mi revin în fire. Iată acum ce este cu *Exercițiile*. În linie generală se poate spune că le-am terminat în versiunea dintâi; mai am câteva pagini de sfârșit de adăugat, — douăzeci — însă acestea sunt deja scrise și le voi complecta și transcrie mai încolo, pentru moment îmi lipsește „vibrația“ necesară pentru ele, este însă o chestie de o zi sau două și când mă voi simți „posedat“ le voi scrie dintr-o singură trăsătură de condei. Ultimele capitole le-am scris cam fără chef și poate deocamdată lucrul acestea este vizibil; sper în revizuire însă.

În schimb m-am apucat să transcriu versiunea pentru mașină (urmarea la ce ai cetit) și aici am satisfacții intime destul de mari; nu știu ce va ieși însă lucrez cu un fel de bucurie care construiește lucrurile cum trebuie. În anumite momente manuscrisul el singur parcă se organizează și se definește, eu retușez pe ici pe colo și îmi vin în minte unele complectări și corecturi nebănuite când am scris întâia oară brut.

În fine tu vei vedea și vei judeca.

Pentru ca să citești manuscrisul aș vrea neapărat să citești versiunea pentru mașină. Este între aceasta și ceea ce am scris dintr-o dată o enormă, o extraordinară diferență. Cred că într-o lună va fi gata căci lucrez cu înfrigurare și poftă de scris.

Te rog scrie-mi când ai putea veni, vino oricând însă dacă vii special pentru manuscris te rog lasă-mă să isprăvesc copia pe care o fac acum. Cu bătutul la mașină va merge apoi iute. În caz că nu va putea Carol să scrie repede, voi da la un dactilograf profesionist.

În momentul de față îți scriu cu inerția pe care am căpătat-o scriind vreo opt pagini la *Exerciții*, am căpătat un fel de galop al condeiului.

Îți dau știri de pe aici, ieri m-a vizitat un vecin al meu, cel care stă peste drum, în casa aceea roză ca o bomboană fondantă, cu terasă mică. Îmi spune că este poet și că are „compuneri originale", între altele și o epopee națională română „Traianida". E un băiat slab, destul de tânăr, cu patru copii, funcționar la serviciul tehnic. E formidabil cât se scrie; eu cred că toată lumea scrie sau a scris; tatăl meu câteodată când scrie vreo scrisoare mai lungă îmi cere s-o apreciez „ca stil" și îmi spune „eu aș fi avut, cred, talent de romancier".

În momentul de față e ora patru, Pintilie doarme în iarbă în grădină, Olimpia este în bucătărie unde vorbește cu sora ei care a venit s-o vadă; câțiva nori au început să acopere cerul, poate o să ploaie. Toată dimineața a fost o căldură grozavă.

În cartea postală pe care am primit-o azi îmi scrii că și la București e cald; ar fi bine să pleci undeva la munte, eu aș vrea să vii la mine unde este destulă răcoare, însă tu fă cum crezi că e mai bine. Poate tot ai să vii să stai câteva săptămâni spre sfârșitul vacanței, nu-i așa? Te aștept cu nerăbdare pe tine și pe Elly, toată lumea vă așteaptă aici, toată lumea vă iubește însă nimeni ca mine.

Vă îmbrățișez pe amândoi și vă sărut cu dor și dragoste, al vostru,

M. Blecher

Roman, 5.VI.1935

Dragul meu Geo Bogza,

Îți trimit alăturat o carte postală de la Chirnoagă[1]. Vei primi cred și tu una. Întâmplarea pe care o povestește este profund revoltătoare și cred că individul din Sibiu merită o strașnică punere la punct. Te rog acum să-mi dai un sfat: în primul moment când am primit aceasta am scris câteva

---

1 /3.VI.1935/

Iubite domnule Blecher,

Îți voi scrie acum o povește care fără îndoială te va dezgusta și pe dta. Nu ți-am putut scrie mai demult, pentru că s-au întâmplat niște chestii formidabile. Un tip din Sibiu, Pimen Constantinescu, profesor, a scris un articol abject împotriva mea, a lui Cantonieru și a revistei „Frize". Eram făcut rând pe rând: prost, incult, prost crescut, homosexual, canalie de rând, comunist și se insinua că am mânjit valoarea literară a dlui cpt. Făeșeanu și Valerian. Acest articol a fost trimis direct Corpului 5 Armată. De-aici un scandal monstru (în articol eram numit: sublt de vânători) lungi /.../ interogații, declarații, memorii și o provocare la duel, pe care individul a refuzat-o. Din toată această chestie care se lungește de zece zile m-am ales cu grave consecințe: mai întâi fiecare șef e dator să mă pedepsească, interzicerea oricărei activități literaro-publicistice, probabil un consiliu de disciplină (pentru că am călcat ordinul de a nu publica). Aceste lucruri îmi iau rândul ca avansare și dreptul de examen la Școala de război și altele. Revista mai apare un număr, numai în redacția lui Cantonieru, în care se va face un protest contra procedeului nedemn al prof. Constantinescu de la Sibiu. Nu știu întrucât această chestiune apare gravă așa cum am scris-o. Pentru că pentru mine ea este aproape lipsită de senz, într-atât m-a frământat. Ceea ce vreau să te rog și pe mata este următorul lucru: să-ți dai adeziunea la acel articol cuprinzător. Dacă vrei să ți se trimită, scrie-mi repede, ca să câștigăm timp. Am să-i scriu și d-lui Bogza în această privință.

Nu știu dacă o să primească. Cu multă și deosebită prețuire,

M. Chirnoagă

rânduri pe care însă *nu* le-am trimis, pentru ca mai întâi să te întreb pe tine ce trebuie să fac.

Iată aceste rânduri:

„Iubite domnule Cantonieru,

Te rog consideră-mă alături de dta în protestul împotriva abjectei delațiuni a cărei victimă este prietenul nostru Chirnoagă.

Procedeele polițienești în general, și mai ales în literatură, trebuiesc înfierate cu toată revolta și scârba pe care ele le inspiră.

Te rog transmite-i prietenului nostru întreaga mea simpatie și primește…“[1]

În cartea postală a lui Chirnoagă îmi cerea să ader la articolul lui Cantonieru; însă acest lucru nu-l pot face atâta timp cât nu știu ce conține.

Îți spun drept că îmi este penibil să intru în asemenea „chestii“ însă aici este vorba de ceva grav, deoarece Chirnoagă va suferi consecințe importante. Mă întreb însă, pe de altă parte, întrucât iscălitura mea i-ar putea ușura lui situația în fața consiliului de disciplină, fiindcă acolo e tot nodul și toată drama.

Poate că mă vei crede laș că am aceste ezitări, și, poate, dacă n-aș iscăli, și Chirnoagă m-ar crede la fel. În consecință sunt gata să iscălesc orice, pentru a nu rămâne sub această acuzație și chiar împotriva sentimentului meu intim care știi bine că dintotdeauna a fost împotriva oricăror polemici, certuri și „chestii“.

---

[1] Textul a apărut în „Frize“, An II, Nr. 5–6 din iunie–iulie 1935, p. 5 precedat de următoarea notă: „Scrisoarea d-lui M. Blecher, tânărul și distinsul poet și esseist trimisă redacției în cazul lui N.C.“

Încă la Brașov polemicele din „Frize“ mi s-au părut deplasate. E ceva curios cu revistele din provincie, îndată ce apare una la Turnu Măgurele vine o revistă din Caracal și o „atacă“, pe urmă se amestecă și una din Orăștie și pe urmă se bagă în ceartă și „Viața literară“ din București (inevitabil) și încep certuri și înjurături inutile până ce se găsește la Sibiu unul mai „enervat“ care o face „lată rău“ și iată din astfel de fleacuri un băiat bun și serios ca Chirnoagă are de suferit urmări grave.

Pentru oamenii ăștia a scrie e o continuare a jocului de pietre din copilărie; nici o problemă interesantă nu-i preocupă ci doar să spargă capul celui din „banda“ adversă (și măcar de s-ar certa pe teme serioase, pe chestii de idei).

În fine iată-mă în cea mai mare încurcătură, prins între un elementar simț de prietenie și solidaritate și repulsiunea pentru polemici și certuri. Îți scriu ca să te rog să-mi dai un sfat însă destul de repede, te rog mult, pentru a putea răspunde la timp.

Cu sănătatea o duc mai bine zilele acestea. Te rog dacă poți vino la sfârșitul săptămânii, sunt atâtea zile de sărbătoare și îmi va face o plăcere imensă vizita ta.

Te sărut cu drag,

M. Blecher

Te rog predă-i lui Elly sărutări și toată dragostea mea prietenească.

Roman, 5.VI.1935

Dragul meu Geo Bogza,

Îmi pare rău că n-ai venit însă mă cam așteptam ca să nu poți părăsi ocupațiile tale. Știu că ești acum foarte ocupat,

ar fi bine însă să pui la punct totul și să pleci cât mai repede la munte. Cu sănătatea n-o duc încă prea bine, țin regim sever, e o afacere care nu se termină într-o lună–două, îmi spune doctorul că va trebui să țin încă mult timp acest regim. Caut să-mi prepar mâncăruri permise mai variate, însă tot e greu de suportat. Poate săptămâna viitoare vei fi aici și îți voi ceti tot manuscrisul. Cred totuși că bătut la mașină e mai compact, mai aproape de ceea ce am vrut să spun. Cred că până într-o lună jumătate maximum va fi în întregime scris la mașină. Îți scriu pe o căldură agasantă, va ploua poate azi și atmosfera e apăsătoare. În general însă e răcoare și nu prea sufăr de căldură. În odaia mea e răcoare și pe terasă de la 4 în sus este soare, așa că stau afară până seara târziu.

In fiecare dimineață de asemenea ies în grădină, în fund.

Te sărut, sărutări lui Elly, vă îmbrățișez pe amândoi cu dragoste,

M. Blecher

Roman, 11.VI.1935

Dragul meu Geo Bogza,

Îți mulțumesc pentru lunga ta scrisoare și carta postală de azi. Ieri dimineață, înainte de a ști răspunsul tău am expediat la Brașov pentru publicare textul de câteva rânduri pe care ți l-am comunicat, va apare cred odată cu protestul lui Cantonieru. Era poate mai bine, și aș fi vrut, să nu mă amestec însă, pe de-o parte, chestia e gravă și, pe de altă parte, m-ar fi ros conștiința să tac cu totul; totuși nu văd care va fi utilitatea adeziunii mele. Trebuie scris energic și eu n-am spirit polemic și, în plus, aș vrea până la toamnă să

nu intru în polemici cu nimeni. Ca și tine însă, așa cum ți-am scris, consider totul odios la culme și revoltător.

Îmi pare grozav de rău că trenul în care trebuia să vii a fost atât de îmbâcsit cu lume, mi-ar fi făcut imensă bucurie vizita ta. Cred acum că vei veni cu Elly mai înspre vară și veți sta aici mai mult timp, atunci va fi gata poate manuscrisul, mai am mai mult de trei sferturi de transcris.

Totul aici este cum știi. Câteodată, rar, vine să mă vadă judecătorul Popovici.

Te rog scrie-mi ce ai decis pentru la vară.

Îți mulțumesc încă o dată pentru toate, infinită dragoste și prietenie lui Elly, te sărut,

M. Blecher

Roman, 15.VI.1935

Dragul meu Geo Bogza,

Îți mulțumesc nespus pentru interesul ce ți l-ai dat cu Blake[1]; azi-dimineață când l-am văzut atât de frumos am avut o imensă bucurie, cum n-am mai avut (în aceeași măsură) și la alte articole apărute. Înțeleg acum ezitările tale de la început și găsesc pe Blake cam slab, cred că sunt capabil de lucruri mai bune.

Zilele acestea mi-a venit o idee formidabilă: am în minte câteva subiecte de esseuri extraordinare pe care le cos și le descos în cap de mult, însă care nu pot merge la „Vremea" pentru că cer spațiu mare, zeci de pagini, iată deci ce am decis: le voi scrie tot acum vara și le voi face să apară în

---

[1] M. Blecher: *William Blake — vizionar genial și chinuit*, „Vremea", An VIII, nr. 392 din 16 iunie 1935, p. 5; și în M. Blecher, *Vizuina luminată*, ed. cit., p. 255.

volum puțin timp după *Exerciții*. Îți repet că subiectele sunt interesante și mă voi căzni să le tratez foarte bine, cu mare atenție. Va fi „coup sur coup“ două volume unul după altul.

Esseurile sunt filozofice, însă cu nuanță de stânga (totuși fără a fi politice, înțelegi).

Cu *Exercițiile* merg bine, cred că voi isprăvi până în august totul.

Îți mulțumesc încă o dată pentru toate și te sărut cu dragoste,

M. Blecher

Dragă Elly,

Ceasul pe care mi l-ați adus voi începe să-l iubesc din ce în ce mai mult, e cum nu vă închipuiți de frumos. Cifrele albastre își schimbă culoarea în timpul zilei și sunt splendide; acum am curățat masa de lângă mine, pe care stăteau o mulțime de lucruri inutile și n-am lăsat decât ceasul care stă singur în mijlocul mesei.

În scrisorile precedente am uitat să-l rog pe Geo ca atunci când va veni la mine să aducă cu el radiografia pe care a făcut-o, s-o văd și eu; eu nu sunt medic însă până acum mi-au trecut prin mână câteva zeci de radiografii și le „citesc“ cu multă ușurință.

Cred că doctorul care a spus că e ceva suspect ori nu e specialist ori a exagerat mult pentru că de obicei se văd clar lucrurile suspecte și se pot defini imediat, de unde concluzia mea este că Geo n-are nimic la spate. Poate într-adevăr o mică scolioză din cauza înălțimii însă asta au toți oamenii înalți, aproape fără excepție.

Cu dragoste și dor mare,

M. Blecher

Roman, 22.VI.1935

Iubitul meu Geo Bogza,

Chiar acum am primit mandatul tău postal de 1000 lei. Îți închipui cred bucuria și surprinderea mea. Este într-adevăr excesiv de frumos din partea dlui Donescu[1] și dintr-a ta care desigur te-ai interesat ca mandatul să existe și să pornească. Îți mulțumesc infinit; deasupra chestiunii de bani este o chestie de „admisiune oficială“ care este în întregime opera ta și pentru care niciodată nu-ți voi fi îndeajuns de recunoscător.

Știu că nu-ți plac asemenea mulțumiri însă fără tine aș fi continuat să vegetez în cel mai execrabil și mai obscur anonimat, îmbuibat de visuri absurde și de dadaisme învechite. Ție îți datorez înainte de toate *organizarea mea* și apoi posibilitățile de publicare. Este ceva ce se numește „sensul vieții“, iartă-mi cuvântul acesta mare, și tu ai dat un sens „vieții“ mele.

Câteodată mă apucă un fel de frenezie de iubire și de recunoștință, aș vrea să-ți scriu scrisori interminabile și numai teama că te voi inoportuna mă împiedică s-o fac.

Toate acestea sunt scrise și pentru Elly. Ea participă la bucuria mea cu puritatea, bunătatea și simplicitatea ei care sunt mai presus de ale tuturor din lumea asta.

Vă sărut pe amândoi, cu dragoste, cu dor, cu căldură,

M. Blecher

---

[1] C.A. Donescu, director literar al ziarului „Vremea“ (1928–1938; 1940–1944).

Roman, 25.VI.1935

Iubitul meu Geo Bogza,

Îți mulțumesc că mi-ai scris, vroiam să-ți telegrafiez. Ți-am scris și la „Vremea“, cred că ai primit. În acest moment așteaptă maseurul carta postală și îți scriu în grabă. Ieri, alaltăieri, a plouat și m-am mai răcorit.

Toată săptămâna trecută am încercat să fac ceva și n-a mers, eram prea abrutizat de căldură. Citesc cu mare, imensă satisfacție, toate articolele tale din „Tempo“; mă întreb ce-ai scrie dacă n-ar fi cenzură: ar fi teribil. Toată lumea citește „Tempo“ și te urmărește cu atenție; devii în fiecare zi mai popular și faci ca să răsufle oamenii mai din fundul pieptului. Treburile au ajuns prea complicate și mârșave și trebuie să mai dăm drumul clocotului, că altfel plesnim cu toții.

Te sărut pe tine și pe Elly,

M. Blecher

Roman, 30.VI.1935

Dragul meu Geo Bogza,

Îți mulțumesc foarte mult pentru coupe-papierul trimis prin judecătorul Popovici care mi l-a adus ieri. Este într-adevăr splendid și ca tot ce vine din partea ta îmi face o enormă plăcere însă te rog mult nu mai cheltui bani pentru mine. Coupe-papierul este nu știu cum „înrudit“ cu ceasul prin calitatea materiei: e aproape același oțel cromat. Încă o dată îți mulțumesc mult.

Zilele trecute am fost cam necăjiți din cauza unor complicații de sinusită care s-au ivit la un ochi la mama mea, în același timp s-au constatat și niște polipi în nas (crescuți

subit) de care a trebuit să fie operată pentru a se face sondaje în ochi. În fine acum e complect restabilită, însă a avut mult de suferit și a răbdat totul cu un calm admirabil.

Pentru „Vremea“ nu voi trimite nimic fără ca să vezi și tu, deci amân totul pentru septembrie, când te vei întoarce, dealtfel nici n-am pentru moment vreun esseu gata scris.

În luna august este aici bâlciul despre care ți-am vorbit în atâtea rânduri, ar fi bine și te rog chiar mult de tot să vii cu Elly aici, la Roman, la această dată. Este chiar la începutul lunii, te rog ca în aranjarea vacanței să ții seama și de voiajul acesta aici. Îți închipui câtă plăcere aș avea. Te rog ține-mă la curent cu deplasările voastre.

Iartă-mi această carte postală puțin insipidă.

Te sărut pe tine și pe Elly,
Cu dragoste al vostru,

M. Blecher

Roman, 7.VII.1935

Dragii mei Geo și Elly,

Zilele acestea a fost mai răcoare, a plouat, era foarte plăcut aici, îmi pare rău că nu erați și voi. În fund, în camera treia unde erau niște statui de lut, e multă umbră și am aranjat această cameră pentru voi când veți veni aici. În grădină copacii sunt plini de cireși și vișine, flori mai puține, nu știu de ce n-au crescut, însă tot sunt destule. Cred că nu voi scrie esseurile, nu prea am subiecte bune, poate totuși că voi găsi, voi vedea. Trec prin momente de mare criză cu privire la *Exerciții*; sunt chiar disperat câteodată (ieri seara a fost teribil) că nu vor ieși cum vreau și altă dată mi se pare că totuși au o valoare, eu nu știu nimic în această privință, scriu

ca un orb. Vă rog să nu mai vorbim despre aceasta până nu voi termina. În afară de scris viața mea n-are sens, e haotică, e vagă și fără interes, oamenii pe care îi văd sunt stupizi, banali și nu-s posedați de nici o pasiune, morți în timpul vieții, mai ales toți acești burghezi nesuferiți pe care îi cunosc atât de bine și despre care, dacă mă vor ajuta puterile, aș vrea să scriu ca să-i usture, un roman, de exemplu.

Iertați-mă pentru aceste divagații personale și intime.

Vă sărut pe amândoi, vă iubesc, când sunt foarte disperat voi mă consolați, mă gândesc că existați, că nu-i deci totul pierdut.

Vă sărut,

M. Blecher

Roman, 19.VII.1935

Iubiții mei Geo și Elly,

Îmi pare nespus de bine că vă place la Balcic și că ați găsit cameră bună. Ce n-aș da să pot merge puțin la mare! Îmi amintesc cu infinită nostalgie de anii petrecuți la Carmen-Sylva și la Berck, mai ales la Berck unde oceanul era murdar, cenușiu, ca o apă cu leșie, dar răcoritor și cu ceva *plin* în el, care satisfăcea.

Vă anunț că mi-am cumpărat, în fine, un mic aparat de Radio „Columbia“ excelent, „un Radio e un prieten în casă“.

Zilele acestea am avut prin el știri *de la voi*: speakerița a anunțat că la Balcic duminică noaptea a fost foarte cald, 19°C, iar luni a anunțat la cronica săptămânală articolul lui Geo din „Vremea“.

Cu sănătatea o duc mai bine. Plouă întruna și e răcoare, e minunat pentru mine care sufăr îngrozitor de căldură. Cred

că în luna august va veni aici prietenul meu Wauquier din Franța care va sta două săptămâni, fiind în trecere spre Grecia unde va ocupa, mi se pare, o catedră de franceză. Toate celelalte bune, „eu n-am început încă să joc tenis“ dar poate că va veni și asta.

E ora 7 dimineața, sunt cam adormit și după ce voi bea ceaiul mă voi culca din nou.

Vă îmbrățișez, iubiții mei, vă sărut, aștept să vă revăd,

M. Blecher

Roman, 23.VII.1935

Dragul meu Geo Bogza,

Îți mulțumesc pentru rândurile tale tonice, revifiante de astăzi, tu nu știi poate câtă energie și reconfort îmi aduc vorbele tale, sunt ca o transfuzie de sânge bun, viu. Cu *Exercițiile* mai trebuiește încă așteptat, puțin, nu mult, și sper – nu sunt sigur, vom vedea însă sper — că vor fi demne de încrederea pe care o ai în mine.

Ieri am comis o mică indiscreție la adresa ta neștiind că n-ai scris nimănui unde ești la Balcic: i-am spus lui Hay unde să-ți scrie, — ar vrea să ia el camera voastră de la 1 august încolo, auzind cât e de bună. Îți va scrie poate azi.

Încolo toate bune, vine bâlciul, vine Wauquier, aparatul de Radio merge bine însă nu ascult mult.

În grădină la mine fructele s-au copt, sunt vișine delicioase și caise din care voi face marmeladă și vă voi trimite și vouă să gustați. Mai sunt mere, pere și smeură.

Te sărut pe tine, o sărut pe Elly, cu multă, infinită dragoste,

M. Blecher

Roman, 29.VII.1935

Iubiții mei Geo și Elly,

Vă mulțumesc pentru telegrama voastră emoționantă, mă gândesc la voi nespus de mult și aș vrea să ne revedem cât mai curând. Toamna va fi plăcut la Roman, vom face focul în odaie, vom sta de vorbă, vom bea ceaiul, afară va ploua; voi constituiți filmul cel mai interesant pe care-l văd zilnic cu zeci și sute de detalii.

Când Geo va fi la București, îl rog să treacă pe la „Vremea“ unde i-am scris o carte postală.

Vă îmbrățișez și vă sărut cu dragoste multă,

M. Blecher

Roman, 4.VIII.1935

Iubiții mei Geo și Elly,

Vă scriu la București, unde cred că vă găsesc, această carte postală.

Vă mulțumesc pentru veștile ce mi le dați; chiar acum am primit o carte postală de la voi. Când veți fi instalați la Brașov vă rog a-mi trimite adresa. Vă anunț că prietenul meu Wauquier a venit — e aici de marți — mi-a adus câteva albume splendide, artistice, cu reproduceri de la expoziția de artă italiană care e acum la Paris. Îi place foarte mult cum e aici.

Toate sunt bune, cred că voi isprăvi *Exercițiile* până la sfârșitul lunii. În același timp scriu și un lung esseu despre Kierkegaard[1] ca să-l am gata. Îl am în cap de multă vreme

---

[1] *Conceptul repetiției la Kierkegaard*, „Vremea“, An IX, nr. 431 din 29 martie 1936, p. 11; și în M. Blecher, *Vizuina luminată*, ed. cit., p. 267.

însă nu este pentru „Vremea“ fiindcă este prea lung; îl voi trimite poate la Brașov ca Geo să-l citească.

Vă sărut cu multă și profundă dragoste,

M. Blecher

Roman, 7.VIII.1935

Iubitul meu Geo Bogza,

În fine, după o așteptare de o săptămână primesc azi câteva rânduri de la tine. Îți trimit alăturat textul[1], așa cum îmi scrii. Te rog înarmează-te cu spiritul critic cel mai sever pentru a-l ceti și nu-mi rezerva nici o indulgență; sper că va rezista acestui examen.

În totul, textul a ieșit mult mai scurt decât vroiam, o sută de pagini de mașină. Poate însă că tot va fi posibil să se scoată din ele, cu un tipar mare, două sute de pagini de carte.

Iată acum, în ceea ce privește întrebarea ta dacă îl cred definitiv. În principiu, bineînțeles că nu, însă în realitate am stat aplecat asupra acestui manuscris atâtea zile și l-am modificat de-atâtea ori, încât aș vrea să nu mă mai ating de el. Însă știu că orice lucru este perfectibil și transformabil încât dacă în unele locuri vei găsi ceva ce nu merge voi îndrepta, fie lipind peste text o fâșie de hârtie, fie înlocuind toată pagina. Este evident că e vorba aici de schimbări de text — corecturile pentru sintaxă, improprietate de termeni, obscuritatea frazei ori incoherență (ca de pildă să spun la începutul capitolului că e primăvară și apoi că e toamnă), trebuie în orice caz să mi le semnalezi. În această privință

---

[1] Probabil *Exerciții*, devenit *Întâmplări în irealitatea imediată*.

te rog chiar să fii foarte atent pentru că se poate întâmpla. să fi avut în cursul scrisului unele scăpări de vedere.

În fine, concluzia: manuscrisul este susceptibil de schimbări, dar în linii generale aș vrea să-l păstrez cum este și mai ales să apară în toamna asta. E dorința mea cea mai arzătoare.

Cu mare nerăbdare aștept răspunsul tău și te îmbrățișez cu drag, pe tine și pe Elly.

M. Blecher

Roman, 13.VIII.1935

Iubitul meu Geo Bogza,

Îți scriu înainte de a avea adresa ta, îndată ce am primit cartea ta postală de luni. Inutil să te scuzi, eu însumi sunt necăjit și hărțuit de o mulțime de lucruri care mă exasperează peste măsură și mă împiedică să-ți scriu mai des. În primul rând, căldura excesivă care mă distruge, mă enervează, mă înnebunește. Vine apoi stomacul care nu mă lasă în pace, apoi nopțile de insomnie, dorința de a termina cartea, în sfârșit, dragul meu Geo Bogza, sunt într-o situație infernală pur și simplu și abia aștept toamna ca să mai răsuflu.

Iartă-mă pentru aceste oribile lamentații. Ce să fac? Cui să spun toate acestea? Într-o noapte, de exasperare, mi-am rupt hainele de pe mine; credeam că explodez, a trebuit să iau calmante și să țin mâinile în apă rece ca să mă mai liniștesc puțin; trec printr-o perioadă foarte proastă.

În privința *Exercițiilor*, am terminat totul și nu-mi rămâne decât să transcriu pentru mașină; mai am de transcris extrem de puțin, chestia asta așadar nu contează deloc. Ceea ce mă tracasează este că *nu știu ce-am scris*, nu știu dacă este bun

sau rău, sunt zăpăcit de ideea că am isprăvit și că n-am pus tot ce vroiam. Imposibil însă să mai scriu.

Îmi spui că vrei oricând să vii, să citești; îți mulțumesc infinit. Poate la 1 septembrie totul va fi gata, poate însă mai târziu, pe la 15; nu voi întârzia prea mult.

Iartă-mă pentru scrisoarea aceasta exasperantă, inutilă, stupidă.

Te sărut pe tine și pe Elly cu multă dragoste,

M. Blecher

Roman, 18.VIII.1935

Dragul meu Geo Bogza,

În fine căldurile s-au mai potolit și mă simt mai bine. În privința *Exercițiilor* pot să-ți dau detalii mai precise, cred că vor fi *gata scrise la mașină* pe ziua de 15 septembrie. Îmi scrii că vrei să rămâi o lună la Râșnov, e tocmai bine și asta se acordă minunat cu data ce ți-o indic mai sus. Când te vei întoarce deci la București vei putea veni și la Roman, bineînțeles dacă nu vei fi prea ocupat și vei avea timp; eu te voi aștepta cu infinită dragoste și nerăbdare împreună cu Elly. Este prea târziu 15 septembrie oare? Te rog scrie-mi.

Îți trimit alăturat o scrisoare pe care am scris-o într-un moment de descurajare.

Te pot anunța că între timp mă simt mai bine atât fizicește cât și cu privire la scris.

Totul așteaptă acum avizul tău, am scris azi câteva pagini de care nu sunt prea nemulțumit.

Îmi pare bine că vă simțiți minunat la Râșnov și vă doresc cea mai calmă vacanță posibilă.

Te sărut pe tine și pe Elly, vă îmbrățișez cu dragoste și vă aștept,

M. Blecher

Roman, 22.VIII.1935

Dragii mei Geo și Elly,

Ieri v-am expediat un mic pachet cu câteva lucruri făcute de Olimpia. Vă scriu aceasta pentru că se poate întâmpla ca între timp să vă fi mutat din Axente Sever și să nu știți de el; adresa voastră o am de săptămâna trecută și de atunci n-am mai avut nici o știre.

Dragul meu Geo Bogza,

Te rog ceva foarte mult, dacă se poate, când vei fi la Brașov, cumpără-mi te rog 50 plicuri albe, așa cum am mai avut, lucrul nu-i urgent încât poți să le cumperi când vei pleca spre București, dacă te vei întoarce prin Brașov, nu știu deloc unde e Râșnov, deși am auzit vorbindu-se de această localitate.

Toată noaptea a plouat, e acum răcoare, admirabil.

Vă rog iertați-mă pentru scrisul acesta fără relief.

Vă sărut cu dragoste,

M. Blecher

Roman, 29.VIII.1935

Iubitul meu Geo Bogza,

În fine *Exercițiile* sunt pe isprăvite. Cred că duminică 1 septembrie vor fi în întregime bătute la mașină, cu alte cuvinte manuscrisul va fi gata. Iată ce m-am gândit: n-ar fi

bine oare să ți-l trimit la Râșnov imediat și tu să-l citești acolo în liniște? Îmi scriai că stai acolo cam până la 15 septembrie, ai avea deci și timpul și calmul necesar, bineînțeles dacă nu ești foarte ocupat cu reportajul din Cadrilater.

Când vei isprăvi de citit vei veni, dacă poți, la Roman și vom aranja totul în legătură cu apariția.

În tot cazul eu nu risc nimic expediind manuscrisul prin poștă pentru că mai am o copie.

Te rog, așadar, scrie-mi ce crezi despre asta.

Cu multă dragoste pentru tine și pentru Elly, al vostru,

M. Blecher

Roman, 16.IX.1935

Iubitul meu Geo Bogza,

Îți mulțumesc nespus pentru emoționanta ta telegramă. Îți mărturisesc că deși am primit-o în cursul după-amiezii, am cetit-o și am recitit-o până noaptea târziu, extraordinar de mișcat și fericit. E pentru mine *cel mai important* că ți-a plăcut ție, restul acum nu mă mai interesează în același grad. Iată acum ce-aș îndrăzni să te rog: să vii cu Elly la mine pentru mai multe săptămâni, am nevoie de voi ca de un balsam, mai ales acum că sunt foarte deprimat din cauza unor complicații ale bolii.

Te rog fă tot posibilul să-mi satisfaci imensa mea dorință.

Erau două lucruri pe care le așteptam, întâi să-ți placă *Exercițiile* și al doilea să vii la mine; primul s-a realizat și aștept acum al doilea.

Cu multă, multă dragoste

M. Blecher

Roman, 17.IX.1935

Iubitul meu Geo Bogza,

Cu adâncă emoție am cetit scrisoarea ta plină de caldă înțelegere și mare dragoste. Pentru mine rândurile tale sunt vitalizante, îmi dau curaj și impulsiuni noi.

Bineînțeles, poți să dai manuscrisul să-l citească Pompiliu Constantinescu, poate chiar și Mircea Eliade, cum crezi.

Pentru titlu sunt de acord cu tine că ÎNTÂMPLĂRI e mai bun, deci îl adopt.

Te sărut cu dragoste multă pe tine și pe Elly,

Blecher

Roman, 23.IX.1935

Iubitul meu Geo Bogza,

Îți scriu în grabă, masseurul așteaptă și nu vreau să-l țin prea mult.

Îți mulțumesc pentru interesul ce-l porți *ÎNTÂMPLĂRILOR ÎN IREALITATEA IMEDIATĂ*, titlul rămâne acesta definitiv.

În privința formatului îmi convine cel al *Alchimiei Asiatice*, numai cu mai puține rânduri pe pagină, 28 cel mult, în loc de 35 sau, poate, tipărit cu o literă mai mare, ca de pildă aceea cu care e scris Capitolul I, la „Cuprins“,

Capitolul II

vezi la urmă la cartea lui Mircea Eliade.

Este tot ce-aș avea de spus în această privință. Cea mai mare dorință pe care o am este ca să apară încă în toamna

asta. Îți voi explica verbal de ce este asta atât de important și vei vedea și tu că am dreptate.

Te rog fă tot posibilul să vii la 1 octombrie, poate că ai putea scrie reportajul pe care îl vei face la mine, vei vea tot calmul necesar, te asigur.

Te sărut mult pe tine și pe Elly,

M. Blecher

Roman, 27.IX.1935

Iubitul meu Geo Bogza,

Îți scriu foarte puțin și foarte greu; sunt chinuit îngrozitor de niște hemoroizi ce mi-au ieșit din cauza poziției mele culcate; stau tot timpul cu comprese de apă caldă la șezut; nici de urinat nu pot, că se nasc contracțiuni foarte dureroase. În fine, mizerii.

Îți mulțumesc că te interesezi atât de mult ca să apară cartea la timp. Pot să-ți trimit suma cerută, dacă este nevoie telegrafiază-mi. Când vii la Roman? Știi vreo dată precisă? Iată, aș vrea să te rog mult ceva, care de altfel este inutil să ți-o spun, fiindcă vei avea singur grijă, este vorba de condițiile tipăririi, aș vrea să fie cât mai bune, cât mai avantajoase pentru mine. Când ai fost aici ai înțeles cum stă chestia, pot să obțin banii pentru tipărire însă cu cât vor fi mai puțini va fi mai bine; eu „n-am curajul“ ca să mai cer bani acasă, deși mi se dau. Cea mai mare bucurie a mea ar fi să se vândă cartea și asta nu pentru mine ci pentru prestigiul meu de om „care n-a câștigat un ban în viața lui“. Toate acestea eu le consider îngrozitoare fleacuri și burghezisme stupide însă nu tot astfel le consideră și cei din jurul meu. În fine, am în tine toată încrederea; mă exprim

prost, a avea încredere în cineva înseamnă a „risca“ ceva în baza anumitor considerente excelente, există însă și un fel de încredere care nu trebuie să poarte acest nume, e de exemplu aceea pe care o am eu în părinții mei; în ei n-am încredere, în ei „cred“ și *tot astfel în tine*, — încrederea este ceva vag, un sentiment supus controlului, înțelegi? Există ceva mai tare decât simpla încredere și fluidul acesta mă stăpânește pentru tine din cap până în picioare. Iartă-mă că-ți dau un exemplu: când vița se sprijină de zid este vorba de încredere sau de ceva infinit mai vital, mai esențial? Și eu mă *sprijin* de tine.

Iartă-mi aceste divagații, trebuie să am febră. Îți mulțumesc mult pentru tot ce faci pentru mine și te sărut mult pe tine și pe Elly,

M. Blecher

Roman, 3.X.1935

Iubitul meu Geo Bogza,

Îți trimit azi prin mandat poștal pentru aconto lei 8000, vei face cum vei crede mai bine și vei stabili condițiile. Esențialul este să se apuce de lucru și să nu dureze prea mult tipăritul; vezi te rog dacă este posibil să apară încă în toamna aceasta, peste o lună.

Cu mare nerăbdare aștept vizita ta. Cu sănătatea și cele ce ți-am scris îmi merge mai bine zilele acestea.

Te aștept, te sărut cu drag, sărutări lui Elly, o aștept și pe ea,

M. Blecher

Roman, 15.X.1935

Dragul meu Geo Bogza,

Te rog ține-mă la curent cu toate tratativele și mersul cărții. Iartă-mă că te inoportunez; în fiecare zi aștept poșta cu infinită nerăbdare; asta nu înseamnă însă că nu-mi dau seama cât ești de ocupat și cât timp prețios îți iau chestiile mele. Ceea ce faci pentru mine este un lucru deasupra oricărei înțelegeri omenești, nimeni nu este capabil de atâta atașament pentru cineva și de atâta bunăvoință.

Toate acestea le știi ca și mine și știi de asemenea că fără ajutorul tău n-aș putea face nimic.

Îmi pare rău că voiajul în Bucovina devine improbabil, eu totuși sper încă.

Iartă această carte postală de nerăbdare, tu care le înțelegi pe toate vei înțelege și asta.

Te sărut mult pe tine și pe Elly și doresc nespus să vă văd,

M. Blecher

Roman, 19.X.1935

Iubitul meu Geo Bogza,

În fine azi, vești; le așteptam cu o nerăbdare și o nervozitate care în ultimul timp din cauza mai multor exasperări luaseră forma unei obsesii. Condițiile de tipărire pe care mi le comunici le accept; voi avea banii oricând și îndată ce voi avea corecturile (sau poate e mai bine ca să le faci la București pentru a nu se pierde timp) deci îndată ce-mi vei cere îți pot trimite încă 8000 lei apoi restul însă te rog anunță-mă cu 2–3 zile înainte ca să-l pot avertiza pe tatăl

meu; el îmi dă banii, am vorbit cu el și nu începe nici o îndoială în această privință.

În privința modificărilor, iată alăturat care ar fi aspectul paginei I[1] cu supresiunea pasagiilor ce te jenează; poate că paragraful care începe cu „Senzația de depărtare…“ și continuă încă cinci rânduri, — înainte de „teribila întrebare“ — ar putea fi păstrat, în cazul acesta adaugă-l pe hârtia mea. Cât privește (agentură & comision) paranteza indică tocmai necesitatea în care s-a găsit „autorul“ de a da un amănunt lămuritor și pe care ar vrea el însuși să-l evite; dacă din tot ce-i scris mai departe detaliul acesta rezultă de la sine și dacă crezi că suprimarea lui nu poate stânjeni înțelesul general, atunci taie-l.

Te rog mai scrie-mi următoarele: ce crede Pompiliu Constantinescu și ce ți-a spus el despre manuscris. Îmi face impresia că nu i-a plăcut; văd că eviți acest subiect cu îngrijire. În privința „reclamei“: eu nu mă pricep însă cred că s-ar putea începe a anunța, în „bazarul“ ziarelor care se ocupă de literatură. În „Vremea“ ar fi excelent dacă s-ar putea, ca anunțul lui Călugăru, însă mi-e teamă că vei întâmpina dificultăți mari. Cartea mea face figură de „parent pauvre“ la editură, este doar „tolerată“ în mijlocul celorlalte strălucitoare lucrări, nu-i așa?

---

[1] Pagina I-a

Când privesc mult timp un punct fix pe perete mi se întâmplă câteodată să nu mai știu nici cine sunt, nici unde mă aflu. Simt atunci lipsa identității mele de departe ca și cum aș fi devenit, o clipă, o persoană cu totul străină. Acest personagiu abstract și persoana mea reală îmi dispută convingerea cu forțe egale.

În clipa următoare identitatea mea se regăsește și odaia îmi apare de-o prospețime ce n-a avut-o înainte.

Teribila întrebare „cine anume sunt“ trăiește atunci…

Zilele trecute am primit o scrisoare de la Sandu Hay care îmi spune că ar putea anunța cartea în „Zorile“ și „Adevărul“, însă îmi repugnă profund să apelez la el și tocmai acum când i-am scris câteva rânduri amare. Cred că dacă l-ai ruga pe Traian Șelmaru[1], el s-ar ocupa poate cu pricepere și discreție.

Pentru „Vremea“ n-am nimic gata; îți voi trimite totuși mâine, poate, un esseu.

Te rog scrie-mi dacă să colaborez la „Azi“, știu că este o revistă de dreapta însă au publicat Const. Micu și I. Biberi[2] esseuri de stânga; îmi trebuie un articol publicat într-o revistă voluminoasă pentru a-l trimite în străinătate. Cred că mă înțelegi.

Îți mulțumesc încă o dată pentru toată osteneala și grijile ce le ai cu cartea mea; dacă îți trebuie 500 lei pentru cheltuieli mărunte, aperetive șefului de atelier și bacșișuri, ca lucrurile să meargă mai repede, îți pot trimite; eu nu știu deloc cum se procedează în asemenea cazuri.

Te sărut cu dragoste pe tine și pe Elly,

M. Blecher

Roman, 1.XI.1935

Iubitul meu Geo Bogza,

Îți trimit un cec postal de 8000 lei pe care îl încasezi mi se pare la poștă. Te rog mult a-mi scrie dacă l-ai încasat pentru ca să fiu liniștit.

---

[1] Traian Șelmaru: secretar de redacție al revistei „Vremea“.
[2] Ion Biberi (1904–1990), prozator, eseist și critic literar.

Iartă-mă că ți-l trimit atât de târziu, toată săptămâna am suferit îngrozitor, m-a durut un picior, aseară în fine am luat un puternic stupefiant cu opium și îmi este mai bine.

Când ai timp scrie-mi cum merge cartea și în ce stadiu se găsește, deși prin tot ce mi-ai scris până azi sunt lămurit în toate privințele.

Te îmbrățișez și te sărut cu drag pe tine și pe Elly,

M. Blecher

Roman, 4.XI.1935

Dragul meu Geo Bogza,

Cred că s-a pierdut mai multă corespondență de-a mea și asta a dat naștere la mai multe încurcături.

Te rog scrie-mi dacă ai primit un plic recomandat la „Vremea“ conținând un cec.

Cum a mers cu mutatul? Aș vrea ca să fii mulțumit de apartament și să nu ai nici o neplăcere; să fie călduros mai ales.

Într-o carte postală ce nu ți-a parvenit îți scrisesem că sunt pe deplin mulțumit cu toate demersurile tale și cu tot ce faci pentru carte. Cu „Azi“ îți voi scrie cum stau lucrurile. Vroia să trimeată Luca Popovici niște poeme pe care le-a tradus el din Supervielle și urma ca eu să scriu un esseu introductiv, el cunoaște pe toți de-acolo dar deocamdată chestia a rămas baltă.

Pentru modificări te rog comunică-mi tot ce crezi și, cu întoarcerea poștei, îți voi scrie ce e de făcut.

Te îmbrățișez și te sărut cu mult drag pe tine și pe Elly,

M. Blecher

Roman, 9.XI.1935

Iubitul meu Geo Bogza,

Cu o plăcută surprindere am găsit în „Vremea“ de azi reclama pentru carte. Îți mulțumesc mult că te ocupi de toate acestea.

Zilele acestea nu mi-a fost bine deloc, acum țin regim sever și îmi revin, singurul lucru care mă dezintoxică și mă calmează.

Îmi pare bine că v-ați instalat în noul apartament și că sunteți mulțumiți.

Cred că mă voi îndrepta și starea generală se va ameliora pentru a vă putea primi cu dragoste și infinită bucurie la mine. Veți veni de astă dată pentru două–trei săptămâni ca să ne vedem *bine* și să mă bucur de prezența voastră care este binefăcătoare pentru mine.

Când puteți veni? Vă aștept și vă sărut cu drag,

M. Blecher

P.S. Veniți oricând pentru că totuși îmi este mai bine și voi nu mă deranjați, voi îmi dați curaj.

Iartă această carte postală incoherentă.

Roman, 15.XI.1935

Iubitul meu Geo Bogza,

Îți mulțumesc nespus pentru grija ce o ai de carte.

Voi pregăti la timp cei 8000 lei, cred că pe aceștia îi voi cere bunicei mele, în tot cazul îi vei avea când îi vei cere. Ieri mi s-au adus aceste cărți postale pe care nu le-am făcut din pedanterie ci fiindcă mă plictisește să scriu mereu adresa mea celor ce n-o cunosc. Cu sănătatea o duc mult mai bine;

azi mă mut în odaia de alături unde ați stat voi, bucătăria va fi în odaia din față, pentru ca Olimpia să nu alerge iarna prin frig, odaia unde am stat până acum rămâne pentru musafiri, e foarte călduroasă, am pus patul și vă așteaptă pe voi.

Vă sărut cu dragoste,

M. Blecher

P.S. Zilele acestea, judecătorul Popovici va fi la București, te rog să nu-i spui nimic din condițiile în care apare cartea la „Vremea", înțelegi cred, mulțumesc.

Roman, 21.XI.1935

Iubitul și admirabilul meu Geo Bogza,

Chiar acum a venit poetul Manolescu[1] care mi-a adus lupa și plicurile; lupa întrece toate așteptările mele, e splendidă, este un obiect rar, teribil de plăcut de mânuit (sensualicește). Când am primit-o aveam pe masă o carte cu gravuri și desene vechi, olandeze și germane, a căror valoare crește infinit când sunt privite cu lupa (știi, desenele acele minuțioase cu mii de detalii).

În fine, îți mulțumesc foarte mult și te sărut pe tine și pe Elly care a avut desigur și ea un cuvânt hotărâtor în alegerea cadoului.

Îmi pare rău că nu-ți cerusem din vreme o fotografie mare a ta pentru a o pune în noua mea odaie. Toate fotografiile din Ardeal pe care mi le-ai dat sunt înșirate pe un perete, e foarte frumos și în fiecare minută mă uit la ele, sunt chiar lângă mine.

---

[1] Ion Sofia Manolescu (născut 1909), poet român.

Tot prin Manolescu am aflat și vești bune de la carte. Îmi pare nespus de bine că avansează. Voi face rost de bani, voi cere unei rude, nu acasă, — îți voi explica verbal totul.

Încă o dată îți mulțumesc și te sărut împreună cu Elly,

M. Blecher

P.S. Îndată ce-am scris această carte postală, am recitit-o cu lupa; e foarte plăcut.

Roman, 28.XI.1935

Iubitul meu Geo Bogza,

Îți mulțumesc încă o dată pentru timpul pe care îl consacri corecturilor; niciodată nu-ți voi fi îndeajuns de recunoscător pentru toată osteneala ce ți-o dai cu mine. Iată alăturat un cec de 6000 lei, pentru restul de 2000 lei trebuie să aștept încă până sâmbătă când mi-a promis cineva că mi-i va aduce (cu împrumut).

În privința cărții: după câte știu eu, când se tipărește începutul cărții, primele pagini sunt „unite“ cu pagina coperții interioare. În caz că este exact acest lucru, te rog a-mi trimite o copie pe hârtie proastă, să văd cum se prezintă coperta. Cred că cel mai bine ar fi, atât numele cât și titlul, cu literele și aranjamentul din reclamă.

M. Blecher

Întâmplări
în irealitatea
imediată.
Editura „Vremea“ — București

Te rog iartă-mă că nu-ți scriu mai mult.

Cu dragoste te sărut pe tine și pe Elly,

M. Blecher

Roman, 28.XI.1935

Iubitul meu Geo Bogza,

Te rog confirmă-mi primirea recomandatei ca să fiu liniștit. În privința coperții mai am de adăugat următoarele: aș vrea să fie dintr-un carton subțire alb cu literele tipărite cu cerneală albastră.

Ceea ce te rog să supraveghezi îndeosebi este aranjatul colilor. În multe cărți sunt încurcate paginile și asta e o nenorocire al cărei spectru mă torturează zi și noapte.

În fine, dacă s-ar telefona cumva din oraș ca să se adauge vreo dedicație, sau așa ceva, te rog nu ține seama de nimic, afară de scrisul meu. Cu infinită dragoste,

M. Blecher

Infinită dragoste lui Elly.

Roman, 2.XII.1935

Dragul meu Geo Bogza,

Înțeleg bine tot ce-mi scrii, articolul din „Vremea“ de ieri[1] este execrabil și l-am scris pentru că primisem de la H. Ch. Puech volumul în chestiune și vroiam să-i întorc politețea; atâta tot. Îmi dau însă seama cât era de fadă această cronică și nu voi mai face niciodată concesiuni politeții.

În privința dedicației nu am de gând să pun *nici una* și îți scrisesem tocmai pentru ca să nu se introducă fără voia mea; cartea nu va avea deci nici o dedicație.

Cred că voi face rost încă de 500 lei pentru câteva exemplare pe hârtie velină, însă aș vrea o hârtie perfect *mată*,

---

[1] Articolul *Complexul individualității*, „Vremea“, An VIII, nr. 416 din 1 decembrie 1935, p. 8 și în M. Blecher, *Vizuina luminată*, ed. cit., p. 263.

poroasă, albă, ca de pildă aceea de la plicurile trimise, bineînțeles mai subțire. În fine totul va fi cum vei decide. Te rog nu te supăra că te necăjesc mereu cu alte exigențe.

Îți mulțumesc din inimă, te sărut pe tine și pe Elly,

M. Blecher

Roman, 12.XII.1935

Dragul meu Geo Bogza,

Îți trimit azi prin mandat 2000 lei, restul cât trebuie, și te rog iartă-mă că am întârziat atâta, dar mi-a fost foarte greu ca să mi-i procur. În privința celor 500 lei pentru exemplarele pe care aș vrea să le am pe hârtie mai bună, te rog să vezi dacă se poate ca dl. Donescu să mi le tipărească pe credit, adică în momentul în care apare cartea el își va scoate acești bani din vânzarea primelor exemplare; oricât de prost s-ar vinde tot cred că își va scoate 500 de lei, roagă-l acest lucru și din partea mea, cu promisiunea de a-i achita suma în ianuarie dacă nu s-ar vinde nici 10 exemplare din carte. În privința apariției poate ar fi bine s-o amânăm pentru 15 ianuarie, însă să fie totuși gata cartea acum. Ce zici? Pentru Crăciun contez ferm pe vizita voastră, a ta și a lui Elly. Este totul pregătit și îmi merge bine cu sănătatea încât vă aștept cu cea mai mare nerăbdare. Vă rog scrieți-mi data exactă când veniți.

Vă sărut cu dor imens,

M. Blecher

Roman, 14.XII.1935

Iubiții mei Geo și Elly,

Cartea postală aceasta este pentru a vă spune toată ardoarea și nerăbdarea cu care vă aștept. Îmi veți face cea mai mare bucurie venind și mă pregătesc de pe-acum să vă primesc.

Chiar adineoarea am vorbit detailat cu Olimpia și ne-am chibzuit noi cam ce să vă preparăm când veți fi aici și la sfârșitul conferinței, cum se spune în limbaj diplomatic, am pus pe hârtie un „plan" care cred că va avea și aprobarea voastră.

În fine, vă așteptăm cu dor imens, cu bucurie, vă rog să veniți,

M. Blecher

Roman, 18.XII.1935

Iubitul meu Geo Bogza,

Iată o chestie în afară de cele ale noastre obișnuite. În momentul de față e la mine poetul Ion Manolescu și tot luându-ne cu vorba am constatat că numele lui este prea banal și că ar trebui să și-l schimbe ca să fie mai distinct și să nu aibă legătură nici cu actorul Manolescu, nici cu poetul Ion Aurel Manolescu. În fine, după multă bătaie de cap am găsit ceva tare și absolut senzațional, un nume care în 24 ore îl va face renumit în toată țara, va provoca scandal și ilaritate poate, dar va fi o bombă, Ion Manolescu-Mormânt. Vor fi ori nu vor fi cetite poeziile lui dar de poetul Mormânt va ști toată lumea. Poate prea e de tot, scrie ce crezi, cu drag,

M. Blecher

În caz că ai vreo idee în această privință și găsești vreun nume bun, te rog scrie.

M. Blecher

Salutări!

Ce-ați făcut cu cele două colinde? La „Vremea“ n-a apărut nici unul. Dați-le la două gazete cât mai e timp.

Cu toată dragostea,

Ion Manolescu

Roman, 20.XII.1935

Iubitul meu Geo Bogza,

Îți mulțumesc că te gândești să vii. Cât privește coincidența Paște-Crăciun, asta este numai pentru că în acele zile nu apar ziarele și ești mai liber, — în același timp se acordă și o reducere pe C.F.R. Asta-i tot, încolo bineînțeles că lucrul n-are absolut nici o importanță. Cu poetul Manolescu, l-am domolit și va renunța la nume, însă așteaptă ca tu să-i dai o sugestie.

Vă aștept și vă sărut cu drag,

M. Blecher

Roman, 3.I.1936

Iubiții mei Geo și Elly,

Este ora 8 jumătate, când începeam să vă aștept în odaia mea. Îmi pare nespus de rău că ați stat numai atât, abia acum când ați plecat îmi amintesc de o mulțime de lucruri pe care vroiam să vi le spun. În urma voastră a rămas vidul cel de toate zilele, dar totuși marea bucurie că ați fost aici, că ați existat realmente în această cameră mă mângâie și îmi procură gânduri plăcute (eu am gânduri plăcute și neplăcute,

când sunt amărât îmi spun „hai, să mă gândesc plăcut!“ și visez tot felul de chestii).

Ce bine ar fi dacă aș sta mai aproape de București!

Câteva lucruri au rămas nu îndeajuns de lămurite, unele sunt fără nici o importanță, altele merită să revin asupra lor în câteva cuvinte.

În privința banderolei „Întâmplări de dragoste și moarte“ îmi pare acum că este insuficientă și că, de-ar rămânea singură, ar trăda conținutul cărții, pentru că în *Întâmplări* ceea ce este mai important nu sunt faptele petrecute în sine ci modul de a le interpreta. Poate ar fi fost mai bine cum ai spus la început cu „viața jupuită până la sânge“. În tot cazul *e bine*, cred, de păstrat „Întâmplări de dragoste și moarte“ și de adăugat încă o frază în sensul celor scrise mai sus. Ce crezi?

Chestia asta e una la mână, a doua e cu privire la corecturi, te rog mult de tot ca la aceste ultime corecturi să nu mai suprimi nimic și să nu modifici nici un pasagiu, fie el cât de didactic. *Știu* și *aprob* că era necesară suprimarea pasagiului cu perdeaua însă din moment ce am cetit eu însumi cartea în stadiul care este, s-o lăsăm *așa*. Te rog înțelege-mă, asta nu înseamnă că n-aș aprecia modificările tale, dar aș vrea să nu mai am de-a face cu cartea, asta-i tot.

Și acum știri „intime și familiare“.

Dragii mei Geo și Elly,

Voi să știți că taraful Fănică Luca o să mă îngroape pe mine, ăsta mă seacă la ficați, ăsta îmi rupe inima, ăsta „este ce este“, nu scriitorul Blecher. Ieri seară la Radio a cântat câteva romanțe și arii naționale extraordinare. Căutați să-l auziți în București să vă cânte „Ciocârlia“ și „Brâulețul“ și acea extraordinară romanță populară „Boală, boală“:

Boală, boală
Zace omul și se scoală

Dar de boala care zac
Frică mi-e că n-o să scap
.....(Câteva versuri lipsesc aici)
Mă duce la mănăstire,
Și pune pământ pe mine
Pământu-i cu iarbă verde
Trece mândra, nu mă vede
Pământu-i cu iarbă neagră
Trece mândra nu mă-ntreabă.

Iată cam totul pe ziua de azi. Continui să mă hrănesc bine și abundent, deși „fac" iar câteva zile de regim fără sare.

Cu prilejul Anului Nou a fost tămbălău mare, la 12 noaptea au ieșit în stradă toți vecinii mei și au tras cu pușca, m-au asurzit, timp de câteva minute nu se auzeau decât împușcături, apoi au început cu urările în gura mare „La mulți ani, coane Fănică", „Mulțumesc, țața Leana" și așa un ceas întreg, aici e mahala nu glumă!

Te rog, te implor dragul meu Geo Bogza nu te supăra de cele scrise în privința corecturilor, tu ești înțelegător și mă vei ierta, cred.

Te sărut cu infinită dragoste, pe tine și pe Elly,

M. Blecher

Roman, 14.I.1936

Iubitul meu Geo Bogza,

Îți mulțumesc pentru reclama din „Vremea", a fost foarte vizibilă, excelent plasată. Până azi n-am primit știri de la tine, aștept azi. Zilele acestea am vrut să-ți expediez serviciul de cafea și niște șerbet, dar tatăl meu a fost bolnav și n-am putut vorbi cu el, a stat la pat 10 zile și a fost

B.C.U. „M. EMINESCU" IAŞI

și un consult de medici, acum este mai bine și a început să iasă din casă, însă e slăbit. *Cu întârziere îți anunț enormul, extraordinarul succes pe care l-a avut reportajul tău cu Tita Cristescu în „Tempo"*[1], *a fost o nebunie, își smulgea lumea ziarul din mâini; cu greu mi-am procurat un exemplar, nu se vorbea în oraș decât despre cele șapte borcane*. Țin să-ți spun că în urma vizitei tale aici au rămas multe lucruri bune (nu literare); de exemplu aerisirea odăii se face acum mai intens și mai des în timp ce sticla mea thermică este spălată mereu cu grăunțe. Toate sunt aici cum știi, poetul Mormânt[2] vine să mă vadă când n-are serviciu. Și n-are serviciu niciodată. E un băiat bun, mai bun decât alde Hay, mă roagă să te întreb dacă ți-a parvenit manuscrisul ce ți-a trimis.

Iată cam toate știrile de aici, te sărut cu drag atât pe tine cât și pe dna Iacobel, al vostru,

M. Blecher

Roman, 16.I.1936

Dragul meu Geo Bogza,

Te rog mult nu te supăra că revin asupra cărții și eventualelor greșeli ce s-ar putea comite. Te rog controlează două lucruri: dacă nu s-a sărit un capitol întreg în vreun loc (asta ar putea trece complect neobservat) și dacă paginile sunt în ordinea lor de succesiune. Iată ce mă turmentează, adică ce-mi vine în minte acum pentru că de „turmentat" propriu-zis nu mă turmentează nimic. Știu că tu te ocupi de

---

[1] Geo Bogza, *Mocirla*, „Tempo", An IV, nr. 763 din 10 ianuarie 1936, p. 1.

[2] Ion Sofia Manolescu.

toate și n-am nici o grijă, dar este în firea mea să „mai trântesc o carte postală“.

Ieri seară l-am ascultat la Radio pe Mircea Eliade cetind un admirabil fragment din romanul lui.

Încă o dată îți cer iertare că te importunez cu chestii care sunt aranjate și te sărut cu drag, pe tine și pe Elly,

M. Blecher

Roman, 23.I.1936

Iubiții mei Geo și Elly,

Vă trimit azi prin poștă o față de masă și patru șervețele — o garnitură de ceai — cum am și eu, din pânză cadrilată, care e foarte modernă.

În fine, sunt mai liniștit cu apariția volumului[1] și aștept în fiecare zi pachetul cu exemplarele mele. Este ora patru acum, sunt leneș, somnoros, iată pentru ce vă scriu numai câteva rânduri.

Vă sărut cu dragoste mare,

M. Blecher

Roman, 26.I.1936

Iubitul meu Geo Bogza,

Văd că „ça chauffe“, apariția se apropie și notița din ultima „Vreme“ era splendidă[2]; îți mulțumesc mult.

---

[1] *Întâmplări în irealitatea imediată*, Ed. „Vremea“, București, 1936.

[2] „Vremea“, An IX, nr. 422, din 26 ianuarie 1936, p. 11, notă nesemnată:

Îți trimit alăturat o notă pe care te rog, dacă este posibil, s-o pui la „Fapte și Idei“. Știu că e o rubrică întotdeauna aglomerată, însă te rog mult vezi poate intră. În această notă vei vedea că mi-a sosit în fine Enciclopedia; volumul trimis nu este prea bun, însă eu țintesc la volumul următor.

În fine, dacă nu se poate, nu e nimic[1].

Zilele aceste am avut puțină febră și „vâjâiala“ ei m-a împiedicat să mă gândesc cu prea multă nerăbdare la apariția cărții, și astfel, iată-mă în preajma acestei date. Cred că mâine sau marți voi primi câteva exemplare.

Iată cui te rog să distribui la București.

Ziarul „Rampa“, M. Sebastian.

Întâmplări în irealitatea imediată

„La sfârșitul acestei săptămâni cartea lui M. Blecher, numită astfel, se va afla în vitrinele librăriilor. Fără să consacre un nou scriitor, în sensul scriitorilor de mare tiraj, cartea aceasta va pune totuși în valoare o nouă sensibilitate, un nou fel, destul de chinuit, de a privi lumea, care aparține cu totul personalității lui M. Blecher. În sensul acesta, se poate vorbi, cu toată convingerea, de *Întâmplări în irealitatea imediată* ca de cartea care va consacra un nou și autentic scriitor“.

[1] Nota publicată în „Vremea“, An IX, nr. 424 din 9 februarie 1936, p. 2, sub semnătura M.B.:

„*Enciclopedia franceză* continuă să apară, în somptuoase volume legate în piele, cu conținut bine pus la punct. Ultimul tom se ocupă de „Artă și Literatură“, și apare sub conducerea lui Pierre Abraham, spirit admirabil organizat și plin de resurse, fost politehnician, actor, regizor și autor al unor eminente studii despre Balzac și Proust. Este demnă de remarcat preocuparea tuturor autorilor care colaborează (sunt 120) de a se apropia de spiritul de înțelegere al cetitorului neinițiat, servind în același timp și cunoscătorului profesionist o documentare exactă și de ultimă oră. Volumul se termină cu un capitol consacrat expresiei colectivității în artă, care, deși prezintă lipsuri și nu este îndeajuns de îndrăzneț în prezentarea acestei colectivități, arată totuși clar câteva din tendințele intelectuale ale timpurilor noi ce vin“.

Ziarul „Adevărul“, Gh. Corneanu de la „Dimineața“ care face o cronică a cărților săptămânii și dna Lucia Demetriade *Bălăcescu*[1], str. Sf. Constantin 24. În fine, la cine mai crezi, n-am notat aici decât câteva nume care să nu scape.

În tot cazul, scrie-mi te rog lista cu toți cei cărora li s-a dat cartea.

Personal, prin poștă, voi trimete eu însumi cu dedicație lui Tudor Arghezi și H. Soreanu[2].

Îi mulțumesc mult pentru toate și te sărut cu drag pe tine și pe Elly,

M. Blecher

P.S. Pentru dna Bălăcescu, dacă te jenează voi trimite eu de aici.

Roman, 27.I.1936

Iubitul meu Geo Bogza,

În fine, azi mi-au venit pachetele cu cărți. Până acum am stat și m-am uitat la fiecare, încă o dată și încă o dată; bineînțeles că surpriza cea mare a fost portretul, pe care îl găsesc admirabil. Îți mulțumesc nespus de mult pentru tot ce-ai făcut, toată grija și munca pe care le-ai depus ca să iasă cartea atât de bine. Exemplarele pe holandă sunt superbe. Ce să-ți mai spun? Îți mulțumesc, cartea a ieșit mai bine decât mă așteptam, într-un cuvânt, *perfectă*.

Îi voi scrie mâine câtva rânduri dlui Donescu, pentru Perahim găsești alăturat un bilet.

---

[1] Lucia Demetriade-Bălăcescu (1895–1979), pictoriță și graficiană română.

[2] H. Soreanu (Schorr), ziarist. Din anul 1927 a lucrat la „Azi“ și „Dimineața“.

Și acum, te rog, o lămurire.

Cu exemplarele *Serviciu de presă* ce trebuie să fac, să le expediez eu pe la reviste și ziare?

Te rog scrie-mi unde trimiți din București. Era vorba că pentru reviste și critici trimiți de-acolo, cu carte de vizită; asta ar fi cel mai bine.

Când au sosit cărțile era și sora mea aici, totul a impresionat-o grozav, mâine voi da câteva exemplare la prieteni, eu n-am nevoie de atâtea și dacă vrei mai pot trimite S.P. înapoi la București, pentru reviste.

Încă o dată mă gândesc la tot ce-ai făcut tu pentru mine; dacă nu ne întâlneam, eu aș fi rămas în bezna celui mai negru și odios diletantism.

Încă o dată îți mulțumesc, te îmbrățișez și te sărut cu dragoste mare pe tine și pe Elly,

M. Blecher

Roman, 30.I.1936

Iubitul meu Geo Bogza,

Chiar acum am primit scrisoarea ta care m-a lămurit pe deplin în toate privințele. Exemplarele, le trimit tot azi, am scris și lui C.A. Donescu. Într-un exemplar era greșită foaia 4 (foaia de mașină cu 16 pagini) se trăsese același text și pe față și pe dos (paginile 49–64) însă nu am mai găsit încă un exemplar la fel, așa că sper să nu fie decât o excepție.

În momentul acesta tatăl meu e în București, vei avea poate știri de la el.

Te sărut cu drag, pe tine și pe Elly,

M. Blecher

Roman, 9.II.1936

Iubitul meu Geo Bogza,

Îți mulțumesc nespus pentru articolul din „Vremea“[1]. Tot ieri am cetit o notiță în „Zorile“[2] și în „Facla“[3]. Pentru mine emoția nu e așa mare cât pentru tatăl meu, care îmi spune că simte „un fior prin șira spinării“ când citește acestea. Însă și pentru mine emoția este mare, poți să mă crezi. Îți voi scrie mai pe larg zilele acestea. Până atunci te sărut cu infinită dragoste, pe tine și pe Elly,

M. Blecher

Roman, 11.II.1936

Iubitul meu Geo Bogza,

Cu mare întârziere, după cum vezi, am primit cartea ta postală cu data de 6 februarie, în care îmi anunți că împlinești 28 de ani. Vestea aceasta m-a emoționat peste măsură. În afara tuturor considerațiilor metafizice și abstracte, *trăim*, suntem oameni și ne socotim viața în ani; în anii în care punem faptele noastre bune, extraordinare, mediocre sau triste. Te îmbrățișez și te sărut pe amândoi obrajii, urându-ți să devii pe an ce trece tot mai iubit de oameni și tot mai necesar lor. Îți doresc ca numele tău să fie *luminos*, să te admire lumea nespus de mult cu sinceritatea aceea spontană a mulțimii care simte într-un om întruchipate deodată toate dorințele ei tainice, pe care nu le poate exprima. Vorbesc cu oameni simpli și necăjiți (omul care aduce pâine, un

---

[1] G.B., *Cartea lui M. Blecher*, „Vremea“, An IX, nr. 424 din 9 februarie 1936, p. 2.

[2] „Zorile“, An II, nr. 274 din 5 februarie 1936, p. 4.

[3] „Facla“, An XVI, nr. 1499 din 31 ianuarie 1936, p. 2.

electrician care a venit să vadă contorul, unchiul meu, și aduc vorba înadins despre „Tempo“ și articolele tale. Ei bine, mă crezi. Toți acești oameni le citesc. Zilele trecute spuneam unuia dintre ei „ai cetit articolul *Uite popa nu e popa?* era foarte bun“ și el îmi răspunde simplu „Toate sunt foarte bune“. Încă o dată îți fac urările mele calde și sincere de bine; nu o uit nici pe Elly, ea va fi întotdeauna lângă tine ca un elixir vital de cea mai sublimă calitate morală.

Tot azi am primit o scrisoare de la C.A. Donescu. Ieri, de la Ieronim Șerbu, la care am răspuns. Voi trimite, cred, câte ceva pentru „Vremea“, vei vedea tot ce e bun și ce nu. Te rog scrie-mi adresa lui Ilarie Voronca, la Paris; îi voi trimite niște traduceri în franțuzește din Bacovia pe care le-am făcut în „orele mele libere“[1]. Voi scrie poate o povestire cu titlul *Poveste cu un cuptor de pâine*, titlul poate este frumos, povestea însă e destul de macabră.

Îți anunț că am isprăvit de scris nuvela *Cavoul* însă nu mă împac cu forma ei provizorie; voi mai scrie-o încă o dată, și de câte ori va fi nevoie, până va ieși ceva citibil.

În afară de literatură, am fost amărât săptămâna trecută că sora mea a fost bolnavă, era ceva destul de serios și acum e la regim; știi tu, regim = n-ai voie să mănânci nimic bun, numai porcării, zarzavaturi fără sare care te slăbesc îngrozitor. Încolo toate cum le știi; a venit iarna, e frig însă soba mea încălzește bine; e cald în odaie; mă ocup de sănătate, urmez tratamentul meu de fiecare zi și asta e tot.

Te sărut mult de tot pe tine și pe Elly.

M. Blecher

---

[1] Traducerile lui M. Blecher din Bacovia au fost publicate postum, astfel: *Dégel* în revista „Ateneu“, An IV, nr. 1 (30), ianuarie 1967; *Plomb, Canicule, Valse d'automne, Higiène, La Fanfare, A une vierge* în M. Blecher, *Vizuina luminată*, ed. cit., p. 177–183.

P.S. Poți scrie cărțile postale cu creionul, le citesc perfect. Îți mulțumesc încă o dată, nespus de mult, pentru articolul din „Vremea“[1] care a fost într-adevăr extraordinar.

În legătură cu cartea mea. În fața unei vitrine unde e expusă doi ofițeri stau de vorbă (auzită):

— Ce ți-e și cu filozofii ăștia! Pentru ce ar pune el „irealitatea imediată“ și n-ar scrie curat „realitatea imediată“.

Roman, 18.II.1936

Iubitul meu Geo Bogza,

Îți anunț ceva important, peste câteva zile voi începe, cred, să scriu noua mea carte însă nu va fi un roman, ci continuarea *Întâmplărilor*; nu te speria, știu ce dificultăți vor fi legate de acest proiect însă mi-a venit în minte ca o construcție bine echilibrată această urmare care va avea trei cărți (cu trei „subiecte“ diferite, în fond însă continuându-se, Berck, Leysin, Tekirghiol) și toate patru volume (împreună cu acesta apărut) vor forma, dacă voi izbuti să le duc la capăt, „opera vieții mele“. În cartea care vine cred că *Întâmplările* vor fi tot atât de patetice, tot atât de zguduitoare ca și în cea dintâi, să vedem dacă o să izbutesc să găsesc tonul simplu din aceasta, în această direcție va fi toată munca mea. Te rog scrie-mi ce crezi.

Te rog dă un volum dlui Silviu Cernea de la „naționalul meu“ carę în nenumărate rânduri a anunțat apariția.

Te sărut cu dragoste pe tine și pe Elly,

M. Blecher

---

[1] Art. cit. *Cartea lui M. Blecher*.

Roman, 19.II.1936

Iubitul meu Geo Bogza,

Tot ce-mi scrii mă bucură, mă emoționează. În fiecare zi primesc aici felicitări și cadouri, cutii de bomboane, fructe zaharisite, flori, prăjituri și de fiecare dată mă gândesc cu infinită dragoste la tine, eu sunt doar „mânzul“ tău (în Franța se numește „poulain“ un autor lansat de unul mai mare). Te rog mult vezi dacă se poate să fie cartea și în următoarele orașe Iași, Botoșani, Bârlad, Piatra și Tulcea (le-am scris în ordinea preferințelor), mi se spune de pildă că la Iași nu este, în fine nu e aceasta cel mai important.

Cu sănătatea n-o duc tocmai bine acum; voi începe din nou regimul, mă menajez astfel din când în când ca motoarele stricate. Îmi spun multe persoane în vârstă că au cetit cartea și le-a plăcut, lucrul acesta mă bucură, îmi pare bine că am izbutit să scot ceva la capăt.

Toate cărțile postale ce-mi scrii mă interesează extraordinar, când vine poșta, pot face pansamentul, las totul și citesc ce-mi scrii.

Te sărut cu multă dragoste pe tine și pe Elly,

M. Blecher

P.S. Te rog spune lui Mircea Eliade că i-am scris ieri.

Roman, 1.III.1936

Iubitul meu Geo Bogza,

În momentul de față sunt afară la aer pe terasă, e cald, bine, primăvară. Te întrebam într-o carte postală care e adresa lui Mihail Sebastian, probabil că n-ai primit-o. Te rog de asemenea mult, dacă ai ocazia să-i vezi, întreabă-i pe

Tudor Arghezi și H. Soreanu dacă au primit câte o carte. Îmi pare că aceste cărți au fost oprite la poștă pentru a fi cetite, era acolo un funcționar care a desfăcut pachetul și a început să citească, apoi s-a afundat în lectură și a spus băiatului „lasă că le expediez eu, poți să te duci".

Îți voi trimite poate săptămâna aceasta câteva pagini. Zilele îmi trec fără să știu cum mă voi apuca serios de scris. Voi revedea *Cavoul* și un esseu *Exegeza câtorva teme cunoscute* care este foarte lung și va merge cred la o revistă serioasă, este un esseu filosofic, de stânga, vei vedea tu ce e cu el, l-am scris încet și cu mare grijă, vei vedea.

Te sărut mult pe tine și pe Elly,

M. Blecher

Roman, 24.III.1936

Iubitul meu Geo Bogza,

Îți trimit alăturat un esseu, care te asigur că nu știu ce e cu el[1]. Cred că din punct de vedere *strict filosofic* conține multe aberații și dacă l-ar ceti, de exemplu, I. Brucăr[2], și-ar pune mâinile în cap și ar pretinde că am masacrat filosofia. Intenția mea însă n-a fost să scriu un studiu, ci un *esseu* în care chestiunile să fie doar atinse ușor și oarecum *deformate*. Pentru a trata toate aceste chestiuni așa cum trebuie, nici zece volume n-ar fi deajuns. Vezi și tu ce e cu el și scrie-mi. Pentru „Vremea" e prea lung; mă gândeam să-l dau pentru numărul ce vine la „Azi" și să renunț la *Ioniță Cubiță*.

---

[1] Probabil *Exegeza câtorva teme comune*, „Azi", An V, nr. 23 din mai-iunie 1936.

[2] Iosif Brucăr (1888–1960), filosof român.

Te rog scrie-mi și fă ce crezi. Eram să scot zilele trecute la Roman cu Popovici o revistă, totul era gata dar în ultimul moment Popovici a renunțat și eu nu vreau s-o scot singur pentru că în fond n-am intenția să scriu la ea ci doar să contribui materialmente și să fac *cronica*, unde să scriu despre revistele și cărțile ce le primesc și despre care n-am unde să dau notițe scurte.

În această privință, te rog dacă poți inserează la „Fapte și Idei“nota alăturată. Îți mulțumesc mult.

Te mai rog ceva: dacă se poate, fă-mi în tipografie la „Vremea“ o copie a esseului despre Kierkegaard, pe șpalt, cum ai făcut pentru *Paris*, dacă îți aduci aminte. Este bine, cred, să am o copie pentru orice eventualitate.

Zilele trecute răscolindu-se acasă în niște saltare vechi s-au găsit lucruri care îmi aparțin și între ele și o placă de patefon „Kismet“ care este chiar placa despre care vorbesc în *Întâmplări* la pagina 113[1].

Când a murit „Edda“ am luat din etaj mai multe lucruri mărunte.

Îți voi da ție această placă s-o păstrezi ca amintire.

Când crezi să mai vii la mine cu Elly? În grădină încep să înverzească pomii și în curând vor ieși și florile. Îmi fac o terasă în dosul casei ca să am vara umbră.

Te rog scrie-mi și răspunde-mi la toate întrebările. Îți mulțumesc mult, știu că ești ocupat, iartă-mă că te necăjesc atâta.

Te sărut cu dragoste pe tine și pe Elly,

M. Blecher

---

[1] „În fiecare sâmbătă după-masă ne adunam în odaia din față unde gramofonul cânta arii orientale din «Kismet» și Edda ne servea prăjituri dulci-amărui făcute cu miere și migdale“, M. Blecher, *Întâmplări în irealitatea imediată*. Ed. „Vremea“, București, 1936, p. 113.

Roman, 17.IV.1936

Iubitul meu Geo Bogza,

Îmi pare nespus de bine că ai plecat la Paris, și eu aș da nu știu ce să pot pleca pentru câtva timp în străinătate.

În „Tempo“ de aseară am cetit articolul tău din Veneția[1]; încolo n-am avut de mult nici o veste de la tine. Chiar azi i-am scris lui Elly.

Te rog transmite cele mai bune sentimente de prietenie dnei și dlui Voronca și dlui Claude Sernet.

Cu dragoste te sărut,

M. Blecher

Roman, 11.VI.1936

Iubitul meu Geo Bogza,

Totul este bine din moment ce prietenia dintre noi rămâne neschimbată. Era pentru mine un subiect de îngrijorare lucrul acesta în ultimele zile atât din cauza celor scrise în scrisoarea precedentă, cât și din cauza tăcerei tale. Cu rândurile tale de azi totul este lămurit și a dispărut din mine un fond de amărăciune (era ca un fundal de decor și tot ce făceam se petrecea în lumina tristă a acestor preocupări).

Pot să-ți scriu acum mai pe larg despre cartea mea[2].

Până acum am scris vreo 450 pagini îndesate de caiet și mai am de terminat 50–60 pagini, încât cred că săptămâna ce vine va fi gata romanul în prima versiune.

---

[1] Geo Bogza, *Paștile la Veneția*, „Tempo“, An IV, nr. 847 din 17 aprilie 1936, p. 1.

[2] *Inimi cicatrizate*.

Va fi un roman la persoana a treia adică cu personagii, întâmplări și decoruri descrise obiectiv. Tot efortul meu este de a scrie o carte bună și cetibilă, poate că asta este însă prea vag pentru tine, de aceea îți voi da mai multe explicații.

Îmi pare grozav de rău că nu poți veni la Roman ca să-ți citesc din ea. Știi că se petrece la Berck, în lumea bolnavilor. Îți amintești poate că tu îmi spuneai odinioară când îți prezentasem proiectul acestei cărți că pentru ce nu transport acțiunea în România.

Ei bine, vei fi satisfăcut cred, am scris totul în așa fel încât atmosfera să nu fie specific franțuzească. Este un document de valoare umană, valabil oriunde. Până și în căutarea numelor personagiilor am avut grijă ca să fie nume bine alese cu rezonanță generală. Înțelegi desigur ce-ți scriu. Va fi astfel încât cetitorul nu-și va pune problema unde se petrec aceste lucruri, fiind preocupat numai de toate întâmplările și cazurile descrise. Este atât de îmbâcsită cu realități crunte și sfâșietoare încât poate va trebui să renunț la unele din ele.

În *Întâmplări* temele erau panopticumul, cinematograful și toamna, aici vor fi realități mai grave și mai copleșitoare, odăi de operați, pansamente în odăile albe, reci și înfiorătoare ale clinicilor și iubiri între bolnavi care au ghipsuri pe ei. Este un pasagiu cred halucinant cu tăierea piciorului unei fete tinere, frumoase și arderea lui jos în subsol, la calorifer.

În fine, vei vedea. Vreau să fiu demn de prietenia și încrederea ta, vreau să scriu o carte bună, iată toate preocupările și gândurile mele.

În altă ordine de idei, te rog foarte mult când treci pe la „Vremea“ întreabă la administrație care este situația cărții mele, cât s-a vândut, cât s-a încasat, aș vrea ca să am un cont clar. Te rog dacă îl întâlnești pe Mihail Sebastian întreabă-l când vine la Roman și insistă să vie.

Cât privește de tine, știi bine cu ce nerăbdare te aștept împreună cu Elly. Până la revedere, vă sărut pe amândoi cu imensă dragoste,

M. Blecher

Roman, 15.VI.1936

Dragă Elly,

Cu mare bucurie citesc o carte postală de la Geo care îmi scrie că se întoarce pe la 20–22 iunie. Ce splendid voiaj a făcut! Cred că veți veni acum amândoi la Roman, mi-e tare dor de voi și aș vrea nespus de mult să vă văd.

În grădina mea au ieșit flori frumoase, am câțiva trandafiri superbi, petunii, condurași și micșunele.

Când se va întoarce Geo îi voi scrie pe larg de toate, am multe de spus.

Vă aștept, vă sărut, cu dragoste,

M. Blecher

Roman, 26.VI.1936

Iubitul meu Geo Bogza,

Îți scriu, în fine, această foarte lungă scrisoare pe care o port în mine de-atâta vreme și care a suferit atâtea transformări (mintale) încât nu știu dacă îți va reda exact tonul disperărilor mele și al amărăciunilor din unele zile. În momentul de față toate s-au atenuat oarecum, fie din cauza indolenței mele, fie pentru că sunt absorbit de cartea pe care o scriu și despre care îți voi scrie mai jos. În tot cazul însă, chiar dacă mi-am regăsit calmul relativ, totul rămâne încă

în bună măsură în putința ta care trebuie să rezolvi anumite probleme și să-mi dai anumite aprobări.

Îți voi scrie lucruri anodine și importante, amestecate la un loc în ordinea în care le-am notat și s-au petrecut. În primul rând trebuie să-ți scriu despre un articol pe care l-am trimis la „Vremea“ îndată după plecarea ta și care n-a fost publicat nici până azi și cred că nici nu va fi publicat. Era despre Berdiaev *Comuniune și existență colectivă* și vorbeam despre cartea acestui filosof rus în care încearcă el să rezolve înțelegerea socială prin comuniune în spiritual și divin. Concluzia articolului meu era că se poate comunia numai în materialitate, adică în muncă, în umanitate, în justiție, în spiritualități *concrete*, cam așa ceva scriam eu.

Iată acum de ce cred că nu s-a publicat esseul: pentru că mai întâi introducerea era cam obscură și nu destul de explicită. În ea făceam o comparație între filosofia de după război și mișcările de avantgardă literare, dadaism și altele, găseam că se aseamănă. Poate însă că n-am insistat de ajuns asupra punctului lor de asemănare care este tendința de iraționalism, din care cauză poate să apară cam ciudată comparația mea.

În al doilea loc, cred că am căzut cu articolul într-un moment „ideologic“ nepotrivit; tocmai apăreau în „Vremea“ de-atunci esseuri „Pentru ce sunt patriot“ și altele, în profundă contradicție cu comuniunea mea în materialitate. (Iartă-mi te rog toate aceste ștersături, un aparat de Radio îmi urlă îngrozitor în cap retransmisia unei serbări școlare).

Tot în legătură cu articolul acesta, în ultimul sau penultimul număr din „Vremea“ era un articol de Șuluțiu despre o carte a lui Bediaev (însă altă carte decât cea analizată de mine), unde Berdiaev era interpretat favorabil.

Este oare vreo legătură între nepublicarea articolului meu și publicarea acestuia? Cred că nu, dar aș vrea să știu pentru ce al meu a fost refuzat.

Te rog însă mult de tot, nu vorbi la „Vremea“ de tot ce ți-am scris eu, acum mi-a mai trecut, am fost necăjit și descurajat teribil de chestia asta. Însă poate că nici tu nu vei scrie acum la „Vremea“, când vei vedea numerele italiote cu Abisinia și alte chestii.

În fine, au survenit ulterior lucruri mai importante încât nu merită să insist asupra acestuia.

Poate că în fond articolul e îngrozitor de prost și eu nu mi-am dat seama, aș vrea să-l citești și tu. În aceeași ordine de idei, „Azi“ a apărut luna trecută, tot fără esseul dat lui Zaharia Stancu, însă acesta, când l-am recitit, nu mi s-a mai părut atât de „publicabil“, așa încât lovitura n-a fost chiar atât de amară.

Și acum trec la lucrurile grave.

Îți anunț că Sașa Pană a fost la mine în câteva rânduri; el are acum serviciul pe linia Buhăești-Roman și vine pe-aici des în inspecție; dar mai bine să-ți scriu toate vizitele cum s-au petrecut înainte de a trece la comentarii.

Într-o vineri după amiază acum câteva săptămâni a venit la ora 3 1/2 tatăl meu însoțit de un domn cu ochelari care s-a recomandat Sașa Pană și care știa vechea mea adresă, așa că a mers întâi în stradă la prăvălie, de unde a venit cu tatăl meu.

Întârziind în oraș cu căutarea mea și drumul cu trăsura, mi-a spus că nu poate sta mai mult decât 1/2 ceas, adică până la 4 însă că, de vreme ce știe adresa mea și are serviciu pe aici, cam în fiecare vineri, va mai veni în săptămâna următoare. Ce era să spun? Eram foarte jenat, așa cum îți voi scrie mai pe larg mai departe însă i-am spus că îl aștept.

În timpul acesta scurt, am vorbit despre lucruri cu totul lipsite de importanță, despre cărțile ce le citesc și cartea pe

care o scriu (despre care i-am vorbit și i-am cetit câteva pagini… dar așteaptă, vei vedea… vei vedea…)[1]

Continui scrisoarea aceasta azi, vineri. Ieri, în timp ce o scriam, a venit dl. Popovici și a trebuit s-o întrerup.

Când a plecat de la mine Sașa Pană mi-a părut extrem de rău că i-am cetit fragmentul din carte, însă asta n-a fost

---

[1] Sașa Pană relatează prima sa vizită la M. Blecher în *Născut în 1902*, București, 1973, p. 525: „O dată memorabilă. Ieri, 22 mai, l-am vizitat pentru prima oară pe M. Blecher, la Roman. Se afla pe un pat cu rotițe. Într-o casă cu ceardac mare, la marginea orașului, pe strada Costache Morțun la nr. 4. De la vârsta de 19 ani, cu scurte intermitențe, e obligat să stea la pat, cu fața în sus, aproape nemișcat, în vată și pansamente. În aceeași poziție scrie, citește și meditează îndelung. E în curent cu tot ce apare nou în librării. Pe noptieră avea *Les Cahiers* ale lui Samuel Butler și voluminosul *Jurnal* al lui Jules Renard. Ambele volume într-o interesantă legătură din pânză de sac executată de concetățeanul Hay, grafician talentat, ale cărui desene (uneori înrâurite de penița lui Jean David) le-am întâlnit în «Adam». Peste ani, expatriat în Cuba, se va face cunoscut sub numele de Sandu Darie.

Blecher mi-a citit fragmente din romanul în pregătire *Berck* (a apărut sub titlul *Inimi cicatrizate*), mi-a cântat din armonică, mi-a povestit multe din viața lui. Dându-și seama că vorbește aproape numai el, mi-a și explicat această atitudine: «Pentru că sunt zile în care nu am prilejul să rostesc o sută de cuvinte». Vocea lui Blecher parcă ar veni de departe, alteori din profunzimi, gravă și caldă, cu o umbră de accent franțuzesc. «Citesc puțin și numai cărți esențiale», mi-a mărturisit când mi-a surprins privirea pe cotorul cărților de pe măsuța de lângă pat. Mi-a oferit un exemplar din cartea sa *Întâmplări în irealitatea imediată*, caligrafiind în diagonala paginii de gardă: «cu simpatie multă d-lui Sașa Pană».

Cele aproape 200 de pagini le-am înfulecat în trenul care mă aducea, în aceeași zi, acasă. Blecher mi-a cerut să-i aduc, cu prilejul proximei vizite, — stabilite pentru vinerea viitoare — *Sadismul adevărului*.

Mi-a lăsat impresia, după cele câteva ore trecute împreună, a unui tânăr înzestrat, adică dăruit cu talent și care a acumulat o cultură deosebită. Suferința îl face să pară mai în vârstă decât cei 30 de ani neîmpliniți."

nimic pe lângă încurcătura sufletească în care mă aflam știind că sunt prietenul tău și fiind convins că nu pot fi în același timp și al lui Sașa Pană, din cauza diferendului ce există între voi. Este drept, eu n-am făcut absolut nimic pentru ca să vie la mine si anul trecut când vroia să mă vadă i-am scris că sunt bolnav. Îți aduci aminte. Îmi plac situațiile clare, lipsite de ambiguități și de vreme ce tu ești tot senzul și toată bucuria mea în viață, nu vreau să am alți prieteni decât ai tu și alte sentimente ori preferințe.

Ce eram însă să fac? Îți mărturisesc că îmi este imposibil să nu fiu amabil cu cineva care vine să mă vadă, e o mare lașitate poate și o mare lipsă de dârzenie în atitudine. Știu asta și tocmai asta este ceea ce mă chinuie. În privința aceasta aștept ca să-mi faci cele mai aspre reproșuri, pentru că le merit.

Și acum revin la vizitele lui Sașa Pană.

Pentru vinerea următoare, m-am gândit în ce fel să fiu cât mai impersonal și totuși corect. Într-un sfârșit, am găsit o soluție, l-am chemat la mine și pe poetul Manolescu, încât ei au stat tot timpul de vorbă, în timp ce eu doar îi ascultam sau interveneam cu vreun cuvânt. În tot cazul eram feroce decis să nu mai citesc nimic și să nu mai scot o vorbă despre cartea mea; așa a și fost.

Iată însă alt lucru care s-a întâmplat: Manolescu a adus cu el poemele, le-a cetit, i-au plăcut lui Sașa Pană și atunci toti de comun acord ne-am gândit să fie editate la „unu“[1].

---

[1] „12 iunie. În cursul turneului sanitar pe la detașamente, m-am oprit și la Roman ca să-l revăd pe Blecher. În gară mă aștepta poetul, cu chip chinuit, Ion Sofia Manolescu. Am luat prânzul în trei lângă patul marelui suferind. Discuția s-a purtat în jurul manuscrisului cărții lui Manolescu *Odihna neagră*, care va apărea în editura «unu», așa cum dorea Blecher. Am adus cu mine cele cinci volume din romanul din colaje *Une semaine de bonté* de Max Ernst. Blecher le-a frunzărit cu mult interes și cu satisfacții… suprarealiste“. (Sașa Pană, *Ibidem*, p. 530–531).

Încă o pauză, unde aștept toate reproșurile tale și tot disprețul tău pentru ce-am făcut. Îți scriu acestea cu imensă amărăciune, de câte ori îmi amintesc că rândurile acestea le vei ceti tu mă ard cărbuni aprinși în inimă, dar am decis să-ți scriu totul, să-ți mărturisesc totul, nu vreau să-ți ascund nimic și chiar dacă voi trebui să primesc disprețul tău (ceea ce ar fi îngrozitor, cel mai îngrozitor lucru din viața mea) trebuie să rămân până la urmă curat, cel puțin cât privește sinceritatea mea față de tine.

Pentru oricine în lume, vorbesc, scriu sau mă port cu sentimentul interior al unei profunde indiferențe. Când este însă vorba de tine nu mai păstrez nici o luciditate și simt că tot ce e în legătură cu tine e topit în sângele meu, vuind în mine, vibrând în mine, în amestec indiscernabil cu ceea ce sunt eu însumi.

În fond viața mea este ceea ce a fost ea înainte de a te cunoaște PLUS ceea ce ai făcut tu dintr-însa.

Vin iar la vizitele de mai sus. În vinerea aceea s-a stabilit ca Sașa Pană să mai vie o dată în vinerea următoare, când totul trebuia să fie pus la punct, pentru apariția versurilor, care va fi la toamnă, însă cartea se va tipări acum în vară. În fine, urmează acum ca Sașa Pană să vie vineri 3 iulie pentru a aduce probe și Manolescu să dea pentru hârtie și tipar 1000 lei. În totul, cartea îl va costa 4000 lei, frumos tipărită pe hârtie bună.

Te rog gândește-te o clipă că pentru Manolescu este în fond extraordinar de avantajos ca Sașa Pană să se ocupe de cartea lui, cu tipăritul, cu plasatul și notițele în ziare; de altfel el este extraordinar de bucuros că este editat de „unu“ și plutește într-o beatitudine extremă. Va avea și un desen făcut de Maxy încât e pur și simplu încântat și zăpăcit de bucurie.

Iată dar chestia Sașa Pană. În tot ce ți-am scris până acum n-a răzbătut decât un vag ecou al tuturor chinurilor (da,

chinurilor) mele interioare, în această teribilă, îngrozitoare dilemă sufletească, unde eram prins între amiciția pentru tine și felul meu esențial de a fi, de a nu putea primi pe cineva decât bine și amabil. Condamnă-mi această lașitate.

Când am plecat din Tekirghiol și am venit la Brașov unde am vorbit de toate zbuciumările prin care am trecut prin sanatorii și la care tu ai găsit răspunsuri liniștitoare și înțelegătoare, când am venit deci la Brașov, credeam că am scăpat de neliniști, de „chestii“ cum spui tu, și că liniștit, calm, mă voi putea ocupa numai de sănătate și de cărțile ce vreau să le scriu. Iată însă că intervin alte zbuciumări și alte dureri. În viața mea nu confortul interior este ceea ce a dominat întotdeauna și accept totul acum ca un om care a primit lovituri și obișnuit cu ele, așteaptă acum numai să vadă cum și unde se vor izbi cele noi; am devenit un tehnician al tuturor acestor lucruri, un profesionist al lor și acum nerăbdarea cu care aștept răspunsul tău este ca un văl de disperare peste toate.

Poate însă, POATE ÎNSĂ, că tu mă vei scuza, mă vei absolvi, mă gândesc (și poate că acesta este gândul cel bun) că tu privești toate aceste din avion, de la 1000 m înălțime și nu au acum, în situația ta, nici o importanță. Cu alte cuvinte nu te vei supăra că am fost amabil cu Sașa Pană și că Manolescu este editat la „unu“. Totuși cred că lucrurile sunt prea grave… prea încurcate… aștept răspunsul tău.

Îmi rămâne puțin loc să-ți scriu despre cartea pe care o scriu care va fi un roman intitulat *Țesut cicatrizat* și în care vorbesc despre viața neagră a bolnavilor din Berck. Poate că titlul nu-ți place dar când vei ceti cartea vei vedea că el corespunde bine conținutului și îți va deveni atunci explicit de tot. Până acum am scris patru caiete groase pline de întâmplări pure, legate strâns între ele, fără edulcorări și chestii

inutile sentimentale; am unele lucruri extrem de virulente și de amare; vreau să fie copleșitoare.

În caiete însă (și țin să-ți spun aceasta în mod special poate s-ar întâmpla ceva și nu aș putea să le transcriu) în caiete deci nu este decât prima versiune, ieșită în fuga condeiului și trebuie încă să îndrept în multe locuri pasagii întregi. Îți scriu numai în grabă despre carte, pentru că vreau să-ți citesc întâi câteva pagini. Cred și sper că voi fi demn de încrederea ta. În unele locuri am lucruri infinit mai patetice și mai zguduitoare decât în *Întâmplări*. În fine, vei vedea.

Încă două știri: cu sănătatea o duc bine și am învățat să cânt din acordeon, asta e tot.

Închei cu imensă neliniște și nerăbdare în așteptarea răspunsului tău; nu-ți cer o scrisoare lungă, câteva cuvinte pe o carte postală îmi ajung și voi înțelege dacă totul s-a isprăvit cu bine sau trebuie să continue tot așa, cu aceleași amărăciuni și disperări.

Te sărut mult pe tine și pe Elly,

M. Blecher

Roman, 30.VI.1936

Iubitul meu Geo Bogza,

Tot ce-mi scrii cam bănuiam eu singur; și eu sunt amărât grozav de cele ce se petrec și eu sunt îngrijat de echilibrul precar al atâtor lucruri la care țineam și care sunt legate de credințele mele esențiale. Te-aș ruga să vii să-ți petreci luna de vacanță aici. Cred că ar fi un reconfort reciproc; am odăi goale și e destul de răcoare, eventual dacă ai vrea ca să-ți păstrezi deplina libertate este odaia în fund goală, unde e

bine, e zugrăvită nou și ai putea sta tot timpul fără ca să te deranjez și ne-am vedea în fiecare seară, ca la Brașov.

În fine, nu știu dacă ai vrea să-mi procuri bucuria asta.

Te aștept pe tine și pe Elly și vă sărut cu dragoste,

M. Blecher

Roman, 12.VIII.1936

Iubitul meu Geo Bogza,

Într-adevăr ar fi bine să ne vedem cât mai curând, dar voi avea răbdare până ce îți va fi posibil să vii aici cu Elly.

În privința editorului, uitasem să-ți scriu că încă mai demult Mihail Sebastian mi-a comunicat că Ocneanu de la Alcalay ar fi dispus ca să-mi editeze o carte, — asta i-a spus-o când au apărut *Întâmplările*. Chestiunea va trebui deci reluată, însă deocamdată toată preocuparea mea este ca să termin manuscrisul și să iasă cât mai bine; am început ca să-l dau la copiat la mașină.

Te rog acum mult de tot ceva: te rog dacă treci pe la „Vremea“ și dacă poți (dar vei insista, eventual) ia esseul meu și ține-l la tine, pentru că nu vreau ca să apară în „Vremea“, cred că ți se va da bucuros. Întreabă-l și pe administrator ce e cu contul meu.

Zilele acestea am avut multe preocupări cu totul în afară de literatură, a venit să mă examineze un medic ortopedist și el crede că am un os necrozat, chiar lângă vertebrele atacate și că ar trebui poate scos pe cale chirurgicală. Îmi voi face în cursul acestei săptămâni o radiografie ca să vedem ce decizie se poate lua în acest sens.

Pentru rest totul e bine dar am avut și emoții, câinele vecinului a intrat la mine și mi-a mâncat toate găinile… în

altă noapte au venit „necunoscuți“ și au încercat să spargă ușa de la intrare, în fine, fel de fel de aventuri și neplăceri… în altă zi a fost un început de incendiu pe care l-a stins Olimpia, îți voi povesti totul aici.

Te sărut cu dragoste, pe tine și pe Elly, al vostru

M. Blecher

Roman, 21.VIII.1936

Iubitul meu Geo Bogza,

Te rog scrie-mi precis data când pleci pentru că am intenția să trimit lui Mihail Sebastian câteva pagini din manuscris ca să le arate editorului și aș vrea neapărat să le citești tu mai întâi. În caz că ești ocupat și nu-mi răspunzi la aceasta voi avea eu grijă să-i scriu lui Mihail Sebastian să te anunțe când îi vor sosi și să ți le transmită.

Îți mărturisesc că sunt foarte amărât, plictisit de toate și continui romanul numai pentru a isprăvi un lucru început și pentru motive… familiare pe care ți le voi explica verbal aici.

Te rog scrie-mi dacă în urma incendiului n-ai avut importante stricăciuni și pierderi.

Te sărut cu multă dragoste, pe tine și pe Elly,

M. Blecher

Roman, 12.IX.1936

Iubitul meu Geo Bogza,

Îți comunic că azi dimineață a fost consult de medici și s-a găsit o destindere a încheieturii sacro-iliace, nici fractură și nici luxație, dar durerile tot mă mai țin, deși au scăzut mult.

Te voi ține la curent.
Cu infinită dragoste, ție și lui Elly,

M. Blecher

Roman, 20.IX.1936

Iubitul meu Geo Bogza,

Te rog foarte mult iartă-mă că până azi nu ți-am scris mai mult însă sunt exasperat de câteva chestiuni și literare și în afară de literatură care mă împiedică să scriu un rând cum trebuie.

Te rog crede-mă că mă gândesc mereu la tine și la Elly, îi voi scrie și ei, vă îmbrățișez cu infinită dragoste,

M. Blecher

Cu mare timiditate, cu frică și spaimă că te vei supăra îndrăznesc ca să-ți propun să încasezi cât poți de la „Vremea“ și dacă sunt vreo două mii de lei poți să dispui de ei, îți împrumut acești bani până când vrei, și te rog ca să vii cu ei la Roman.

Te rog în genunchi iartă-mă că ți-am scris asta,

M. Blecher

Roman, 29.IX.1936

Iubitul meu Geo Bogza,

În fine îți pot da vești noi despre carte și despre mine. Ieri a fost aici Mihail Sebastian care, la plecare, a luat manuscrisul la București. Cât timp a stat aici l-a cetit și cred că

Te voi ține la curent.
Cu infinită dragoste, ție și lui Elly,

M. Blecher

Roman, 20.IX.1936

Iubitul meu Geo Bogza,

Te rog foarte mult iartă-mă că până azi nu ți-am scris mai mult însă sunt exasperat de câteva chestiuni și literare și în afară de literatură care mă împiedică să scriu un rând cum trebuie.

Te rog crede-mă că mă gândesc mereu la tine și la Elly, îi voi scrie și ei, vă îmbrățișez cu infinită dragoste,

M. Blecher

Cu mare timiditate, cu frică și spaimă că te vei supăra îndrăznesc ca să-ți propun să încasezi cât poți de la „Vremea“ și dacă sunt vreo două mii de lei poți să dispui de ei, îți împrumut acești bani până când vrei, și te rog ca să vii cu ei la Roman.

Te rog în genunchi iartă-mă că ți-am scris asta,

M. Blecher

Roman, 29.IX.1936

Iubitul meu Geo Bogza,

În fine îți pot da vești noi despre carte și despre mine. Ieri a fost aici Mihail Sebastian care, la plecare, a luat manuscrisul la București. Cât timp a stat aici l-a cetit și cred că

i-a plăcut mult. Îl vei întreba[1]. Iată care este adresa lui str. Radu Vodă 19 și telefonul 46846, însă e probabil că îți va telefona el mai întâi.

Te rog acum citește rândurile următoare cu multă indulgență. Iată despre ce e vorba, când am știut că vine Mihail Sebastian am vrut să isprăvesc manuscrisul și de aceea, în cele 6 zile predecente venirii lui am lucrat la corectare în fiecare dimineață, după masă și noaptea până la 3–4; am ieșit epuizat, frânt, stors de toate forțele; manuscrisul ăsta m-a costat un enorm efort fizic, un adevărat surmenaj.

Îți va spune Mihail Sebastian cât de zdruncinat eram de pe urma acestei munci care, îți repet, a fost pur fizică pentru că în același timp a trebuit să suport și durerile din șold.

În fine însă, l-am terminat; iată ce vreau să-ți spun acum, te rog mult și din tot sufletul, nu te supăra că am spus să fie predat direct editorului.

---

[1] Mihail Sebastian, *Jurnal*, Humanitas, București, 1996, p. 86: „Miercuri 30 [septembrie 1936] Duminică și luni — la Roman. Am plecat de acolo copleșit, uzat. Aveam impresia că nu voi putea reintra în viață. Totul mi se părea inutil, absurd. [...] Acum totul a trecut. Într-un fel, am uitat. Mă voi duce după-masă la tribunal, mă voi duce diseară la teatru, scriu acum aici în caietul ăsta — iar între timp viața lui Blecher continuă la Roman așa cum am văzut-o. Voi mai avea vreodată curajul să mă vait de ceva? Voi mai avea nerușinarea să am capricii, indispoziții, enervări?... El trăiește în intimitate cu moartea. Nu cu o moarte abstractă, nebuloasă, cu termen lung. E moartea lui, precisă, definită, cunoscută în detalii, ca un obiect.

Ce îi dă curaj să trăiască? Ce îl susține? Nu e nici măcar disperat. Nu înțeleg, mărturisesc că nu înțeleg. De câteva ori aș fi izbucnit în lacrimi privindu-l. Noaptea l-am auzit gemând din odaia lui, țipând — și am simțit că mai e cineva în casă, afară de noi, cineva care era moartea, destinul, nu știu ce. Am plecat de acolo răvășit, ametit".

Îți mărturisesc că aș înnebuni de griji și de neliniște dacă aș ști că paginile acestea smulse direct dintr-o grozavă osteneală ar putea circula prin București și s-ar putea pierde.

Iartă-mă, condamnă-mă, însă înțelege-mă.

Știu nerăbdarea și curiozitatea ta de a cunoaște manuscrisul; vei vorbi cu Mihail Sebastian și veți găsi o modalitate ca să-l răsfoiești în același timp el îți va spune ce conține. Te rog întreabă-l dacă sunt în el dulcegării și episoade inutile... Îți va explica totul.

Îți scriu azi cât pot, sunt foarte obosit și nu pot continua, te rog încă o dată, iartă-mă.

Te sărut cu dragoste pe tine și pe Elly,

M. Blecher

Îți voi scrie zilele acestea o scrisoare mai amplă cu chestii importante.

Roman, 12.XI.1936

Iubitul meu Geo Bogza,

Îți cer iertare că am întârziat atâta cu această scrisoare. Am fost ocupat, apoi obosit, în fine, nu știu singur de ce am tot amânat.

Cu romanul meu lucrurile merg până acum normal.

În privința contului de la „Vremea“ sunt de acord, bineînțeles pentru achitarea datoriei tale.

Te rog însă mult de tot un lucru și nu te supăra că-l cer cu atâta insistență, este vorba de stabilirea contului; aș vrea să am un cont explicit să văd cât a costat imprimatul, până la urmă, cât s-a vândut și cât mi se cuvine.

Tu nu știi în ce situație mă aflu în această privință față de părinții mei. Bineînțeles, ei nu-mi spun nimic direct, dar

există aluzii „fine“ și indirecte care sunt infinit mai insuportabile decât o reprimandă.

Pentru a mă achita, cel puțin moralmente, față de ei încă o dată te rog a cere lui Eigheles socotelile toate.

Poate că mă vei înțelege prin scris, poate nu, însă când vei veni aici și-ți voi spune totul, cu siguranță că mă vei aproba; visul meu cel mai frumos este să am suficienți bani într-o zi câștigați de mine, să-i pot înapoia tatălui meu și să-i spun „Iată achitarea, de-acum încolo nu mai aveți, nimeni din familie, vreun amestec în chestiunile mele literare“.

Pentru mine a fost nu numai o constrângere dar și o adevărată suferință că le-am cerut lor acești bani.

În fine, cum spui tu, totul se aranjează.

Cred că ar fi foarte bine să vii la Roman cât mai curând, poate mă detești, și ai vedea că tot am rămas același, dar să isprăvim cu asta, rămâne deci să-i spui lui Eigheles să-mi trimită contul și asta e tot. Pentru rest, pot aștepta oricât și nu mă jenează deloc, dar absolut deloc.

Îți anunț că am un nou acordeon, cânt cu el, cred că te voi distra, gândește-te în mod serios să vii cu Elly.

Vă sărut pe amândoi cu multă dragoste,

M. Blecher

Roman, 23.XI.1936

Iubitul și marele meu Geo Bogza,

În fine azi am primit de la tine rândurile pe care le așteptam. Cu mare nerăbdare le așteptam, trebuie să-ți spun.

În ultimul timp a fost între noi nu știu ce anume care ține poate de dezamăgirile tale, dar mai ales de indolența mea. Când am o preocupare mare trăiesc într-o febră, într-o

neliniște care mă împiedică să fac cel mai mărunt gest util sau urgent; sunt complet anihilat, distrus de așteptarea mea stupidă. Iată ce-au fost zilele mele în așteptarea cărții, în timpul tratativelor cu editorul meu.

Îți va spune odată Mihail Sebastian tot ce-a fost în legătură cu această apariție. Îți închipui, cred, că nu au mers lucrurile ca pe bile și acum când cartea va fi în fine în librării surâsul meu, departe de a fi unul de extremă satisfacție, va fi, poate, identic aceluia, obosit, pe care îl are o femeie după naștere.

Toate acestea m-au împiedicat să-ți scriu.

Îți mărturisesc că acum când fac bilanțul lor, sunt cu totul umilit de meschinătatea lor și când mă gândesc că tu în timpul acesta ai avut intense și reale preocupări „din viață, nu din cărți" îmi vine să mă ascund de rușine.

Cert, n-am dus-o prea ușor nici eu în anumite privințe, în afară de literatură. Am avut complicații cu boala, foarte grele și foarte dureroase însă cred că nimic nu contează față de disperările morale care rod mărunt în piept, ca niște șoareci.

Știu că tu nu crezi în forțe oculte; nici eu — însă dacă ar exista asemenea forțe care să producă o echitate în lume, să împartă și să repartizeze durerile, ei bine, îți mărturisesc că aș lua asupra mea cu imensă bucurie disperările și tristețile tale, pentru a le suferi eu, fizicește, în carnea mea, decât să știu că te torturează pe tine. Poate vei găsi că e naiv acest gând, așa e întotdeauna cu gândurile adânc simțite, care te preocupă zile și nopți întregi: când le pui pe hârtie apar de-o extraordinară naivitate... Și totuși gândul acesta este acela cu care mă culc în fiecare seară și a cărui putință de realizare o doresc din tot sufletul și din tot corpul meu.

Iată: dacă această hârtie și acest angajament pot avea vreun sens, în domenii pe care nu le bănuim, începând chiar

de azi, vreau să iau asupra mea toate disperările, toate neliniștile și toate durerile tale.

Te rog iubitul meu Bogza, examinează tot ce-ți scriu în profunzime, îți scriu din adâncul meu și nu râde de nimic. (În fond nimic în lumea asta nu este ridicul, în afară de anumite lucruri pur burgheze care nu merită decât un imens hohot de râs).

Și acum, lucruri mai senine.

Când vii aici cu Elly? Cred că știți, v-am scris mi se pare, că am un acordeon și cânt din el aproape în fiecare zi. E un instrument splendid, vorbesc de acordeonul meu nu în general, cu ornamente de celuloid și nichel, cu clape ca la piano și niște sunete admirabile. Exercitez mereu ca să mă perfecționez; acum cânt „convenabil".

Toate aici sunt în aceeași tonalitate cenușie de viață monotonă și solitară; azi a nins, era o lumină albă, neobișnuită în odaie. Pentru lunile de iarnă, m-am mutat tot în odaia din mijloc unde am stat și anul trecut. Toate obiectele sunt la locul lor, exact ca și anul trecut.

Bine ar fi dacă ați putea veni și să stați mai mult timp; să ne pătrundem ca la Brașov, să fim egoiști, să ne închircim în prietenia noastră, să trăim câteva zile „pure".

Toate astea, știu bine, sunt atât de departe de realități…

Vă trimit toată dragostea mea, mai caldă și mai vie ca totdeauna, ca un vin care s-a învechit,

M. Blecher

Roman, 18.XII.1936

Iubitul meu Geo Bogza,

În anunț că în fine a apărut cartea mea[1] și te rog să mă ierți că nu ți-am scris până acum, — am zăcut într-un fel de prostrație în așteptarea apariției, nu puteam să fac nimic și mai cu seamă am constatat cu acest prilej că nu-mi pot domina deloc nervii.

În fine, cartea e pe masă. Îmi dau seama acum încă o dată câte ai făcut tu pentru mine și ce-ai făcut tu din mine. Totul îți datoresc ție care m-ai scos din marasm și m-ai pus pe drumul cel bun. Îți mulțumesc, iubitul meu Geo Bogza și ție iubita mea Elly care întotdeauna prin admirabila ta prezență ai știut să susții atmosfera de prietenie dintre mine și Geo. Tu ești complementul strict necesar care a activat în prietenia noastră prin simpla prezență în același fel în care aerul ne era necesar. Vă iubesc și vă aștept să veniți la mine. Iată, asta vreau să vă scriu: vreau să veniți aici pentru o lună de zile, să trăiți fără grijă și Geo să-și refacă forțele morale pe care le simt foarte scăzute. Vă rog, veniți. Este, cred, cel mai bun lucru acum și pentru voi, și pentru mine, am nevoie urgentă ca să fiți lângă mine, am nevoie de dragostea și limpeziciunea voastră. Vă rog veniți. Cred că Geo ar putea aranja la „Tempo“ ca să lipsească o lună și să trimeată articole de-aici.

În fine, gândiți-vă cu seriozitate la asta și mai ales gândiți-vă la bucuria ce mi-ați face-o.

Iubiții mei, am păstrat pentru voi un exemplar din cartea mea pe hârtie de Japonia și vi-l voi da când veți fi aici.

Până atunci, pentru ca s-o cetiți îl rog pe Geo să ia un exemplar de la Alcalay, unde am scris în acest senz.

---

[1] *Inimi cicatrizate*, ed. Alcalay, București, 1937.

Vă aștept cu dragoste, cu fierbinte dragoste, al vostru,

M. Blecher

Iertați-mi această iscălitură

Roman, 1.I.1937

Iubitul meu Geo Bogza,

Este ora 12, s-a tras cu pușca în cartier și m-am trezit; acum când începe anul, primul meu gând se îndreaptă spre tine și Elly, vă îmbrățișez pe amândoi cu dragoste caldă și cu cele mai bune urări.

Tot ce mi-ai scris am primit, dar trebuie să știi și să mă ierti că zilele acestea am fost extrem de ocupat.

Pentru două zile a fost la mine Mihail Sebastian și în acest timp am mai avut vizite, am avut o imensă bucurie că a venit să mă vadă, el mă liniștește și mă înțelege până în adâncul sufletului[1].

---

[1] Mihail Sebastian, *Jurnal* ed. cit., p. 102–103: „Miercuri, 30 [decembrie 1936] M-am întors aseară de la Roman, unde fusesem pentru a doua oară să-l văd pe Blecher.

E poate obișnuința — dar mie mi s-a părut mai bine decât data trecută. Cu vremea, dacă aș trăi mereu lângă el, aș ajunge probabil să cred că tragedia lui e normală. Nu există tragedii trăite zi la zi. O știu puțin și din propria mea viață. Dincolo de 24 de ore — începe obișnuința, adică acceptarea.

În ce-l privește pe Blecher — este mult mai descurajat. Mi-a vorbit despre moartea lui, pe care o crede apropiată.

— Mă gândesc — zicea — că Jules Renard a murit la 1911. Din depărtare, moartea devine așa de indiferentă... Să mi se pară și mie că am murit de mult, de la 1911... Nu mă sperii de moarte. O să mă odihnesc, o să dorm. Oh, ce bine o să mă întind și ce bine o să dorm. Uite, am început să scriu un roman. Dar nu țin neapărat să-l termin. Dacă voi muri

Când vii la Roman cu Elly? Aveam intenția ca să-ți trimit ceva, însă nu s-a putut acum pentru că Friddy, care se ocupă de aceste lucruri, este acum cam bolnavă. Îți va spune Mihail Sebastian, dacă îl vei întreba, ce este cu dânsa.

Te îmbrățișez și vă sărut pe tine și pe Elly. Îți mulțumesc pentru scrisorile trimise pe care le-am cetit cu cea mai vie emoție din viața mea,

M. Blecher

înainte, cred că nici nu voi regreta că nu l-am terminat. Ce puțin lucru e pentru mine literatura și cât de puțin timp îmi ocupă! M-am gândit în ultima vreme să mă sinucid. Dar e greu. Nu am cu ce. Cel mai simplu ar fi să mă spânzur — dar pentru asta ar trebui să bat un cui în perete, m-ar auzi Olimpia, ar veni imediat înăuntru și n-aș mai putea face nimic. Am cerut să-mi cumpere sodă caustică, sub un pretext oarecare — dar n-au lăsat-o părinții mei. Ce stupid am fost că nu mi-am cumpărat un revolver pe vremea în care mai umblam și puteam să-l cumpăr…

A doua zi, adică ieri-dimineață, mi-a cerut scuze pentru această mărturisire:

— Te rog să mă ierți. Nu știu ce am avut. Mie nu-mi place să mă vait. Am oroare de sentimentalisme.

Ce mă bucură și mă emoționează în el sunt resursele lui, încă neatacate, de copilărie, de umor, de exuberanță. Cu câtă bună-credință, cu câtă silință îmi cânta din acordeon diverse tangouri și foxtroturi. Să fie într-asta un efort de bucurie, în fond iremediabil pierdută?

Îmi povestea diverse jocuri de astă-vară, când era Geo Bogza la el. Se jucau de-a vaporul. Bogza îi remorca patul, iar Blecher dădea semnalul de plecare. În perete bătuseră un aviz: „Este interzis a se sui pe catarg și a scuipa de sus în camera mașinilor“.

Mi-a arătat un album de fotografii (Solange, Ernest, Creața, scene de la Berck, de la Leysin, de la Tekirghiol…). M-am oprit să nu plâng privind o fotografie a lui de la 17 ani — figură admirabilă de adolescent. «J'étais beau gosse, hein?»

Am plecat pe la orele patru — dar de ce n-am avut curajul să-l îmbrățișez, să-i spun mai multe, să fac un gest de frate, ceva care să-i arate că nu e singur, că nu este absolut și fără salvare singur?

Și totuși, singur este“.

Roman, 12.I.1937

Iubitul meu Geo Bogza,

Îți trimit această scrisoare recomandată pentru că mi se pare că multe cărți postale ce ți le-am adresat în ultima vreme s-au pierdut.

Ești sigur că la noua adresă ți se predă toată corespondența? Cercetează și scrie-mi.

Te rog fii liniștit, totul aici este bine, sunt bine și n-am avut nici un motiv ca să nu-ți scriu.

Zilele trecute mi-ai trimis o carte postală în care te mirai de „tăcerea" mea, or eu ți-am scris tot timpul și mai ales am răspuns la extraordinarele tale scrisori, care m-au zguduit până în măduva oaselor.

Iartă-mă, dar am cetit din ele câteva fraze tatălui meu și i-au venit lacrimile în ochi.

Este inutil să-ți repet că pentru aceste aderențe și comunicații de sânge sufletesc, mă zbat, trăiesc.

Continui să-mi accept viața numai pentru asemenea emoționante mesagii de prietenie.

Tu și cu Elly sunteți cea mai extraordinară întâlnire din viața mea, o știți bine — dar nu îndeajuns poate – voi nu auziți cum în mine fiecare celulă freamătă de dragoste pentru voi, rumoarea sângelui din mine este însăși melodia acestei iubiri.

Iertați-mi aceste rânduri, vă scriu cum pot și ce-mi trece prin minte adică ce-mi vine din adâncuri.

Vă sărut mult, cu frenetică dragoste,

M. Blecher

Roman, 21.I.1937

Iubitul meu Geo Bogza,

Îți mulțumesc mult pentru rândurile din „Azi“[1] care m-au emoționat mult, nu ca venite de la un confrate „literar“, ci ca un mesagiu de la un simplu frate bun, frate de sânge, mai

---

[1] Geo Bogza: *M. Blecher: Inimi cicatrizate*, „Azi“, An VI, nr. 26, ianuarie 1937, p. 2145:

„La mai puțin de un an după *Întâmplări în irealitatea imediată*, care cu tot titlul refractar, făcut parcă anume să sperie, și-a avut cititorii și admiratorii săi, a apărut acum o nouă carte de M. Blecher al cărei titlu este *Inimi cicatrizate*. Cititorii *Întâmplărilor* au găsit în cartea aceasta o continuare, nu a unei lumi dusă mai departe, ci a unui fel de a scrie, uluitor aproape, care este felul de a scrie al lui M. Blecher.

Ca si în cea dintâi carte M. Blecher descrie o lume dominată, chinuită și plină de patetism, cu o preciziune de matematician, frazele sale sunt clare și reci ca lentilele unui panopticum prin care s-ar vedea însă, uriașe și obsedante, toate dramele lumii. E un meșteșug ciudat care îi aparține și până la care presupun că a ajuns învingând dificultăți cum n-a avut să învingă nici un scriitor. Să descrii lumea damnaților de la Berck, toate viziunile infernale, tot sângele și puroiul, toate scrâșnetele și timp de două sute de pagini să nu cazi în patetism, să nu scoți nici cel mai mic strigăt personal, iată o cursă până la capătul căreia foarte puțini oameni ar fi în stare să meargă. Nu știu ce scriitor și-a putut impune o disciplină mai severă și mai implacabilă decât aceea de care M. Blecher dă azi o nouă dovadă.

Cu stilul acesta sobru și clar M. Blecher pictează una din cele mai halucinante viziuni ale lumii. Închipuiți-vă orașul Berck, unde câteva mii de bolnavi, prinși în ghips, nemișcați, cu această carcasă pe ei, circulă totuși pe străzi, orizontali, culcați în cărucioare și devin eroii tuturor pasiunilor umane. *Inimi cicatrizate* e o carte asupra căreia nimeni nu poate să aibă nici o îndoială. Peste zece și peste o sută de ani ea va rămâne valabilă, mărturie rece dar spăimântătoare asupra unei lumi pe care M. Blecher a avut destinul amar să o cunoască și satisfacția tragică să o picteze, cu un meșteșug de mare și autentic scriitor.

Dar toate acestea nu sunt decât câteva însemnări față de ceea ce foarte curând voi spune despre Blecher și cărțile lui.“

mare decât mine, înțelegător cu mine, așa cum sunt frații mari într-o casă.

Te rog, dacă poți, inseră cele câteva pagini alăturate la „Cronica mărunță“[1]. Însă numai dacă poți și crezi că pot merge astfel. Știu și văd că tendința revistei este mai mult socială (îmi pare nespus de bine) dar poate că se va găsi loc și pentru aceste rânduri neutre.

Înțelegi bine că e vorba de o îndatorire prietenească pentru Manolescu. Băiatul ăsta merită multă solicitudine.

Îți voi mai scrie, foarte curând, și mai mult.

Te îmbrățișez și te sărut, pe tine și pe Elly,

M. Blecher

Roman, 27.I.1937

Iubitul meu Geo Bogza,

Știam eu bine că n-are să-ți placă notița[2], pentru că nici mie nu-mi place, mă dezgustă pur și simplu. Dar a trebuit s-o scriu, pentru că i-am promis lui Manolescu încă de la apariție că voi scrie despre cartea lui și am tot amânat, din dezinteres profund pentru acest soi de literatură de care nimic nu mă leagă.

Este o poezie de imagini, frumoasă, curățică și lustruită ca un obiect de pus pe-o etajeră.

Cert, Manolescu e un băiat excelent, însă în doi ani de zile de când ne cunoaștem, n-am izbutit să răscolesc într-însul nimic, n-am reușit să-l abat de la cultul unei poesii minore și cuminți ca aceea din cartea lui.

---

[1] Probabil recenzia la volumul lui Ion Manolescu: *Odihna neagră*, poeme (Editura „unu“) publicată în volumul de față.

[2] Recenzia citată.

Mi-am dat toată silința să fie editat și sunt gata să-i fac orice servicii prietenești însă nu mă pot împiedica să constat că e prea placid, prea inert, amorf și din ce în ce mai mult funcționar clasa a II-a.

În nenumărate rânduri i-am spus-o și lui și n-am văzut nici o reacțiune, nici un suflu care să-l anime, să-l întărâte, să-l facă să sângere.

E ca o bucată de gelatină pe care o scuturi, și o scuturi, și ea tremură la suprafață și apoi rămâne mai departe încleiată în moliciunea ei placidă, cu toate celulele la locul lor, cuminți.

Dragul meu Geo Bogza,

Este o mare tristețe pentru mine că trebuie să-ți spun aceste lucruri, pentru că e vorba de un băiat sărac și singur.

Însă iată ceva: există un soi de mizerie care în loc să răscolească pe cineva îl umple de visuri și aspirații burgheze. Și apoi, Manolescu nu e chiar în mizerie, își încasează lefușoara lui, își duce traiul monoton și uniform, se plimbă pe stradă, se culcă, se scoală, continuând a-și îngriji de un mic confort sufletesc pe care nimic nu-l tulbură.

Și lui i-am spus lucrurile astea de zeci de ori și sunt foarte amărât că n-am fost în stare să am vreo influență.

Cât privește de notiță, cartea lui nu mă interesează deloc, absolut deloc. Până ce-am scris-o am rupt 5 încercări și *au curs sudorile pe mine* ca să exprim acele câteva căcățele de fraze.

Când am terminat-o am pus-o în plic și am spus „Uf!".

E îngrozitor să scrii când n-ai nimic de spus.

Iată pentru ce am iscălit-o cu inițiale și te rog fă ce știi cu ea, pune X. Y., în fine, încearcă să scrii tu, poate, ceva

numai să apară și să scap de acestă obligație care mă „anchichinează“.

Cu scrisorile de răspuns la admiratori și unii critici e același lucru, mă căznesc ore întregi ca să aștern două rânduri politicoase.

În tot cazul, țin mult să-l servesc pe Manolescu pentru că promisiunea mea *mă arde*, fă ce știi, însă te asigur că de mi-aș stoarce creierii în mașina de presat tot n-ar mai putea ieși nimic cu privire la această chestie.

Credeam că am scăpat de ea dar văd că mă urmărește ca un coșmar.

Bineînțeles că voi scrie la „Azi“ și sper că n-o să te faci de râs cu proza mea, însă mai târziu.

Te îmbrățișez cu multă dragoste pe tine și pe Elly,

M. Blecher

Roman, 22.II.1937

Iubitul meu Geo Bogza,

Ți-am trimis azi, ție și lui Elly, o lădiță cu un curcan făcut de… bunica mea care e acum aici și câteva prăjiturele făcute de Friddy, sora mea.

Toate acestea vi le trimit cu gândul perfid că vă vor excita la amândoi glandele salivare și asta vă va determina să veniți la Roman mai repede. Vă anunț de asemenea că în laboratoriile culinare proprii se prepară noi și extraordinare specialități, cât se poate de apetisante.

Mi se pare că am făcut o greșeală cu trimiterea pachetului, am scris Geo Bogza pe lădiță, și tot astfel pe foaia de expediție, și îmi reamintesc că tu mi-ai recomandat să-ți scriu G. Bogza, la noua ta adresă.

Te rog infinit de mult scrie-mi dacă am făcut rău și dacă ți-am procurat vreun neajuns. Iartă-mă că am scris astfel, am început întâi pe lădiță, cu tuș, și când a fost numele gata scris, n-am mai putut șterge și a trebuit să scriu la fel pe foaia de expediție.

Cu mare, cu extremă nerăbdare, aștept o lămurire în această privință.

Vă doresc amândurora poftă bună și voie bună și vă îmbrățișez cu dragoste,

M. Blecher

București, [24 martie 1937]

Iubitul meu Geo Bogza,

Marele meu Geo Bogza,

Dragul meu Geo Bogza,

Iată-mă-s în odaia mea și pregătit să-ți scriu înainte de toate câteva rânduri în care să pun toată mulțumirea și recunoștința mea fierbinte pentru dragostea cu care te-ai ocupat de mine la Brașov.

Viața nu merită trăită decât pentru aceste rare și sublime întâlniri. Și iată-mă vorbind de sublim după o călătorie care nu numai că m-a zdruncinat fizicește dar care mi-a zguduit mult moralul și a devalorizat în mine pentru câtva timp toate acțiunile mele, toate judecățile și toate elanurile.

Iubitul meu Geo Bogza,

Iartă-mă, te rog mult iartă-mă că trebuie să-ți spun atât de direct că ești printre acele cât se poate de rare „evenimente“din viața mea care sunt și vor rămâne sublime. Iartă-mă pentru acest cuvânt ce te jenează. Când am cunoscut-o pe

Marie[1] i-am scris toată dragostea mea și ea a rămas intactă până azi. Îți scriu aceasta pentru ca să nu crezi că rândurile acestea sunt rezultatul unei exaltări trecătoare; sunt totdeauna conștient și constant în afecțiunile mele. Tu știi cât aș putea să-ți scriu pentru dragostea și recunoștința ce ți-o port. În-cetez însă să-ți fiu penibil. Vei complecta restul expansiunii mele *în sensul cel mai bun*.

Călătoria[2]: în tren tot timpul compartiment gol căci de la Ploiești am luat clasa I, însă în gări cel mai infernal chin

---

[1] Maria Ghiolu. În *Jurnal*, ed. cit., p. 114, Mihail Sebastian relatează:

„Luni, 1 martie/1937/

Ieri și alaltăieri, cu doamna Ghiolu, la Roman. Blecher mereu mai pe moarte. Nu știu cât va mai dura. Suferă acum de un nou abces, care trebuie spart sau lăsat să se spargă singur. Totul e atroce — dar, ca și data trecută, constat că devine suportabil, à force de l'obéissance. Suportabil pentru ceilalți, se înțelege — nu pentru el, care poartă o permanentă grimasă de durere.

Cât despre doamna Ghiolu, nu știu exact ce trebuie să gândesc despre ea. Faptul de a fi plecat la Roman dovedește oricum mai puțină frivolitate decât bănuiam că are".

2 Joi 25 /martie 1937/

„Blecher este de ieri-dimineață în București — internat la Saint Vincent de Paul — camera 15. A venit pentru abcesul care nu s-a scurs, cu toate că i s-au făcut la Roman două puncții măcelărești.

Mi-a povestit drumul cu trenul — și m-am înfiorat. Plecarea de acasă, în plină noapte, luna pe cer, străzile pustii, gardiștii care priveau mirați targa ce trecea, așteptarea în biroul șefúlui de gară, urcarea în vagon, prin fereastră, sosirea dimineața în gara București, hamalii care refuzau să-l scoată pe fereastră…

Atroce suferinți. Totul devine absurd de inutil lângă o atât de mare durere.

A crezut că moare. Era la un moment dat decis să se sinucidă. Și-a rupt toate hârtiile, toate manuscrisele: 80 de pagini din noul roman început, 70 de pagini dintr-un jurnal.

Abea am avut curajul să-l dojenesc". Mihail Sebastian, *Jurnal*, ed. cit., p. 120.

pentru urcat și scoborât din vagoane deși am avut la Ploiești și Roman targă. Toate oasele mi-s zdrobite și numai faptul că am găsit aici o odaie admirabilă cu terasă, soare, lumină, spațiu și curățenie (toate la maximum) numai aceasta mă va scoate puțin din „pétrinul“ în care zac.

Îți voi scrie mai mult mâine. În momentul ăsta sunt obosit și mă culc.

Tot ce ți-am scris la începutul acestei scrisori ție este valabil și pentru Elly, absolut totul. Vă sărut pe amândoi,

M. Blecher

Vă iubesc, sunt prea obosit să scriu mai bine.

București, 24.VI.1937

Dragă Elly,

Peste câteva zile voi pleca probabil din București, așa că te rog mai vino pe la mine să ne vedem și să mai stăm puțin de vorbă, înainte de plecare.

Îmi pare rău că nu mă voi vedea cu Geo la întoarcerea lui, dar sper că veți veni la mine, mai spre toamnă.

Pentru moment, cred că plec la Predeal ca să stau acolo până trec căldurile.

Cu toată dragostea prietenească, al tău,

M. Blecher

Roman, 3.VII.1937

Dragă Elly,

Îți scriu în sfârșit din Roman, de la mine de-acasă, unde am ajuns aseară, după o călătorie în condițiuni cât se poate

de bune, singur cu Mama mea într-un vagon special care s-a atașat la tren.

Te rog scrie-mi dacă ai vești de la Geo și când vine.

Încă nu sunt aici complect organizat, încă nu știu cum va fi. Olimpia a rămas la București cu bărbatul ei, însă sper ca peste câteva zile să găsesc o femeie care să mă îngrijească.

Esențialul e să-mi meargă mai bine cu stomacul și asta sper că se va întâmpla curând, cu îngrijirile atente pe care le am aici și cu hrana bună.

Te aștept cu Geo la Roman. Cred că voi putea să vă prezint menu-uri inedite și excepționale.

Cu multă dragoste,

M. Blecher

Roman, 19.VIII.1937

Iubitul meu Geo Bogza,

Te rog cât se poate de mult iartă-mă că nu ți-am scris atâtea zile, și vreau să știi că n-a fost nici neglijență, nici lipsă de timp. Te rog să mă crezi că pur și simplu n-am fost în stare să scriu un singur rând. În toate aceste zile din urmă au fost la Roman călduri extraordinare, groaznice, care m-au epuizat cu totul. Ieri a început, în fine, să plouă și s-a mai răcorit vremea, așa că azi pot să-ți trimit această scrisoare.

Te rog spune-i lui Mihail Sebastian, dacă îl vezi, să mă ierte și dânsul că nu i-am scris. Cred că el și-o fi închipuit motivul tăcerii mele pentru că i-am scris mai înainte la Brașov cât sufăr din cauza căldurilor.

Tot ce-mi spui despre tristețile tale actuale înțeleg mai bine decât îți închipui. Îmi pare rău că suntem atât de bine de acord într-o descurajare atât de cumplită.

Pentru mine de mult literatura, poezia, și chiar însăși întreaga realitate au pierdut iremediabil orice atracție, și dacă continui să trăiesc, să mă ocup de ceva, să scriu, e pentru că n-am altceva mai bun de făcut în condiția de acum a vieții mele.

Există la Berck o societate de „binefacere“ care învață pe bolnavi să împletească panerașe și să tricoteze flanele, eu însă nu pot nici împleti, nici tricota și de aceea scriu cărți...

Tot ce fac, tot ce „trăiesc“, e într-o amețeală și o halucinație ca și cum aș fi fumat opium. În definitiv, viața este aceeași, tot atât de somnambulică, dacă ai fumat opium ori nu.

Îți spun toate acestea cu imensă tristețe. Este mult timp de când „halucinația“ asta care avea nu știu ce atracție, nu știu ce prospețime și ce variație într-însa nu mai are pentru mine absolut nici un interes.

Te rog iartă-mă că la disperarea ta răspund cu o altă disperare.

Când vii cu Elly la mine?

Vă îmbrățișez pe amândoi cu multă dragoste,

M. Blecher

Roman, 17.IX.1937

Iubitul meu Geo Bogza,

Te rog iartă-mă că tocmai acum când te știu ocupat cu atâtea chestiuni importante și grave intervin cu o diversiune.

Te rog mult scrie-mi detaliat tot ce ți-a spus Pierre Minet[1] despre traducere și despre editori, când ai fost la el. Știu că

[1] Pierre Minet (1909–1975), scriitor francez.

n-ați putut vorbi atunci mare lucru, dar scrie-mi exact ce ți-a spus, ce nume ți-a dat.

Cu sănătatea eu n-o duc prea bine însă după cum vezi mă ocup de alte lucruri.

Vă îmbrățișez cu drag, pe tine și pe Elly,

M. Blecher

Roman, 28.IX.1937

Iubitul meu Geo Bogza,

Îți scriu aceste rânduri după o îndelungată și serioasă dezbatere interioară, am ezitat de câteva ori și zilele acestea am rupt mai multe scrisori până ce m-am hotărât să ți-o scriu pe aceasta și crede-mă că nu mi-e prea ușor nici acum.

Iată despre ce e vorba. Te-aș ruga dacă ai putea și nu te supără sau deranjează acest lucru, să-mi expediezi prin mandat 500 lei, în contul „Vremii", însă numai dacă ți-e posibil. Îmi trebuie neapărat banii aceștia și chiar mai mult, dar dacă nu-i ai pe toți trimite-mi 2–300 lei, ori dacă ți-e cu totul imposibil nu-mi trimite deloc și te rog crede-mă că nu voi fi supărat câtuși dè puțin și voi căuta să mă aranjez.

Îmi trebuie acești bani pentru unele cheltuieli pe care le am acum și pe care nu le pot spune părinților mei pentru că sunt fără mare însemnătate pentru ei însă, pentru mine, foarte importante. În plus, și aceasta e partea gravă a scrisorii și o explică, eu nu vreau acum să cer bani deloc pentru trebuințele mele părinților mei, cu toate că ei mi-ar da.

În ziua când ți-am scris că sunt foarte trist era într-o zi când am avut o ceartă extrem de violentă cu mama mea, în urma căreia am avut numai remușcări amarnice. În fond, eu

eram vinovatul, am devenit iritabil și sâcâitor și îi amărăsc pe acești părinți care se poartă cu mine admirabil, și continuă să fie admirabili. Te rog să mă crezi că așa este.

Îmi este greu să-ți scriu într-o scrisoare totul, chiar de ți-aș scrie o sută de pagini.

Te rog însă pe tine să sezizezi singur ce nu pot scrie și să mă înțelegi.

Te rog încă o dată iartă-mă că te supăr și consideră neavenită această scrisoare în cazul când ți-e imposibil să-mi trimiți banii aceștia.

Te îmbrățișez cu dragoste, pe tine și pe Elly,

M. B.

Roman, 6.X.1937

Iubitul meu Geo Bogza,

Te rog iartă-mă că nu ți-am mulțumit până acum pentru banii trimiși. Cu atât mai mult cu cât suma de 3000 lei a întrecut așteptările mele și îmi va fi de mare folos.

Zilele astea am fost amărât, plictisit, în coapsă mi s-a umflat un abces și s-a format o nouă fistulă, însă acum îmi este mai bine, mai ales că au trecut și căldurile și a început să plouă.

Pentru mine ploaia nu este o simplă satisfacție, este o adevărată răzbunare.

Te îmbrățișez cu dragoste pe tine și pe Elly,

M. Blecher

Roman, 22.XI.1937

Iubiții mei Geo și Elly,

Vă trimit câteva specialități romașcane.
Când am pus pastrama în hârtie era caldă și se poate întâmpla să capete niște pete albe care însă nu înseamnă nimic și se iau jos, vă scriu asta pentru a vă asigura că pastrama este cât se poate de proaspătă, puteți de altfel s-o țineți într-un loc rece mai multe zile.

Vă rog a-i da să guste și lui Victor Brauner[1] și dacă îi place îi voi trimite și lui. Vă rog nu uitați asta.

Cu multă dragoste, vă sărut,

M. Blecher

P.S. Vă voi trimite și curcan însă acum nu sunt grași și buni.

Roman, 15.XII.1937

Iubitul meu Geo Bogza,

Îți anunț că a fost la mine Sebastian și te rog să-l întrebi cât i-am vorbit despre tine și știi tu singur foarte bine ce bucurie mi-ar face venirea ta cu Elly pentru câteva zile, va fi reducere la tren, la ziar cred că vei fi liber încât te rog, te rog câte se poate de mult vino de Crăciun la mine.

Îți voi ceti din cartea mea *Vizuina luminată*[2], pe care o scriu acum, i-am cetit și lui Sebastian și îți poate și el spune dacă i-a plăcut.

---

[1] Victor Brauner (1903–1966), pictor român.

[2] Carte publicată postum, „Cartea românească", București, 1971.

Cred și sper că mai ales Elly va insista ca să veniți și pentru treaba asta o sărut cu dragoste prietenească.

Te aștept, vă aștept și vă sărut,

M. Blecher

Roman, 20.II.1938

Iubitul meu Geo Bogza,

Îți scriu doar câteva cuvinte pentru a-ți spune că mi-ai făcut o imensă, extraordinară bucurie cu scrisoarea în care îmi ceri articolul și l-am început în aceeași zi, dar apoi am avut junghiuri în șale și cu toată părerea mea de rău n-am putut să scriu până acum când voi reîncepe și cred că îl voi isprăvi.

Îți voi trimite deci acest articol probabil peste câteva zile. Cu mult dor mă gândesc la tine și la Elly și aș vrea să vă văd dar știu că nu se poate. Vă îmbrățișez și vă sărut cu drag,

M. Blecher

Roman, 2.III.1938

Iubitul meu Geo Bogza,

Îți trimit alăturat articolul[1], poate fi cu semnătura mea sau cu inițiale, cum vrei tu și unde vrei, dacă îl crezi bun.

Te rog scrie-mi ce crezi despre el.

---

[1] Probabil *Geo Bogza: Ioana Maria*.

Tot ce-am spus în el este în sufletul meu însă mai tumultuos și mai plin.

Te iubesc, te sărut, pe tine și pe Elly,

M. Blecher

Îți anunț că a apărut tradus în idiș romanul meu. Pentru corecturi fă-le tu singur, te rog foarte mult.

Roman, 2.IV.1938

Iubitul meu Geo Bogza,

Îți mulțumesc mult pentru ziarele trimise unde am văzut publicat articolul meu[1].

Te rog treci pe la „Vremea“ și vezi dacă se poate să mai încasezi bani, dacă au mai vândut până acum exemplare, mi-ar trebui mult banii aceștia.

Îți anunț că sora și cumnatul meu sunt în București unde s-au stabilit, și voi veni și eu poate spre toamnă, când nu va mai fi cald, să stau acolo.

Cu sănătatea o duc binișor, îți voi mai scrie zilele acestea.

Te sărut cu dragoste pe tine și pe Elly,

M. Blecher

Roman, 15.IV.1938

Iubitul meu Geo Bogza,

Îți mulțumesc pentru admirabila scrisoare ce mi-ai trimis-o.

---

[1] Probabil M. Blecher, *Geo Bogza: Ioana Maria*, „Lumea românească“, An II, nr. 287 din 18 martie 1938.

Când ne vom vedea îți voi vorbi și explica de ce nu-ți pot scrie acum mai mult.

Știi că am o enterită care mă neurastenizează, iată că în plus am avut și o intoxicație cu bismut zilele acestea

Te rog crede-mă că trec prin disperări și amărăciuni extraordinare.

Îți mulțumesc mult de tot și te rog primește toată dragostea mea, tu și Elly, vă iubesc mult, vă îmbrățișez și vă sărut cu toată dragostea,

M. Blecher

SCRISORI CĂTRE POMPILIU CONSTANTINESCU

Roman, 16.III.1936

Stimate domnule Pompiliu Constantinescu,

Cu mare și profundă emoție am cetit în „Vremea“ de săptămâna acesta cronica dvs. în care vorbiți atât de elogios despre cartea mea[1].

Când asemenea aprecieri sunt susținute de fine intuiții și explicări, așa cum ați făcut dvs., atunci publicarea cărții mele capătă pentru mine adevăratul ei sens.

---

[1] Pompiliu Constantinescu, *M. Blecher: Întâmplări în irealitatea imediată*, „Vremea“, An IX, nr. 429 din 15 martie 1936, p. 11 și în *Scrieri*, vol. I, EPL, București, 1967, p. 314–320.

Vă mulțumesc mult și în același timp vă mulțumesc pentru încrederea ce mi-ați arătat-o întotdeauna cu prilejul colaborărilor la „Vremea“.

Vă rog credeți în sentimentele mele de perfectă considerație,

M. Blecher

Roman, 27.I.1937

Stimate domnule Pompiliu Constantinescu,

Cu mare întârziere vă scriu aceste rânduri, pentru a vă spune emoția și bucuria imensă ce le-a adus cronica dvs., atât de înțelegătoare[1].

Tot ce-ați spus acolo a avut un vibrant ecou în cele mai adânci regiuni sufletești ale mele. Îmi pare bine că efortul meu a prezentat pentru dvs. atâta interes. Vă mărturisesc că sunt foarte sensibil la mărturiile pe care le suscită cărțile mele, dar mai cu seamă la acelea de calitatea și conștiinciozitatea de riguros examen literar ca ale dvs.

Zilele acestea am avut câteva amărăciuni și supărări, cu totul în afară de literatură, care, până azi, m-au împiedicat să vă scriu.

Încă o dată, iertați-mi această întârziere și vă rog să credeți în sentimentele cordiale ce vă păstrez,

M. Blecher

---

[1] Pompiliu Constantinescu, *M. Blecher: Inimi cicatrizate*, „Vremea“, An X, nr. 471, din 17 ianuarie 1937, p. 4, și în *Romanul românesc interbelic*, Ed. „Minerva“, București, 1977, p. 238–241 și în *Scrieri*, ed. cit., vol. I, p. 318–320.

SCRISORI CĂTRE LUCIA DEMETRIADE-BĂLĂCESCU[1]

M. Blecher

Vous remercie beaucoup pour les portraits[2].

Quelles choses admirables vous venez de m'envoyer! Je n'ai pas assez de mes yeux pour regarder, je vous assure. La beauté n'est pas pour vous un vain mot, elle palpite comme un oiseau vivant dans chaque dessin. Et qu'aimer mieux? Les couleurs si fraîches des grands dessins (je vous ai dit, je crois, que vous n'avez jamais des couleurs banales) ou la composition si pleine de science et d'harmonie surtout des reproductions photographiques? Celles-ci sont irrésistiblement belles. Laissez-moi s.v.p. encore quelques moments le carton. Merci[3].

Vous ne pouvez pas savoir, Madame, quel plaisir vous venez de me faire;le dessin est purement exquis et c'est un véritable bonheur d'avoir choisi un objet qui me fasse rappeler chaque jour votre art.

---

[1] Scrisorile nedatate sunt din perioada: toamna anului 1933–primăvara anului 1934, când M. Blecher și Lucia Demetriade-Bălăcescu erau internați la sanatoriul din Eforie.

[2] M. Blecher vă mulțumește pentru portrete. (carte de vizită, n. ed.).

[3] Ce lucruri admirabile mi-ați trimis! Vă asigur că nu mă mai satur privindu-le. Pentru dumneavoastră, frumusețea nu este un cuvânt deșert, ea palpită, în fiecare desen, ca o pasăre vie. Și ce să-mi placă mai mult? Culorile atât de proaspete ale desenelor de mari dimensiuni (cred că v-am spus-o, nu aveți niciodată culori banale) sau compoziția atât de plină de știință și de armonie, mai ales a reproducerilor fotografice? Acestea sunt irezistibil de frumoase. Lăsați-mi, vă rog, tablourile încă câteva momente. Mulțumesc.

Tous les matins, en arrachant les feuilles de mon calendrier, je commencerai ma journée avec ces couleurs belles et fraîches.

Merci beaucoup,

M. Blecher[1]

J'ai travaillé toute la journée, je suis quelque peu fatigué et je ne puis venir malgré mon grand désir. Veuillez je vous prie de me prêter pour quelques jours Petrarca. Ce sera un merveilleux repos. Merci bien,

M.B.[2]

Voici le nu que vous devrez travailler, le sujet importe peu, c'est une dormeuse avec une écharpe bleue sur les hanches mais je vois surtout la réalisation: le corps de la femme brun est dessiné comme les deux femmes que vous mettez sur le catalogue, les contours du corps se feraient par des touches fortes d'encre de Chine, genre Braque, comme vous m'avez montré à „L'Art" et l'harmonie du brun, noir et bleu sera celui-ci même qu'on trouve dans „L'Art" et qui est immensément artistique.

---

[1] Nu puteți ști, Doamnă, ce plăcere mi-ați făcut: desenul este pur și simplu încântător și este o adevărată bucurie de a fi ales un obiect care să îmi amintească în fiecare zi de arta dumneavoastră.

În fiecare dimineață, când smulg filele calendarului, îmi voi începe ziua cu aceste culori frumoase și proaspete.

Mulțumesc mult.

M. Blecher

[2] Am lucrat toată ziua, sunt destul de obosit și nu pot veni, deși aș dori foarte mult. Ați putea, vă rog, să-mi împrumutați pentru câteva zile Petrarca? Va fi un repaus minunat. Vă mulțumesc.

Vous pouvez placer la femme sur un divan et ne pas la laisser dormir en l'air, dans ce cas-là, les fleurs du divan seront au pinceau comme dans le dessin de Dufy, le tableau qui pend au mur[1].

Pour le vin: groupe de trois personnages, construction en triangle.

En bas une femme morte avec une blessure au cœur et le couteau du crime à coté.

Par dessus, l'homme assis sur une banquette qui aspire de ses regards une coupe de vin que lui offre une femme avec le sourire. La femme morte et celle qui offre le vin doivent ressembler, faites-leur par exemple la même coiffure blonde. Ici le vin sera le symbole de l'oubli, comme d'ailleurs sa réalité aussi.

Pour l'amour il y a d'abord la photo ci-jointe qui n'est pas sérieuse. Le sujet sérieux serait: un homme nu regardant dans une glace énorme une femme endormie, expression de bonheur de l'homme. Son corps doit se refléter dans la glace. C'est l'image de l'amour proustien. L'amour par reflet et dans lequel entre toujours du narcissisme.

Enfin pour la jalousie je crois votre idée très bonne, pourquoi la changer? Vous pourriez peut-être faire une femme tombée dans la rue, les bras étendus, une vraie croix humaine

---

[1] Iată nudul pe care ar trebui să-l lucrați, subiectul contează mai puțin, e o femeie adormită cu o eșarfă albastră pe șolduri, dar văd mai ales realizarea: corpul brun al femeii, desenat ca al celor două femei pe care le-ați pus pe coperta catalogului; contururile corpului s-ar face prin trăsături puternice în tuș, gen Braque, așa cum mi-ați arătat în „Arta", iar armonia brunului, negrului și albastrului va fi chiar aceea din „Arta", care este foarte artistică.

Puteți să așezați femeia pe un divan, să n-o lăsați să doarmă în aer, în acest caz florile divanului vor fi trase din penel ca în desenul lui Dufy, tabloul care e agățat pe perete.

sur le sol, tandis que plus loin s'éloignent un jeune homme au bras d'une très jolie femme en robe à la longue traîne et dont la traîne est un peu sur le corps de la femme étendue, comme si les deux amoureux seraient passé par desous son corps. Les ongles de la femme tombée pénètrent dans le sol, de douleur.

Veuillez me renvoyer la photo truquée. Merci.[1]

Merci pour les photos d'Italie, j'aurais préféré avoir vos explications… on se verra (d'ici cinq ans par exemple…) et vous m'en parlerez.

Pour le téléphone vous ne me devez rien puisqu'on m'a appelé de Bucarest et ensuite j'ai parlé de beaucoup de choses qui n'avaient rien à voir avec votre question.

Voici les sujets demandés:

Titre: Cabaretul „La Poetul Ovidiu"

---

[1] Pentru vin: grup de trei personaje, construcție în triunghi.

Jos, o femeie moartă, cu o rană în inimă, cuțitul crimei alături.

Deasupra, bărbatul așezat pe o banchetă, care soarbe din priviri o cupă cu vin pe care i-o oferă, surâzând, o femeie. Femeia moartă și cea care oferă vin trebuie să semene, să le faceți, de exemplu, părul blond. Aici vinul va fi simbolul uitării ca, de altfel, și realitatea ei.

Pentru dragoste există mai întâi fotografia alăturată, care nu este serioasă. Subiectul serios ar fi: un bărbat gol privind într-o oglindă enormă o femeie adormită, expresia de fericire a bărbatului. Corpul său trebuie să se reflecte în oglindă. Este imaginea iubirii proustiene. Dragoste prin reflectare unde intră întotdeauna și narcisism.

În fine, pentru gelozie cred că ideea dumneavoastră este bună, de ce să o schimbați? Ați putea să faceți, poate, o femeie căzută pe stradă, cu brațele întinse, o adevărată cruce umană pe pământ, în timp ce, în planul al doilea, se îndepărtează un tânăr, la brațul unei fete foarte drăguțe, în rochie cu trenă lungă; trena cade peste puțin corpul femeii întinse, ca și cum cei doi îndrăgostiți au trecut peste corpul ei. Unghiile femeii căzute străpung pământul, de durere.

Vă rog să-mi înapoiați fotografia trucată. Mulțumesc.

Tout le monde saura qu'il s'agit d'une taverne à Constantza.

Plan à gauche: un noir, vieux (cheveux poivre et sel) édenté, assis au piano, il tourne la tête vers la salle et rit de ses larges lèvres; au milieu un couple de danseurs (danse marin, connaissez-vous cela? comme une figure de quadrille, le marin est séparé de sa partenaire, ils se tiennent par le petit doigt et un peu renversés sur le dos se regardent dans les yeux). Plan à droite: un marin avec une poule à sa table, table sans nappe, bouteille verte; on voit au fond sur une banquette des bonshommes et des femmes (c'est à Constantza donc un d'entre les types peut avoir un fez sur la tête); atmosphère Kyra Kyralina.

Plage. Titre: „Înainte de siestă". Elément décoratif: un pepene. Famille bourgeoise, père gros et rouge couché sur les dos, lisant le journal, la maman énorme partage la pastèque, enfant habillé en marin, pieds nus, doigts dans le nez, jeune fille qui lit à l'écart, livre couvertures roses etc.

Puis deux dessins tout à fait pour vous:

Titre „Parsifae": une jeune femme quelque peu démodée mais plantureuse, décoletée, velours, dentelles, ombrelle. Eté. Prairie. Taureau regardant enragé derrière une haie. Expression un peu béate de la femme qui tient par les bras son mari, de toute evidence impuissant etc.

C'est le titre, „Parsifae", qui fera ici tout.

Enfin: titre „Desen pentru o povestire erotică"

Vous avez deviné de quoi il s'agit. Mon bonhomme (geambaș de cai), melon (qu'il garde dans la chambre!), cravate rose, pardessus, bagues aux doigts, sur une chaise. Premier plan: petit table chargée de tartines, „samovar", confitures. Femme blonde en peignoir vert, ouvert devant de tout son long, debout, prépare une tartine; sur le canapé femme allongée, brune, nue, très longs bas de soie, fleur rouge dans les cheveux, pantoufles rouges. Le bonhomme a la bouche ouverte, il explique quelque chose; faire ressortir le contraste

entre les femmes „toutes choses“ et le type ahuri qui n'a même pas enlevé son pardessus.

M.Bl.[1]

---

[1] Vă mulțumesc pentru fotografiile din Italia, aș fi preferat să am explicațiile dumneavoastră... ne vom vedea (peste cinci ani, de exemplu...) și îmi veți vorbi despre acestea.

Nu-mi datorați nimic pentru telefon pentru că m-au sunat de la București și apoi am vorbit multe lucruri care nu aveau de-a face cu întrebarea dumneavoastră.

Iată subiectele cerute:

Titlu: Cabaretul „La Poetul Ovidiu“. Toată lumea va ști că este vorba de o tavernă la Constanța.

Plan stânga: un negru, bătrân (păr cărunt), știrb, așezat la pian, se întoarce spre sală și râde, cu buzele lui groase; în centru, un cuplu de dansatori (dans marinăresc, îl cunoașteți? Ca o figură de cadril, marinarul este separat de partenera lui, se țin de degetul mic și, puțin lăsați pe spate, se privesc în ochi). Plan dreapta: un marinar cu o cocotă la o masă fără față de masă, sticlă verde; în spate se văd, pe o banchetă, bărbați și femei (fiind la Constanța, unul dintre tipi poate avea un fes pe cap); atmosferă Kyra Kyralina.

Plajă. Titlu: „Înainte de siestă“. Element decorativ: un pepene. Familie burgheză, tatăl gras și roșu, culcat pe spate, citind ziarul; mama, enormă, taie pepenele, băiatul îmbărcat în marinar, cu picioarele goale și degete în nas, fata care citește, deoparte, o carte cu coperți roz etc.

Apoi două desene special pentru dumneavoastră:

Titlul „Parsifae“: o femeie tânără, întrucâtva demodată dar plan-turoasă, decoltată, catifea, dantele, umbreluță. Vară. Câmpie. Taur privind furios de după un gard. Expresie nițel prostească a femeii care-și îmbrățișează soțul, evident neputincios etc.

Titlul „Parsifae“ va face aici totul.

În fine, titlul „Desen pentru o povestire erotică“.

Ați ghicit despre ce este vorba. Omul meu (geambaș de cai), cu melon (pe care-l poartă și în cameră!), cravată roz, pardesiu, inele în degete, așezat pe un scaun. Prim plan: o măsuță plină de tartine, „samovar“, dulcețuri. O femeie blondă, în picioare, în capot verde, deschis în față, pregătește o tartină; pe canapea, o femeie întinsă, brună, goală, cu ciorapi foarte lungi, de mătase, cu o floare roșie în păr, cu papuci roșii. Omul are gura deschisă, explică ceva; să reiasă contrastul dintre femeile plictisite și tipul buimac, care nici n-a apucat să-și scoată pardesiul.

Je viens de trouver le sujet de la troisième histoire qui *dépasse de beaucoup* les deux autres: il y a dans celle-ci une négresse, ainsi que vous l'avez désiré, une bête, un singe, et un blanc; il y a ainsi les voluptés les plus rares et la fin me paraît l'atrocité la plus horrible que l'on puisse imaginer. Vous verrez bien. Pour l'instant je me mets vite à dormir.

M. Bl.[1]

Quelques bonnes trouvailles mais l'humour est à base des réminiscences littéraires ce qui gâte un peu la fraîcheur des images (Cocteau a raison: il faut désapprendre à être intelligent). Merçi bien.[2]

I regret very much but I cannot come this afternoon, first because I am not shaved and secondly because I am very busy. But don't mind („Never mind, take a capstan") and think that to-morrow we shall have perhaps „caviar" (je m'en lèche les babines par avance); do you know anybody who goes at Constantza to-morrow?

Meilleures salutations,

M. Blecher

Many thanks for the matches[3]

---

[1] Tocmai am găsit subiectul celei de-a treia povestiri care le depășește cu mult pe celelalte două: ea cuprinde o negresă, așa cum ați dorit, un animal, o maimuță, și un alb; sunt astfel voluptățile cele mai rare, iar sfârșitul îmi pare atrocitatea cea mai oribilă care se poate imagina. Veți vedea. Deocamdată mă duc repede să mă culc.

[2] Câteva descoperiri fericite dar umorul are la bază reminiscențe literare, ceea ce alterează puțin prospețimea imaginilor. (Cocteau are dreptate: trebuie să te dezveți de inteligență). Mulțumesc.

[3] Regret foarte mult că nu pot veni în această după-amiază, mai întâi pentru că sunt nebărbierit și apoi pentru că sunt foarte ocupat. Dar nu

Bonjour Madame,

Il me vient une idée: de traduire en roumain „La Jeune Parque“ et on ne mettra pas comme titre

„*Tânăra* Parcă“

parce qu-il n'y a pas beaucoup de gens en Roumanie qui sachent ce qu'est une Parque, mais bien on écrira:

„*Tânăra* Barcă“

parce que tout le monde sait qu'est ce qu'une barque. Qu'en dites-vous? Eh!

M. Bl.[1]

Chère Madame,

Vous avez dans l'exposition beaucoup des paysages, il faut en parler. Ce serait par une phrase très simple et courte qui entrera parfaitement dans le rythme des autres.

Introduire la phrase soulignée de rouge

„În jurul lor palpită poezia… etc… etc… cristal și flori

Peisagiile sunt aeriene și inefabil de pure

În seria de desene „Arta“… construiește arborele etc.“

---

contează („Nu contează, ia un cabestan“) și gândiți-vă că mâine vom avea, poate, „caviar“ (îmi ling buzele de pe-acum); știți pe cineva care pleacă mâine la Constanța?

Calde salutări

M. Blecher

Multe mulțumiri pentru chibrituri.

[1] Bună ziua, Doamnă,

Mi-a venit o idee: să traduc în românește „Tânăra Parcă“ și să nu pun drept titlu „Tânăra Parcă“, pentru că nu sunt mulți în România care să știe ce este o Parcă, ci să scriu „Tânăra Barcă“, pentru că toată lumea știe ce este o barcă. Ce spuneți? Eh!

M. Bl.

Vous avez ainsi une vue d'ensemble sur toute votre œuvre: nus, objets, paysages et „fantaisies".

Bien à vous,

M. Blecher[1]

Chère Madame,

Voici à mon avis quelle serait la rédaction de votre phrase:

„De obicei prefața unui catalog e făcută de un om celebru sau de un critic de artă.

Eu m-am adresat unui poet (necunoscut încă), poate pentru că mă înțelegea mai bine".

J'ai donc supprimé „am preferat să" parce que plus bas je dis dna L.D.B. „preferă să picteze"... et deux mots identiques dans un texte si court ne vont pas, je crois, très bien.

Puis j'ai mis une parenthèse (necunoscut încă) pour le besoin logique de la proposition; sans parenthèse il y a une petite „compréhension secondaire" qui fausserait le sens en faisant croire que „le poète" vous comprend mieux parce

---

1 Scumpă Doamnă,

În expoziție aveți multe peisaje, trebuie să vorbim despre ele. Ar fi o frază foarte simplă și scurtă care ar intra perfect în ritmul celorlalte.

Introduceți fraza subliniată cu roșu /.../

Aveți astfel o vedere de ansamblu asupra întregii dvs. opere: nuduri, obiecte, peisaje, „fantezii".

Al dumneavoastră,

M. Blecher

Scrisoarea se referă la textul lui M. Blecher din catalogul expoziției Luciei Demetriade-Bălăcescu din 1934, publicat și în: M. Blecher, *Vizuina luminată*, ed. cit., p. 221 (n. ed.).

qu'il est inconnu, or le fait que ce poète est encore inconnu c'est une simple information que vous donnez au public.

Mais: il reste entendu toutefois que vous écrivez finalement ainsi que vous jugerez vous-même le mieux.

Bien à vous,

M. Blecher

Pour la signature je pense tout de même M. Blecher écrite ainsi sans accent sur „e"; Arghezi dans le temps a admis mon nom dans ses „Bilete", tel quel.Je crois dorénavant signer ainsi toujours[1].

PPPS Et, et, et, encore quelque chose: sur un des programmes vous avez dessiné un guéridon avec un livre saint (et son signet), une photo ovale, des fleurs, à droite il y a une boîte ouverte avec des choses oblongues dedans, verts

---

1 Dragă Doamnă,

Iată, după părerea mea, care ar fi redactarea frazei dumneavoastră /.../

Am suprimat deci „am preferat să" pentru că, mai jos, spun „Doamna L.D.B. preferă să picteze"... și două cuvinte identice într-un text atât de scurt cred că nu merg foarte bine.

Apoi am pus o paranteză (necunoscut încă) din nevoia logică a propoziției; fără paranteză există un mic „înțeles secundar" care ar falsifica sensul, făcând să se creadă că „poetul" vă înțelege mai bine pentru că este necunoscut, or faptul că acest poet este încă necunoscut e o simplă informație pe care o dați publicului.

Dar: rămâne stabilit totuși că, în final, scrieți așa cum credeți dumneavoastră că e mai bine.

Al dumneavoastră,

M. Blecher

Cât depre semnătură cred,că M. Blecher, scris așa, fără accent pe „e"; Arghezi a admis odinioară numele meu ca atare, în „Bilete". Cred că de acum înainte voi semna mereu așa.

(ou bien bleues? la lumière était mauvaise) qu'est ce que c'est? Cela m'intrigue[1].

Je viens de trouver ces numéros de „Bilete de papagal" qui vous intéresseront peut-être; à la même époque j'ai publié des pensées détachées sous le titre LIMITES. Ces exemplaires je crois les avoir détruits mais on peut aisément les retrouver dans n'importe quelle collection complète des „Bilete"[2].

Pour essayer une diversion, le père Noël me prie de vous transmettre ce petit paquet[3].

Je suis très triste, Madame, de ce qui vous arrive et je fais les meilleurs vœux pour votre complet et rapide rétablissement.

M. Blecher[4]

Chère Madame,

Voici l'intention d'une longue lettre, rien que pour le besoin de sortir un peu de cet après-midi, tout habité par mes querelles avec sœur Eugenia, sœur Bronia, sœur Netty,

---

[1] Și încă ceva: pe unul dintre programe ați desenat un gheridon cu o Biblie (și semnul de carte), o fotografie ovală, flori, la dreapta o cutie deschisă cu obiecte lunguiețe în ea, verzi (sau albastre? lumina era proastă), ce înseamnă asta? Mă intrigă.

[2] Tocmai am găsit numerele din „Bilete de papagal" care poate că vă vor interesa; în aceeași perioadă am publicat idei răzlețe sub titlul „Limite". Aceste exemplare cred că le-am distrus dar se pot găsi cu ușurință în orice colecție completă a „Biletelor".

[3] Pentru a încerca o diversiune, Moș Crăciun mă roagă să vă transmit acest pachețel.

[4] Sunt foarte trist, Doamnă, de ceea ce vi se întâmplă și vă transmit cele mai bune urări de completă și rapidă restabilire. (carte de vizită, n. ed.).

Mărioara et mon voisin de chambre (je vous en prie ne demandez rien à personne mais vous voyes bien que je ne suis pas ce qu'on appelle „un garçon — gentil — mignon — — sucré"), sinon pour le plaisir de communiquer avec vous. Serait-ce même sans réponse possible. Pour les brouilles, tout vient de ce que j'ai dit ou ce que j'ai fait et c'est étonnant combien les gens ont la bonne volonté de se présenter comme arbitres quand on ne leur demande en fond que de vous ficher honorablement la paix. Et malheureusement mes dires me sont retournés tellement „revus et annotés dans le texte", tellement diaboliquement déformés que je suis bien obligé de décliner toute prétention de paternité. Mais assez sur ce sujet.

C'est bien triste que votre porte soit encore si rigoureusement fermée. Hier soir l'interne m'a dit, chez l'avocat, que cela durera encore deux semaines. En tout cas j'entends que vous allez mieux et ça me fait plaisir.

Coïncidence (le mot coïncidence est un de ces mots-bonheur qui sont très commodes et manquent totalement d'idée), on m'écrit de Bucarest que quelqu'un a été à la campagne où cette personne a une maison — et que dans la bibliothèque du frère on a trouvé un dessin de vous (original, non-reproduction).

Que vous dire encore? Savez-vous que Camélia a une très gentille sœur, malade elle-aussi? Elle ressemble beaucoup à Camélia. Hier soir elle était dans le corridor quand on transportait les lits. Il y avait aussi des gosses de douze-treize ans avec les joues violemment fardées, quoique, me disent, elles n'allaient pas jouer sur la scène.

Et puis, quoi encore? Je me suis un peu soûlé hier soir chez l'avocat mais c'est sans importance; si j'allais mieux je ferais une „bombe" vraiment carabinée puis je partirais à Brașov.

Le portrait de l'„Adevărul literar" était bien de vous? C'est révoltant à quel point on se fiche en Roumanie des droits d'auteur. Je suis certain que personne ne vous a demandé la permission de reproduire ce portrait.

Merci beaucoup pour *La Princesse de Clèves*; volupté réelle que de lire cela.

Pour le reste tout va bien; je vous souhaite la meilleure et la plus rapide guérison, mes vœux de bonheur pour le Nouvel An et je vous prie, transmettez mes hommages respectueux à Madame votre mère,

Très cordialement votre,

M. Blecher

Je regrette beaucoup de ne pas pouvoir vous montrer quelques photos que je viens de recevoir de France et que je dois malheureusement retourner[1].

---

1 Dragă Doamnă,

Iată intenția unei scrisori lungi, doar din nevoia de a ieși puțin din această după-amiază, ocupată de ciondănelile cu sora Eugenia, sora Bronia, sora Netty, Mărioara și cu vecinul meu de cameră (vă rog să nu întrebați pe nimeni nimic, dar vedeți, de bună seamă, că nu sunt ceea ce se numește, „un băiat drăguț, minion, de zahăr"), dacă nu din plăcerea de a comunica cu dumneavostră. Ar putea fi chiar fără răspuns. Cât despre certuri, totul provine de la ceea ce am spus sau ce am făcut și este uimitor cât de săritori sunt oamenii să-ți fie arbitri, când tu nu le ceri, în fond, decât să te lase în pace. Și, din nefericire, spusele mele îmi sunt întoarse într-atât de „revăzute și adnotate" în text, într-atât de diabolic deformate, încât sunt obligat să declin orice pretenție de paternitate. Dar destul cu acest subiect.

Este foarte trist că ușa dumneavoastră rămâne în continuare ferm închisă. Aseară internul mi-a spus, la avocat, că aceasta va mai dura încă două săptâmâni. În tot cazul, aud că sunteți mai bine și asta îmi face plăcere.

Coincidență (cuvântul coincidență este unul dintre cuvintele miraculoase, care sunt foarte comode și sunt total lipsite de conținut),

M. Blecher

Remercie pour les vœux et vous souhaite une très bonne année, remplie de bonheur et des miracles[1].

This afternoon visits are permitted. Please say to the doctor that you are tired and you cannot give him the English lesson. I shall come to half past two if that derange not you, naturally. I should be pleased to see you a little sooner. We shall not make very much noise and nobody would say a

---

mi-au scris de la București că cineva a fost la țară, unde această persoană are o casă, și că în biblioteca fratelui a găsit un desen făcut de dumneavoastră (original, nu reproducere).

Ce să vă mai spun? Știați că Camelia are o soră foarte drăguță, bolnavă și ea? Seamănă mult cu Camelia. Aseară era pe coridor când transportau paturile. Erau, de asemenea, puștoaice de doisprezece-treisprezece ani, cu obrajii fardați strident, deși, mi-au spus, nu se duceau să joace pe scenă.

Și ce altceva? Aseară la avocat m-am cherchelit puțin, dar fără importanță; dacă m-aș simți mai bine aș trage un chef zdravăn, apoi aș pleca la Brașov.

Portretul din „Adevărul literar" era chiar de dumneavoastră? Este revoltător în ce măsură nu se ține cont, în România, de drepturile de autor. Sunt sigur că nimeni nu v-a cerut permisiunea de a reproduce acest portret.

Mulțumesc mult pentru *Principesa de Clèves*; o adevărată voluptate s-o citești.

În rest, totul merge bine; vă doresc cea mai bună și mai rapidă vindecare, urări de fericire pentru Anul Nou și vă rog să transmiteți omagiile mele respectuoase mamei dumneavoastră.

Al dumneavoastră, foarte cordial,

M. Blecher

Regret mult că nu vă pot arăta câteva fotografii pe care tocmai le-am primit din Franța și pe care, din nefericire, trebuie să le înapoiez.

[1] M. Blecher mulțumește pentru urări și vă dorește un an foarte bun, plin de fericire și de miracole. (carte de vizită, n. ed.).

word. In any case you do like it seems to you to be better and I shall come when you want,

Yours,

M.B.[1]

Il faut me pardonner pour une plaisanterie d'hier soir et quelques mauvais propos pendant notre discussion.

Vraiment j'étais très fatigué.

Et puis vous étiez si belle que j'aimais mieux vous regarder que de raisonner.

Vous m'êtes très chère,

M.B.[2]

Chère Madame,

Je suis resté hier un peu trop chez vous, n'est-ce pas? et peut-être vous ai-je fatiguée. Je n'ai vraiment la notion du temps et puis cela tombait bien, de pouvoir laisser mon

---

[1] În această după-amiază vizitele sunt permise. Vă rog, spuneți doctorului că sunteți obosită și că nu puteți să-i țineți lecția de engleză. Voi veni pe la ora două și jumătate, dacă, bineînțeles, nu vă deranjează. Aș fi încântat să vă văd puțin mai devreme. Nu vom face mult zgomot și nimeni nu va spune nimic. În orice caz, voi veni când credeți că este mai bine.

Al dumneavoastră,

M.B.

[2] Trebuie să mă iertați pentru o glumă de aseară și pentru cuvintele nepotrivite din discuția noastră.

Eram, într-adevăr, foarte obosit.

Și apoi, erați atât de frumoasă încât am preferat să vă privesc, nu să raționez.

Îmi sunteți foarte dragă.

M.B.

voisin tout seul avec ses parents et puis, et puis, ce n'est pas du_tout cela que je veux vous dire, mais bien ceci: que je suis tres heureux de pouvoir venir chez vous, comme dans un îlot, pour me reposer, apres avoir navigue tant et si mal dans le sanatoriuln. Vos conversations me sont extremement agreables et je vous en suis tres reconnaissant.

Il ne faut pas chercher dans ce billet des phrases mais tout simplement une pensee de moi qui s'adresse d'elle-meme à vous.

M. Blecher

PS Ci-joint un autre portrait; je suis sur la voie.

PPS. Pourriez-vous m'envoyer l'almanach que je vous ai prete? Je voudrais l'expedier à un ami roumain, à J'etranger. Pretez-moi aussi, s'il vous plaît, Pouchkine. Merci[1].

Vous venez Madame de m'infliger un bien cruel affront. Vous avez su me toucher au plus vif de ma sensibilite. Je le merite bien. Il fallait que je cache toute mon amertume derriere un sourire. C'est la seul chose qui me soit permise.

I Dragă Doamnă,

Ieri am stat un pic cam mult la dumneavoastră, nu-i aşa? şi poate v-am obosit. Într-adevăr, nu am noţiunea timpului şi apoi aceasta a căzut bine, ca să-l las pe vecinul meu singur cu părinţii lui şi apoi, şi apoi, nu asta vreau să vă spun, ci iată ce: cât sunt de fericit să pot veni la dumneavoastră, ca într-o insulă, pentru a mă odihni, după ce am navigat atât de mult şi atât de prost prin sanatoriu. Conversaţiile dumneavoastră îmi sunt foarte agreabile şi vă sunt foarte recunoscător pentru ele.

Nu trebuie să căutaţi fraze în acest bilet, ci pur şi simplu un gând de-al meu care se adresează dumneavoastră.

M. Blecher

P.S. Alătur un alt portret; sunt pe calea cea bună.

P.P.S. Aţi putea să-mi trimiteţi almanahul pe care vi l-am împrumutat? Aş vrea să-l expediez în stdiniitatc, unui prieten român. De asemenea, vă rog să-mi împrumuLati Puşkin. Mulţumesc.

Je sens que vous m'en voulez terriblement. Vous avez raison, mais alors à qui bon mes sentiments d'amitié?

Que voulez-vous faire avec? Me les renvoyer comme le livre?

Puissions-nous sortir un jour de cette inextricable situation et je vous souhaite, Madame, autant de bien que vous ayez pu — et voulu peut-être — me faire du mal.

Très respectueusement votre,

M. Blecher[1]

Madame,

Il m'importe de savoir si sincèrement vous m'en voulez ou non.

Peut-être qu'hier vous avez bien compris que je suis „jésuite", je sais quelqu'un à qui cela ferait plaisir, mais je ne crois pas l'être. Comment pourrais-je penser mal d'un article dont je n'ai pas lu une seule phrase? Ah, comprenez, je vous prie, Madame, que c'était une plaisanterie, rien que cela, absolument isolée de toute pensée.

C'est toujours avec grand plaisir que je viens chez vous mais de me savoir supçonné de „byzantinisme" me rendrait

---

[1] Mi-ați adresat, Doamnă, o cruntă jignire. Ați știut să-mi loviți în plin sensibilitatea. O merit cu prisosință. Trebuia să-mi ascund întreaga amărăciune în spatele unui surâs. Este singurul lucru ce-mi este permis.

Simt că-mi purtați o pică teribilă. Aveți dreptate, dar atunci la ce bun sentimentele mele de amiciție?

Ce doriți să faceți cu ele? Să mi le înapoiați așa cum mi-ați înapoiat cartea?

De-am putea ieși odată din această situație inextricabilă și vă doresc, Doamnă, tot atâta bine cât rău ați putut — și poate ați dorit — să-mi faceți.

Al dumneavoastră, foarte respectuos,

M. Blecher

ces visites impossibles. Je vous prie, Madame, de ne pas m'en priver.

Respectueusement votre,

M. Blecher[1]

Chère Madame,

Ceci pour vous dire que je vous approuve entièrement; donnez-moi tous les torts si cela peut vous procurer un instant de bonheur, je mérite toutes les accusations. Vraiment je suis trop vil dans un monde trop beau et, certainement, c'est un crime que d'avoir un cœur bizarre, sensible par exemple (ah!, j'y pense, c'est épouvantable, si je n'avais pas été malade cela n'existerait pas aujourd'hui).

Permettez-moi de vous envoyer mon hommage le plus pur (si jamais je suis capable de pureté) et de vous assurer que jamais les pensées que vous me prêtez ne m'ont effleuré un seul instant.

Cet ignoble,

Blecher

---

1 Doamnă,

Contează să știu, sincer, dacă îmi purtați sau nu pică.

Poate că ieri ați înțeles că sunt „iezuit", știu pe cineva căruia i-ar face plăcere aceasta, dar eu nu cred să fiu. Cum aș putea avea o părere proastă despre un articol din care n-am citit o singură frază? Ah, Doamnă, înțelegeți, vă rog, că nu era decât o glumă, absolut izolată de orice gând.

Vin întotdeauna cu mare plăcere la dumneavoastră, dar să mă știu bănuit de „bizantinism" mi-ar face aceste vizite imposibile. Vă rog, Doamnă, să nu mă privați de ele.

Al dumneavoastră respectuos,

M. Blecher

Ces jours-ci je vous demanderais, si cela ne vous dérange pas, de m'envoyer quelque chose et après je ne vous importunerai plus[1].

Chère Madame,

C'est l'essentiel que je ne vous ai pas dit… je suis peiné que tout soit arrivé à cause de moi et je ferais tout pour vous sortir de ce marasme.

Est-ce que vous ne saviez pas qu'il ne m'est pas du tout indifférent que vous souffriez? Votre „égoïsme" vous aveuglerait-il à tel point?

Je suis prêt, contre mon désir et *contre mon cœur*, de ne venir jamais plus vous voir, si cela devrait vous aider en quelque chose.

Je suis heureux de votre confiance mais elle ne servirait à rien si je ne pourrais réellement vous faire du bien.

Votre tout dévoué et un peu malheureux,

M. Blecher[2]

---

1 Dragă Doamnă,

Vă scriu pentru a vă spune că vă aprob întru totul; învinuiți-mă dacă aceasta vă aduce o clipă de fericire, merit toate acuzațiile. Într-adevăr, sunt prea nevrednic într-o lume prea frumoasă și este, cu siguranță, o crimă să ai o inimă bizară, sensibilă, de exemplu (ah! mă gândesc, e îngrozitor, dacă n-aș fi fost bolnav, aceasta n-ar mai exista astăzi).

Permiteți-mi să vă trimit omagiul meu cel mai pur (dacă sunt eu capabil de puritate) și să vă asigur că niciodată ideile pe care mi le atribuiți nu mi-au trecut o singură clipă prin cap.

Infamul de

Blecher

Peste câteva zile o să vă rog, dacă nu vă deranjează, să-mi trimiteți ceva, iar după aceea n-o să vă mai sâcâi.

2 Dragă Doamnă,

Nu v-am spus esențialul… sunt mâhnit că totul s-a întâmplat din cauza mea și aș face orice ca să vă scot din acest marasm.

En signe d'une amitié affectueuse et sincère que rien ne démolira jamais plus.

M. Blecher[1]

Cette nuit je vous ai rêvé, il est très tôt le matin et je remâche les bribes du rêve, c'est pourquoi je le mets vite sur papier. Vous étiez dans un jardin que je connais, sur une terrasse, appuyée à une balustrade. Moi je passais par là, mais je ne vous ai pas aperçue tout de suite; il n'y a que plus loin, en entendant soudainement votre voix, que je vous ai reconnue. J'ai retourné sur mes pas; vous n'étiez pas très contente de ma présence, toutefois vous ne me laissiez pas trop voir cela. Vous alliez à un concert, j'ai demandé de vous accompagner. Ce concert avait lieu dans une chambre de „Régina". Je sentais que votre mécontentement à mon égard devenait plus grand et je vous ai quitté. Je me vais dans la petite rue entre „Régina" et la „Villa Normande" cherchant à vous voir à la fenêtre. Tout d'un coup je me rendis compte que je vous verrai mieux de la „Normande" et j'y suis allé dans le jardin. Ici le rêve change d'allure et de logique.

Tout autour de la pelouse principale les malades faisaient leur cure de soleil ou bien exposaient différents objets dont

---

Nu știați că nu-mi este deloc indiferent dacă suferiți? Să vă orbească „egoismul" într-atât?

Sunt gata, împotriva dorinței și inimii mele, să nu mai vin niciodată să vă văd, dacă aceasta v-ar ajuta în vreun fel.

Sunt fericit de încrederea dumneavoastră, dar aceasta n-ar servi la nimic dacă în realitate nu vă pot face bine.

Al dumneavoastră devotat și puțin mâhnit,

M. Blecher

[1] Semn al unei prietenii afectuoase și sincere, pe care niciodată nimic n-o va mai strica.

M. Blecher

la signification semblait intimement liée à leur vie. *Ils exposaient leur „qualités individuelles!“* Ce n'était pas de symboles mais quelque partie matérielle de leur existence intérieure (abstraite). Par exemple, je vis une statue en bois, poussiéreuse, représentant un vieillard jouant du violon. Cette statue était celle d'un grand malade maniaque (!) qui montrait ainsi son ennui. Ou bien il se peut que la statue était exposée *à la place du malade* pour faire le traitement de soleil tandis que lui il vaquait à d'autres occupations. (Ces rêves ont leur comique, je me rappelle que dans un autre rêve, comme j'étais avec des vêtements très sales et qu'un ami me demandait la raison de ce fait, je répondis que „par économie je ne brosse mes habits depuis quelque temps, *qu'à l'intérieur* pour ne pas les user trop“). Plus loin il y avait un cercueil couvert de violettes. Sur le couvercle un homme de cire était couché. Je compris que c'était un malade qui venait de mourir et qui ne renonçait toutefois pas à „l'exposition de ses qualités“. Sa „qualité individuelle“ étant à présent la mort, il faisait exposer son cercueil, *vide* naturellement. C'était, en somme, l'idée élémentaire qui nous hante tous, la survie dans la mort.

Enfin, plus loin... mais est-ce que ces choses-là vous amusent ou vous intéressent? Je commence à devenir fastidieux, vraiment on peut être.

Bl.[1]

---

[1] În noaptea aceasta v-am visat, acum este dimineață, devreme, iar eu refac frânturile de vis, de aceea îl pun repede pe hârtie. Se făcea că erați într-o grădină pe care o cunosc, pe o terasă, rezemată de balustradă. Eu treceam pe acolo dar nu v-am zărit imediat; v-am recunoscut doar ceva mai departe, auzind, brusc, vocea dumneavoastră. M-am întors; nu erați prea încântată de prezența mea, totuși nu mi-ați arătat-o prea mult. Mergeați la un concert, v-am rugat să vă însoțesc. Concertul avea loc într-o cameră a hotelului „Regina“. Simțeam că nemulțumirea la adresa

Comment vous sentez-vous ce soir? Quelle température? Merci pour le journal. Pourriez-vous me prêter *The four pleasant plays* et le livre de Curwood? Je choisirai ce que me semblera plus facile. Ci-joint *Întoarcerea din rai* que j'aime assez. Ecrivez-moi si vous avez la réponse de Maxy, même si c'est un échec — je m'attends à cela. Que pourrai-je faire pour vous apporter un soulagement? Je crois que pour votre cas le mieux c'est des cataplasmes (prișnițe calde, făină de in cu apă sau glicerină cu talc), tout le temps, tout le temps. La chaleur parfois est merveilleuse pour les cas comme le votre (prière de ne pas dire au docteur que c'est mon conseil).

---

mea devenea mai mare și v-am părăsit. M-am dus pe străduța dintre „Regina" și „Vila normandă", căutând să vă zăresc de la fereastră. Deodată mi-am dat seama că v-aș vedea mai bine de la „Normandă" și m-am dus în grădină. Aici visul își schimbă aspectul și logica.

În jurul peluzei principale bolnavii își făceau cura de soare sau își expuneau diferite obiecte a căror semnificație părea intim legată de viața lor. Își expuneau „calitățile individuale"! Nu erau simboluri, ci o parte materială a existenței lor interioare (abstracte). Am văzut, de exemplu, o statuie din lemn, prăfuită, reprezentând un bătrân cântând la vioară. Această statuie era a unui bolnav maniac (!) care își arăta astfel plictiseala. Sau poate că statuia era expusă *în locul bolnavului* pentru a face tratamentul la soare, în timp ce el se ocupa cu altceva. (Aceste vise au comicul lor, îmi amintesc că într-un alt vis, cum aveam hainele foarte murdare și un prieten m-a întrebat motivul acestui lucru, i-am răspuns că „de câtva timp, din economie, nu îmi perii hainele decât *în interior* ca să nu le uzez prea tare"). Mai departe era un sicriu acoperit de violete. Pe capac era culcat un om de ceară. Am înțeles că era un bolnav care tocmai murise și care nu renunța totuși la „expunerea calităților sale". „Calitatea sa individuală" fiind acum moartea, își expunea sicriul, *gol* firește. Era, în fond, ideea elementară care ne macină pe toți, supraviețuirea după moarte.

În fine, mai departe... dar oare aceste lucruri vă amuză sau vă interesează? Încep să devin plicticos, într-adevăr poți fi astfel.

Je présens que nous irons mieux bientôt et que ces journées ne seront qu'un mauvais souvenir.

Bien à vous,

M. Bl.[1]

Bonjour, comment ça va ce matin? Comment avez vous dormi? Moi pas très bien, j'ai eu un horrible cauchemar et vous avez sans doute entendu vers minuit les cris et hurlements que je poussais.

Je vous écris si tôt pour vous prier d'ajouter dans votre lettre à Bucarest ma commission pour les chemises. Ecrivez, si vous voulez bien, que j'aimerais avoir une chemise bleu-ciel, tissu cellulaire, et une vert foncé; le numéro est 38, il y a sur chaque chemise un petit signet où on peut voir le numéro. Je vous envoie 500 lei, les chemises coûtent toutes les deux, je crois, 420 lei — on fera nos comptes après; si vous avez de la monnaie vous pouvez m'en envoyer car je n'ai plus d'argent, ainsi que je vous l'ai dit hier. (Pentru ovreu totul e suta de lei).

---

[1] Cum vă simțiți astă-seară? Ce temperatură aveți? Mulțumesc pentru ziar. Ați putea să-mi împrumutați *The four pleasant plays* și cartea lui Curwood? Am să aleg ceea ce mi se va părea mai ușor. Vă trimit *Întoarcerea din rai* care îmi place destul de mult. Scrieți-mi dacă aveți răspunsul lui Maxy, chiar dacă este negativ, mă aștept la asta. Ce-aș putea face pentru a vă aduce o ușurare? Cred că în cazul dumneavoastră cele mai bune ar fi cataplasmele (prișnițe calde, făină de in cu apă sau glicerină cu talc), ținute încontinuu, încontinuu. În cazuri cum este al dumneavoastră, căldura este uneori minunată (vă rog să nu spuneți doctorului că este sfatul meu).

Presimt că ne vom simți în curând mai bine și că aceste zile nu vor mai fi decât o amintire urâtă.

Al dumneavoastră,

M. Bl.

Je travaille un peu, je veux dire que je me mets à dormir (Saint-Pol Roux quand il faisait sa sieste l'après-midi mettait une affiche sur la porte: „Le poète travaille").

Bien le vôtre,

M. Bl.

Pour avoir le plus tôt possible ces chemises connaissez-vous quelqu'un qui vient de Bucarest ces jours-ci? Sinon c'est mieux d'en faire un paquet à mon adresse et le déposer chez Mme Balș, 100 str. Buzești, remerciez je vous prie votre maman de ma part. Merci beaucoup pour tout[1].

Chère Madame,

Veuillez je vous prie me passer le deuxième volume; le premier est vraiment épatant, très bien écrit, très bien construit, les pages qui décrivent l'enterrement de Paul sont de la „grande littérature", enfin vous verrez bien.

---

[1] Bună ziua, cum vă simțiți în dimineața asta? Cum ați dormit? Eu nu am dormit foarte bine, am avut un coșmar oribil, mi-ați auzit, fără îndoială, strigătele și urletele, spre miezul nopții. Vă scriu atât de devreme pentru a vă ruga să adăugați în scrisoarea dumneavoastră pentru București comisionul meu pentru cămăși. Scrieți, dacă sunteți amabilă, că mi-ar plăcea să am o cămașă bleu-ciel și una verde închis, numărul este 38; pe fiecare cămașă este însemnat numărul. Vă trimit 500 de lei, cred că amândouă cămășile costă 420 de lei — vom face după aceea socotelile — dacă aveți mărunt puteți să-mi trimiteți, pentru că nu mai am bani, așa cum v-am spus ieri. (Pentru ovreu totul e suta de lei).

Lucrez puțin, vreau să spun că dorm (Saint-Pol Roux, când își făcea siesta de după-amiază, punea un afiș pe ușă: „Poetul lucrează").

Al dumneavoastră,

M. Bl.

Pentru a avea cămășile cât mai curând posibil, cunoașteți pe cineva care vine zilele acestea de la București? Dacă nu, e mai bine să fie puse într-un pachet cu adresa mea și să fie lăsate la doamna Balș, str. Buzești nr. 100; vă rog să-i mulțumiți mamei dumneavoastră din partea mea. Mulțumesc mult pentru tot.

Excusez-moi de vous avoir retenus, vous et votre mari, si tard hier soir, que je suis… Donc!

Respectueux hommages,

M. Blecher[1]

Chère Madame,

Merci beaucoup pour tout, vous ne pouviez pas me faire plus de plaisir… vous savez combien je suis gourmand. Veuillez remercier Madame votre mère et lui présenter mes hommages. Je crois que les chemises ont coûté plus cher, nous ferons nos comptes demain. Ci-joint une délicieuse comédie d'Oscar Wilde que j'ai lu cette après-midi, on vient tout juste de me l'envoyer. Elle est très fine, de cette finesse ciselée qui est propre à Wilde. Il ne faut pas vous hâter pour la lire, je l'ai lue.

Comment allez-vous? Que pensez-vous de ma médication héroïque? Est-ce que vous l'essayerez? J'attends demain pour venir vous voir.

Bien à vous,

M. B.[2]

---

1 Dragă Doamnă,

Vă rog să-mi trimiteți volumul al doilea; primul este într-adevăr strălucit, foarte bine scris, foarte bine construit, paginile care descriu înmormântarea lui Paul aparțin „marii literaturi", în fine, veți vedea.

Scuzați-mă că v-am reținut, pe dumneavoastră și pe soțul dumneavoastră, atât de târziu, aseară, cât sunt de… Iată!

Omagii respectuoase,

M. Blecher

2 Dragă Doamnă,

Mulțumesc pentru tot, nu puteați să-mi faceți o plăcere mai mare… Știți cât sunt de gurmand. Vă rog să mulțumiți mamei dumneavoastră

Chère Madame,

J'ai oublié de vous faire savoir hier soir que le livre de poésies anglais c'est encore ELLE qui me l'a fait cadeau, j'ai regretté de ne pas vous l'avoir dit car le choix d'un livre révèle assez souvent bien le contour spirituel d'une personne (et la poésie qu'elle aime le plus c'est „non sum qualis eram bonae sub regno Cynarae" (ça commence: „Last night but yesternight betwixt her lips and mine…") que je trouve également splendide.

Je profite de cette occasion pour vous demander la traduction exacte de ces mots qui ne se trouvent pas dans mon dictionnaire: scutter et twilit.

Merci beaucoup,

M. Blecher

P.S. Pour la serviette, vous pouvez la confier au porteur de ce billet. Merci de l'avoir gardée si longtemps.

P.P.S. Encore quelque chose: Voulez-vous que ce soir à la „fête" je sois placé à côté de vous? Dans ce cas je m'en occuperai.[1]

și să-i prezentați omagiile mele. Cred că prețul cămășilor a fost mai mare, vom face socoteala mâine. Vă trimit o comedie delicioasă de Oscar Wilde pe care am citit-o în această după-amiază; tocmai am primit-o. Este atât de fină, de o finețe cizelată, care îi este proprie lui Wilde. Nu trebuie să vă grăbiți s-o citiți, eu am terminat-o deja.

Cum vă simțiți? Ce credeți despre medicația mea eroică? O s-o încercați? Aștept ziua de mâine pentru a vă vedea.

Al dumneavoastră,

M. Bl.

1

Dragă Doamnă,

Aseară am uitat să vă aduc la cunoștință că volumul de poezii englezești este tot un cadou de la EA, îmi pare rău că nu v-am spus, pentru că alegerea unei cărți dezvăluie destul de frecvent conturul spiritual al

Madame,

Ci joint quelques revues qu'un ami vient de m'envoyer; gardez-les, je vous prie, précieusement, devant les envoyer à quelqu'un (ah, pas tant que ça!) et si l'interne vous en demande (discrétion) priez-le je vous prie de s'adresser directement à moi.

Vous pouvez, à part cela, les garder plusieurs jours (naturellement, naturellement) c'est à dire tant que vous voulez.

Avez vous bien dormi après la fête?

Respectueusement votre,

M. Blecher[1]

---

unei persoane, iar poezia care îi place cel mai mult este „non sum qualis eram bonae sub regno Cynarae" (aceasta începe: „Last night yesternight betwixt her lips and mine…") pe care o găsesc, la rândul meu, splendidă.

Profit de această ocazie pentru a vă întreba traducerea exactă a acestor cuvinte care nu figurează în dicționarul meu: scurter și twilit.

Mulțumesc mult,

M. Blecher

P.S. Cât despre servietă, puteți să-o încredințați aducătorului acestui bilet. Mulțumesc că ați păstrat-o atât de mult timp.

M. Blecher

P.P.S. Încă ceva: Doriți ca astă-seară, la „petrecere", să stau lângă dumneavoastră? Dacă da, atunci mă voi ocupa eu.

1

Doamnă,

Iată câteva reviste pe care tocmai mi le-a trimis un prieten; păstrați-le, vă rog, cu mare grijă, trebuie să le trimit cuiva (ah, nici chiar așa!), iar dacă internul vi le cere (discreție), rugați-l să mi se adreseze direct mie.

Cu toate acestea, puteți să le păstrați mai multe zile (firește, firește), adică atât cât vreți.

Ați dormit bine după „petrecere"?

Al dumneavoastră, respectuos,

M. Blecher

Madame,

Il fait si beau ce matin que je ne résiste à l'idée de descendre et prendre l'air. Voulez-vous venir aussi? Mais pas à la véranda parce qu'il y a trop de vent.

Apportez, si vous voulez bien, Lautréamont.

Very truly,

M. Bl.[1]

Madame,

Permettez-moi de vous offrir ce cendrier puisque vous n'en avez pas dans votre chambre. Ce n'est pas moi qui l'aie choisi mais je trouve ce vert assez joli et puis on peut aussi s'amuser à donner du sucre au cheval, de temps en temps.

Matinales salutations,

M. Blecher,

---

1 Doamnă,

Este atât de frumos în dimineața asta încât nu rezist la ideea de a coborî și a lua aer. Vreți să veniți și dumneavoastră? Dar nu pe verandă pentru că e prea mult vânt. Aduceți, dacă vreți, Lautréamont.

Cu drag,

M. Bl.

(Pe verso însemnări autografe Lucia Demetriade-Bălăcescu: „Au dansat ce au dansat/ Dar nimic nu au mâncat/ Au jucat, s-au învârtit/Dar mâncarea n-a sosit// Halal de-așa amfitrion/ Tot dă zor cu'n gramofon/ Și cu muzici săltărețe/ Cu propouri șugubețe/ Încearcă să ne mascheze/ Și de foame să reteze/ Orice dor// Invitații, vai de ei/ Au răbdat ca muștele/ Morți de foame și de sete/ Ar fi vrut să se îmbete", n. ed.).

Ceci n'est pas un cadeau, même pas une attention, c'est un objet pour utiliser, tout simplement, la qualité du verre est assez ordinaire, ne vous faites pas d'illusions[1].

Chère Madame,

Je vous remercie beaucoup pour la bouillotte et d'autant plus que vous me l'avez donnée quand vous-même vous aviez besoin d'elle. Mes douleurs sont passées et j'espère que vous vous sentez aussi mieux ce soir.

Ce matin vous aviez un très joli pullover, j'ai oublié de vous le dire.

Est-ce monsieur Bălăcesco qui vous l'a apporté? (Je me souviens à présent: c'est madame votre mère qui l'a commencé ici d'après une page de „Modes et Travaux").

Très respectueusement votre,

M. Blecher[2]

1

Doamnă,

Permiteți-mi să vă ofer această scrumieră pentru că nu aveți nici una în camera dumneavoastră.

Nu eu am ales-o dar găsesc că verdele este destul de drăguț și apoi ne putem amuza dând zahăr calului, din când în când.

Salutări matinale,

M. Blecher

Nu este un cadou, nici măcar o atenție, este doar un obiect de utilizat, calitatea sticlei este destul de ordinară, să nu vă faceți iluzii.

2

Dragă Doamnă,

Vă mulțumesc mult pentru buiotă, cu atât mai mult cu cât mi-ați dat-o atunci când aveați și dumneavoastră nevoie de ea. Durerile mi-au trecut și sper ca și dumneavoastră să vă simțiți la fel de bine în seara aceasta.

Dimineață aveați un pulover foarte drăguț, am uitat să vă spun.

Vi l-a adus domnul Bălăcescu? (Acum îmi amintesc: mama dumneavoastră l-a început aici, după o pagină din „Modes et Travaux").

Al dumneavoastră foarte respectuos,

M. Blecher

Chère Madame,

Votre petit mot me donne une idée.
Vous pourriez dire au directeur que vous voulez faire mon portrait, que trois séances par semaine sont insuffisantes et qu'à partir de 4 1/2 il fait nuit et on ne voit plus rien; vous lui demanderiez la permission que je vienne vous voir à d'autres heures, tôt l'après-midi par exemple etc.

Vous comprenez que le fait d'avoir cette autorisation n'impliquera guère le portrait mais on aurait donné un coup d'épaule au règlement et on aurait obtenu un peu plus de volume pour respirer.

Ecrivez-moi ce que vous en pensez,

M. Bl.[1]

Chère Madame,

Hier soir le directeur est venu chez moi m'attirer l'attention pour les visites. Il paraissait extrêmement fâché; je suppose qu'on s'est plaint à lui d'une question purement personnelle et qui, je pense, devait rester telle. Il serait peut-être mieux que nous attendions, pour nous voir, un certain départ… autrement l'irritation pourrait engendrer des

---

1 Dragă Doamnă,

Cuvintele dumneavoastră mi-au dat o idee.

Aţi putea spune directorului că doriţi să-mi faceţi portretul, că trei şedinţe pe săptămână sunt insuficiente şi că, începând de la 4h30 se întunecă şi nu se mai vede nimic; să-i cereţi permisiunea să vin să vă văd la alte ore, de exemplu după-amiaza devreme etc.

Înţelegeţi că faptul de a avea acestă autorizaţie nu va implica deloc portretul, ci ar fi dat o mână de ajutor regulamentului şi am fi obţinut puţin mai mult spaţiu de respirat.

Scrieţi-mi ce credeţi,

M. Bl.

nouveaux déboires. Je vous expliquerai, il s'agit de la coxalgie et de l'extension.

Toutefois si vous ne pensez pas exactement comme moi dans cette question, je vous prie de me le dire. Il reste entendu que je viendrai quand vous m'appellerez.

Je suis, d'ailleurs, prêt à suivre tous vos conseils qui pourraient vous aider à retrouver le calme, si nécessaire à votre travail.

Votre lettre d'hier m'a profondément touché. Vous êtes à présent en plein milieu de l'orage à cause de moi et je sens un devoir de conscience et d'amitié que de faire mon possible pour vous en sortir.

Très cordialement votre,

M. Blecher

Ci-joint le «papier», je crois qu'il serait mieux tout de même de signer Mihail Bera ou Minu Bera ou bien Emile Zola, ou n'importe comment, sauf M. Blecher qui fait trop hébraïque peut-être[1].

---

1 Dragă Doamnă,

Aseară directorul a venit la mine să-mi atragă atenția pentru vizite. Părea foarte supărat; cred că a primit o plângere într-o chestiune pur personală și care cred că trebuia să rămână așa. Ar fi poate mai bine să așteptăm, pentru a ne vedea, o anume plecare… altfel iritarea ar putea genera noi inconveniente. Vă voi explica, e vorba de coxalgie și de întindere.

Totuși, dacă nu gândiți exact ca mine în această chestiune, vă rog să-mi spuneți. Rămâne înțeles că voi veni atunci când mă veți chema.

Sunt, de alfel, gata să urmez toate sfaturile dumneavoastră care ar putea să vă ajute să vă regăsiți calmul, atât de necesar pentru a lucra.

Scrisoarea de ieri m-a mișcat profund. În prezent sunteți, din cauza mea, în mijlocul furtunii și simt o datorie de conștiință și de prietenie să fac tot posibilul pentru a vă scoate din asta.

Al dumneavoastră foarte cordial,

M. Blecher

Voici la nouvelle adresse exacte que peut-être vous ne connaissez pas.[1]

Doamna Maria Ghiolu
Str. Nicolae Ionescu 17
Bufet șosea
București II

Chère Madame,

Je reçois quelque chose de Bucarest qui vous concerne: Mme Ghiolu me charge de vous dire qu'elle a reçu votre lettre. Elle vous transmet ses salutations et dit que son impatience de vous connaître est aussi vive que la vôtre; malheureusement, pour l'instant, elle doit s'excuser de ne pas pouvoir vous écrire, étant partie à la campagne où sa mère est extrémement malade, le médecin ne donne plus aucun espoir.

Very truly,

M. Bl.[2]

Anexez articolul, cred c-ar fi mai bine să semnez totuși Mihail Bera sau Minu Bera sau Emile Zola sau nu contează cum, în afară de M. Blecher care pare, poate, prea ebraic.

[1] Iată noua adresă exactă pe care poate că nu o cunoașteți.

[2] Dragă Doamnă,

Am primit de la București ceva ce vă privește: doamna Ghiolu mă însărcinează să vă spun că a primit scrisoarea dumneavoastră. Ea vă transmite salutări și spune că nerăbdarea ei de a vă cunoaște este la fel de vie ca și a dumneavoastră; din nefericire, pe moment, trebuie să se scuze că nu vă poate scrie, fiind plecată la țară unde mama sa e foarte bolnavă, medicul nu-i mai dă nici o speranță.

Cu drag,

M. Bl.

Madame,

Excusez-moi d'avoir eu la logorrhée hier après midi; cela m'arrive parfois et j'en souffre cruellement. Permettez-moi de vous rappeler le mot de Balzac dans le *Médecin de campagne*: „Il n'y a des pires bavards que les gens qui sortent de leur solitude" et aussi un autre dont je ne me souviens pas l'auteur: „Parlez donc! on dirait que vous n'avez rien à cacher".

Ci-joint quelques pages que vous pouvez garder jusqu'à vendredi.

Ah, j'oublie: j'aimerais beaucoup que vous n'en disiez rien à votre voisine de certaines „liaisons" dans le sens dont je vous ai parlé hier, certes, c'est absolument superflu de vous l'écrire et même un peu stupide de ma part.

Veuillez recevoir mes hommages respectueux,

M. Blecher[1]

Chère Madame,

Ci-joint les adresses et un brouillon pour la lettre du Dr. Janos en Angleterre. Je vous écrirai bientôt plus, excusez-moi de ne pas l'avoir fait jusqu'à présent.

Secret: Hier soir le „Vicleim" est venu chez moi, il y avait aussi cette chère Camélia qui était à côté de moi tout le

---

1

Doamnă,

Scuzați-mă pentru logoreea de ieri după-amiază; mi se mai întâmplă câteodată și sufăr crunt. Permiteți-mi să vă amintesc cuvintele lui Balzac din *Medic de țară*: „Nu există oameni mai vorbăreți decât cei care ies din singurătatea lor" și, de asemenea, cum spunea altcineva „Vorbiți, deci! S-ar zice că nu aveți nimic de ascuns".

Anexez câteva pagini pe care le puteți păstra până vineri.

A, era să uit: aș prefera să nu spuneți nimic vecinei dumneavoastră despre anumite legături, în sensul în care v-am vorbit ieri; cu siguranță, e superfluu și chiar puțin stupid din partea mea să vă scriu aceasta.

temps. J'ai osé lui tenir la main! et comme les jeunes gens récitaient très fort, pour me parler, elle se penchait sur moi et je regardais de près ses beaux yeux.

Vouz voyez donc, pas de changement, mes meilleurs sentiments,

M. Blecher[1]

/1934/

Madame,

Excusez-moi de ne pas pouvoir venir vous dire „au-revoir".

Il faut aussi tout prévoir: si un accident (que sais-je?) m'arrive, détruisez s.v.p. absolument tous mes papiers.

Très respectueusement,

M. Blecher[2]

Primiți, vă rog, omagiile mele respectuoase,

M. Blecher

1 Dragă Doamnă,

Iată adresele și o ciornă de scrisoare pentru doctorul Janos din Anglia. Vă voi scrie în curând mai mult, scuzați-mă că n-am făcut-o până acum.

Secret: Aseară, „Vicleimul" a venit la mine, era și scumpa Camelia, care a stat tot timpul lângă mine. Am îndrăznit s-o iau de mână! și cum tinerii recitau foarte tare, ea se apleca spre mine ca să-mi vorbească și i-am privit de aproape ochii ei frumoși.

Vedeți, nici o schimbare, cu cele mai bune sentimente,

M. Blecher

2 Doamnă,

Scuzați-mă că nu pot veni să-mi iau rămas bun.

De asemenea trebuie să luăm totul în considerare: dacă aș avea un accident (cine știe?), distrugeți, vă rog, absolut toate hârtiile mele.

Cu mult respect,

M. Blecher

/1934/ Ce jeudi

Chère Madame,

Ce soir je pars à Braşov. Vu ici tous mes amis. En ce moment près de moi est Sandu Haymovici — Hay dont je vous ai souvent parlé. Il a été à votre exposition et a beaucoup aimé et admiré vos dessins, il a aimé particulièrement „Scherzo…“ Que je trouve aussi très beau, ainsi que vous le savez. Je me permets, Madame, présenter mon ami Hay par lettre; il vous adresse plus bas quelques lignes.

Très cordialement votre,

M. Ble.[1]

Stimată Doamnă,

Cu plecăciune mă prezint, observând resemnat că m-am născut desenator şi sunt avocat. L. Demetriad Bălăcescu, L. D. B. — m-am jucat cu jucăriile împrăştiate printre bucoavnele lui Arghezi şi m-am bucurat cu ele ca şi copiii popii.

Îmi place să mă alint privindu-vă linia tandră a desenelor Dumneavoastră, să regăsesc intimităţile poetice şi câteodată să vă demasc inspiraţia atât de feminină, fină şi nuanţată de toate reminiscenţele delirurilor nocturne.

Revăd mereu „Scherzo“ şi Titina şi Nuni îmi rămân prieteni.

1

Dragă Doamnă,

În această seară plec la Braşov. Mi-am văzut aici toţi prietenii. În acest moment este lângă mine Sandu Haymovici — Hay — despre care v-am vorbit adesea. A fost la expoziţia dumneavoastră, i-au plăcut mult şi v-a admirat desenele, i-a plăcut mai ales „Scherzo“. Pe care şi eu îl găsesc foarte frumos, după cum ştiţi. Îmi permit, Doamnă, să-l prezint, în scrisoare, pe prietenul meu Hay; vă adresează mai jos câteva rânduri.

Cu multă cordialitate, al dumneavoastră,

M. Ble.

Când depărtarea nu va exista voi alerga să vă sărut într-adevăr mâinile — nu ca acum, la sfârșit de rânduri — mâinile pe care le-ați împrumutat desigur de la vreun înger înainte de coborârea Dumneavoastră printre oamenii răi.

Max Blecher și eu credem în icoanele frumosului; el mi-a îndreptat îmbinata mea admirație către Dumneavoastră,

Sandu Haimovici

/1935/, Vendredi

Chère amie,

Je viens de recevoir votre carte. En effet Mme Garoiu est venue me voir avant-hier. Elle vous a écrit sans doute. Je suis content que vous allez mieux, moi aussi je me remets un peu.

Ci-joint la plaquette[1]. Je vous enverrai bientôt des revues avec des poèmes de moi. En ce moment je tache de finir un livre plus important, je veux dire de deux-trois cents pages et qui paraîtra peut-être cet automne[2].

Ecrivez-moi si vous dessinez.

Toute mon amitié,

M. Blecher

Veuillez m'écrire combien je dois au docteur pour les certificats, n'oubliez pas, merci beaucoup[3].

---

[1] Probabil *Corp transparent* (n. ed.).

[2] Probabil *Întâmplări în irealitatea imediată* (n. ed.).

[3] Dragă prietenă,

Tocmai am primit cartea poștală. Într-adevăr, doamna Garoiu a venit să mă vadă alaltăieri. V-a scris, fără îndoială. Sunt fericit că vă simțiți mai bine, la fel și eu, mă mai refac puțin.

/martie 1935/

Veuillez noter ma nouvelle adresse: str. Costache Morțun 4, Roman.

Il est indispensable d'écrire Costache car il y a trois rues Morțun à Roman, hélas!

C'est ma maison car depuis quelques mois déjà je suis dans „mes meubles".

C'est mon père qui me l'a achetée. Elle est gaie, assez spacieuse, avec jardin (tous mes arbres sont en ce moment en fleur, c'est splendide) en marge de la ville où l'air est, quand même, plus pur.

J'y vis seul, seul, je reçois des amis, c'est dommage que la santé ne veut pas m'aider à m'arranger une vie plus agréable.

J'ai des terrasses près de la maison et dans le jardin, je suis extrêmement bien soigné, cuisine excellente (d'après le livre de cuisine de Mme Saint-Ange, il est vraiment épatant, merci pour le tuyau).

Tout cela avec une santé médiocre, alors ça ne vaut rien du tout.

Ci-joint mon article de „Vremea"[1] que je viens de trouver en double exemplaire.

Veuillez me le retourner, merci.

Iată placheta. Vă voi trimite în curând reviste cu poemele mele. În acest moment încerc să termin o carte mai importantă, vreau să spun de două-trei sute de pagini, care va apărea, poate, în această toamnă.

Scrieți-mi dacă desenați.

Cu toată prietenia,

M. Blecher

Nu uitați să-mi scrieți cât datorez doctorului pentru certificate, mulțumesc mult.

[1] *Care este esența poeziei*, „Vremea", An VIII, nr. 378, 3 martie 1935, p. 5 (n. ed.).

Vous verrez que j'ai changé un peu d'idée quant à Valéry; el le fallait bien; ce bon Anatole France disait qu'il faut changer d'idées comme on change de chemises, pour garder l'hygiène de l'esprit.[1]

19.IV.1935

Chère Madame,

C'est avec une réelle émotion que j'ai reconnu votre écriture sur l'enveloppe. Ces jours-ci j'avais envie justement de vous écrire, mais vous connaissez assez mes inexplicables hésitations.

Qu'ai-je fait pendant ces 8 mois qui séparent notre correspondance? Très peu de choses. Coté santé, tout va assez mal et naturellement pas de progrès, mieux vaut ne pas y penser et ne pas en parler.

---

[1] Să notați noua mea adresă: str. Costache Morțun 4, Roman. Neapărat să scrieți Costache pentru că sunt trei străzi Morțun în Roman.

Este casa mea pentru că, de câteva luni, sunt în „casa mea". Mi-a cumpărat-o tata. Este veselă, destul de spațioasă, cu grădină (toți copacii sunt acum în floare, este splendid), la marginea orașului, unde aerul este totuși mai pur.

Locuiesc singur, singur, primesc prieteni, păcat că sănătatea nu mă ajută să-mi fac o viață mai plăcută.

Aproape de casă și în grădină sunt terase, sunt extrem de bine îngrijit, bucătăria este excelentă (după cartea de bucate a doamnei Saint-Ange, e într-adevăr grozavă, mulțumesc pentru informație).

Toate acestea cu o sănătate mediocră și atunci nu mai au nici o valoare.

Anexez articolul meu din „Vremea" pe care am găsit-o în dublu exemplar. Vă rog să mi-l înapoiați, mulțumesc.

Veți vedea că, în privința lui Valéry, mi-am schimbat puțin părerea; trebuia să se întâmple; Anatole France spunea că trebuie să-ți schimbi ideile așa cum schimbi cămășile, ca să păstrezi igiena spiritului.

Coté littérature: quelques chroniques, l'été passé dans „Adevărul literar" sous le pséudonyme Bera, puis dans „Vremea" (sous mon vrai nom) un poème dans le numéro de Noël intitulé *Paris*, un grand reportage sur Berck, un essai sur l'essence de la poésie (cet article a eu l'honneur d'être remarqué par Perpessicius qui en a parlé à la T.S.F. en termes élogieux, en faisant sa chronique hebdomadaire sur les revues parues), enfin quelques petits poèmes et essais dans „Frize", une revue de Brașov, conduite par des amis.

C'est peu comme activité publicistique (sic!), mais je cherche avant tout de ne pas me „disperser" en articles. Je travaille dur toujours à mon livre et j'espère qu'enfin au début de l'automne il paraîtra; je suis à sa troisième version…

Je voudrais énormémement voir des reproductions de votre exposition; envoyez-moi quelques-unes si cela ne vous dérange pas et même laissez-moi en garder une ou deux. Merci infiniment.

Je lis en ce moment un livre fort intéressant sur Katherine Mansfield. Voulez-vous que je vous l'envoie? C'est *La jeunesse de Katherine Mansfield* par R.E. Mantz et John M. Murry.

En ce qui concerne le *Căluț de circ*, je crois qu'il a besoin d'une sérieuse révision. Il faut vous dire que je n'ai jamais été content de sa première rédaction. Ces jours-ci j'y regarderai encore.

Bien amicalement votre,

M. Blecher[1]

---

1 Dragă Doamnă,

Cu adevărată emoție am recunoscut scrisul dumneavoastră pe plic. Chiar zilele acestea doream să vă scriu, dar cunoașteți îndeajuns ezitările mele inexplicabile.

22.VI.1935

Chére Madame,

Votre longue lettre m'a vivement intéressé; ce n'était plus une lettre mais un vrai roman, j'attends avec impatience la suite. Êtes-vous toujours à Carmen-Sylva ou bien ma lettre vous trouverait-t-elle à Mangalia?

Je vous remercie infiniment pour les photos ci-jointes. Que je regrette de devoir vous les renvoyer! Votre exposition a du être magnifique tout simplement à en juger d'après ces reproductions.

Ce am făcut în aceste 8 luni de când nu ne-am mai scris? Foarte puține lucruri. Cu sănătatea totul merge destul de prost și firește că nu sunt progrese, ar fi mai bine dacă nu ne-am gândi și n-am mai vorbi despre asta.

Cât privește literatura: câteva cronici, vara trecută, în „Adevărul literar", sub pseudonimul Bera, apoi în „Vremea" (cu numele meu) un poem în numărul de Crăciun, intitulat *Paris*, un mare reportaj despre Berck, un eseu asupra esenței poeziei (acest articol a avut onoarea de a fi remarcat de Perpessicius, care a vorbit despre el la radio în termeni elogioși, făcându-și cronica sa hebdomadară asupra revistelor apărute), în sfârșit, câteva mici poeme și eseuri în „Frize", o revistă din Brașov, condusă de prieteni.

Ca activitate publicistică, e puțin, dar caut, înainte de toate, să nu mă „dispersez" în articole. Lucrez în continuare din greu la cartea mea și sper ca în fine la începutul toamnei să apară; sunt la a treia versiune…

As dori foarte mult să văd reproduceri după expoziția dumneavoastră; trimiteți-mi câteva și, dacă nu vă deranjează, îngăduiți-mi să păstrez una sau două. Mulțumesc foarte mult.

În acest moment citesc o carte foarte interesantă despre Katherine Mansfield. Vreți să v-o trimit? Este *Tinerețea lui Katherine Mansfield* de R.E. Mantz și John M. Murry.

În ceea ce privește *Căluț de circ*, cred că are nevoie de o revizie serioasă. Trebuie să vă spun că nu am fost niciodată mulțumit de prima lui redactare. Mă voi ocupa zilele acestea.

Cu prietenie,

M. Blecher

Il vous court sous la plume une ligne de dessin étonnante; c'est fin, vigoureux, sûr et tout ce que vous voulez; tant pis pour ceux qui ne vous comprennent pas.

Veuillez s'il vous plaît me renvoyer le conte *Fulger*, pour le revoir.

Ecrivez-moi de tout comme vous avez l'habitude; ce style est plein d'intérêt, on ne le lit pas, on le vit.

Excusez-moi de vous écrire si peu. Toujours occupé, beaucoup de choses à finir et puis il faut aussi dormir chaque jour quelques 16 heures, vous le savez.

Bien amicalement le vôtre,

M. Blecher

Veuillez me rappeler au bon souvenir de Mme Demetriade et Monsieur Bălăcescu, merci.

Est-ce que vous avez reçu un exemplaire de „Vremea" avec un article sur William Blake?[1] Et le livre sur Katherine Mansfield? Vous pouvez garder le journal, j'en ai encore[2].

---

[1] *William Blake — vizionar genial și chinuit*, „Vremea", An VIII, nr. 392 din 16 iunie 1935, p. 5 (n. ed.).

[2] Dragă Doamnă,

Lunga dumneavoastră scrisoare m-a interesat foarte mult; nu mai era o scrisoare, ci un adevărat roman, aștept cu nerăbdare urmarea. Sunteți tot la Carmen-Sylva sau scrisoarea mea vă va găsi la Mangalia?

Vă mulțumesc foarte mult pentru fotografiile anexate. Cât de mult regret că trebuie să vi le înapoiez! Expoziția trebuie să fi fost pur și simplu magnifică, judecând după aceste reproduceri.

Linia desenului este uimitoare: fină, viguroasă, sigură și tot ce vreți; vai de cei care nu vă înțeleg.

Înapoiați-mi, vă rog, povestirea *Fulger*, ca s-o revăd.

Scrieți-mi despre toate, așa cum aveți obiceiul; stilul acestea este plin de interes, nu se citește, ci se trăiește.

27.X.1935

Chère amie,

Je suis très triste de vous savoir malade et de nouveau à Carmen Sylva, mais j'espère que depuis votre lettre vous allez beaucoup mieux. Vous avez eu toujours beaucoup de courage et de patience; je suis sûr que vous serez à Bucarest bientôt et tout cela ne sera qu'un mauvais souvenir.

Je dois vous dire que ma santé n'est pas si épatante que le voudrait monsieur Lavăr; j'ai entendu dire, en effet, qu'il est très gentil et qu'il a un fils malade au C.T.C., toutefois veuillez savoir que nous ne sommes nullement parents et que *je ne l'ai jamais vu de ma vie*.

Quant à Luca Popovici il vous admire beaucoup, il aime énormément ce que vous faites et quoique, peut-être, il ne vous l'ait pas dit, il est en extase devant certains dessins (il me disait que le bras d'une femme avait quelque chose de la pureté d'un dessin de Michel Ange). C'est un caractère assez renfermé et il ne fait pas des compliments directement.

Pour mon travail: il est fini et vous en aurez bientôt des nouvelles.

En ce moment il est dix heures du matin et je suis dans l'attente d'un invité à table. En même temps je suis impatient de savoir comment réussira à ma cuisinière le „Poulet Marengo" que je lui ai demandé de faire; elle est très adroite

---

Scuzați-mi că vă scriu atât de puțin. Sunt mereu ocupat, am multe lucruri de încheiat și apoi trebuie să și dorm în fiecare zi câte 16 ore, știți asta.

Cu prietenie,

M. Blecher

Vă rog să le transmiteți simpatia mea doamnei Demetriade și domnului Bălăcescu, mulțumesc.

Ați primit cumva un număr din „Vremea" cu un articol despre William Blake? Și cartea despre Katherine Mansfield? Puteți păstra ziarul, mai am altele.

et a un véritable talent culinaire, elle vous prépare un „Vol au vent à la financière“, à faire pâlir de jalousie le meilleur cordon-bleu de Paris.

Permettez-moi donc de vous quitter, j'ai encore à préparer certaines petites choses pour que tout soit réussi; j'espère que vous viendrez un jour me voir et que je pourrais vous faire goûter quelques „specialités“ de ma cuisine; vous savez que j'aime bien les gens gourmands.

Bien amicalement le vôtre,

M. Blecher[1]

1

Dragă prietenă

Sunt foarte trist să vă știu bolnavă și din nou la Carmen Sylva dar sper că de la ultima scrisoare vă simțiți mult mai bine. Ați avut mereu mult curaj și răbdare; sunt sigur că veți reveni curând la București și că toate acestea nu vor fi decât o amintire neplăcută.

Trebuie să vă spun că sănătatea mea nu este atât de strălucită, așa cum dorește domnul Lavăr; am auzit că este, de fapt, foarte drăguț și că are un fiu bolnav la C.T.C., să știți totuși că nu suntem rude și că nu l-am văzut în viața mea.

Cât despre Luca Popovici, vă admiră mult, îi place enorm ceea ce faceți și, deși nu v-a spus-o poate, este extaziat în fața anumitor desene (îmi spunea că brațul unei femei are ceva din puritatea unui desen de Michelangelo). Este un caracter destul de închis și nu face complimente în mod direct.

Cât despre munca mea: am încheiat și veți avea în curând noutăți.

Acum este zece dimineața și sunt în așteptarea unui invitat la masă. În același timp sunt nerăbdător să știu cum îi va reuși bucătăresei puiul „Marengo“ pe care i-am cerut să-l facă; este foarte îndemânatică și are un veritabil talent culinar, ea pregătește un „Vol au vent à la financière“, de face să pălească de invidie pe cel mai bun cordon-bleu din Paris.

Permiteți-mi să vă părăsesc, am încă de pregătit tot felul de mărunțișuri, pentru ca totul să fie reușit; sper că veți veni într-o zi să mă vedeți și că veți gusta câteva din specialitățile bucătăriei mele; știți cât de mult îmi plac gurmanzii.

Cu prietenie al dumneavoastră,

M. Blecher

et a un véritable talent culinaire, elle vous prépare un „Vol au vent à la financière“, à faire pâlir de jalousie le meilleur cordon-bleu de Paris.

Permettez-moi donc de vous quitter, j'ai encore à préparer certaines petites choses pour que tout soit réussi; j'espère que vous viendrez un jour me voir et que je pourrais vous faire goûter quelques „specialités“ de ma cuisine; vous savez que j'aime bien les gens gourmands.

Bien amicalement le vôtre,

M. Blecher[1]

1

Dragă prietenă

Sunt foarte trist să vă știu bolnavă și din nou la Carmen Sylva dar sper că de la ultima scrisoare vă simțiți mult mai bine. Ați avut mereu mult curaj și răbdare; sunt sigur că veți reveni curând la București și că toate acestea nu vor fi decât o amintire neplăcută.

Trebuie să vă spun că sănătatea mea nu este atât de strălucită, așa cum dorește domnul Lavăr; am auzit că este, de fapt, foarte drăguț și că are un fiu bolnav la C.T.C., să știți totuși că nu suntem rude și că nu l-am văzut în viața mea.

Cât despre Luca Popovici, vă admiră mult, îi place enorm ceea ce faceți și, deși nu v-a spus-o poate, este extaziat în fața anumitor desene (îmi spunea că brațul unei femei are ceva din puritatea unui desen de Michelangelo). Este un caracter destul de închis și nu face complimente în mod direct.

Cât despre munca mea: am încheiat și veți avea în curând noutăți.

Acum este zece dimineața și sunt în așteptarea unui invitat la masă. În același timp sunt nerăbdător să știu cum îi va reuși bucătăresei puiul „Marengo“ pe care i-am cerut să-l facă; este foarte îndemânatică și are un veritabil talent culinar, ea pregătește un „Vol au vent à la financière“, de face să pălească de invidie pe cel mai bun cordon-bleu din Paris.

Permiteți-mi să vă părăsesc, am încă de pregătit tot felul de mărunțișuri, pentru ca totul să fie reușit; sper că veți veni într-o zi să mă vedeți și că veți gusta câteva din specialitățile bucătăriei mele; știți cât de mult îmi plac gurmanzii.

Cu prietenie al dumneavoastră,

M. Blecher

SCRISORI CĂTRE LUCIA DEMETRIUS

Roman, 18.IX.1936

Stimată prietenă,

Îmi permit să vă scriu cu acest titlu pentru că înțelegerea și bunăvoința pe care le arătați pentru scrisul meu depășesc cu mult o simplă politeță literară de confrate. Vă mulțumesc mult. Toate aceste mesagii de încredere mă întăresc în efortul de a continua ceea ce am început.

Îmi pare grozav de rău că n-a fost posibil ca să ne cunoaștem în vara asta; aș fi vrut poate să viu la București dar am suferit un accident îngrozitor, am căzut jos din căruțul meu și mi-am destrămat toate încheieturile. Ieri a fost o săptămână de când am căzut. Cred că mă voi restabili cu încetul însă am avut dureri atroce.

Vă rog credeți în toată simpatia și prietenia mea.

M. Blecher

Roman, 29.I.1937

Stimată prietenă,

Până azi n-am avut o minută liniștită pentru a vă răspunde. Vă mulțumesc mult de tot pentru ceea ce îmi scrieți, rânduri care constituie pentru mine un prețios mesagiu de prietenie.

În „Vremea“ am cetit ce-ați scris la moartea bunului Anton Holban[1].

---

[1] Lucia Demetrius: *Cuvinte sărace despre Anton Holban*, „Vremea“, An X, n. 472 din 24 ianuarie 1937, p. 4.

Îl cunoșteam din câteva rânduri pe care mi le adresase la apariția primei mele cărți și, mai târziu, prin desele convorbiri despre dânsul cu un prieten comun.

Sunt profund impresionat de această pierdere imensă și, în acest moment de întristare, vă trimit toată simpatia mea îndurerată, ca o comuniune prietenească în înțelegerea și regretul pentru cel dispărut atât de repede.

M. Blecher

Roman, 1.I.1938

Dragă prietenă,

Până acum sunteți singura care v-ați gândit la mine și mi-ați trimis ceva de sărbători. Și doar ador ca să primesc cărți mai ales, pentru mine a fost o bucurie și este încă, deoarece cartea trimisă stă lângă mine și din când în când o iau în mână, o privesc, o mai răsfoiesc și numai peste câteva zile voi începe s-o citesc, cu pasiune.

Tot mă gândeam ce v-aș putea și eu trimite, însă cărți pe la Roman nu prea sunt, aș putea doar ca să vă trimit câteva păstrămuri fine moldovenești cu totul extraordinare și o halva care se fabrică tot la noi și care se pare că e inimitabilă, — mai bine ar fi să puteți veni să le gustați la mine. Vă invit și vă aștept, vă voi oferi un excelent pateu de iepure și tot ce pregătesc mai bine pentru musafirii mei.

Pentru stat la mine nu m-ați deranja deloc și v-aș da o cameră specială foarte bună și călduroasă unde ați putea și scrie în liniște. Vă rog să veniți.

Cu cele mai bune sentimente,

M. Blecher

Roman, 20.II.1938

Stimată prietenă,

Vă mulțumesc mult pentru romanul trimis[1] pe care l-am cetit pe îndelete, cu imensă plăcere, ca pe ceva bun și în totul bine închegat și scris. Vă asigur că puteți fi mândră de această lucrare despre care și criticii europeni, când va fi tradusă, vor spune cele mai bune lucruri.

Vă rog credeți în toată prietenia ce vă păstrez.

M. Blecher

SCRISOARE CĂTRE EMIL OCNEANU

Roman, 18.II.1936

Stimate Domnule Ocneanu,

Chiar acum am primit întâiul exemplar din cartea mea și vă declar că sunt foarte satisfăcut atât în ce privește execuția tipografică, cât și pentru copertă.

Vă mulțumesc deci mult pentru atenția și grija cu care ați dus lucrarea la bun sfârșit.

Vă rog să binevoiți a face semnalul de presă și la următoarele adrese, care nu erau însemnat pe lista dvs: dl. Octav Șuluțiu, Lunca Plăeșului 6, Brașov, pentru revista „Familia“, dl. Mihail Chirnoagă, str. Ianov 3, Iași, care face cronica la

---

[1] Lucia Demetrius, *Tinerețe*, Fundația pentru Literatură și Artă, București, 1936.

„Pământul“, dlui Ion Biberi la ziarul „Le Moment“ și dl. Geo Bogza la „Tempo“.

Pentru acest din urmă exemplar voi scrie dlui Geo Bogza ca să treacă să-l ridice singur ca să nu se piardă în redacție.

Vă rog a-mi trimite de asemenea și exemplarele mele.

Pentru toate acestea vă mulțumesc și vă rog să primiți cele mai bune sentimente,

M. Blecher

SCRISORI CĂTRE IERONIM ȘERBU[1]

Roman, 22.VI.1936

Dragă domnule Ieronim Șerbu,

Îți anunț că scrisoarea dtale pentru directorul sanatoriului a fost de-o extraordinară eficacitate; ai făcut un mare bine acelui om necăjit.

Îți mulțumesc mult de tot, să trăiești.

M. Blecher

[1] Scrisorile către Ieronim Șerbu au fost publicate în: Ieronim Șerbu, *Vitrina cu amintiri*, „Cartea Românească“, București, 1973, p. 178–182; le redăm completând conținutul lor cu articolele la care fac referință.

Roman, 22.VII.1937

Dragă domnule Ieronim Șerbu,

Vă mulțumesc pentru articolul dvs. din „Lumea românească“ în care îmi luați apărarea[1]. Vă mărturisesc însă că

---

[1] Ieronim Șerbu, *Un calamburgiu cinic*, „Lumea românească“, An I, nr. 52 din 23 iulie 1937, p. 4:

„Cu toată neplăcerea pe care o simțim de a vorbi de calamburgiul Oscar Lemnaru, o vom face totuși, nu fiindcă îi acordăm vreun preț — dimpotrivă — dar pentru că întâmplător deține o rubrică literară la ziarul „Facla“ unde își îngăduie insolențe și cinisme, care oricât scepticism ai avea asupra valorii umane, te revoltă până în fibrele cele mai intime.

Firește că nu ne interesează aici atitudinea intelectuală pe care o simulează. Extracția cea mai pură a cafenelei în atmosfera căreia respiră și trăiește, Oscar Lemnaru e ros de viermele invidiei și sterilității.

Incapabil să exprime o idee, se crede însă singurul gânditor al planetei, cu toate că miopia intelectuală îl împiedică să vadă mai departe de vârful nasului.

E omul cel mai gol pe care l-am cunoscut vreodată.

De aici spiritul lui de negație, violent, posedat.

Dacă sub acest aspect îi poți găsi o scuză, omenește însă nici una. E cu desăvârșire amoral. Nu cunoaște prietenia și nu o respectă. Simpla lui prezență respinge orice afecție. E imposibil să realizezi acel fluid de simpatie care atrage un tânăr spre celălalt.

Închis și fals sau calamburgiu superficial, în amândouă atitudinile deopotrivă, înfioară prin artificialitatea lui, prin lipsa de organicitate.

Mâna care l-a ajutat cândva să se ridice din nămol, la prima ocazie, dintr-un instinct rău și nestăpânit, a mușcat-o setos, lăsând să se prelingă veninul.

Admirația mărturisită cândva pentru un tânăr agonizând pe un pat de spital se transformă a doua zi în câteva fraze neroade și coclite. Or, cineva care își consumă existența inutilă între zidurile cafenelei, care e lipsit de orice har, să aibă curajul de a glumi ieftin și înveninat de opera tânărului M. Blecher, scăpărând de talent și spirit, dar mai ales scrisă într-o condiție pe care d. Oscar Lemnaru o cunoaște și care e una din cele mai exemplificatorii biruințe ale spiritului, întrece orice limită.

nu cunosc notița la care face aluzie articolul dvs[1], „Facla“ nu vine în localitate și n-am de unde să mi-o procur. V-aș fi recunoscător dacă ați binevoi să-mi trimiteți exemplarul în chestiune.

Îmi este penibil să fiu atacat fără a cunoaște imputările ce mi se aduc; s-ar putea să se aștepte un răspuns din partea mea și să se creadă că nu-l dau din… lașitate.

Îmi veți face dar un real serviciu trimițându-mi acel ziar și fiți sigur că nu-mi veți produce prin aceasta nici o neplăcere.

Cred că mai posed suficientă rezistență morală pentru a putea ceti calm un atac literar, oricât de violent ar fi el.

Vă mulțumesc mult, cu cele mai bune sentimente de prietenie,

M. Blecher

Acest calamburgiu caraghios e împotriva a tot ce e valoare, fie de ordin uman, fie intelectual, dintr-un sentiment de neputință, de furie sugrumată.

Pentru satisfacerea orgoliului lui ar fi în stare să-și vândă și sufletul.

Sufletul lui sterp și chircit care nu va rodi niciodată“.

[1] O/scar/ L/emnaru/, „Facla“, An XVII, nr. 1931 din 7 iulie 1937, p. 2:

„Comparate ele între ele (elementele aceluiași cadru adică) lucrurile sunt uneori mici, alteori medii, alteori chiar mari sau imense. Cetitorul român compară în literatură unele pagini cu celelalte dar numai între scriitori din același mediu. Desigur că dacă îl compari pe Blecher cu P. Martinescu, Blecher e un uriaș, dar comparat cu o valabilă unitate de măsură, cu ceva universal, autorul *Inimilor cicatrizate* e un caraghios.

De unde ideea că oamenii trebuie să fie comparați numai între ei dar totdeauna din același cadru. Nu înțelegeți că într-un ospiciu de nebuni sunt unii care — astfel — ar trebui să fie socotiți rezonabili? Când spun despre un om că e nebun sau că e rezonabil implicit îmi sprijin afirmația pe un criteriu exterior balamucului, tot așa după cum ca să afirm că unul e mai mare scriitor decât altul trebuie în prealabil să afirm că amândoi sunt cel puțin «scriitori», adică trebuie să mă sprijin pe un criteriu sau pe un minimum de condiții satisfăcute, altfel orice afirmație e o absurditate“.

INEDITE

B.C.U. „M. EMINESCU" IAȘI

IONIȚĂ CUBIȚĂ

Piațeta aceasta se rătăcișe în oraș „ca o foaie de hârtie albă, imaculată, între filele gălbui" și mâzgălite ale unui vechi dosar. Era un pătrat curat și proaspăt de asfalt, în mijlocul caselor negre și urâte. Câteva clădiri o despărțeau de primărie și măturătorii orașului, dimineața când se duceau la lucru, nu uitau niciodată să tragă de câteva ori cu mătura pe asfaltul luciu. Veneau unul după altul și chiar dacă piațeta fusese măturată înainte cu două minute, tot nu se îndura omul să plece fără s-o mai netezească o dată cu măturoiul, așa cum fac copiii când au în buzunar un nasture de alamă și-l scot, și-l aburesc, și-l freacă de haină ca să-i dea lustrul, și încă o dată îl aburesc și încă o dată îl freacă de haină și iar îl privesc și iar îi dau lustrul…

Îmi plăcea să mă joc cu tovarășii mei în piațeta aceea. Bilele alunecau pe asfalt cu o precizie extraordinară; era un loc pentru jocuri de elită: bile, nasturi și țintar; nici țurca, nici poarca de pe maidane.

Tot acolo jucam și „Călăria Franceză", la care băieții încălecau unii pe alții și ne îmbrăcam, nu știu de ce, șepcile pe dos.

În piațetă domnea toată ziua umbră și tăcere. Puteam să ne zbenguim în voie, nimeni nu ne zicea nimic. Ba din contra, trăiau pe-acolo oameni cărora le plăcea lor înșile să se joace copilărește: așa era Ioniță Cubiță.

Ținea brutărie chiar în marginea pieței și pe firmă scria clar *Franzelăria Ion Cubiță*, dar toată lumea îi spunea Ioniță Cubiță din necesitatea aceea anonimă și populară de prosodie ce zace în sufletul mulțimii („n-are a face, dai un pol mai mult dar știi că face“).

Era un om mic, gras și spân, cu câteva fire blonde de păr pe bărbie, atât de rare și firave încât păreau crescute în cine știe ce seră, la adăpostul luminii și apoi lipite de obraz. Purta ochelari cu ramă de aur subțire, extrem de distinși, cei mai distinși ochelari din oraș. El însuși era un brutar distins: cu inele în degete, cu lanț gros de aur la vestă, stând toată ziua la „cassă“ și luând banii ori în fața prăvăliei pe un scaun, ca să aspire aer.

Îndeletnicirea lui cea mai activă și mai interesantă era să oprească în drum copiii când se întorceau de la școală și să le dea un bobârnac în gât, în plin omușor, încât copilul simțea o durere vie și un fel de gol în piept…

Mai avea Ioniță Cubiță și altă ocupație tot atât de serioasă: prindea câinii de pe stradă și le vâra tabac pe nas.

Ținea câinele lângă el, îl mângâia încetișor pe cap, îl scărpina pe după ureche apoi aluneca mâna prudent la bot și îi îndopa nările cu tabac verde. Câinele o lua la fugă strănutând îngrozitor și învârtindu-se pe loc cu coada între picioare, urlând de usturime.

În general toate astea se petreceau pe piațetă ca pe o scenă naturală anume făcută; noi copiii stăteam roată și râdeam ca să-i facem plăcere lui dom'Ioniță Cubiță care nu disprețuia deloc acest soi de popularitate.

Într-o zi el ne epată chiar de-a binelea și cred că întâmplarea aceasta a vizitat mult timp visele turmentate ale copiilor care au luat parte la ea.

Ioniță Cubiță prinsese într-o capcană un șobolan și îl adusese în mijlocul pieții.

Toți copiii alergarăm îndată în jurul lui, bănuind că ne vom distra bine. Într-adevăr Ioniță Cubiță se uită cu satisfacție la noi și ne zise:

— Îl vedeți? E un simplu șobolan dar știe să danseze foxtrot... Vreți să vedeți cum dansează foxtrot?...

— Daaa!... răspunserăm toți în cor.

(Și unii copii pronunțau încetișor „Foxtrot, foxtrot", cuvânt misterios, bizar, de care auzeau acum pentru întâia oară.)

Domnu'Cubiță puse capcana pe asfalt și ne spuse să nu ne atingem de ea. Apoi intră în prăvălie și aduse un bidon de gaz. Îl văd și acum, venind din brutărie, umblând legănat pe picioarele lui scurte și groase, cu bidonul de gaz în mână.

Turnă gaz peste bietul animal, scoase din buzunar o cutie de chibrituri și dădu foc, deschizând repede portița capcană.

Șobolanul, într-o vălvătaie de flăcări pline de fum, o zbughi afară, rostogolindu-se mai întâi, apoi ridicându-se în două picioare, sărind frenetic.

— Ei, vedeți băieți că știe foxtrot? Ia te uită la el ce mai dansează... spuse Ioniță Cubiță și ochelarii îi dansau de bucurie pe nas, în timp ce gușa sălta și ea veselă. Cu palmele moi și grăsuțe Ioniță Cubiță bătea încetișor tactul.

Șobolanul ardea groaznic, chițăind prelung și dureros. Într-un sfârșit trupul i se închirci și se prefăcu într-o grămăjoară de carne, arzând cu flacără palidă. Putoarea de grăsime și piele friptă umplea toată piațeta. Copiii se apropiară și scormoniră cenușa.

Ăsta era Ioniță Cubiță; un om scurt, gras, cu ochi albaștri puțin holbați, în dosul ochelarilor cu ramă de aur, cu inele multe pe degete.

Îmi mai amintesc că două-trei zile după arderea șobolanului un băiat mai mare ne trimise, pe mine și pe un țânc, în brutărie ca să întrebăm pe domn'Ioniță Cubiță dacă nu mai dă foc la șoareci.

Țâncul se apropie de masa unde stătea brutarul și uitându-i-se drept în ochi îi spuse:

— M-a trimis domnu' Antohi să vă-ntreb dacă nu mai aveți șoareci de ars.

Ioniță Cubiță își potrivi ochelarii pe nas și răspunse rar, răspicat, accentuând fiecare cuvânt:

— Ieși afară-n p... mă-tii.

Ăsta era Ioniță Cubiță.

Într-o zi Ioniță Cubiță deveni nevăzut. Cu preciziunea aceea de informații pe care o posedă numai copiii, aflarăm că Ioniță Cubiță e bolnav și că are cancer la ficat, din care cauză burta i se umflase de plesnea.

Câtva timp nimeni nu mai vorbi de el până ce într-o zi aflarăm că a murit.

Într-adevăr, brutăria își trase obloanele și fu forfoteală mare pe-acolo. Veniră rude și cunoscuți dar nu se auzi nici un plânset, nici un geamăt. Înmormântarea porni într-o după-amiază de vară. Colaci împletiți în opt precedau dricul, colaci blonzi și mătăsoși ca niște cozi de fată tânără aranjate pe tavă.

În cimitir avu loc ceva neașteptat. Când sicriul fu adus în fața gropii, un preot ceru să se deschidă capacul. Familia vroia să fie îngropat cu capacul închis dar preotul insistă. Soarele ardea cu putere pe cer. Capacul fu deschis. În sicriu zăcea galben, impresionant de slab, Ioniță Cubiță, în haine negre de mire, cu beteală de argint la cheutoare.

Și deodată, în timp ce preotul îl stropea, oamenii se dădură nu știu cum la o parte și soarele venind direct pe cadavru, fața mortului începu a se întuneca și într-o clipă fu neagră ca tăciunele.

Îl acoperiră repede și-l îngropară.

Iată, ăsta a fost Ioniță Cubiță.

Și esoterică, și legăturile ei cu spiritualitățile înalte ale metafizicei și misticismului, este obiectul de cercetări al unei interesante grupări literare „Hermes“ ce s-a format de curând la Bruxelles.

Comitetul este compus din personalități de seamă ca René Baert, Marc Eemans și Henri Michaux. În fiecare trimestru gruparea editează o voluminoasă revistă cu titlul ei propriu. Ultimul număr este închinat în întregime poesiei metafizice și în el publică esseuri René Baert, Denis de Rougemont și Jean Wahl despre Rilke, Kierkegaard și un curios poet din secolul al XVII-lea, Thomas Traherne.

Înregistrăm apariția acestei grupări ca un real efort de înțelegere a transcendențelor poetice și în același timp cu sentimentul inutilității unor astfel de preocupări într-o vreme când toate disciplinele spirituale tind spre eficacitate.

M.B.

Ion Manolescu: Odihna neagră,
poeme (Editura „unu“)

Până azi, poetul Ion Manolescu n-a publicat decât rare poeme în firave reviste de provincie. Îl așteptam adunat și definit între coperțile unei plachete. Presimțeam că, astfel confruntate, poemele d-sale vor vădi mai bine accentul lor unic de mare și calmă tristețe.

Și într-adevăr așa a fost.

Dar, poetul Manolescu a suferit de pe urma editării sale și de o mică injustiție literară. Scos sub egida oblăduitoare de la „unu“, el a fost confundat și integrat unei mișcări moderniste cu care n-a avut și n-are nimic în comun.

Cred că exagerat s-a afirmat despre d. Manolescu că este un „stâlp al suprarealismului“...

Este suficientă o sumară răsfoire a cărții pentru a se descoperi într-însa prospețimi și autenticități ce nu se pot încadra în rigiditatea nici unei școli moderniste.

Iată, de pildă, această *Lumină limpede*, care poartă în sfârșitul ei nu știu ce calmă disperare.

Lumină limpede:

trecerea sufletului, pasăre albă
floarea de nalbă,
boii cu privirile lăsate,
plopii cu umbrele culcate,
fata din câmp cu șolduri de vânt,
odihna neagră din pământ,
spicul ovăzului crescut îndeajuns,
strigătul omului, — fără răspuns.

Circulă astfel în poemele d-lui Manolescu un suflu de caldă aderență cu lucrurile din jur, cu luminile limpezi în care se scaldă nostalgiile și asprimile acestei lumi ca și sfârșitul lor, somnul bun și blând al „odihnei negre“.

Poate că obsesia morții este aceea care domină în aceste poeme, dar d. Manolescu are și inflexiuni de reverie și de vis pline de incantații. Îmi pare rău că spațiul nu-mi permite să citez în întregime *Rămâi în șesul ăsta* sau *Matinală*, — cu siguranță poeme care marchează în lirica noastră tânără un loc important.

Poemele d-lui Manolescu trebuiesc astfel cetite, dar mai ales recitite, până la impregnarea deplină cu substanța lor, extrasă — ca elementele prime —, din tot ce este esențial și neclintit în jurul omului.

Mai am de adăugat un cuvânt: poetul Ion Manolescu nu trebuie confundat cu poetul Ion Aurel Manolescu, care va scoate și d-sa în curând o plachetă.

Cu timpul, când acești doi tineri poeți vor fi publicat mai mult, cetitorul va discerne cu ușurință sensibilitatea proprie fiecăruia și va face, de la sine, discriminarea necesară.

Pentru azi despre poetul Ion Manolescu am vrut să vă vorbesc.

M.B.

Julien Lanoë

Publicăm mai jos un fragment dintr-un esseu de Julien Lanoë. În el cetitorii vor găsi claritatea și finețea de stil ale acestui veritabil și profund gânditor. Pentru o inițiere mai amplă recomandăm volumul *Vacances* (Grasset) și seria întreagă *La Ligne du Coeur* (Ed. Van der Berg, Paris).

Julien Lanoë este un scriitor pe cât de autentic și expresiv, pe atât de modest și simplu. El n-a făcut parte niciodată din nici un „clan" literar, nu și-a cultivat legenda și nu s-a îngrijit de reclamă. Iată pentru ce Julien Lanoë este un izolat în sensul cel mai admirabil al cuvântului. Cu o fervență iubire și înțelegere pentru tot ce este adânc și sincer simțit el s-a interesat cu pasiune de toate elanurile tinerești, încurajându-le și explicându-le.

Pentru atitudinea lui clară și cinstită, pentru căldura și sinceritatea operei sale, pentru simplicitatea vieții pe care o duce, păstrăm numele lui Julien Lanoë printre cele mai dragi și secrete preferințe ale noastre.

m.b.

Arta cu fructe de sticlă

– Fragment –

Aș vrea ca munca scriitorului să fie pură, ștearsă... Aș vrea ca o materie abia vizibilă să o suporte; un stil precis și

neted ca trăsătura de peniță a lui Holbein; aș vrea ca ea să cuprindă atât de strâns obiectul ei, încât la început să se surâdă de această servilitate. Oglinzile deformante să înceteze. Un simplu geam și nici un defect în sticlă.

— La ce bun, mi se va spune, o artă care trebuie să repete în mod pasiv ceea ce silabisește realitatea?

— Uitați virtuțile sticlei: ea ne izolează de agitația lumii fără a ne lăsa să pierdem nimic din spectacolul ei, ea creează mai ales o tăcere în jurul nostru care, adăugându-se la imobilitatea noastră momentană de spectatori, ne luminează deodată asupra sensului lucrurilor în mijlocul cărora ne aflăm, fără a le putea vedea nici înțelege din cauza zgomotului și a iuțelii acțiunii. Omul este esențialmente distrat; în realitatea curentă el nu sesizează realitățile sufletești decât prin frânturi, când alte plăceri și afaceri nu-l solicită: un roman îi fixează capriciul, îl obligă să-și susțină atenția și puține lucruri există în lume pe care să nu le înțelegi, — și apoi să le iubești, dacă le privești calm și pe îndelete.

Privește spectacolul străzii într-o zi când vreo indispoziție te reține în odaie. Ce diferit e de alte zile! De obicei abia de te uiți la el, ești gata să intri în mișcarea acestei mulțimi, te gândești la ocupațiile ce te așteaptă, ești înfierbântat de o anumită grabă și în același timp înțepenit în regularitatea gesturilor cotidiene.

Într-o zi de odihnă forțată, aceeași scenă pare alta: nu era ieri decât decorul insignifiant al vieții zilnice; azi acest spectacol umple vidul unui spirit neocupat, îl ocupă și îl interesează. Rumoarea mulțimii mergând la muncă pare mai depărtată, pentru că ai rămas izolat de ea. Această trecere monotonă a mulțimii la anumite ore imperioase, acest zgomot de pași grăbiți printre care nu se amestecă nici o voce omenească te emoționează într-un chip nou.

Dacă te-ai oprit la fereastră — cum n-ai nimic de făcut — te uiți la fizionomia și mersul anumitor oameni pe care îi cunoști bine dar pe care de obicei numai îi saluți și nu-i observi deloc; afli multe lucruri pe care nu le vei mai uita; curiozitatea ți s-a trezit din somnolență, ziua aceasta pe care ai petrecut-o retras din viață, prin schimbarea de optică a îndepărtării, te-a făcut să atingi o altă realitate și, pe bună dreptate, îți spui că aceasta e mai adevărată decât cealaltă.

Iată dar care ar trebui să fie ambiția romanului: să puie pe cetitor în dosul unui geam foarte curat și să-i deschidă ochii mari, invitându-l la odihnă.

Știu bine că realitatea definitivă nu o vom sesiza niciodată, însă cel mai bun mijloc de a ne apropia de mister nu este prin tentative dezordonate și setea de nelimitat, ci, din contra, printr-o îngrijită aproximație și printr-un calcul delicat. Extravaganța, aventura, intuiția fantastică ne rătăcesc în nouri, unde neantul este fără mister. Misterul nu-i nici vag, nici inform. E un nucleu tare de care se ciocnesc topoarele noastre îndată ce atingem o anumită adâncime; substanța lui inviolabilă emite același sunet, ori din care parte am descoperi-o: este un punct precis spre care duce orice psihologie și orice știință minuțioasă și loială.

Marcel Proust scria undeva: „această ceață pe care ochii noștri avizi ar vrea s-o străbată e ultimul cuvânt al artei". Da, pentru că este și ultimul cuvânt al științei și extrema limită a puterii noastre.

Nimeni nu devine scriitor, și nici măcar un om, dacă nu-i capabil de un gând ferm. Or, un gând ferm nu-i fix, este acel ce nu se teme să meargă până la capătul lui însuși și a-i atinge limitele.

Dincolo, începe câmpul misterului. Este de dorit ca gândul să nu se teamă de această vecinătate ci să se obișnuiască cu ea.

•*Corymbe* este o revistă poetică condusă cu inimă și entuziasm de Noel Santon. Grupează în jurul ei generația cea mai nouă și conține o poesie fină, cu sensibilități puțin romantice.

•Peter Neagoe publică o nouă carte în franțuzește, intitulată *Tempête*. Despre acest scriitor american foarte cunoscut în străinătate și care este de origine românească din Transilvania, nu se știe aproape nimic la noi. Cartea lui *Ileana la Possédée* a avut un răsunător succes și a fost tradusă în câteva limbi. Vom reveni.

•*Les Nouvelles Littéraires* (9.3.935). Jean Variot continuă publicarea părerilor lui Georges Sorel asupra artei. Ideile estetice ale celebrului sociolog sunt extrem de juste și nu lipsite de o fină ironie. Iată ceva despre geniu:

„Cred mai logic de spus — împotriva lui Taine — că creatorul genial este un solitar care nu-și caută inspirația decât în el însuși și că opera lui nu cunoaște succesul (de multe ori după moarte) decât atunci când elementele generale ale vieții au evoluat mai mult sau mai puțin într-un sens care ar putea apropia publicul de gândirea lui. Aceste elemente pot fi o evoluție a moravurilor, o posibilitate de înțelegere datorită acestei evoluții sau un mod comun de acțiune și de simțire, adică pe scurt ceea ce numesc eu socialul. Când Stendhal spunea în 1830 că nu va fi înțeles decât în 1880, tocmai asta spunea.

Trebuiește însă observat că nu printr-o perfecționare a inteligenței publicul ajunge să înțeleagă anumite opere superioare...“

Georges Sorel credea dar în gloria postumă. El era mai entuziast decât scepticul Barrès care spunea că „e mai ușor să fii nemuritor în viață decât după moarte“.

•În *Nouvelle Revue Française* (martie 1935) găsim începutul noului roman al lui André Malraux. De astă dată acțiunea se petrece în Germania și anume în Germania hitleristă de azi, de unde rezultă că romanul va fi plin de interes. Adrienne Monnier scrie un frumos elogiu al circului „cu farmecul formei lui, al mirosului și zgomotului lui, care este farmecul amintirilor din copilărie".

M.B.

„Frize", An II, N.3
din 1 aprilie 1935, p. 4.

RECEPTAREA LUI M. BLECHER

Articolele ce urmează au fost adunate din presă și nu au fost publicate, până acum, în volum.

M. Blecher: *Corp transparent*

Numele bisilabic al acestui poet l-am întâlnit în *Bilete de papagal*, semnând schițe cu frenetică aromă tare. De atunci n-am mai auzit nimic despre M. Blecher. Astăzi irumpe fraged și format în placheta *Corp transparent*. Poezie crescută pe tulpina de lumină a suprarealismului:

„Calul cu măsura orgoliului în fân
Pe o cărare fir de păr în soare
Se înalță din țărână deslipindu-se de țărână".

Calul

Sau:

„Bea asta și privește
Jupele dantelate ale laptelui crud".

Pastorală

Imagini proprii forfotesc abundent în cele 15 poeme ale acestei plachete. Bucuria de-a vesti apariția unui mare poet, o însemnăm reproducând trei strofe din

Vals vechi

„Vals vechi mireasa moartă e-n voaluri prăfuite
Ghirlănzi de fete albe în rochii ca de spumă
Cu cavaleri de pică se-nvârt pe-alei cernite

Și răspândesc în aer un vag parfum de humă.
Stă cimitiru-n lună, salcâmii domni de umbre
Ca invitați de seamă asistă și șoptesc
Prin tainice cavouri amanți cu inimi sumbre
Cu gesturi adormite iubiri mărturisesc.
Vals vechi perechi de ceară în aer se ridică
Și în salonul nopții ametitor dansează
Sunt lucruri prea normale în jurul meu, mi-e frică
Încet foșnește vântul și valsul delirează".

Recenzie nesemnată

„13", An I, n.5, iulie 1934, p. 10.

M. Blecher: *Corp transparent*

I. Mihăescu

Un risipitor, acest crupier care își cheltuiește napoleonii cu atâta nonșalanță. Îi repugnă pântecul lacom al pușculiței. O atitudine de boem, care ne place, dar o absență de prevedere pe care o dorim corijată. Mai multă ordine în hallul cu bibelouri, ca să nu persiste mucigaiul de bazar. Fereastra din afară — receptacol de lumină — să-și taie zăbrelele pentru că numai atunci *Corpul transparent* va întinde palmele semnelor de egalitate.

„Meridian", caietul 3 din iulie 1934, p. 31.

M. Blecher: *Corp transparent*

S. Hay

„Il y a des oeuvres dont toute l'importance est
en profondeur — peu importe leur orifice".
(Jean Cocteau — *Le coq et l'arlequin*)

Poemele imprimate pe hârtie verde *Corp transparent — Pentru Marie* au apărut. E prima lucrare a lui M. Blecher

care-și ascultă vocea sufletului scriind „cuvinte zburând nebune în încăperile inimei“. Citiți-le și veți înțelege vorbele lui Jean Cocteau și egoismul tuturor cititorilor pe care nu-i interesează dedicația și suferințele poetului, ci doar importanța stupefiantului literar pentru anestezia dorințelor căutate.

Întreb amintirea și-mi șoptește darurile lui. Îl revăd palid, auriu, cu ochi albaștri, elev de liceu și poet, căutând mereu, de atunci, din copilărie, noutatea. Își caricatura profesorii, mânuia un Kodak Baby Box, umbla pe bicicletă „fără mâini“ și, la 16 ani, era directorul unui jurnal șapirografiat.

Pe câți n-a minunat el, în copilăria lui. Cu M. Blecher, studentul în medicină, am hoinărit odată, în noapte, prin străzile tainice ale Rouen-ului, orașul catolic.

Povestindu-se pe el și locurile ce le îndrăgea atunci, mi-a arătat, la lumina slabă a felinarelor, drumul de la catedrala brodată la ulițele strâmte și pline de aventură ale portului. Din ziua când suferința i-a venit pe neașteptate, M. Blecher are nevoie fie de briza mării, fie de aerul muntelui.

Departe, pe litoralul oceanului, la altitudini, între albastrul apei și-al cerului, sub climatele atâtor țări, scrie, tălmăcind suferința, nopțile de insomnie și jucăriile rare pe care știe să și le facă în zilele de singurătate.

Corp transparent — poemele pentru Marie — îi redau contactul care îi lipsea, legătura cu lucrurile pământului.

„Adam“, An VI, n.72 din 1 iulie 1934, p. 12–13.

M. Blecher: *Corp transparent*

O cărțulie cât o confetă aduce poeziile lui M. Blecher intitulate *Corp transparent*. Prin ele vezi toată lirica zbatere a poetului, tot itinerarul transcendent de metafore și imagini

ale acelui plecat la drum cu hârleţul de azur al versului. Pana lui Blecher e eminamente modernistă. Toate cutezanţele de vocabular şi transpoziţii ideale îl califică. Filonul d-sale se trage din *meridianele* avangardei românești. Încercând aceleași sonorități pe metalul lui, al chemării *aceleiași* care a fost și mai este ca o fluturare ideală de umbre, de cuvinte, de orizonturi, sfâșiate în mătase.

Cronică nesemnată

„Vremea“, An. VII, n. 347 din 22 iulie 1934, p.4.

M. Blecher: ***Corp transparent***

M/ihail/ C/antonieru/

Întâi o mărturisire personală. Sunt mulţumit că mă aflu printre cei dintâi care scriu despre M. Blecher, acest poet cu multiple rezonanţe, nerealizat desigur, fiindcă claviatura sa urcă toate scările lirice şi escamotează cu frumoase realizări atât curentul tradiţionalist precum şi extrema cealaltă.

M. Blecher e desigur un rafinat fiindcă atât grafica acestei plachete (dimensiunile mignone, o literă ca un ochi de dantelă daneză şi culoarea verzui-pală, fac din această plachetă un giuvaer grafic) cât şi unele poezii de înaltă tensiune o dovedesc. Din acestea fac parte cele două „poeme“ (proză), precum şi *Umblet*, atât de încărcat de o tristeţe fără margini.

Nu ştim întrucât străinii şi-au lăsat amprentele lor pe mulajul poetic al lui Blecher. Am reuşit să identificăm însă câteodată prezenţa lui Ilarie Voronca, ca în imaginea aceasta:

„Vapoarele ca niște capete de înecați cu ţigara încă în gură“, deşi ne dăm seama că a căuta asemănări e un lucru prea facil pentru determinarea unei configuraţii lirice.

(Poate că în măsura în care ești mai mult influențat, ești și un liric mai profund.)

Desprindem încă, alăturea de tristețea din altele, pasiunea erotică, universală, din *Amor falenă* (din care titlul nu ne place). Citățm:

„Amor cu miros aspru de lut și de sămânță
Sub ierbile cât calul, în vara grea de grâne,
Amor plâns în batiste sau râs domol în soare
Cu piele albă fină sau mâini îmbătrânite.
Amor rețea a lumii în care prinșii oameni
Dansează ca paiațe serioase și nebune“.

Alături de acestea încă eminescianul (!!)*Vals vechi*, o minunată realizare tradiționalistă și *Materializări* care întrebuințează tehnica tradițională a repetărilor (de ar fi să-mi lase; de-ar fi să am…).

Pentru plăcerea noastră ne rezervăm *Plimbarea marină*, *Când* și *În loc de introducere*, poema care explică toate curentele, sensurile și pune diagnosticul cu siguranța unui critic, pe toată cartea.

Citățm în întregime:

„Cuvinte păsări cu aripi de sânge
Cuvinte sburând nebune în încăperile inimii
Animale câteodată cu transparențe de cer
Buchete de lumi astrale (comete cu cap de dansatoare)
Flori bizare parfumând creierul
Însemnând un zâmbet ori din contra o bucurie
Aparițiii și dispariții în întunericul zilelor
Ori vulturi fâlfâind alb peste munții somnului
Vitrini lunare cu îngeri și săbii
Cu lupi, cu orașe, cu vapoare, cu păr de femeie

Cuvinte, desene neînțelese ale scrisului acest
Ca mâinile mele, ca ochii tăi închiși".

Păstrăm cărțulia aceasta de debut, printre cărțile noastre dragi, nu atât pentru cât realizează ci pentru cât promite prin fermenții generatori de lumină dintr-însa.

„Frize", An I, n. 6–7 din
august-septembrie 1934, p. 10–11.

*

* *

Peste câteva zile va apare în ed. „Vremea" un volum de esseuri datorit tânărului scriitor M. Blecher și intitulat *Întâmplări în irealitatea imediată*.

Cunoaștem unele articole ale d-sale apărute în revista „Vremea", pline de personale „aperçu-uri". Îndeosebi ne amintim de acea interesantă pagină consacrată pictorului și poetului William Blake. Fapt care ne face să credem că volumul ce urmează să apară va conține aceeași substanțială proză, de îngrijită ținută literară, cunoscută cititorilor din paginile revistei „Vremea".

„Zorile", An II, n. 265 din 27 ianuarie 1936, p. 4.

*

* *

Am primit la redacție un volum semnat M. Blecher: *Întâmplări în irealitatea imediată* (Ed. „Vremea").

O notă de intelectualitate ascuțită și un curaj deosebit în urmărirea gândului până la cele mai amănunțite fibre ale unei sensibilități care niciodată nu-l părăsește. Un scriitor.

„Facla", An XVI, n. 1499 din 31 ianuarie 1936, p. 2.

*

* *

Întâmplări în irealitatea imediată, volumul de mult anunțat al lui M. Blecher.

Titlul, puțin rebarbativ, nu zic pretențios, promitea altceva decât aducea cartea. Nu vrem să spunem că titlul nu s-ar suprapune întâmplărilor din carte, dar n-o reprezintă, n-o sintetizează.

Am fost surprinși, de aceea, să găsim în carte o autobiografie sumară, redusă la câteva momente, care ar putea da atâtea pagini de roman. Însemnăm apariția acestei cărți, asupra căreia vom reveni cu onorurile și atenția meritate.

Volumul a apărut în frumoase condiții tehnice și este întovărășit de un portret al autorului, desenat de J. Perahim.

„Zorile", An II, n. 270 din 1 februarie 1936, p. 4.

*

* *

Sub titlul oarecum derutant *Întâmplări în irealitatea imediată*, poetul și esseistul M. Blecher prezintă, într-o carte de aproape 200 de pagini, câteva capitole halucinante din viața unui oraș de provincie. Aici, elevul adolescent se zbate în limitele condiției lui sociale și, mai ales, biologice — „eram un băiat slab, cu gâtul subțire ieșind din gulerul prea larg al tunicei", așa începe unul din capitolele cărții.

Acestui adolescent plăpând îi este dat să fie, în nenumărate rânduri, eroul unor întâmplări catastrofale, trăite și analizate cu o luciditate și o ascuțime de spirit care, ca toate ascuțișurile, se întoarce de multe ori împotriva lui însuși.

Este o carte scrisă pregnant și sobru, cu preciziunea aceluia care stăpânește scrisul.

„Zorile", An II, n. 274 din 5 februarie 1936, p. 4.

Cartea lui M. Blecher

G/eo B/ogza

După *Corp transparent*, o minusculă și albăstruie plachetă de versuri, M. Blecher tipărește acum o carte de proză mai mare. Acei care o vor citi vor evidenția desigur calitățile și felul lucid de a o scrie al acestui foarte tânăr scriitor. De aceea mă voi mărgini să vorbim în această scurtă prezentare numai de tehnica specială a cărții, întrucât ea suscită aceasta.

Întâmplări în irealitatea imediată este o carte lucrată destul de straniu. Într-o epocă a romanului, când aproape toți scriitorii fac cele mai deznădăjduite tentative ca volumele lor, indiferent de conținut, să se apropie cât mai mult de dimensiunile și structura romanului, M. Blecher având de povestit o înșiruire de fapte care l-ar fi dus în chip firesc la tehnica romanului, a făcut tot ce i-a stat în putință să nu scrie un roman, s-a luptat cu materialul, l-a ținut în frâu, iar atunci când cartea amenința totuși să semene a roman, a intervenit fără milă, suprimând tot ce i-ar fi dat această înfățișare, atât de dorită de majoritatea autorilor, pentru cărțile lor. Aceasta este întâia lui disciplină. A rămas o carte de esențe filtrate îndelung, un material pur, neaservit nici unei rețete, lucrat în fiecare capitol cu tehnica pe care o cerea ritmul lui lăuntric.

A doua disciplină stă în faptul că având de povestit un material de obsesii și de coșmaruri căruia i-ar fi mers de minune un stil nebulos și confuz, cum s-a făcut de fiecare dată, M. Blecher a analizat la rece tema halucinantă a cărții și a reușit să vorbească despre o lume de totală nebunie în fraze limpezi, corecte, în care, asemeni lentilelor de lunete, nici unei umbre confuze nu i-a fost îngăduit să se strecoare. E un stil în care nu mai fuseseră scrise decât tratatele de matematici, în nici un caz o carte care are drept material

zvârcolirile cumplite, sângeroase aproape, ale unui adolescent neconformist, revoltat în primul rând de condiția lui biologică.

Astfel se înșiruiesc, când halucinante, când impregnate de un humor crispant, capitolele acestei cărți în care cele mai banale aspecte ale vieții într-un oraș de provincie, bâlciurile, parcurile publice, cinematograful, piețele de carne și de zarzavat, sunt jupuite de învelișul lor obișnuit cu atâta violență, și ele se pretează acestui joc, încât creează imediat, foarte aproape de lumea obișnuită, o altă lume, fantastică, ireală, pe care autorul o numește *irealitatea imediată*. Acei care vor citi primul capitol vor avea dintr-o dată intuiția întregului material din carte și, în același timp, explicația titlului, aparent abstract, dar cât se poate de fericit ales pentru conținutul cărții pe care trebuie să-l exprime.

Întâmplări în irealitatea imediată consacră un scriitor care a scris lucid, matematic aproape, despre cele mai cumplite deznădejdi și nebunii pe care le poate încerca un om în lumea aceasta.

„Vremea“, An IX, n.424 din 9 februarie 1936, p. 2.

M. Blecher: *Întâmplări în irealitatea imediată*

Mihail Sebastian

Rareori certitudinea de a mă afla în fața unui scriitor de vocație a fost mai directă decât la lectura cărții acestui tânăr debutant. A debuta înseamnă a începe. Cuvântul trebuie luat în înțelesul lui strict. Blecher începe într-adevăr cu scrisul său ceva nou, deschide o lume de senzații, imagini și gânduri cu desăvârșire diferențiate. De la primele pagini ești prins într-un peisaj sufletesc pe care îl simți pentru întâia dată adus la lumină.

Este jurnalul unei sensibilități, al unei inteligențe, al unei singurătăți populată de umbre și lumini secrete. Îl citești cu sentimentul de a face nu cunoștința unei cărți, ci cunoștința unui om. Ai un prieten mai mult, când ai terminat ultima pagină.

Sunt cărți care par a-ți fi fost adresate. Este în ele un ton discret de scrisoare, de confesie. Simți că au fost scrise din necesitatea apăsătoare de a se face înțelese. Cineva care nu-și mai putea suporta singurătatea scrie o carte, cum ar arunca un apel în necunoscut. Sunt cărțile scrise cu orgoliul singurătății și cu speranța ascunsă de a găsi undeva o corespondență, un răspuns, un ecou.

O astfel de carte este *Întâmplări în irealitatea imediată*.

Dacă aș ști că o asemenea operă poate fi „impusă", v-aș ruga să o citiți. Sunt însă convins că destinul ei nu trebuie forțat. O astfel de carte trebuie lăsată să-și descopere ea singură cetitorii.

Dar pentru că eu nu sunt numai un cetitor, stăpân absolut al lecturilor sale, ci și un cronicar obligat să dea seama de eventualele lui descoperiri — și cum, pe de altă parte, calitățile literare ale lui M. Blecher sunt excepționale, mă voi resemna să fac un „referat" acolo unde o tăcere emoționată ar fi ajuns.

*

* *

M-a supărat în primul moment titlul cărții *Întâmplări în irealitatea imediată* — mi se părea un titlu de tip modernist: abstract, îndrăzneț și persiflant. Genul nu-mi place.

Lectura cărții justifică însă pe deplin acest titlu, care își exprimă cu destulă precizie substanța și stilul.

Eroul acestor întâmplări trăiește într-adevăr într-o „irealitate“, care însă nu este a visului ci a lucrurilor din jur, a vieții de fiecare zi, a faptelor cunoscute.

Ele i se revelează în culori, în forme și în sunete de o halucinantă putere sensorială. E ceva jupuit în sensibilitatea acestui om și imaginea aceasta a cărnii deschisă până la sânge este obsedantă în carte. Simțirile lui au o *ascensiune* rănită.

Este ceva care depășește limitele epidermice ale senzației.

Cetind aceste pagini febrile te întrebi dacă viața noastră cotidiană nu este prinsă într-o crustă care ne împiedică să simțim direct obiectele și să vedem direct culorile. Parcă totul este atenuat de obișnuință și adormit de oboseală.

Această crustă este ruptă cu violență în „irealitatea“ Blecher și sentimentul de a trăi capătă o exasperantă putere.

Trebuie să înțelegem că lumea văzută și simțită printr-o astfel de conștiință nu este mai puțin adevărată decât a noastră. Trebuie să înțelegem că această „irealitate“ nu este nici abstractă, nici închipuită, ci, dimpotrivă, vie, precisă, organică.

Ce este tulburător în scrisul lui Blecher este extrema sa luciditate. Nu se poate un aliaj mai straniu decât această simțire fabuloasă și această inteligență analitică.

Viața interioară a eroului este mobilă, neliniștită, torturată, împărțită între imagini și simboluri deformate.E un fel de lanternă care își schimbă mereu bătaia luminii, din puncte total diferite.

Această agitație psihologică ar putea duce la un tablou sufletesc cețos, confuz, nesigur.

Ei bine, ochiul scriitorului este atât de pătrunzător încât stările cele mai destrămate sunt văzute până la ultima nuanță, ca printr-o apă foarte adâncă dar nemilos de clară.

„... un chin organizat normal în limitele vieții mele de copil“. „Un chin organizat“ — este aproape o definiție a acestei cărți de suferință și de examen lucid.

*

* *

Resursele de expresie și simțire ale tânărului scriitor sunt mult mai diverse decât poate spune referatul meu cam schematic.

Dacă paginile de jurnal intim ale lui Blecher sunt de prim ordin, nu mai puțin interesante sunt paginile sale de „roman“ — pagini epice în care povestește un fapt, schițează un personaj sau schițează un decor.

Poet, Blecher scrie cu imagini de o preciziune vizuală derutantă. Observațiile sale sunt juste, nete, nervoase, concrete. Obiectele capătă în evocarea sa relief și — fără joc de cuvinte — realitate.

Sunt câteva medii familiare, câteva scene epice, câteva momente dramatice în această carte și toate sunt remarcabil realizate. Episodul amoros al Clarei (p. 23–28) este scris cu o tensiune sensuală și, în același timp, cu o scrutătoare putere de a observa. Familia Weber și moartea Eddei este un concentrat roman. Capitolul cinematografului de provincie și apoi capitolul cabaretului (mai ales acesta din urmă) sunt de o bogăție de nuanțe care legitimează un mare destin literar.

Nu cred să mă înșel. Cred că apariția lui M. Blecher în literatură este un fapt revelator și un moment de care se va ține seama. Sunt unele pagini pe care aș vrea să le transcriu în întregime și există un fragment (p. 118–119) în care mă întreb dacă nu este o tresărire de geniu.

Nu aș spune acest lucru despre o carte de literatură — dar *Întâmplări în irealitatea imediată* nu e o carte de literatură.

„Rampa“, An 19, n.5432 din 22 februarie 1936, p. 1.

Compoziție
— Lui M. Blecher —

Ion Manolescu

Ni se rărește scama orelor în palmă
Și seara în pupile e rece și calmă.
Pe masa cu esseuri și ape minerale
Adorm în pahare privirile tale
Vin crinii tăcerii până la scară.
Lumina când s-apleacă e mai puțin amară.

Tu îmi întinzi floarea mâinilor pală și nudă
Pe geamuri, tristețea rămasă asudă…

„Front literar“, An.I, n. 2–3, aprilie–mai 1936, p. 1.

M. Blecher: Întâmplări în irealitatea imediată

Mihail Gresian

În publicistica tânără de la noi „cazul“ Blecher a trecut aproape neobservat. Cred că o semnalare izolată încă nu justifică o atențiune care ar fi meritat, fără doar și poate, oarecare amploare. Și aceasta nu prin tragismul fizic al autorului *Întâmplărilor în irealitatea imediată*. În imobilizarea în care l-a cufundat un destin necruțător, el pare să fi ajuns demult la o comprehensiune filozofică proprie. Ci prin acea uluitoare sistematizare a unei simțiri, risipită printr-o lentilă multiformă, în pagini de literatură unică.

Confesiunea lui Blecher, în forma ei originală și atrăgătoare, se integrează în rândul acelor documente pline de un conținut mai aproape de adevărul uman. E proiectarea unei sensibilități, pricinuită de o cauză locală, organic generalizată, într-un decor de luminozități și imagini. Aproape o

prăbușire sistematică, sprijinită pe luciditate, într-un neant de culori alternante, de posibilități refulate.

Ai zice o evadare din sine însuși, urmărită pas cu pas. Orice e presupus că posedă un germene virtual de impulsiuni e doborât, cu o obstinare repetată. Orice motiv e bun, numai dacă slujește în cadrul acestei incantațiuni fermecătoare, dar morbide. De aici, o imaterializare obsedantă, ce-și caută refugiul oriunde. În divagații abundente ale inutilității. În stridențe multiplicate și ingenioase. Într-o scormonire a concretului. Totul capătă acea valoare imediată, la Blecher tradusă debordant, cu un lux necontenit de amănunte.

Voi cita numai câteva exemple din această frescă de contraste, de împreunări paradoxal virile și subordonate aceleiași obsesiuni:

„Un porc se scărpina de gard… Găseam în el ceva imens de satisfăcător și o liniștitoare asigurare că lumea continua să existe…“

Sau: „Erau foarte multe de văzut într-un strujian uscat“.

Sau: „Câteodată voiam să fiu câine, să privesc lumea aceea udă din perspectiva oblică a animalelor, de jos în sus, întorcând capul. Să merg mai aproape de pământ, cu privirile fixate în el, legat strâns de culoarea vânătă a noroiului“.

E o umanizare a concretului, dublată de o nedezmințită vână poetică, în permanență prezentă la Blecher. Mai citez o singură pagină, neîntrecută prin frumusețea ei:

„Ploaia spăla în grădină florile și plantele veștede. Toamna aprindea în ele incendii arămii, roșii și vinete ca niște flăcări ce străluceau mai tare înainte de a se stinge. În piață apa și noroiul curgeau despletite din mormanele enorme de zarzavat. În tăietura sfeclelor apărea deodată sângele roșu și întunecat al pământului. Mai încolo zăceau cartofii buni și blânzi, lângă grămezile de capete tăiate ale

verzelor înfoliate. Într-un colț se ridica mormanul de exasperantă frumusețe al bostăneilor umflați și hidoși, plesnind din toată coaja lor întinsă, de plenitudinea soarelui băut o vară întreagă".

Întâmplări în irealitatea imediată e o paletă pe care se profilează sute și sute de nuanțe cromatice, estompate într-o diversitate ce se păstrează necontenit proaspătă. Nu știi ce să admiri mai întâi: imaginația de detaliu, cu acea minunată pactizare a concretului sau exasperanta luciditate a unui baudelairian, realizat într-o estetică de cel mai autentic conținut artistic.

Am cetit cartea lui Blecher de câteva ori. Și am însemnat de fiecare dată alte pagini care au rămas scumpe inimii mele. E, în orice caz, un efort care a fost răsplătit din plin.

„Adam", An VIII, n. 89 din 15 septembrie 1936, p. 15–16.

M. Blecher: *Inimi cicatrizate*

La mai puțin de un an după *Întâmplări în irealitatea imediată* care, cu tot titlul refractar, făcut parcă anume să sperie, și-a avut cititorii și admiratorii săi, a apărut acum o nouă carte de M. Blecher al cărei titlu este *Inimi cicatrizate*. Cititorii *Întâmplărilor* au găsit în cartea aceasta o continuare, nu a unei lumi dusă mai departe, ci a unui fel de a scrie, uluitor aproape, care este felul de a scrie al lui M. Blecher.

Ca și în cea dintâi carte M. Blecher descrie o lume dominată, chinuită și plină de patetism, cu o preciziune de matematician, frazele sale sunt clare și reci ca lentilele unui panopticum prin care s-ar vedea însă, uriașe și obsedante, toate dramele lumii. E un meșteșug ciudat care îi aparține și până la care presupun că a ajuns învingând dificultăți cum n-a avut să învingă nici un scriitor. Să descrii lumea damnaților de la Berck, toate viziunile infernale, tot sângele

și puroiul, toate scrâșnetele și, timp de două sute de pagini, să nu cazi în patetism, să nu scoți nici cel mai mic strigăt personal, iată o cursă până la capătul căreia foarte puțini oameni ar fi în stare să meargă. Nu știu ce scriitor și-a putut impune o disciplină mai severă și mai implacabilă decât aceea de care M. Blecher dă azi o nouă dovadă.

Cu stilul acesta sobru și clar M. Blecher pictează una din cele mai halucinante viziuni ale lumii. Închipuiți-vă orașul Berck, unde câteva mii de bolnavi, prinși în ghips, nemișcați, cu această carcasă pe ei, circulă totuși pe străzi, orizontali, culcați în cărucioare și devin eroii tuturor pasiunilor umane. *Inimi cicatrizate* e o carte asupra căreia nimeni nu poate să aibă nici o îndoială. Peste zece și peste o sută de ani ea va rămâne valabilă, mărturie rece dar spăimântătoare asupra unei lumi pe care M. Blecher a avut destinul amar să o cunoască și satisfacția tragică să o picteze, cu un meșteșug de mare și autentic scriitor.

Dar toate acestea nu sunt decât câteva însemnări față de ceea ce, foarte curând, voi spune despre M. Blecher.

Cronică nesemnată

„Azi", An VI, n. 26, ianuarie 1937, p. 245.

Pretexte critice. Jurnalul de sanatoriu

Tiberiu Iliescu

Prima carte a lui M. Blecher este un desemn halucinat al însingurării.

Umbrele se întretaie în nuanțe infinite, gândurile se opresc în pauze interplanetare, aspirațiile se înalță direct ca să scadă inegal într-un declin dezolant și peste realitate se adaugă semnul nu știu cărui destin de melancolică inutilitate.

Tot scrisul său amintește fatalitatea unui blestem sau visul fără linie al celei din urmă silabe renunțată din spaima

pronunțării care ar fi putut s-o precizeze. Îmi plăcuse în rândurile sale lipsa de adresă, indiferența accentului.

Întâmplări în irealitatea imediată era o carte care n-avea aroganță de denunț. Nu era conectat de epoca literară. Nu provenise din scandal, nu urmărea agrementul notorietății.

Era propriu-zis o confesiune fără anecdotă, o destăinuire fără dinamică și simetrie ca o imagine de fluviu turburată într-o stângace izolare. Presupuneam un serafism de înaltă puritate în aceste întâmplări fără oameni, o iluminare fără finalitate.

Inimi cicatrizate modifică total această formă de realizare. Se întâlnesc urme identice celor semnalate însă esența motivului este diferită.

In acest din urmă roman Blecher face o profesie de literat. Cred că chiar o concesie de public. De data aceasta Blecher se simte controlat deși preocuparea sa rămâne aceeași neliniște subiectivă. Lirismul său este coordonat și legat de câteva fapte concrete, de un decor și de mai multe personagii. Și climatul cărții este diferit de acela al *Întâmplărilor*. În *Inimi cicatrizate* se precizează un destin. Totul este omenesc. Nici un amănunt fantastic, nici un adaos straniu. Este o carte scrisă cu o luciditate tragică, fără sentimentalism, fără lamentare. Înainte de a fi un poem al dunei, cartea lui Blecher este un jurnal trist al exasperării. Nu se introduce un nou tip în epica românească dar sensibilitatea fixată în acest jurnal amintește momentele de inegalitate morală, instabilitatea gândului și a spaimei lui Maria Baskirsef. Sensibilitatea aceasta este o integrală a lui Blecher. Ea nu se aseamănă cu resemnarea religioasă și umilă a lui François Mauriac, nici cu alarmismul turbulent al lui J. Kessel, nici cu sfâșierea de câine de hală a lui Panait Istrati. Spiritul acestui jurnal este acela al unei terori de putrefiere. Asiști surprins la toate fap-

tele zilei, neclintit, ascultându-ți sângele; propriul tău sânge pe care-l bănui greu, lent. Cauți cu degetele un contact cu lumina, cu viața, cu orizontul pe care-l presupui. Nu-ți aparține nimic. Nici chiar siguranța perceperii, nici chiar exactitatea impresiei care scapă, se schimbă, se deformează exasperant.

M. Blecher a vrut să facă un roman cu moarte. A reușit să realizeze numai câteva foi de temperatură care amintesc uneori pe acelea ale lui Ion Vinea. Dar foile acestea valorează cât o viață de zdruncin urmărită atent, îngrijat, ca un crepuscul.

„Meridian“, Caietul 11/1937, p. 29.

M. Blecher: *Coeurs cicatrisés*

Un livre d'amour et de tendresse; un livre d'impressionnante introspection psychologique dû a l'auteur du roman original *Dans l'irréalité immediate*[1].

„Le Moment“, An IV, n. 567 din 11 ianuarie 1937, p.9.

Mesagiul lui M. Blecher

M. Grindea

Unele mari creațiuni au privilegiul să stârnească de la început miracolul. Este revelațiunea pe care o așteptăm, blazați, ani de-a rândul, uneori chiar decenii. Pentru simțirea multora, ea nu se arată nici în răstimpul unei vieți.

---

[1]O carte a iubirii și tandreței; o carte de o impresionantă introspecție psihologică scrisă de autorul romanului original *Întâmplări în irealitatea imediată*.

Ultima carte a lui M. Blecher, romanul *Inimi cicatrizate*, apărut de curând, are pentru noi prețul unei întâlniri cu o lume nouă, cu o sensibilitate unică, cu o viziune inedită asupra existenței. La primele pagini citite ai impresia că pătrunzi într-un cosmos de fantasme. Înaintând, însă, surprinzi o antologie de oameni și situații care par destinate vieții noastre, a tuturora. Totuși ele sunt comandate de alte legi decât cele obișnuite. O voință tragică și tot atât de nepătrunsă ca destinul fixat nouă, celor „normali", strunește, regizează, contabilizează actele și sentimentele acestor ființe, jucându-le după un ritm de scelerată suferință.

Berck, orașul oamenilor cu trupurile de ghips, este leagănul acestor dureri fără orizont. Autorul, cu o liniște pe care numai deznădejdea marilor experiențe o poate impune, pornește resortul acestui scrânciob care începe să se învârte, halucinant, scrâșnind în cadențe egale, amețind simțurile, înșelând elanurile.

Și jocul continuă.Logica lui nu o poate afla nimeni. Dar elementele sunt ușor de sesizat în călăuzirea lui M. Blecher. Puterea de evocare a scriitorului este atât de mare, însușirile sale descriptive atât de sugestive și subjugatoare, stilul atât de mobil, plastic și propriu narațiunii, încât cititorul nu merge — așa cum i se întâmplă, adesea, cu atâtea lecturi factice — alături de personagii, — ci trăiește cu ele, vibrează cu aceeași amplitudine, participă la acțiunea, la trăirile lor.

Rareori a reușit o operă literară să impună o inhibiție atât de violentă a cititorului ca cuprinsul cărții. Iar, dacă limităm cazul la literatura românească, se poate spune, fără teamă de exagerare, că *Inimi cicatrizate* fixează un climat absolut nou și deschide un drum nestrăbătut încă de nimeni cu atâta măiastră siguranță și limpezime.

Dar M. Blecher trebuie salutat ca un mare scriitor, nu numai din acest unghi obiectiv, constructor de tipuri vii,

povestitor iscusit, artist subtil în dozarea momentelor și imaginilor.

El ne-a comunicat un mesaj care depășește limitele unui gen literar ori ale scrisului, în genere: este o imensă, supremă confesiune, așa cum nu se primesc multe, în trecerea unei generații.

Confidența aceasta, întocmită după biruirea celor mai crâncene încercări, într-o măsură care părăsește marginile umanului, pentru a cutreiera spațiile multe și haotice ale transcendentalului, este o vastă simfonie a durerii, în tot ce are mai străpunzător și mai absolut.

Acordurile sunt atât de profunde, iar împletirea tonalităților atât de convingătoare încât depănarea aceasta de episoade — drame și iluminări — care te stăpânește ca obsesie, devine la urmă, în punctul ei culminant, doar un strigăt; este apoteoza, gravă și simplă, scormonitoare și totuși cumpătată a acelei prea pline și prea neîncăpătoare scorburi de viață — Berck — unde natura „se irizează în nuanțe de imensă destrămare".

Dacă Rodenbach ne-a dat în „Bruges-la-morte" tabloul monocrom al cenușiului care învăluie, în gama sa de nuanțe agonizânde, pe toți locuitorii acestei „Veneții a Nordului", M. Blecher a închis, în paginile ultimului său roman, o echivalență psihologică deopotrivă de unitară, poate superioară prin dramatismul său discret, până la diafan.

Și la Blecher natura putredă se armonizează, se împacă, în cele mai infime tresăriri, cu carnea bolnavă, fetidă, a oamenilor.

Am recitit, de câteva ori, această carte excepțională, pentru a verifica unde se încheie convingerea „rece", pentru a face loc entuziasmului ori sugestiei. Procesul se repetă

identic: romanul lui Blecher, după ce e descompus în elementele sale arhitectonice — și acestea cât de delicate, cât de masive totodată! — se reface brusc, ca o jucărie cu resort, în forma lui întreagă și concentrează toată simțirea asupra lui.

Dacă, în fața unui mare artist interpret — Casals, Enescu ori Huberman — simți nevoia să îngenunchezi — în prezența unei opere ca aceea a lui M. Blecher nu poți face altceva decât să prinzi cartea în mâini, cu recunoștință, s-o duci la piept ori să închizi ochii, pentru a vedea mai departe, până unde te poartă extazul.

De ce să sugrumi un elan cu scrupulele pudorii, când ai credința netă că te-ai apropiat de unul din actele cele mai realizate de artă!

Desigur că un scriitor nu se poate împlini atât de complet, în toate cărțile sale. M. Blecher ne-a dat, în *Inimi cicatrizate*, o echivalență românească, în proporții mai mici, a *Zauberberg*-ului lui Thomas Mann. Și o înrudire, numai în ce privește cadrul, cu interesanta *Viață și moarte a d-nei Maillart* a tânărului romancier francez Claude Aveline.

Cartea lui M. Blecher, tălmăcită într-o limbă apuseană, va apărea, suntem convinși, tot ca o revelațiune și tot ca un mesaj: o carte care înfrățește, după ce exaltă, fie chiar și în suferință, care dilată, până la exasperare, arterele sensibilității, pentru a apropia, apoi, pe cititori, într-o amară, dar împăcată convingere, de autor.

Scriitori a căror operă poate stârni asemenea reacțiuni sunt rari: astăzi, un Georges Duhamel, în adolescența noastră un Romain Rolland. Întotdeauna un Șalom Alehem ori, de azi înainte, un Eliezer Steinberg, unul din geniile poeziei.

M. Blecher este un astfel de scriitor, apariție surprinzătoare în noua generație, unică, printre confrații săi evrei.

*

* *

Pe om l-am cunoscut acum câteva zile. Lectura cărții sale îmi impusese, ineluctabil, pelerinajul până la Roman, adăpostul acestui tânăr scriitor.

Trebuie să arăt auspiciile de gheață sub care m-a primit orașul lui Blecher? Căci al lui este târgul acesta în care nu s-a mai plămădit, desigur, o carte atât de minunată.

Trebuie să divulg indiferența romașcanilor, că printre ei trăiește și se frământă un foarte mare scriitor?

Trebuie să sudui pe birjarul care nu a știut unde locuiește M.B., ci „fișiorul lu'domnul L.B.". (Pentru schițarea atmosferei care, dragă Doamne, oxigenează traiul romancierului, e locul să spunem că reclama, în târg, la *Inimi cicatrizate* s-a făcut prin aceste pancarte grațioase: Roman scris de d. Blecher, fiul d-lui Lazăr Blecher.)

Nu, animozitățile acestea s-au vaporizat, toate, în căscioara din strada Costache Morțun, în valea care găzduiește trompetele regimentelor. Aici lucrează și trăiește M. Blecher. Vârsta — 27 ani — nu indică pe plăsmuitorul acelor imagini care ard, pe analistul de maximă rafinare. Inteligența lui scăpărătoare, hipersensibilitatea sa trădează însă pe marele creator de planuri psihologice care ne-a dat *Întâmplări în irealitatea imediată*.

Ceasurile petrecute alături de Blecher, în odăița gălbuie, în care străjuiesc ochii de jar ai scriitorului, apasă mult prea greu în amintire, pentru a putea fi povestite.

E o datorie să arăt însă că omul egalează pe artist și că, părăsind căsuța aceea, împresurată de ger ca întreaga preajmă, am gândit, drept și cinstit, că acolo se chinuie și creează una din cele mai autentice personalități, plămădite în vâltoarea ghetoului moldovean.

*

* *

Pe om l-am cunoscut acum câteva zile. Lectura cărții sale îmi impusese, ineluctabil, pelerinajul până la Roman, adăpostul acestui tânăr scriitor.

Trebuie să arăt auspiciile de gheață sub care m-a primit orașul lui Blecher? Căci al lui este târgul acesta în care nu s-a mai plămădit, desigur, o carte atât de minunată.

Trebuie să divulg indiferența romașcanilor, că printre ei trăiește și se frământă un foarte mare scriitor?

Trebuie să sudui pe birjarul care nu a știut unde locuiește M.B., ci „fișiorul lu'domnul L.B.". (Pentru schițarea atmosferei care, dragă Doamne, oxigenează traiul romancierului, e locul să spunem că reclama, în târg, la *Inimi cicatrizate* s-a făcut prin aceste pancarte grațioase: Roman scris de d. Blecher, fiul d-lui Lazăr Blecher.)

Nu, animozitățile acestea s-au vaporizat, toate, în căscioara din strada Costache Morțun, în valea care găzduiește trompetele regimentelor. Aici lucrează și trăiește M. Blecher. Vârsta — 27 ani — nu indică pe plăsmuitorul acelor imagini care ard, pe analistul de maximă rafinare. Inteligența lui scăpărătoare, hipersensibilitatea sa trădează însă pe marele creator de planuri psihologice care ne-a dat *Întâmplări în irealitatea imediată*.

Ceasurile petrecute alături de Blecher, în odăița gălbuie, în care străjuiesc ochii de jar ai scriitorului, apasă mult prea greu în amintire, pentru a putea fi povestite.

E o datorie să arăt însă că omul egalează pe artist și că, părăsind căsuța aceea, împresurată de ger ca întreaga preajmă, am gândit, drept și cinstit, că acolo se chinuie și creează una din cele mai autentice personalități, plămădite în vâltoarea ghetoului moldovean.

M. Blecher este la începutul carierei sale scriitoricești. Dacă nu ne va putea da o carte superioară *Inimilor cicatrizate* este neîndoios că viitoarea sa producție va fi înfiorată de aceeași sensibilitate dogorâtoare.

„Adam“, An. IX, n.94 din 15 ianuarie 1937, p. 5–7.

M. Blecher: Inimi cicatrizate

O carte gingașă de iubire și combustie interioară, o carte de impresionantă introspecție psihologică a celui care a dat literaturii noastre originalul roman *Întâmplări în irealitatea imediată*.

ed. Alcalay

„Reporter“ An V, n.3 din 17 ianuarie 1937, p.2.

M. Blecher: *Inimi cicatrizate*

Mihail Sebastian

Anul trecut, după lectura *Întâmplărilor în irealitatea imediată*, cartea de debut a lui M. Blecher, nu știam încă dacă d-sa este sau nu scriitor, în sensul în care acest lucru implică o activitate literară susținută.

Cartea este fără îndoială extraordinară. Una din cele mai tulburătoare lecturi din ultimii ani. Dar putea fi un accident. Putea fi mesajul unei experiențe personale care, odată exprimată, închide cu ea un destin literar terminat. M. Blecher putea fi omul unèi singure cărți. Cu atât mai mult cu cât era o carte de dramă interioară: jurnalul unei conștiințe, jurnalul unei sensibilități.

Asemenea cărți se scriu dintr-o necesitate dramatică de eliberare. Ele sunt poate o încercare disperată de a ieși din singurătate. Este ceva de strigăt și de chemare, în accentul lor pasionat, în febrilitatea lor, în neliniștea lor și sunt anumite strigăte care nu se ridică decât o singură dată.

Ce orgolioasă carte acele *Întâmplări în irealitatea imediată*! De la titlul lor strident până la acea copertă rece, inexpresivă, totul părea făcut ca să-l îndepărteze pe cetitor. Obscur editată, prost tipărită, insuficient difuzată, semnată de un nume complet necunoscut, s-ar fi zis că toate piedicile îi stau în cale. Dar era o lectură arzătoare, una din acele lecturi în care cetitorul se angajează pe el însuși, cu persoana lui, și din care iese cu o viziune schimbată a existenței, nu ca după o carte cetită, ci ca după un fapt trăit.

Cu mari calități de expresie, cu un stil concis, virulent și stăpânit, sub care se simțeau flăcările unei sensibilități complexe, autorul acelei ciudate cărți spărgea toate obișnuințele noastre de lectură și ne revela — mai mult decât o vocație literară — un destin, o viață, un suflet tragic.

Mă întrebam atunci dacă acea carte, în care descifram cel puțin o tresărire de geniu (și n-am ezitat să scriu acest cuvânt din primul moment) nu era menită să rămână un lucru unic, fără urmare. Mă întrebam dacă Blecher va voi să spună a doua oară ceea ce spusese de la început cu o forță expresivă halucinantă. Mă întrebam dacă va putea să-și domine într-atât condeiul său sfâșietor încât să-l poarte dincolo de orizontul unui jurnal intim și să-l supună unei opere obiective, de observație organizată.

În acest sens nu știam dacă d-sa avea să fie un scriitor.

Dar *Inimi cicatrizate* ne interzice pe viitor orice îndoială. Blecher a răspuns.

*

* *

Este în cartea de față o mică frază care îi rezumă — mi se pare — drama centrală.

„Nimeni nu poate măsura trecerea timpului cu propriul său puls“.

Nu-mi amintesc să fi găsit undeva exprimat mai concis și mai puternic sentimentul singurătății.

Inimi cicatrizate este într-adevăr o carte de singurătate. Trec prin ea numeroși eroi, foarte diverse personaje, o sumă de figuri pitorești — toate evocate precis, nervos, cu anumită vervă de povestitor, cu o veritabilă însuflețire de romancier — și totuși în urma lor rămâne un implacabil sentiment de singurătate. Toate aceste voci sunt insuficiente pentru a acoperi suferința de a fi singur, fără salvare singur, fără sfârșit singur.

Nici iubirea, nici boala cu fraternitatea ei tristă, nici viciul, nici beția nu pot înlătura acest destin.

Simți că eroul lui Blecher, că fiecare din eroii săi, se află cu adevărat singur în fața vieții, pentru a măsura cu propriul său puls trecerea timpului.

De aceea poate unul din momentele cele mai patetice ale romanului mi se pare acel sumbru chef între bolnavi, care constituie de altfel primul capitol propriu-zis epic (p. 58–73), până acolo cartea având mai mult un caracter descriptiv, pregătitor de cadru.

Sunt elemente de humor real în acest episod; este o anumită vivacitate de ton, un anumit ritm de farsă, nu știu ce grabă silită de veselie, de expansiune, oarecare tensiune nervoasă, o mică explozie de entuziasm amețit, volubil, dar peste tot, peste toate trece conștiința amară a irevocabilei singurătăți.

De ce gesticulează acești oameni, de ce se îmbată, de ce se iubesc, de ce se ceartă? Poate pentru că fiecare ar voi să uite de el însuși, dar nici unul, orice ar face, nu va uita.

Aceasta cred că este suferința din *Inimi cicatrizate* — nu suferința fizică, așa cum ar putea crede un cetitor compătimitor. Nu vă lăsați înșelați de faptul că acțiunea romanului se petrece într-un mediu de sanatoriu, printre

bolnavi. Îndrăznesc să spun că acest lucru este secundar. M. Blecher nu a vrut să scrie și nici nu a scris un roman de atrocități fizice.

De câte ori vorbește despre maladie, o face cu severitate analitică absolută. Condeiul său are atunci o preciziune fină de bisturiu și îmi pare rău că sunt silit să recurg la o atât de veche comparație dar îmi este impusă de stilul autorului, rece și exact ca un instrument chirurgical. Niciodată Blecher nu se lasă înduioșat de aspectele clinice ale suferinței. Drama cărții sale este în regiuni mai puțin accesibile compasiunii. E o dramă de semnificații, nu de fapte.

„*Când cineva a fost scos odată din viață* —spune un erou al său — *și a avut timpul și calmul necesar ca să-și puie o singură întrebare esențială cu privire la dânsa — una singură — rămâne otrăvit pentru totdeauna.... Desigur lumea continuă să existe, dar cineva a șters cu un burete de pe lucruri importanța lor*“... (p. 136).

Nu se poate mărturisi cu mai mult orgoliu, cu mai puțin sentimentalism, cu mai multă răceală aparentă, o tragedie de profunzimea morală a acesteia. Și este de primă importanță pentru înțelegerea cărții să se știe că accentul ei grav cade pe sensul metafizic al suferinței — care este singurătatea —și nu pe formele ei exterioare...

Cine crede că *Inimi cicatrizate* este romanul unui sanatoriu n-a înțeles nimic din această admirabilă carte.

*

* *

Ar trebui să insistăm asupra lui Emanuel, eroul principal al romanului. A spune despre el că e un singuratec care-și trăiește cu mare luciditate singurătatea este încă insuficient. Personagiul mi se pare mult mai complex decât această formulă, mai nuanțat, mai bogat în resurse psihologice. De

câteva ori în decursul lecturii ne derutează prin câte un gest de o libertate îndrăzneață care aruncă asupra lui noi și ciudate lumini.

Sumar vorbind, acest Emanuel este un singuratec care fuge de singurătate dar revine la ea printr-o mișcare de pendul, care îl face când s-o deteste, când s-o iubească.

E în el un imens dor de efuziune, de dragoste, de prietenie, o nevoie urgentă de expansiune sufletească, de căldură, dar în același timp este o nostalgie de a fi singur, de a fi indiferent și poate de a fi insensibil.

Cât de intolerant, cât de brusc începe iubirea lui Emanuel pentru Solange — și pe urmă ce imperioasă este nevoia nu numai de a se despărți de ea dar chiar, atât timp cât o mai iubește poate, nevoia de a-și crea în cadrul acestei iubiri refugii personale inatacabile.

Este zguduitor prin copilărie, prin ingenuitate dar și prin încăpățânata voință de refugiu solitar, straniul episod al brichetei (p. 148) în care Emanuel încearcă să-și asigure un fel de adăpost ascuns.

„Cumpără de la o tutungerie o brichetă cu un mecanism complicat, de care n-avea nici o nevoie… Se ascunse în dune, scoase bricheta din buzunar și sub poclitul trăsurii o aprinse și o stinse de nenumărate ori, ca puțin ieșit din minți, bucurându-se de flacără, împărtășind singur, singur, acest mic amuzament. Își propuse să n-o arate Solangei la întoarcere și s-o păstreze pentru plăcerea lui personală și secretă“.

Este în această dublă nevoie de iubire și de singurătate, în această alternanță de evaziuni și întoarceri, în acest elan către viață, urmat brusc de o retragere în tăcere — este în acest joc de oscilații așa de subtile, încât par absurde, o suferință mult mai profundă decât mizeria fizică.

E greu de surprins într-o formulă sufletul lui Emanuel. Sunt în el ciudate resurse de melancolie, de cinism, de

sinceritate brutală, de ipocrizie fină, accente de pasiune acută și neașteptate zone de indiferență. Toate acestea dau un peisaj interior instabil, turbure, prin care uneori te întrebi dacă nu trece un suflu de demență, oprită încă pe ultimele trepte ale lucidității.

Intrarea Solangei în villa Elseneur și toată scena ce urmează între ea și Emanuel (p. 192–198) este demonică prin tensiune și, în același timp, prin claritate analitică.

Unui scriitor care poate realiza cu atâta stăpânire un astfel de moment, i se poate cere orice.

*

* *

Inimi cicatrizate este o carte divers populată. Emanuel, deși personaj central, nu este singurul interesant.

Până la cea din urmă siluetă, până la cea mai episodică apariție, toți oamenii acestei cărți au o putere de viață convingătoare până la obsesie.

Fapte scurte, incisive, de o concentrată forță epică dau fiecăruia dintre ei un relief extraordinar. Nimic evaziv, nimic confuz în această carte. Totul se sculptează într-o lumină albă, intensă.

De neuitat figura lui Quittonce, a cărui agonie atroce este scrisă cu atâta sobrietate și cu un refuz al melodramei, așa de controlat.

„Quittonce muri cu două zile înainte de Crăciun, în hohote de râs... Câteodată durerea se înșală... În loc să aprindă un țipăt, aprinde un acces de ilaritate pe același traiect nervos..S-ar zice o mână invizibilă care se înșală de comutator“... (p. 130).

De altfel întreg capitolul premergător acestei morți, comedia pe care însuși muribundul o joacă, este un moment

dramatic copleșitor. Așa cum este, de altfel, puțin mai departe, cu neașteptate izbucniri tragice, agonia Isei (p. 214–216).

Dar nu văd moment din desfășurarea romanului care să nu merite a fi citat, nu văd pagină care să nu aducă noi elemente de emoție și de cunoaștere.

Ai uneori impresia că ai ajuns la o limită de încordare și că de acolo va trebui să vină inevitabil o cădere de ton; îți spui că tensiunea aceasta nervoasă nu va mai putea rezista, că va trebui să spargă, să se prăbușească, și totuși, printr-un miracol repetat de luciditate și de emoție, cartea își urcă drumul ei imposibil.

Cine a cetit *Inimi cicatrizate* va fi multă vreme urmărit de amintirea lui Ernest, a lui Roger Torn, a lui Tonio și nu va uita poate niciodată pe Solange. În orice caz se va despărți greu de această umanitate care impune minții și sensibilității noastre câteva întrebări de foc.

Este în cetirea acestui roman o „vertiginoasă senzație de realitate“ care depășește în chip absolut literatura.

*

* *

Mi s-a părut totdeauna un procedeu critic grosolan a vorbi despre substanța unei cărți și despre stilul ei ca despre două lucruri distincte. Cunoașteți vechea idee fixă a profesorilor de gramatică, rătăciți în estetică: fondul și forma.

Totuși, calitățile de prozator ale lui M. Blecher sunt așa de excepționale încât nu mi-aș ierta să nu le remarc cel puțin în chip sumar.

Scrisul său este riguros și totuși capabil de cele mai subțiri nuanțe. Siguranța sa de expresie este nemiloasă.

Epitetul e strâns, adjectivul adecvat, imaginea precisă și totdeauna exactă: vizual exactă, plastic exactă.

M. Blecher este un autentic scriitor epic şi totuşi scrisul său nu are acea abundenţă puţin neglijentă a romancierului care, în febra creaţiei, se lasă antrenat de cuvinte. Nu sunt aproximaţii, nu sunt ezitări în expresia sa. Totul este minuţios şi măsurat, liniar, just, supravegheat. Rareori o proză mi-a dat un mai întreg sentiment de securitate. Ştiu că fiecare detaliu a fost verificat, supus unui control strict şi unui examen de adevăr. Şi toate acestea nu vin dintr-o grijă inutilă de „a face frumos", ci dintr-o necesitate de cunoaştere şi de exactitudine.

Nu trebuie să credeţi că e ceva mecanic în această virtuozitate stilistică. E o bogăţie de culori în scrisul lui Blecher, o diversitate de expresie, un accent de sinceritate directă, o putere plastică, o magică forţă de a atinge prin cuvinte esenţa lucrurilor, încât fiecare pagină pare un tablou viu, o stampă însufleţită.

Aş vrea să citez dar ce aş putea cita fără remuşcare?

Cetiţi crepusculul de la Berck (p. 116), Crăciunul de la Berck (p. 134), toamna de la Berck (p. 224) şi veţi înţelege ce mare poet şi ce extraordinar pictor este acest scriitor. Totul e văzut şi retranscris cu o elocvenţă sensorială unică: trecerea anotimpurilor, schimbarea orelor, peisajul marin, dunele, plaja, ploaia, după-amiezile toride, zilele umede, serile întunecate.

Puţin obosit de literatură, puţin sceptic în ce priveşte posibilităţile ei, regăsesc în *Inimi cicatrizate* emoţii de mult pierdute, dar nu pentru totdeauna, de vreme ce o carte este în stare să mi le redea cu această acuitate.

„Reporter", An V, n.3 din 17 ianuarie 1937, p.2.

M. Blecher: *Inimi cicatrizate*

Constantin Fântâneru

Inimi cicatrizate este romanul durerii fizice. Emanuel, eroul principal, suferă de tuberculoză la şira spinării. Celelalte

personagii le formează pensionarii sanatoriului din Berck, orășel de lângă Marea Mânecii, unde Emanuel a venit să se vindece. Chiar locuitorii orășelului sunt bolnavi care nu s-au putut îndepărta de sanatoriu pentru că, scrie autorul, „cine a trăit aici nu-și găsește loc nicăieri în lume. Toți negustorii, toți doctorii de aici, farmaciștii, chiar și brancardierii, sunt foști bolnavi care n-au putut trăi în alte părți“ (p. 81).

Faptul acesta magic oarecum arată că maladia creează o realitate de natură fantastică în care se perindă bolnavii fără putință de evadare. Titlul cărții însuși indică planul paradoxal-ireal în care se desfășoară viața de aici. M. Blecher s-a dovedit desăvârșit artist când a înțeles să puie accentul deopotrivă pe durerea fizică, în ceea ce are dânsa atroce și ireductibil, cât și pe aspectul calitativ al lumii pe care și-o creează bolnavii, vrând-nevrând, în efortul lor de adaptare.

Inimi cicatrizate e o superioară realizare de artă literară.

„Universul“, An 54, n.18 din 19 ianuarie 1937, p. 10.

M. Blecher: *Inimi cicatrizate*

Cartea acestui original romancier se bucură de o primire în critică pe care nu au cunoscut-o tinerii noștri scriitori. Faptul se explică prin aportul de experiență stranie, unică, al romanului *Inimi cicatrizate* în care autorul său a avut curajul să transcrie, într-un jurnal dramatic și emoționant, o întâmplare ale cărei episoade ar fi abjecte dacă nu le-ar transfigura omenescul și un mare talent literar. Iată de ce romanul dlui Blecher își merită pe deplin marele succes pe care îl obține.

ed. Alcalay

„Reporter“, An V, n.5 din 31 ianuarie 1937, p.2.

Berck, orașul oamenilor de ghips

M. Rudich

Într-o vreme în care vitrinele librăriilor sunt invadate de o literatură de dubioasă calitate, când gustul cititorului este de-a dreptul falsificat, editura Alcalay a scos de sub teascurile ei o carte despre care se va vorbi mereu, o carte despre care se poate spune, fără putință de exagerare, că înseamnă un pas înainte în literatura română. Este vorba de *Inimi cicatrizate*, romanul uluitor, de sublimă realizare, al tânărului scriitor M. Blecher.

Cunoscut din poemele sale de răscolitoare rezonanță, ivite din aurul și din sângele unui univers tulburător și din câteva esseuri care au reținut îndelung atenția, M. Blecher a intrat, definitiv, în arena amețitoare și plină de surprize a literaturii, prin cele două volume tipărite până acum.

Întâmplări în irealitatea imediată, cartea de mari neliniști și de căutări, paginile acelea de chin, de întrebări și de sublime notații pe marginea vieții și a existenței noastre, de zbateri, de țipete și de frământări, a vestit existența unui mare scriitor. O operă mare, autentică, care să ardă de viață și să înfioreze, nu poate fi decât aceea la baza căreia rezidă sinceritatea. De această, mai ales, depinde valabilitatea, permanența unei scrieri. Și M. Blecher este, în cele două volume pe care le-a dăruit literaturii române, de o sinceritate brutală, de o obiectivitate cutremurătoare.

Cunoscând toate durerile adunate într-un oraș al oamenilor în ghips, M. Blecher înfățișează, în *Inimi cicatrizate*, orizontala viață cotidiană, cu bucuriile și amărăciunile ei, a bolnavilor întinși pe gutiere. Iată, spre pildă, impresii din sala de mâncare a unui sanatoriu din Berck, orașul oamenilor în ghips:

„Într-un roman de senzație un scriitor imaginase o regină perfidă și capricioasă ce-și mumifica amanții și îi păstra în sicrie, într-o sală circulară.

Ce era însă această palidă viziune de scriitor pe lângă realitatea atroce din sala aceasta de mâncare cu oameni vii și totuși morți, încrustați în poziții rigide, întinși și mumificați în timp ce palpitau încă de viață“.

Cu un ochi impresionant de rece, tânărul scriitor Blecher notează un spectacol halucinant, un fragment de viață ce-și târâie existența între odaia unui sanatoriu, plaja oceanului și sala de operații. Nici un strigăt de durere personal, nici un oftat. Mereu însă fapte, trecute printr-un filtru personal și o autenticitate dogorâtoare, care cizelează momente și tipuri unice în literatura noastră.

Oamenii aceia „vii și totuși morți“ pe care Blecher i-a prins sub lupa ascuțitei sale sensibilități au pasiunile lor, au un senzualism care se vrea realizat, au iubirile și decepțiile lor. *Inimi cicatrizate* cuprind pagini de minunat și totuși dezolant erotism, râvniri îngenuncheate, pagini triste, sublime și crude.

Episodul dragostei dintre Emanuel și Solange, cu noaptea aceea de tulburătoare viziune, în care Solange vădește semne de demență, este izbutit până la desăvârșire.

Dar M. Blecher se dovedește în *Inimi cicatrizate* un stilist cu deosebite posibilități de realizare.

Iată câteva rânduri:

„În golful acela, oceanul retrăgându-se lăsa în urma lui mii de șanțuri pline de apă, adânc săpate în nisip.

Crepusculul le incendia cu roșeața lui și atunci pe toată întinderea apăreau ca o rețea de sânge și de foc. S-ar fi zis că în locul acela pământul ar fi fost jupuit, pentru a lăsa să se vadă circulația lui intimă, arterele arzătoare și teribile prin care se scurgea în el aur și purpură incendiată.

Era o clipă de înspăimântătoare grandoare care tăia scurt respirația".

... Dar ar trebui citate pagini întregi. Și nu am ști pe care mai întâi și mai cu preferință: pe cele de minunate observații psihologice, de stranie interiorizare sau pe cele de pură zugrăvire a oamenilor, a locurilor, a vieții. A vieții cheltuită pe gutieră și strânsă în ghipsul unui corset sub care stăruie jegul și umezeala.

Inimi cicatrizate, cartea aceasta de înaltă tensiune, răscolitoare și sublimă, îl situează pe M. Blecher pe un plan singular în literatura română. Este realizarea complectă a unui viguros talent și a unei sensibilități uluitoare, este cartea plămădită din azurul unui univers personal și din țărâna celor mai înspăimântătoare triste ți.

„Hasmonaea", An XVIII, n.7, februarie 1937, p. 28–29.

Inimi cicatrizate – roman de M. Blecher

Alexandru Mironescu

Utilizând o formulă paradoxală, am putea spune că M. Blecher a scris o carte care plesnește de viață.

Propoziționea noastră se găsește în aparență infirmată de conținutul acestei cărți care se dezvoltă într-o atmosferă lugubră de sanatoriu, unde bolnavii, zidiți în ghips, cu oasele putrede și măcinate de o cumplită maladie, sunt condamnați nemișcării mulți ani de zile, iar unii dintre ei sortiți unei lungi și penibile agonii. Întinși pe paturi mobile (un fel de catafalc mișcător), bolnavii sunt plimbați pretutindeni și oferiți morții, în fiecare zi, pe aceste tăvi albe.

Și totuși cartea plesnește de viață pentru că, aici, între a fi și a nu fi, viața este concentrată și potențată pe notele ei exasperate.

În acești bolnavi viața este potențată, ascuțită, nervii sunt întinși ca niște coarde de arc.

Spaima noastră, chiar când ea este găzduită numai în substratul inconștient, ridică flacăra vieții până la lumina orbitoare și scânteietoare a unui foc de artificii.

Această mare tensiune este prezentă în fiecare pagină a cărții, iar stilul nervos, trepidant, trece în conștiința lectorului o neliniște ciudată și o stranie participare la frământarea acestei lumi exasperate.

Un puternic accent erotic, caracteristic multor categorii de bolnavi, pedalează pe simțurile acestor oameni logodiți cu moartea.

Întâlnirile lor sexuale (simulacru deznădăjduit), care se reduc la un nelegiuit spasm și la un joc sinistru al carapacelor de ghips, precum și acele „chefuri“ alimentate mai mult din străfundurile isteriei, aduc în atmosfera cărții un patetic de un ordin neobișnuit.

Toate aceste personagii mai au și felurite manii, reflex al gravelor lor infirmități; manii care vor să acopere potic-nirile spiritului, acolo unde acesta se întâlnește cu moartea.

Așa a vrut destinul, în nemiloasa, brutala și strâmta lui ironie, ca o infirmitate să se împletească (vorbim în general) cu acea manie sau acel tic de natură să acorde infirmității un caracter ridicol sau sinistru.

Meritele acestui roman sunt numeroase și incontestabile.

Lectorul închide cartea înspăimântat și ușor neurastenizat, verificându-și cu neliniște propria lui sănătate, pe care, găsind-o intactă, o dezmiardă cu un soi de frenezie vecină cu nebunia.

E în adevăr de ce să înnebunești descoperind, cu o uluită mirare, că ești în posesia unei fabuloase comori, sănătatea.

„Credința“, An IV, n. 967 din 4 februarie 1937, p. 3.

M. Blecher: *Blessures guéries*

I. Biberi

Un livre émouvant et vrai. M. Blecher qui nous avait donné dans son premier livre une oeuvre troublante et pathétique, rappelant maintes pages de Rainer Maria Rilke, vient d'exposer dans le présent roman un tableau fragmentaire de la vie des malades dans un sanatorium de Berck. Ce thème, de la maladie qui oblige toute une catégorie d'hommes d'une condition sociale plus ou moins analogue de se réfugier dans une région présentant un climat favorable a leur guérison a d'ailleurs été maintes fois traité dans la littérature universelle. Robert de Traz et Thomas Mann nous ont donné des descriptions émouvantes de ces sociétés écartées du grand chemin de la vie sociale actuelle. *La Montagne magique*, surtout, par l'ampleur du dessin, par l'intensité de la vie décrite, par la variété des préoccupations, comme par la diversité des personnages ne nous donnait pas seulement la description d'une société en quelque sorte indépendante, mais aussi une vue pénétrante sur l'ensemble de la vie sociale contemporaine.

Hâtons-nous de dire que l'ambition de M. Blecher n'a pas été si grande. Il n'a pas voulu embrasser la vie de la colonie de Berck dans toute sa mouvante diversité, il s'est limité a quelques scènes et épisodes fragmentaires, propres a restituer une atmosphère et a évoquer un cadre; il ne s'est pas proposé d'approfondir les personnages qu'il décrit, il en trace quelques silhouettes fines et rapides; ce n'est pas non plus une introspection aiguë que nous offre l'auteur, car son drame intérieur est a peine indiqué en quelques traits évocateurs et brefs.

Pourtant, sans approfondir les personnages, sans appuyer sur les détails, M. Blecher nous dévoile dans ce livre une vie intense, douloureuse et authentique.

Une tension nerveuse, lucide et âpre, un désespoir contenu, un calme trompeur interrompu par de brusques sauts d'humeur, rançon des nerfs comprimés, marquent toutes les scènes de ce livre. Si Thomas Mann, dans son oeuvre monumentale, s'élevait aux préoccupations abstraites, faisant montre d'une grande subtilité d'introspection et d'une connaissance étendue de tous les problèmes que peuvent passionner la conscience humaine, M. Blecher limite volontairement sa curiosité aux seules manifestations biologiques, aux seules réactions nerveuses de ses personnages. La souffrance n'est pas filtrée, elle n'engendre pas de problèmes de conscience. Elle entretient une surexcitation nerveuse sans issue, une insatisfaction générale, auxquelles s'ajoute l'abstinence sexuelle imposée. L'aspect direct, physique, concret et visibile de cette existence vouée à l'immobilité, la servitude permanente de l'esprit aux exigences dures et implacables de la chair malade, l'impuissance de l'évasion, apparaissent dans ces pages comme le corollaire d'une souffrance imméritée et gratuite. D'où une certaine amertume, quoique assez discrète, car les malades finissent par s'habituer a leur état. Tout cela a été vécu et senti. Peu de livres donnent une impression de vie aussi authentique et immédiate que ce roman, témoignage d'une expérience personnelle. La nouvelle condition de vie qui s'impose au héros du roman l'introduit d'emblée dans une autre réalité, avec laquelle il s'identifie. Il se la fait sienne, au point de pouvoir la communiquer aux autres avec acuité et force.

Il faut signaler la scène qui s'est passée au sanatorium le soir de l'arrivée du malade au Berck. Dans quelques traits simples, l'auteur reussit à décrire une scène pleine de

mouvement, de vie et de résonance humaine. C'est surtout ce sens humain et pathétique qui intéresse et émeut dans ce roman vibrant de souffrance et de souvenirs.

Malgré ses qualités indiscutables, ce livre n'est pas sans défauts. Il est tout d'abord trop schématique. Nous l'aurions aimé plus étofé, plus dense. L'humanité qui s'en dégage ne se serait pas dissipée, au contraire. Tout aurait gagné en intensité et en pathétique et les personnages qui dans ce livre sont a peine indiqués auraient acquis du relief et de la consistance. Pour pouvoir introduire le lecteur dans un milieu, le romancier doit évoquer des faits circonstanciés, des détails. La description minutieuse, quand elle n'interrompt pas le cours de l'action, donne au cadre du mouvement et de la couleur. La vie ne peut pas être suggérée par simple évocation. Elle doit être décrite à l'aide de détails significatifs et convergents qui s'accumulent et s'organisent insensiblement. La puissance des romanciers anglais consiste précisément dans ce relief de la description, dans cette virtuosité patiente de la minutie qui exclue le schéma.

La description de M. Blecher nous a paru sommaire. Ses personnages, quoique vivants, trop fugitivement entrevus. Il fallait insister sur maintes figures, multiplier les protagonistes de ce drame, les définir, les opposer les uns aux autres. Le milieu de Berck aurait présenté, à la suite de cette évocation grouillante d'une vie multiple, une autre intensité et une autre puissance suggestive.

Une seconde objection concerne le manque d'introspection du héros principal. Le souci constant de M. Blecher d'écarter tout repliement sur soi de son héros, nous paraît inexplicable. Après nous avoir donné un des plus puissants livres d'analyse psychologique de la littérature roumaine, M. Blecher s'obstine a ne rien dire sur le drame de conscience de son héros. Or, ce livre exigeait une pareille analyse. En

effet, un jeune étudiant de vingt ans, menant une vie active et jouissant de toutes les satisfactions que donnent la jeunesse, l'indépendance et une relative aisance matérielle, se voit brusquement condamné a une vie d'immobilité totale et de désespérante inutilité, charge pour lui et pour sa famille. A moins d'un manque d'affectivité, on ne comprend pas qu'une pareille révélation ne déchaîne une crise de conscience douloureuse. Or, sauf quelques indications fugitives, aucun écho de ce drame bouleversant, qui aurait du se prolonger longtemps dans l'âme du héros, n'est décelable dans ce livre.

Blessures guéries reste pourtant un livre pathétique et vrai. Il est d'une lecture émouvante. Mais il aurait beaucoup gagné en intensité et en profondeur s'il avait été moins schématique[1].

„Le Moment", An IV, n. 595 din 13 februarie 1937, p. 1,6.

---

[1] O carte emoționantă și adevărată.

D. Blecher, care ne-a dat prin prima sa carte o operă tulburătoare și patetică, amintind de numeroase pagini din Rainer Maria Rilke, expune în romanul de față un tablou fragmentar al vieții bolnavilor dintr-un sanatoriu din Berck. Tema aceasta, a bolii care obligă o întreagă categorie de oameni de o condiție socială mai mult sau mai puțin similară să se refugieze într-o regiune cu o climă favorabilă însănătoșirii, a fost, de altfel, adesea tratată în literatura universală. Robert de Traz și Thomas Mann ne-au dat descrieri impresionante ale acestor societăți izolate de viața socială actuală. *Muntele vrăjit*, mai cu seamă, prin amploarea desenului, prin intensitatea vieții descrise, prin varietatea preocupărilor, ca și prin diversitatea personajelor, nu ne-a oferit numai descrierea unei societăți oarecum independente, dar și un punct de vedere penetrant asupra ansamblului vieții sociale contemporane.

Îndrăznim să spunem că ambiția lui M. Blecher n-a fost atât de mare. El n-a vrut să cuprindă viața coloniei de la Berck în întreaga ei diversitate, s-a limitat la câteva scene și episoade fragmentare, capabile să redea o

M. Blecher: *Inimi cicatrizate*

D. Trost

În întâmplările din „irealitatea imediată“ M. Blecher ne dăduse rezultatele unei experiențe strict personale, în care realul era conturat de fantastic, un fantastic anumit, care ține mai curând de o ciudată și exacerbată sensibilitate decât de

---

atmosferă și să evoce o ambianță; nu și-a propus să aprofundeze personajele pe care le descrie, el trasează numai câteva siluete fine și rapide; nu este nici o introspecție ascuțită ceea ce ne oferă autorul, pentru că drama sa interioară abia este indicată, prin câteva trăsături scurte și evocatoare.

Cu toate acestea, deși nu analizează personajele și nu se sprijină pe detalii, M. Blecher ne dezvăluie în această carte o viață intensă, dureroasă și autentică.

O tensiune nervoasă, lucidă și aspră, o disperare reținută, un calm înșelător întrerupt de salturi bruște de dispoziție, dovadă a nervilor comprimați, marchează toate scenele din carte. Dacă Thomas Mann, în opera lui monumentală, se ridica la preocupări abstracte, dădea dovadă de o mare subtilitate introspectivă și de o vastă cunoaștere a tuturor problemelor care pot pasiona conștiința omenească, M. Blecher își limitează în mod voluntar curiozitatea doar la manifestările biologice, doar la reacțiile nervoase ale personajelor sale. Suferința nu este filtrată, ea nu declanșează probleme de conștiință. Ea întreține o surexcitare nervoasă fără ieșire, o insatisfacție generală la care se adaugă abstinența sexuală impusă. Aspectul direct, fizic, concret și vizibil al acestei existențe destinată imobilității, servitutea permanentă a spiritului la exigențele dure și implacabile ale cărnii bolnave, neputința evadării apar în aceste pagini ca un corolar al unei suferințe nemeritate și gratuite. De unde o anumită amărăciune, deși destul de discretă, pentru că bolnavii sfârșesc prin a se obișnui cu starea lor. Totul a fost trăit și simțit. Puține cărți dau o impresie a vieții atât de autentică și imediată ca acest roman, mărturie a unei experiențe personale. Noua condiție de viață care se impune eroului îl introduce brusc într-o altă realitate și se identifică cu aceasta. El și-o însușește până într-atât încât poate s-o comunice altora cu forță și acuitate.

solicitarea unui necunoscut, reușind astfel să creeze o densă și covârșitoare atmosferă, în care totul era dematerializat cu febrilitate, într-un ritm violent, într-o succesiune de vagi umbre și luminozități.

Aceeași sensibilitate, uneori maladivă, alteori alăturată unei crâncene lucidități, domină și întâmplările din romanul *Inimi cicatrizate*. Cu deosebirea că ea nu mai este aplicată

Trebuie semnalată scena care s-a petrecut la sanatoriu în seara sosirii bolnavului la Berck.Prin câteva trăsături simple, autorul a reușit să descrie o scenă plină de mișcare, de viață, de rezonanță umană. Acest sens uman și patetic este ceea ce interesează și emoționează mai mult în acest roman vibrând de suferință și de amintiri.

În ciuda calităților indiscutabile, această carte nu este lipsită de defecte. Mai întâi este prea schematică. Ne-ar fi plăcut să fie mai stufoasă, mai densă. Umanitatea ce se degajă n-ar fi fost disipată, din contră. Totul ar fi câștigat în intensitate și în patetism, iar personajele care, în această carte, sunt abia conturate ar fi dobândit relief și consistență. Pentru a putea introduce cititorul într-un mediu, romancierul trebuie să evoce fapte specifice, detalii. Descrierea minuțioasă, atunci când nu întrerupe cursul acțiunii, dă cadrului mișcare și culoare. Viața nu poate fi sugerată printr-o simplă evocare. Ea trebuie descrisă cu ajutorul detaliilor semnificative și convergente care se acumulează și se organizează încetul cu încetul. Puterea romancierilor englezi constă îndeosebi în relieful descrierii, în virtuozitatea răbdătoare a minuției care exclude schema.

Descrierea lui M. Blecher ne-a părut sumară. Personajele sale, deși vii, sunt conturate prea în fugă. Trebuia să insiste asupra mai multor figuri, să multiplice protagoniștii acestei drame, să-i definească, să-i opună unii altora. Mediul din Berck ar fi prezentat, în urma acestei evocări mustind de viață, o altă intensitate și o altă putere sugestivă.

O a doua obiecție constă în lipsa de introspecție a eroului principal. Grija constantă a lui M. Blecher de a depărta orice aplecare spre sine a eroului său ni se pare inexplicabilă. După ce ne-a dat una dintre cele mai puternice cărți de analiză psihologică din literatura română, M. Blecher se încăpățânează să nu spună nimic despre drama de conștiință a eroului său. Or, această carte cerea o asemenea analiză. În fapt, un tânăr student de 20 de ani, care duce o viață activă și se bucură de toate

într-o sferă strict personală, ci că prezintă o netă tendință de a evada spre fragmente de viață cu valoare mai generală, scriitorul renunțând la comunicări exclusiv egocentrice.

În *Inimi cicatrizate* (termenul este luat din dicționarele medicale și înseamnă vindecat prin crearea unei zone de insensibilitate), este vorba de viața dusă într-un orășel din Franța – Berck – așezat lângă mare, de un tânăr student tuberculos, nevoit să petreacă, alături de alți bolnavi, un lung timp în ghips. Defilează apoi tot felul de oameni, cu ciudățeniile și maniile lor; iar în centrul povestirii, dragostea dintre erou, Emanuel, cu o tânără fată vindecată, Solange.

Sanatoriul, marea, nisipul, dragostea... întreaga tragedie a bolnavului în fața marilor chemări ale naturii, iată ceea ce a stiut să redea M. Blecher, cu toată vigoarea și cu toată preciziunea unei mari sensibilități. În majoritatea paginilor găsim și aici fructul observațiunilor strict personale și ne bucurăm de a nu vedea tendințele de „epicizare“ decât în măsura în care era necesar un cadru consistent. Într-adevăr, viața de sanatoriu și, în general, viața oamenilor care și-au păstrat întreaga luciditate și putere de înțelegere, deși bolnavi, este un subiect care a bântuit îndeajuns în epica contemporană. Este o latură pe care o regăsim vie și amplă aci:

---

satisfacțiile pe care ți le dă tinerețea, independența și o relativă bunăstare materială, se vede brusc condamnat la o viață de imobilitate totală și inutilitate disperantă, o povară pentru el și pentru familia lui. Poate doar dintr-o lipsă de afectivitate, însă nu înțelegem de ce o asemenea revelație nu dezlănțuie o criză dureroasă de conștiință. Or, în afară de câteva indicații rapide, nici un ecou al acestei drame bulversante, care s-ar fi putut prelungi multă vreme în sufletul eroului, nu este perceptibil în această carte.

Inimi cicatrizate rămâne totuși o carte patetică și adevărată. Ca lectură, este impresionantă. Dar ar fi câștigat mult în intensitate și în profunzime dacă ar fi fost mai puțin schematică.

haoticul, fantasticul, suprapunerea emoțiilor, introspecția severă, asociațiunea bizară. Ei îi datorăm, fără îndoială, cele mai atrăgătoare pagini ale cărții. Dezolarea întinderilor de nisip, tristețea iernilor la marginea mării, epuizarea inimilor, dragostea fierbinte și totodată instabilă pentru Solange sunt stări pe care M. Blecher le redă cu o claritate unică în literatura noastră. În ceea ce privește povestea de dragoste, alături de excepționale notații (uneori parcă aduc aminte de scenele de revoltă și neputință din *Amantul Doamnei Chatterley*, asemănare cu nimic supărătoare fiindcă aceasta e o mare carte de atmosferă), însemnăm observațiunile asupra bolnavilor, apoi scena în care Solange apare cu o gheată ruptă într-o mână și cu o pasăre moartă în cealaltă, contrast complet cu luciditatea interioară a eroului, sau aceea înfățișând iubirea dintre Katty și Emanuel. Dar, încă o dată, momentele cele mai puternic realizate sunt cele de imaginar: „*Interiorul bisericii părea orbitor de lumină, dar asta numai în primul moment, când veneai de afară. Era o umilă biserică, construită de marinari, din bârne și stâlpi, exact ca o corabie. Ce ar fi fost într-adevăr, gândi Emanuel, ca în seara aceea construcția întreagă să pornească în lume, ca un vapor, plutind pe valurile oceanului, încărcată cu bolnavi, strălucind de lumină, într-o ultimă călătorie nocturnă, înainte de a naufragia și de a îneca odată cu dânsa toate ghipsurile, toate infirmitățile și toate disperările adunate acolo la un loc?*“

Însemnate însușiri de poezie, redare clară și mărită a unui caz psihologic cu totul greu de redat fără a cădea în dramatic, un gust al ciudatului și al necunoscutului, acestea sunt calitățile care în *Inimi cicatrizate* se găsesc din belșug.

„Azi“, An VI, n.27 din februarie–martie 1937, p. 2508–2509.

Revelația literaturii lui M. Blecher
Note psihanalitice pe marginea romanului
Întâmplări în irealitatea imediată

dr. Justin Neuman

M. Blecher a fost o apariție cu totul aparte în literatura română de după război. Criticii au salutat, cu o surprindere dublată de emoție, viziunea nouă, tulburătoare, obsedantă, a acestui scriitor și nu au avut nici o reticență cu privire la tehnica uimitoare a povestitorului.

Romanul *Inimi cicatrizate* a fost primit ca mesajul definitiv al unui epic de circulație europeană. Opera lui M. Blecher continuă să-și sape drum, în adâncime, multă vreme după epuizarea primului succes pe care-l asigurase ivirea în vitrinele librăriilor.

Abia condensată în două volume, opera lui M. Blecher își consacră autorul în rândul marilor creatori de conflicte sufletești.

*

* *

În studiul care formează obiectul cercetărilor ce urmează am fost preocupați de substratul psihanalitic al romanului de debut al lui M. Blecher: *Întâmplări în irealitatea imediată*. De la înfiorarea estetică a primei lecturi, ne-am fixat câteva popasuri, pentru a examina labirintul sufletesc ce formează structura acestui roman, unic în felul lui. Scriitorul singular, care a dăruit scrisului sângele vieții sale, ne-a apărut într-o lumină nouă, apoteozat de nimbul tuturor celor care biruie, prin calitatea și adâncimea inteligenței, prin complexitatea unui suflet vulcanic, pentru a extrage esențe și noțiuni din haosul lăuntrului omenesc. Nu avem pretențiunea

că modesta noastră contribuție ar putea epuiza analiza *Întâmplărilor în irealitatea imediată*.

Avem în schimb bucuria de a face întâia explorare psihanalitică a creației blecheriene. Descoperirile noastre, făcute cu strictă scrupulozitate științifică, vor îndemna, poate, pe alți cercetători să continue această cale.

*

* *

Înainte de a analiza *Întâmplările în irealitatea imediată* vom căuta să definim sensul creației artistice, acela, evident, pe care îl socotim mai apropiat unghiului cercetărilor noastre.

Geneza inconștientă și prelucrarea conștientă a creației artistice

În studiul său *Arta și Frumosul*, Tudor Vianu definește etapele succesive ale creației artistice: „În procesul creației, spune d. Tudor Vianu, avem așadar de deosebit între intuiția inițială, revelație subită și iresponsabilă, și invenția amănuntelor particulare, făcute în permanentă considerare a totalului pe care trebuie să-l justifice și care se realizează printr-un grad mai mic sau mai mare de sforțare atentivă“ (p.32).

Ceea ce Tudor Vianu numește „*intuiție inițială, revelație subită și iresponsabilă*“ este prima etapă a genezei operei artistice: *elaborarea inconștientă* sau, cu alt termen, *fantezia creatoare, inspirația artistică*.

Secundar, intervine *elaborarea conștientă*, acea „*sforțare atentivă*“ care cimentează în tiparele convenționale ale expresiei aportul intuitiv, revelator, al sufletului artistului.

Elaborarea secundară a creației artistice este deci acea operă de „*sforțare atentivă*“ care exteriorizează și

disciplinează fumegânda lavă a sufletului artistului, după anumite criterii estetice, etice și raționaliste.

Elaborarea secundară are astfel un mecanism, o expresie și o finalitate conștiente. Rețineți: elaborarea secundară, conștientă, a operei artistice, meșteșugul artistic nu constituie însă *motivarea interioară* a creației artistice.

Oricât ar fi de perfect dăltuită, forma exterioară a operei artistice e o simplă sforțare atentivă a cărei erudiție și abilitate prelucrează, convențional, revoluții spontane ale sufletului artistului.

Iată de ce Tudor Vianu ne spune: „Intuiția inițială de la care artistul pornește nu cuprinde așadar opera în materialitatea elementelor ei particulare, ci numai prefigurarea raportului pe care aceste elemente trebuie să-l întrețină între ele, pentru ca atmosfera generală a operei să fie realizată“ (p. 32).

„Creația pentru artist a fost treptata justificare a unei intuiții inițiale. Acum când stă și privește în urmă, fiecare moment particular al operei sale îi apare artistului ca mai mult sau mai puțin adaptat intuiției pe care trebuia s-o justifice. Atitudinea sa este deci absolut tehnică și din ea pornesc modificările de la dernière main pe care artistul le aduce operei sale“ (p. 34).

Intuiția inițială a operei de artă este deci o manifestare spontană, dinamică, a sufletului artistului.

Benedetto Croce, în studiul său *L'Esthétique* (traducere franțuzească) își dă seama de angrenajul inconștient-conștient al operei de artă, de *prima etapă, intuitivă, urmată de cea de-a doua, intelectuală, a creației artistice: „L'artiste purifie l'autre soi-même, charlatan, menteur, méchant, en le reflétant“* (p. 53).

În subteranele spiritului inconștient dormitează tot ce este inavuabil sufletului conștient ulterior diferențiat. Distilarea

reziduurilor sufletești inconștiente, după cum observa și Croce, este opera elaborării secundare, conștiente.

Evocând sumar etapele creației, indirect am precizat momentele când se poate situa „critica“ operei artistice.

De obicei apreciază materializarea exterioară a operei de artă, elaborarea secundară, tiparele convenționale estetice: ambalajul formal al sufletului artistului.

S-a mers atât de departe încât estetica *fenomenologică* inaugurată de Husserl proclamă valorile estetice drept dogme sacrosancte, intangibile, valori obiective, durabile, independent de timp, de loc și de sufletul artistului.

În opoziție cu critica fenomenologică, *critica impresionistă* tinde să-și apropie nu numai fizionomia exterioară, ci și portretul sufletesc al operei de artă.

La noi, criticul Eugen Lovinescu adâncește procesul emoției artistice până se identifică sufletește cu artistul creator. Iată de ce *Memoriile* sale vorbesc nu de *analiză critică*, ci, în aparență paradoxal, de *creație critică*.

Critica impresionistă nu apreciază deci numai elaborarea secundară, conturul formal al operei de artă; ajunge la procesul primar, intuitiv, al creației artistice.

„On ne travaille pas, on écoute, on attend. C'est comme un inconnu, qui vous parle a l'oreille“, astfel exprimă Musset dinamismul inconștient al operei de artă efectuat în timpul *inspirației*.

Tot sub o formă auditivă, cu timbru diferențiat muzical, își definește Schiller emoția creatoare a operei sale artistice:

„Percepția mea este mai întâi fără obiect clar și definit; acesta se formează mai târziu. O anumită stare de suflet muzicală (eine musikalische Gemüthsstimmung) anticipează și produce în mine ideea poetică“. Câteva decenii mai târziu, O. Ludwig în ale sale *Studien zum eigenen Schaffen* întrebuințează deopotrivă simboluri muzicale și vizuale

pentru a tălmăci intuiția lui de debut (citat după studiul lui Tudor Vianu).

Critica impresionistă tinde să trezească procesul emoției creației artistice.

„Doctrina mea critică, spune Eugen Lovinescu, e produsul mai mult al unei stări muzicale sufletești decât al unei speculații intelectuale. O astfel de concepție a criticii se confundă cu însăși concepția artei". (Op.cit., p. 153).

Critica impresionistă este un hibrid neviabil; se resimte, după cum mărturisește însuși Lovinescu, deficiența speculațiilor intelectuale, recunoscându-se însă, ceea ce este un mare adevăr, acțiunea obscură a forțelor inconștiente al căror dinamism realizează opera de artă.

Critica impresionistă a fost avantgarda de sacrificiu a criticii psihanalitice.

Critica psihanalitică analizează materialul brut, ideo-afectiv, inconștient, care, singurul, constituie *motivarea lăuntrică* a operei de artă.

Critica impresionistă a sesizat doar obscur stări sufletești muzicale, vibrația interioară a emoției inconștiente, generatoare a operei artistice.

Critica impresionistă a fost puntea de trecere de la critica formală, critică de suprafață, doctă în forme și formule estetice, străine însă de sufletul intim al artistului, la critica psihanalitică, care integrează aprecieri critice, pentru o justă înțelegere a operei și valorilor sufletești, intrinsece autorului.

Dacă pentru secolul al XVIII-lea: „*le style c'est l'homme même*", secolul al XX-lea nu poate să nu țină seama de sufletul artistului, revărsat simbolic în lumea personagiilor creațiilor sale artistice.

*

* *

În mod unanim, critica literară a remarcat elogios „*fenomenul Blecher*“, o nouă stea, cu irizări de Luceafăr, pe firmamentul literelor românești.

Alături de Garabet Ibrăileanu, scriitorul M. Blecher orientează romanul românesc din fază pur *epică*, în domeniul abstract al *analizei sufletești*.

În lumina psihanalizei voi încerca să descifrez sensul psihanalitic al inexperienței și instabilității pentru viața concretă, înclinația spre autoanaliză, comportarea bizară și inactuală a personagiilor romanului *Întâmplări în irealitatea imediată*:

Un suflet zbuciumat

Un dezechilibru sufletesc, o copleșitoare interiorizare, o frământare lăuntrică în discordanță cu starea de apatie pentru viața concretă, lipsa unei voințe pragmatice, sentimentul înstrăinării de lumea reală definesc psihologia eroului romanului lui M. Blecher.

„Senzația de depărtare și singurătate în momentele când persoana mea cotidiană s-a dizolvat în inconsistență e diferită de orice alte senzații. Când durează mai mult, ea devine o frică, o spaimă de a nu mă putea regăsi niciodată. În depărtare, persistă în mine o siluetă nesigură, înconjurată de o mare luminozitate așa cum apar unele obiecte în ceață.

Teribila întrebare «cine anume sunt» trăiește atunci în mine cu o piele și niște organe ce-mi sunt complect necunoscute. Rezolvarea ei este cerută de o luciditate mai profundă și mai esențială decât a creierului. Tot ce e capabil să se agite în corpul meu se agită, se zbate și se revoltă mai puternic și mai elementar decât viața cotidiană. Totul imploră o soluție“. (p.8).

Disocierea și divergența stărilor sufletești copleșesc fragila făptură a eroului:

„...nu mai știu nici cine sunt nici unde mă aflu. Simt atunci lipsa identității mele de departe, ca și cum aș fi devenit, o clipă, o persoană cu totul străină. Acest personagiu abstract și persoana mea reală îmi dispută convingerea cu forțe egale". (p.7)

„În câteva clipe de neliniște am parcurs astfel toate certitudinile și incertitudinile existenței mele, pentru a reveni definitiv și dureros în solitudinea mea.

E atunci o solitudine mai pură și mai patetică decât altădată. Senzația de îndepărtare a lumii e mai clară și mai intimă: o melancolie limpede și suavă, ca un vis de care ne amintim în puterea nopții.

Ea singură îmi mai reamintește ceva din misterul și farmecul trist al «crizelor» mele din copilărie. În clipele de imediată luciditate ce urmează revenirii la suprafață, lumea îmi apare în atmosfera aceea neobișnuită de inutilitate și desuetitudine ce se forma în jurul meu când halucinantele mele transe isprăveau să mă doboare". (p. 10)

Melancolia trăirii, sentimentul inutilității și precarității vieții aureolează sumbra viață sufletească a eroului:

„Era un fel de melancolie de a exista și un fel de chin organizat normal în limitele vieții mele de copil... Când intrai în adolescență nu mai avui crize, dar starea aceea crepusculară care le preceda și sentimentul profundei inutilități a lumii, care le urma, deveniră oarecum starea mea naturală... Deasupra mea, cerul veșnic corect, absurd și nedefinit, capătă culoare proprie a disperării. În inutilitatea aceasta care mă înconjoară și sub cerul acesta pe veci blestemat umblu încă și astăzi". (p.21–22)

Optica sufletului interiorizat decolorează și ridiculizează lumea reală, obiectivă; amplifică și complică lumea ireală a frământărilor sterile și inepuizabile:

„... evoluția de la copilărie la adolescență a însemnat o scădere continuă a lumii și, pe măsură ce lucrurile se organizau în jurul meu, aspectul lor inefabil dispărea, precum o suprafață lucioasă care se aburește". (p.42)

Fantezia eroului plămădește o lume imaginară, depreciind realitatea exterioară:

„oamenii n-ar mai fi fost niște excrescențe multicolore și cărnoase, pline de organe complicate și putrescibile, ci niște goluri pure, plutind, ca niște bule de aer prin apă, prin materia caldă și moale a universului plin". (p. 58)

„Când scăpam câteodată de viziunea plictisitoare și mată a unei lumi incolore apărea aspectul ei teatral, emfatic și desuet". (p. 59)

„În definitiv nu există nici o diferență bine stabilită între persoana noastră reală și diferitele noastre personagii interioare imaginare". (p. 61)

„... oamenii din jurul meu apăreau ca niște biete ființe de compătimit pentru seriozitatea cu care erau mereu ocupați și credeau naiv în ceea ce fac și ceea ce simt". (p.63)

Inaptitudinea sufletească pentru viața reală creează un minimum de interes, un spirit refractar, neînțelegător, un sentiment negativ pentru ambianța concretă.

Lumea este reprezentarea sugestiilor subiective ale structurii sufletești. Optica sufletului tulburat falsifică realitatea, o deformează inconștient după tonalitatea afectivă a clișeului subiectiv. Lumea obiectivă devine proiecția inconștientă a lumii interioare, subiective:

„Vedeam bine oamenii din jurul meu, vedeam bine inutilitatea și plictiseala cu care își consumau viața, fetele tinere în grădină râzând stupid; negustorii cu privirile șirete

și pline de importanță; necesitatea actoricească a tatălui meu de a-și juca rolul de tată; oboseala cruntă a cerșetorilor adormiți în unghere murdare; toate acestea se confundau într-un aspect general și banal, ca și cum lumea, așa cum era, aștepta demult în mine, construită în forma ei definitivă și eu, în fiecare zi, nu făceam alta decât să-i verific conținutul învechit de mine". (p. 89)

Momentele de luciditate intelectuală nu pot anula apatia, indiferența afectivă pentru realitatea exterioară; reapar, mai târziu, aceleași stări crepusculare:

„În jurul meu, printre copaci, în lumina soarelui, curgea un curent vioiu și amplu, plin de viață și de puritate. Eu eram menit să rămân veșnic la marginea lui îmbâcsit de întuneric și de slăbiciuni de leșin". (p. 162)

„Mă zbat, țip, mă frământ. Cine mă va trezi?

În jurul meu realitatea exactă mă trage tot mai jos, încercând să mă scufunde.

Cine mă va trezi?

Întotdeauna a fost așa, întotdeauna, întotdeauna". (p. 188)

Aurora vieții sufletești

În caleidoscopul sufletesc al eroului se conturează cea mai veche amintire din copilărie, o penibilă reminiscență erotică:

Sexualitatea mijește, scâncește în primii ani ai copilăriei eroului. O sexualitate precoce și vinovată de indecența apropierii primește sancțiunea promptă din partea tatălui.

Evoluția sufletească tulburată a primelor etape ale sexualității poate influența mai târziu, inconștient, sănătatea fizică și sufletească.

Din cauza nepermisului popas familial al instinctului, sexualitatea se tulbură uneori mai târziu, filtrând în sufletul conștient sentimente și senzații neconforme, bizare, anormale:

„De-aici înainte instincte obscure se umflă, cresc, se deformează și intră în limitele lor naturale. Ceea ce ar fi trebuit să fie o amplificare și o mereu crescândă fascinație a fost pentru mine un șir de renunțări și de reduceri crunte la banal…“ (p. 42)

„Întorsei capul speriat și zării pe cufăr în dosul cutiei de pudră un șoarece… Medicul care îmi prescrisese chinină avea ceva șoricesc într-însul… Eram sigur acum că doctorul venise să mă spioneze… Chinina era amară; pe de altă parte, doctorul văzuse în cabină plăcerea pe care mi-o dădea câte-odată Clara; în consecință, și pentru stabilirea unui just echilibru, îmi prescrisese medicamentul cel mai neplăcut ce putea să existe. Îl auzeam rontăindu-și în gând judecata: «Cu cât este mai mare plăcerea, cu atât trebuie să fie mai amarră doctorria».

Peste câteva luni de la consultație doctorul fu găsit mort în podul casei lui; își trăsese un glonte în tâmplă“. (p. 37–38)

Epica romanului concretizează în persoana medicului care asistă și tulbură actul sexual, imaginea sufletească a tatălui propriu.

Ura băiatului contra tatălui, din conținutul sufletesc latent, determină, pe canavaua epică a romanului, moartea medicului — simbol al tatălui.

Psiho-sexualitate tulburată

Creația artistică prelucrează epic complexul sufletesc al apropierii sexuale nepermise.

Opera literară este un produs social: sublimează impulsiile nepermise.

Elaborarea epică a creat două personagii secundare: Eugen și Clara, un frate și o soră, izolați de lume, trăind sub același acoperământ. Eroul central al romanului, în aparență

un străin, în fond: un alter-ego al lui Eugen e atras sexualicește de Clara; e robit inconștient de o pasiune carnală pentru sora sa. Cenzura morală a elaborării artistice impune dedublarea personagiilor, deplasarea și camuflarea conflictului sufletesc latent.

Întregul eșafodaj al dragostei, ideile, sentimentele și senzațiile erotice conștiente sunt neviabile, artificiale, caduce, dacă sufletul inconștient al partenerilor este refractar iubirii, dacă terenul lor sufletesc este arid, steril, dacă păturile subterane ale sufletului se opun fertilității impulsiilor amoroase.

În sufletele turburate, biciuite de dezarmonii afective inconștiente, iubirea poate trezi atât tentația instinctivă, cât și contra-tentația moralei latente, auto-suferința, auto-distrugerea, sentimente și idei bizare.

Dezarmoniile sufletești inconștiente deformează realitatea exterioară, subordonând lumea obiectivă, sugestiilor subiective. Iată de ce eroul, suflet fragil și neviabil, se identifică cu accidentul de pe stradă. Situația actuală, prezentă, obiectivă, nu este decât pretextul inconștient al deplasării și revărsării stărilor sufletești subiective, înăbușite, analoage. Situația actuală exterioară este identificată unei situații sufletești asemănătoare. Un factor comun, o asemănare, favorizează nediferențierea prezentului obiectiv de trecutul subiectiv.

Sufletul eroului deplânge „... inutilitatea lumii... mizeria iremediabilă a umanității... familiaritatea meschină a lumii întregi...“

În locul unei vieți chinuite, eroul visează o moarte nimbată de o „inefabilă beatitudine“, identificându-se (din cauza suferințelor sufletești și a aspirației morții) cu o fotografie a sa (imaginea sa moartă) zărită întâmplător în vitrina atelierului fotografic al unui bâlci.

De la eul fotografic al eroului, fantezia literară transferă și realizează aspirația inconștientă a morții, descriind înmormântarea copilului unuia din fotografii ambulanți: „... cadavrul, în haine de sărbătoare, părea cufundat într-o inefabilă beatitudine... nespus de fericit și liniștit în intimitatea păcii lui profunde...“ (p. 76–80)

Personajul central al jurnalului intim al scriitorului M. Blecher face vizite familiei Weber, care avea doi fii, Paul și Ozy.

Ozy e un copilandru slab, rahitic, diform, cu brațe subțiri și cu cocoașa pieptului proeminând sub haine. Aspectul lui fizic se apropie de cel al eroului nostru. „Eram un băiat înalt, slab, palid, cu gâtul subțire ieșind din gulerul prea larg al tunicei. Mâinile lungi atârnau dincolo de haină ca niște animale proaspăt jupuite. Buzunarele plesneau de hârtii și obiecte. Cu greu găseam în fundul lor batista pentru a-mi șterge ghetele de praf, când veneam în străzile din centru“. (p. 12)

Paul, în schimb, este un tânăr robust, „cu mâinile mari și părul zburlit. Avea buzele mari și groase și nasul clovnesc“.

Sănătatea stâlcită a infantilului Ozy visează, ca și sufletul șubred al personajului central, un remediu salvator: „o femeie înaltă, subțire, cu voaluri diafane, vărsând remediul salvator infirmilor de la picioarele ei. Desigur că în orele tainice ale nopții venea să bea din sursa miraculoasă și Ozy Weber“. (p. 82)

Ozy e un alter-ego actual al eroului. Paul, un alter-ego năzuit, un deziderat al sufletului eroului.

„Mă căzneam de multe ori să umblu cum umblă Paul, studiam un anume gest și îl repetam în fața oglinzii până ce credeam că l-am repetat în mod exact... În casa Weber, Paul aduse femeia pală, cu gestul și umbletul de tăcut mecanism, care lipsea“. (p. 89)

Paul cheltuise mulți bani cu femeile, făcuse baie în șampanie cu o femeie… Dar câte nu făcuse Paul? Și-acuma se însoară…

Identificându-se cu Paul, care își serbează ceremonialul grav al nunții, reacțiile eroului sunt revelatoare: îi descoperă sufletul devastat de turburări psiho-sexuale.

„Cum ținuse capul mireasa? Cum îl aplecase oare pe umărul lui Paul? În unele panopticumuri femeia de ceară avea un mecanism care o făcea să aplece capul pe o parte și să închidă ochii“, îngăima eroul romanului. (p. 107)

Mireasa îi evocă femeia de ceară din panoramele de bâlci și o flacără mistuitoare, purificatoare, îi arde sexul: „Îmi rămâne în viață o dorință unică și supremă: să asist la incendiul unui panopticum; să văd topirea lentă și scabroasă a corpurilor de ceară, să privesc înmărmurit cum picioarele galbene și frumoase ale miresei din cutia de sticlă se încolăcesc în aer și prind între pulpe o flacără adevărată care să-i ardă sexul“. (p. 70)

„Bâlciul devenea astfel, pentru mine, o insulă pustie, scăldată de aureole dezolate, asemănătoare în totul lumii nedeslușite și totuși limpezi în care mă purtau crizele mele din copilărie“. (p. 80)

Întâlnind piedici sufletești, iubirea se transformă de multe ori în ură. Satisfacții sadice pot fi reversul neexteriorizării, înăbușirii afectelor pozitive. Arderea sexului mai denotă, prin inversare și absurd, *răscoala sexuală* din sufletul eroului; în plus: *nevoia de purificare și expiațiune* corespunzătoare „murdăriei“ și „păcatului sexual“. Sunt stări sufletești ciudate și în aparență neînțelese, tributare dezarmoniilor psiho-sexuale inconștiente.

Plecat de la nunta lui Paul, răceala cosmică exteriorizează și materializează răceala sufletului eroului:

„Străzile orașului își pierduseră orice înțeles; răceala îmi pătrundea sub haină: îmi era somn și frig. Când închideam ochii, vântul îmi aplica un obraz mai rece peste obrazul meu și de dincoace de pleoape îl simțeam ca o mască, masca feții mele în interiorul căreia era întuneric și rece ca în dosul unei măști adevărate de metal. Care casă în drumul meu trebuia să explodeze? care stâlp trebuia oare să se contorsioneze ca un baston de cauciuc arătându-mi astfel că se strâmbă la mine? În lume, nicăieri și în nici o împrejurare, nu se întâmpla niciodată nimic". (p. 107)

Casa care trebuia să explodeze, stâlpul contorsionat, aceste imagini ale fanteziei, fiecare sunt corelații simbolice ale dezarmoniilor psiho-sexuale; au o semnificație și un determinism inconștient.

Sensul simbolic al creației

Simbolurile sunt limba veche — preetnică — a umanității primitive; limba străbună, în care cuvintele aveau două sensuri: unul se raporta la organul său, funcțiunea sexuală, al doilea, la o muncă exterioară sau un obiect exterior.

Cu timpul, s-a uitat identificarea subiectivă a lumii exterioare: s-a menținut însă în inconștientul omenirii.

Conștiința nu mai cunoaște decât semnificația reală, obiectivă, a lumii exterioare. Semnificația originară subiectivă a naturii se actualizează în produsele de elaborare inconștientă: în mituri, folclor, vise, în fantezia literară și artistică etc.

Elaborarea inconștientă creează o nediferențiere, o confuzie a noțiunilor lumii subiective și obiective; psihizează cosmosul, subordonând natura austeră, tendințelor, constelațiilor și satisfacțiilor sufletești inconștiente.

Lucrurile exterioare redobândesc astfel semnificația lor primară, simbolică, inconștientă.

Nediferențierea lumii subiective de cea obiectivă, realizată în fantezia literară, evocă deci filogenetic arhaica nediferențiere a noțiunilor, dublul sens, simbolic și obiectiv, al lumii exterioare.

Limba umanității primitive — simbolismul — ne apare plastic, în vise. O mai vorbesc poeții, artiștii care cultivă lirismul ficțiunii, în limba arhaică — neînțeleasă conștiinței lor — a simbolurilor.

Elaborarea inconștientă: gândirea afectivă, prelogică, mentalitatea neurotică, fantezia artistică, folklorul, visele evidențiază sensul simbolic al lumii exterioare. În momentul inspirației se produce o nediferențiere, o încălecare a noțiunilor — totul e posibil și realizabil în fantezia creatoare — printr-o diminuare conștientă, o stare de insuficiență aperceptivă.

„Care casă în drumul meu trebuia să explodeze?“, gândește eroul *Irealității imediate*, întorcându-se de la nunta lui Paul. *Casă* este un simbol feminin. Limbajul păstrează urmele acestei identificări primare,inconștiente. Se zice „să facem casă“, în loc de „să ne căsătorim“. În limba germană cuvântul *Frauenzimmer* e sinonimul simbolic al femeii.

„Casa trebuia să explodeze“ indică iminența exploziei sufletești a eroului, identificat cu Paul, care și-a serbat nunta. Exprimă simbolic turburarea psiho-sexuală a eroului și moartea soției. „În toamna aceea se îmbolnăvi și muri Edda“ (p. 175) traduce verbal, direct, simbolul *casei* care trebuia să explodeze.

„Stâlpul, bastonul care trebuia să se contorsioneze“ sunt simboluri sexuale masculine.

În vagabondajul lui post-nupțial, prin identificarea cu Paul, eroul întâlnește... vitele însângerate, transportate de la abator. Vitele tăiate simbolizează decapitarea, castrarea animalului (a sexualității din sufletul său).

„Când ajunsei în piață oamenii descărcau carne pentru barăcile măcelarilor. Duceau în brațe jumătăți de vite roșii și vinete, umede de sânge, înalte și superbe, ca niște prințese moarte. În aer mirosea cald a carne și urină; măcelarii atârnau fiecare vită cu capul în jos, cu privirile globuloase și negre îndreptate spre podea“. (p. 107)

„Totul deveni îndepărtat și dezolant. Era dimineață; oamenii descărcau carne; vântul mă pătrundea sub haine; dârdâiam de frig și nesomn; în ce fel de lume trăiam? … Trecui prin dosul casei Weber; obloanele grele la etaj erau închise; totul era pustiu și trist: nunta se isprăvise“. (p. 108–109)

„Edda (soția lui Paul) mă tortura și mă agasa, cu un cuvânt repetat de nenumărate ori, ce devine de neînțeles pe măsură ce înțelegerea lui ne pare totuși mai imperios necesară… Eram înarmat pentru a o întâlni pe Edda cu toate amărăciunile, toate umilințele și tot ridicolul necesar unei aventuri“. (p. 112)

Ozy, umbră epică a eroului, trăiește tot *zbuciumul iminentei aventuri sexuale*:

„În Ozy toate diformitățile se ascuțiră și se curbară în poziție de extremă atenție. Cocoașa îi ieși parcă și mai în afară, ca și cum s-ar fi căznit și dânsa să sesizeze cele mai mici vorbe ale Eddei și să le întâmpine cu o secundă mai înainte… Paul singur pășea pe covoare calm și sigur de el. Avea gesturi pline în care nu era nimic de adăugat sau de scăzut și când o cuprindea în brațe pe Edda, eram desigur mulțumiți, la urma urmei, că o face mai bine decât oricare din noi“. (p. 113–114)

La gândul de a o revedea pe Edda eroul se înfunda în fotoliu, își apăsa puternic capul de țepii mărunți ai plușului până ce își însângera fața. (p. 115)

Însângerarea feței și, în genere, suferința fizică și morală, constituie echivalentul de pedeapsă, prețul sacrificiului cerut și realizat de structura masochistă a sufletului eroului, ori de câte ori își permite actul sau gândul sexual. Este tributul de sânge și durere impus licenței sexuale.

„Scoborâi scările ametit și străzile avide mă primiră din nou în praful și monotonia lor… Mă vedeam în odăi de hotel, cu Edda întinsă lângă mine… Urmăream femei necunoscute în grădină, umblând după ele pas cu pas, până se întorceau acasă la ele, unde rămâneam în fața ușii închise, distrus, disperat.

Într-o seară condusei o femeie până în pragul locuinței ei. Casa avea o grădiniță în față, iluminată slab de un bec electric… Mă furișai după femeie în curte. Între timp ea intră în casă, fără să mă observe și rămăsei singur în mijlocul aleii. O idee ciudată îmi trecu prin cap…

În mijlocul grădiniței se afla un rond de flori. Într-o clipă fui în mijlocul lui și îngenunchind cu mâna la inimă, descoperit, luai o poziție de rugă. Iată ce vroiam: să rămân așa cât mai mult timp, imobil, împietrit în mijlocul rondului… Păstram mâna dusă la piept și genunchiul în pământ…“. (p. 116–119)

„Păcatul“ sexual germinează compensator o nevoie de ispășire, de rugă, expiație și absolutiune.

„Mă impresionează florile artificiale de pildă și coroanele mortuare mai ales… Îsușii în mărime naturală din bisericile catolice. Vitraliile aruncă în altar ultimele reflexe ale unui asfințit roșu de soare, în timp ce crinii la această oră a zilei exală la picioarele Cristului plenitudinea parfumului lor greu și lugubru. În această atmosferă plină de sânge aerian și de leșin odorant, un tânăr palid cântă la orgă ultimele acorduri ale unei melodii disperate“. (p. 69)

„Îmi trecu prin cap că așa ar trebui s-o văd pe Edda, calm, sigur de mine, plin de lumină; nu mai fusesem pe-acolo de mult. Vroiam ca, o dată cel puțin, să mă prezint în fața cuiva întreg și neclintit.

Tăcut și superb ca un copac. Asta era, ca un copac… Mă ridicai în picioare. O clipă genunchii se îndoiră nesiguri, ca și cum ar fi vrut să se compare printr-o singură ezitare toată forța și slăbiciunea mea. Cu pași mari, o luai spre casa Eddei… Mă văzui înaintând foarte sigur și, cu o mișcare degajată, așezându-mă la picioarele Eddei pe patul unde stătea întinsă. Persoana mea adevărată rămase însă în urma acestor frumoase proiecte ca o remorcă netrebnică și stricată.

Edda mă invită să stau jos și mă așezai pe un scaun la o mare distanță de ea… Toată problema se rezuma acum la a mă întoarce și a mă așeza pe scaun. Și mai departe ce voi trebui să fac, ce voi trebui să spun? În clipa aceea, privind pe Edda… îmi huia în cap… să ridic pressepapierul de pe masă.. să-l arunc în Edda, iar ca urmare imediată, o formidabilă țâșnitură de sânge din pieptul ei, viguroasă ca șuvoiul unui robinet, umplând odaia încet, încet, cu sânge… În toamna aceea se îmbolnăvi și muri Edda…“ (p. 164–175)

În dezarmoniile psiho-sexuale inconștiente, reprimarea instinctului sexual, înăbușirea acestui *instinct vital* este, uneori, marcată și compensată prin revărsarea *instinctului morții*, instinctului nirvanei, constituit din cruzimea ancestrală. Sadismul erogen relevă o sexualitate tulburată.

„Cine era Edda? Ce era Edda? Pentru întâia oară mă ve-deam din exterior, pentru că în prezența Eddei era întrebarea sensului vieții mele. Mai profund și mai autentic ea mă zgu-dui în momentul morții ei; moartea ei era moartea mea și în tot ce fac de-atunci, în tot ce trăiesc, imobilitatea viitoarei mele morți se proiectează rece și obscură, așa cum am văzut-o la Edda“. (p. 179–180)

În creația epică a lui M. Blecher Edda materializează năzuințele sexuale, speranța maturizării sexuale a eroului. Iată de ce moartea Eddei simbolizează moartea sexuală și socială a eroului.

„Capul Eddei semăna în totul capului ivoriu din nopțile mele de febră". (p. 173)

Asimilarea psihică, interiorizarea ființei iubite

„Capul ivoriu din nopțile de febră" este o creație a visului, plămădită din lutul sufletesc al eroului; este o reînhumare concretă a umbrelor sufletești, tăcute, virtuale; o proiecție a imaginilor latente, integrate structural sufletului.

„Capul ivoriu din nopțile de febră" evocă un mecanism sufletesc infantil, inconștient.

Înțărcarea afectivă de mamă și surori, sub exigențele moralei, este un sacrificiu cumplit pentru sensibilitățile egocentrismului instinctiv al copilului. Printr-o reacție automată de apărare a organismului, copilașul încorporează în inconștient ființa iubită: o interiorizează. Imaginea intrapsihizată a ființei iubite se ascunde și difuzează în visele și reveriile de mai târziu, sub o formă nerecunoscută de cenzura morală care reprimase imaginea sorei de odinioară. Materialul ideo-afectiv al sufletului inconștient e prelucrat, deplasat, simbolizat, dramatizat în *visele* din timpul somnului, în produsele *folklorului*, în *fantezia literară și artistică*, pe scurt: în toate manifestările *elaborării inconștiente*.

*

* *

Venind pe lume, copilul aduce aportul instinctiv al patrimoniului animal.

Ceea ce se petrece fiziologic la animale: puii au raporturi sexuale cu animalul femeie care i-a produs, se repetă, ontogenic, în lumea sufletească a copilului.

În primii ani ai existenței, sufletul copilului e dominat de afinități și repulsii instinctive.

Din punct de vedere corporal, instinctul sexual al copilului este localizat, până la pubertate, la nivelul suprafeței pielii și al mucoaselor; e vorba de o sensibilitate erogenă, o gâdilitură, transmisă mai târziu și la adolescent și adult. De la pubertate, instinctul sexual devine genital, adică localizat la organele genitale, reproducătoare.

Cum evoluează și cum reacționează componenta sufletească a instinctului sexual?

Când mama copleșește băiatul cu prea multă tandrețe, când copilul se naște cu un instinct prea posesiv sau când crește într-o atmosferă morală prea severă, sexualitatea se poate tulbura, rămâne „fixată“ la stadiul infantil, familial, inconștient. La tulburații psiho-sexuali, adolescenți sau adulți, iubirea senzuală poate retrezi din adâncimile inconștiente ale sufletului imaginea erotizată a părintelui de sex opus sau altă imagine familiară, tulburându-se sau anihilându-se eficiența psiho-sexuală.

În romanul lui H. Ibrăileanu *Adela*, în sufletul latent al eroului palpită tandru, duios dar și erotic, imaginea mamei:

„În cursul vieții, imaginea rămânând aceeași, a variat, totuși, odată cu punctul de privire în care mă mutau anii. În copilărie, fata cu părul castaniu îmi era mamă. La douăzeci de ani, soră. Astăzi, o simt fiică. Dar aceste sentimente sui-generis, aceste ipoteze afective fără substratul vreunei realități experimentate în viața de familie au fost nostalgii de amor pentru o fată frumoasă, moartă demult.

Ca și furtunile care răscolesc numai fața oceanului, pasiunile tinereții au venit și au trecut, dar în adâncurile cele

din urmă ale sufletului dragostea pentru imaginea fetei moarte a rămas intactă, neamestecată, de o esență unică — și, în nopțile senine, în prima tinerețe, uneori și astăzi, când mă simt singur, nedreptățit, nefericit, mi se pare că mă privește cu grijă și duioșie, aplecată peste o balustradă ideală din spațiile interplanetare". (p. 13–14)

Cu tot zbuciumul sufletului său conștient, iubirea eroului pentru Adela nu s-a putut realiza:

„Raporturi de soră și frate — mai mic", astfel însemnează Emil (eroul romanului) în jurnalul său intim, raporturile sale cu Adela. (p. 99)

„Surioara matale trebuie să-ți fie dragă tare și seamănă așa de bine cu mata" — așa se adresează lumea streină lui Emil, văzându-l cu Adela.

„Bine că n-a spus fiică!" — gândește eroul nostru. (p. 73)

„Prăpastia dintre mine și ea"; „neștiința mea despre ceea ce se petrece în ea"; „șovăirile mele față de dânsa și de mine însumi"; „frica mea de ea" — frământă până în ultimul moment al despărțirii pe nefericitul Emil Codrescu. (p. 200)

Revenind la sufletul bizar al eroului blecherian, Edda, femeia ce-l tulbură, seamănă în totul umbrelor nocturne care evadau din sufletul său.

Eroul își amintește de un eveniment trist din copilăria sa; o fată tânără, îngropată în voaluri de mireasă, căreia îi putrezise pielea și mușchii obrazului. Capul cadavrului îl face să se gândească la capul său propriu, „acoperit cu foițe de carne în loc de mucegai" (p. 153), iar noaptea, buimăcit de febră, îi apăru un cap fantomatic:

„Eram atât de mulțumit și bucuros de apariția lui... Începui să iubesc capul cu nesaț. El venea din lumea întunericului... Mă întrebai cu oarecare teamă dacă acest cap nu va deveni în viața mea centrul tuturor preocupărilor, înlocuindu-le pe toate... Viața căpăta parcă atunci un sens precis,

adevărat... Capul era odihna și beatitudinea mea, a mea personală...“ (p. 154)

Eroul visează că merge alături de o femeie în negru, cu voaluri mari de doliu, căreia îi murise soțul. Femeia n-avea cap...

„Mă cuprinse un somn adânc până în măduva oaselor. Visam că mă găseam pe străzile unui oraș plin de praf, cu mult soare și cu case albe; poate un oraș oriental. Mergeam alături de o femeie în negru, cu voaluri mari de doliu. Ciudat însă, femeia n-avea cap. Voalurile erau foarte bine aranjate unde trebuia să fie capul, dar în locul lor nu era decât o gaură beantă, o sferă goală, până la ceafă.

Eram amândoi foarte grăbiți și, unul lângă altul, urmăream o căruță cu cruci sanitare, în care se afla cadavrul soțului doamnei în negru“. (p. 144)

Cadavrul soțului concretizează epic instinctul patricid din sufletul eroului. (Tatăl este concurent al băiatului la dragostea mamei!). Absența capului matern tinde să șteargă urmele revelatoare (aspectul fiziognomonic al feții) ale nelegiuitei atracții incestuoase. Înlocuirea capului matern cu o gaură beantă, ca o sferă goală, se integrează simbolismului erotic al cavităților.

În atmosfera sacrosanctă a familiei, copilul își înăbușe sensibilitățile incestuoase; își interiorizează imaginile familiare drage „... e capul ivoriu din nopțile de febră...“ Aparent și conștient, sufletul pre-puberal al băiețașului a renunțat la atașamentul calificat nelegiuit, incestuos. Se produce *amnezia infantilă: uitarea, desfigurarea amintirilor și imaginilor concrete familiare*. Iată de ce femeia în doliu (imagine maternă) n-avea cap... În schimb, ca urmare a interiorizării mamei și sorei, în vise, apare „capul ivoriu... Eram atât de mulțumit și bucuros de apariția lui. Începui să iubesc capul cu nesaț... Acest cap nu va deveni în viața mea centrul tuturor preocupărilor? ... Capul era odihna și

beatitudinea mea, a mea personală…"

Mai târziu, în adolescență, eroul nu poate iubi: „Capul Eddei semăna în totul capului ivoriu din nopțile mele de febră".

Iubirea Eddei retrezește în sufletul inconștient al eroului o iubire calificată nepermisă, nelegiuită, incestuoasă. Se trezesc complicații sufletești tulburătoare și anihilatoare eficienței sexuale.

„… Moartea Eddei era moartea mea…"

Semnificația psihologică a operei de artă

Întâmplări în irealitatea imediată sunt o autentică creație artistică; romanul nu are nimic arbitrar, artificial și meșteșugit; dramatizează și concretizează frământări sufletești veridic omenești.

Romanul lui M. Blecher este un document uman, sufletesc, al experiențelor, dibuirilor și înfrângerilor sufletului omenesc, în neîntrerupta operă de adaptare socială, de maturizare sexuală și sufletească.

Structura sufletească a personajului blecherian nu este confecționată în chip arbitrar: ea reeditează procese sufletești abstracte, rudimentare, ale sufletului latent al autorului.

Personagiul unei opere de artă nu este o himeră. Personagiul plămădit de fantezia creatoare materializează epic obsesiile, tensiunile anxioase din sufletul inconștient, reprimat, al autorului.

Iată de ce analiza unei opere literare este un studiu clinic al sufletului omenesc.

Fantezia literară nu cunoaște granița dintre vis și realitate: sub o formă simbolică, nerecunoscută de conștiința autorului, se realizează abstract impulsiile nesatisfăcute, reprimate,

latente. Este o trăire iluzorie a dorințelor inconștiente, întocmai ca și în vis.

Ca și visul, creația literară și artistică învestmântează materialul sufletesc înăbușit în sufletul latent al autorului, într-o formă simbolică, camuflată, dramatizată. Grație *elaborării inconștiente* a operei artistice procesele latente ale sufletului autorului sunt *deplasate* asupra personagiilor, situațiilor și conflictelor plăsmuite de imaginația creatoare. *Elaborarea secundară*, *conștientă*, a operei de artă, spiritul conștient al artistului nu recunoaște în fanteziile creației sale artistice propriile ezitări și frământări înăbușite, devenite inconștiente.

„Inspirația", acest moment psihologic atât de important în creația artistică, această „ofrandă" a binevoitoarelor Muze, constituie o trecătoare eclipsă a spiritului conștient, când artistul, sustras realității ambiante, într-o atitudine contemplativă, exteriorizează sub forma fanteziei artistice lumea sa lăuntrică, efectivă, înăbușită. Între conținutul latent, fondul afectiv, inconștient, al sufletului autorului și conținutul manifest, forma exterioară a operei de artă, există deci o corelație simbolică, inconștientă.

Nu voi analiza complet *Întâmplările în irealitatea imediată*, adică nenumăratele meandre, unghere, și tainițele labirintului sufletului omenesc, relevate de creația blecheriană. Mă voi mărgini să analizez sumar câteva aspecte.

Într-un teatru de varieteu, eroul simte impulsia destul de ciudată să intre prin cușca suflerului, în subsolul scenei:

„Eram departe de lume, departe de străzile calde și exasperante, într-o celulă răcoroasă și secretă, în fundul pământului. Tăcerea plutea în aer, veche și mucegăită.

Cine ar fi putut bănui unde mă aflu? Era locul cel mai insolit din oraș și simțeam ó bucurie calmă gândindu-mă că mă aflu acolo... În ziua următoare, la aceeași oră a

după-amiezii mă cuprinse deodată nostalgia subsolului izolat... Începui să vin regulat, în fiecare după-masă, sub scenă... Domnea aceeași atmosferă secretă de solitudine desăvârșită, de care nu mă putem sătura". (p. 128–130)

Simbolismul subsolului

Care e sensul voluptății inconștiente de a explora subsolurile, scorburile munților, văgăunile și tot soiul de găuri?

În haosul asociațiilor libere, fantezia literară clarifică această bizară satisfacție, îi descoperă simbolismul ei sexual:

„Mă gândeam altă dată la caverne și scobituri, de la prăpăstiile în munți cu amețitoarea lor înălțime, până la caverna elastică și caldă, inefabilă, caverna sexuală". (p. 57)

Tot cotrobăind prin subsolul scenei varieteului, eroul nimerește la o femeie... bolnavă, însă cu gheață pe burtă:

„Bolnava scoase o mână de sub plapumă și mi-o întinse. Era o mână lungă, fină, înghețată. Îi spusei în câteva cuvinte că fusese o confuzie, că am fost condus la ea din eroare... În timpul acesta ea începu să se lamenteze cu un ton foarte natural, ca și cum ar fi vrut să se scuze că nu-mi dă nimic.

— Vezi, am gheață pe burtă... mi-e cald... mi-e cald... mi-e tare rău.

Plecai foarte mâhnit și nu mai revenii niciodată la localul varieteului". (p. 132–133)

Eroul căpăta în copilăria sa o stare de leșin și atunci când scobora malurile găunoase ale râului orășelului natal: „alergam pe mal în josul râului până într-un anumit loc unde țărmul avea o scobitură.

În fundul scobiturii se formase o mică grotă, o cavernă umbrită și răcoroasă ca o odăiță săpată în stâncă..." (p. 14) Scobitura, grota, caverna umbrită și răcoroasă evocă inconștient peisagiul genital feminin, caverna sexuală.

„Momentul suprem al crizei se consuma într-o plutire în afară de orice pe lume, plăcută și dureroasă în același timp“. (p. 17)

Același leșin nedeslușit provoca în sufletul eroului imaginea obscenă a unei cărți poștale, precum și prezența prietenei sale din copilărie, Clara.

Simbolismul pământului

„Mă văd foarte mic, în cămeșoaică până la călcâie, plângând disperat pe un prag de ușă (îl bătuse tatăl său pentru nevinovatele jocuri sexuale din prima lui copilărie). Mă ridic și urinez cu atenție în praf. Pământul suge avid lichidul și pe locul acela rămâne o pată întunecată ca umbra unui obiect ce nu există…“ (p. 41)

„Câteodată vroiam să fiu câine, să privesc lumea aceea udă din perspectiva oblică a animelelor, de jos în sus, întorcând capul. Să merg mai aproape de pământ, cu privirile fixate în el, legat strâns de culoarea vânătă a noroiului. Dorința aceasta, ce zăcea demult în mine, se rostogoli frenetic în ziua aceea de toamnă pe maidan…“ (p. 138)

„Eram sigur acum că arborii nu erau altă dată decât noroi închegat, ieșit din scoarța pământului. Culoarea lor o spunea îndeajuns. Și numai arborii? Dar casele, dar oamenii? Mai ales oamenii. Toți oamenii. Nu era vorba, bineînțeles, de nici o legendă stupidă «din pământ ai ieșit și în pământ te vei întoarce». Asta era prea vag, prea abstract, prea inconsistent în fața maidanului cu noroi. Oamenii și lucrurile țâșniseră din chiar această baligă și urină…“. (p. 139)

Ce însemnătate are, în fantezia blecheriană, atașamentul pentru pământ, pentru țărâna din care au ieșit arborii, casele și mai ales oamenii?

„Nu era vorba, bineînțeles, precizează eroul, de nici o legendă stupidă: din pământ ai ieșit și în pământ te vei întoarce. Asta era prea vag, prea abstract…“

Același riguros determinism se observă atât în fantezia individuală, în elaborarea creației artistice, cât și în fantezia colectivă, în plăsmuirile folklorului. Creația artistică a romancierului M. Blecher evocă fantezia mitologică a Greciei antice, pe *Erichthonios*, omul-copil al pământului, născut din pământ, din pântecele Geei, zeița primitivă a pământului. Cu partea inferioară a corpului cufundată în pământ, astfel reprezentată de unele monumente plastice, Geea oferă Athenei, rodul pământului, pe primul ei fiu: Erichthonios, părintele ginții antice.

O aluzie sexuală din partea prietenei sugerează eroului lui M. Blecher imaginea plastică a unei statui ce răsare din mijlocul podelelor (p. 31), întocmai ca Geea, zeița pământului, ce apare din întunericul subpământean.

„Eu însumi eram o creație specială a noroiului, un misionar trimis de el în această lume, spune eroul blecherian… În jurul meu se întindea maidanul plin de noroi. Aceasta era carnea mea autentică, jupuită de haine, jupuită de piele, jupuită de mușchi, jupuită până la noroi… Umezeala lui clasică și mirosul lui crud mă primeau până în adâncuri pentru că le aparțineam până în adâncime“. (p. 140)

La înmormântarea Eddei „noroiul intră în odăi triumfător și insinuant, ca o hidră cu nenumărate prelungiri protoplasmatice, îl vedeam bine întinzându-se pe pereți, urcându-se pe oameni, suind scările și încercând să escaladeze sicriul… Ceva în mine se mai zbătea undeva în depărtare, ca și cum ar fi vrut să-mi dovedească existența unui adevăr superior noroiului, ceva ce ar fi altceva decât dânsul. În zadar… Identitatea mea devenise demult veritabilă și acum, în mod foarte obișnuit, nu făcea decât să se verifice: în lume nu

există nimic în afara noroiului. Ceea ce luam drept durere nu era în mine decât un slab colcăit al lui, o prelungire protoplasmatică modelată în cuvinte și rațiuni". (p. 181)

Ce sens inconștient are acest atașament, această voluptate a eroului pentru pământ? În afară de o pasiune horticulo-agricolă, conștientă, în afară de un sentiment poetic pentru câmpul înverzit, scăldat de razele soarelui, există oare și o satisfacție inconștientă a pământului?

Liviu Rebreanu a povestit geneza romanului *Ion*: acum vreo douăzeci de ani a surprins un țăran, în plin câmp, îngenuncheat cu fața la răsărit, sărutând pământul... Să fi fost oare numai setea de pământ a plugarului?

Eugen Lovinescu, impresionistul literar, evidențiază simbolismul pământului, în romanul său *Bizu*: „Lângă bisericuță, Bizu se întinse sub un arin, pe pământul încă umed, din care simți urcându-se răcoarea sevei, ce-l contopea cu dânsul în bătaia unui puls identic... Bizu simțea nevoia de a se înfrăți cu pământul; pe iarba jilavă încă, el se culca pe piept, ca într-o posesiune a țărânei și din voința fuziunei cu materia". (Op.cit., p. 53)

Omenirea primitivă a raportat lumea exterioară, obiectivă, la lumea subiectivă, interioară, singura cunoscută și plăcută, dominată de satisfacția impulsiilor instinctive, cele mai multe cu timbru sexual. Ca să poată suporta penibilele sforțări și renunțări impuse de realitatea socială, umanitatea primitivă a transfigurat lumea exterioară. A idealizat-o. Și-a apropiat-o iluzoriu. Lucrurile exterioare au devenit echivalențe și substitute ale organelor și funcțiunilor sexuale.

Organizându-se societatea patriarhală, fiii nu mai puteau avea raporturi sexuale cu mama și cu surorile proprii. Sub exigențele realității, s-au consacrat agriculturii. Pentru ca munca să li se pară mai ușoară, au identificat-o cu năzuințele lor intime, incestuoase, pe care nu puteau să le uite așa ușor.

Verbul „*a ara*“ desemnează și actul sexual, în limbile latină, greacă și cele orientale. Cuvintele: *sămânță, fecunditate, sterilitate, fruct* (de aici: fructul dragostei, fructul oprit) etc. se întrebuințează atât în domeniul agriculo-horticol cât și în cel uman. Uneltele, *sculele agricole* sunt simboluri phallice: ele au fost identificate organului genital masculin, în timp ce tinerii agricultori desțeleneau, brăzdau și săpau cu ele pământul hrănitor. În limbă au rămas urme revelatoare. Se zice: „Ce sculă ești!“, adică ești un om stricat! Expresia aceasta evocă arhaica identificare a sculelor agricole cu penisul.

Floarea este un simbol feminin (de aici: deflorare).

Pământul este un simbol matern.

În tragedia *Oedip rege* ni se relevă simbolismul sexual al pământului: în Theba domnea Oedip, căsătorit prin voința fatalității cu mamă-sa, Iocasta. Mizeria și nenorocirea cea mai cumplită s-au abătut asupra cetății: „Nu mai rodește în brazdă sămânța cea uscată…. Suc pentru a sale roade, pământul nu mai are… Căci tu ești vinovatul (Oedip) ce spurcă acest pământ“. Oedip vorbește de „Câmpul matern în care am germinat“ etc.

La romani zeița pământului și a semănăturilor era Tellus (corespunzând zeiței Geea la greci), adică mama Tellus, mama tuturor ființelor.

*

* *

Revenind la analiza romanului *Irealității imediate*, constatăm că atașamentul eroului pentru pământ are aceeași semnificație simbolic-erotică:

„Walter (un prieten de joc al eroului) mă luă de mână și prin portița din fundul curții mă duse pe un maidan pustiu… În fundul maidanului ajunserăm la un zid dărăpănat. În fața zidului era un șanț și o groapă adâncă. Walter sări înăuntru

Verbul „*a ara*" desemnează și actul sexual, în limbile latină, greacă și cele orientale. Cuvintele: *sămânță*, *fecunditate*, *sterilitate*, *fruct* (de aici: fructul dragostei, fructul oprit) etc. se întrebuințează atât în domeniul agriculo-horticol cât și în cel uman. Uneltele, *sculele agricole* sunt simboluri phallice: ele au fost identificate organului genital masculin, în timp ce tinerii agricultori desțeleneau, brăzdau și săpau cu ele pământul hrănitor. În limbă au rămas urme revelatoare. Se zice: „Ce sculă ești!", adică ești un om stricat! Expresia aceasta evocă arhaica identificare a sculelor agricole cu penisul.

Floarea este un simbol feminin (de aici: deflorare).

Pământul este un simbol matern.

În tragedia *Oedip rege* ni se relevă simbolismul sexual al pământului: în Theba domnea Oedip, căsătorit prin voința fatalității cu mamă-sa, Iocasta. Mizeria și nenorocirea cea mai cumplită s-au abătut asupra cetății: „Nu mai rodește în brazdă sămânța cea uscată.... Suc pentru a sale roade, pământul nu mai are... Căci tu ești vinovatul (Oedip) ce spurcă acest pământ". Oedip vorbește de „Câmpul matern în care am germinat" etc.

La romani zeița pământului și a semănăturilor era Tellus (corespunzând zeiței Geea la greci), adică mama Tellus, mama tuturor ființelor.

*

* *

Revenind la analiza romanului *Irealității imediate*, constatăm că atașamentul eroului pentru pământ are aceeași semnificație simbolic-erotică:

„Walter (un prieten de joc al eroului) mă luă de mână și prin portița din fundul curții mă duse pe un maidan pustiu... În fundul maidanului ajunserăm la un zid dărăpănat. În fața zidului era un șanț și o groapă adâncă. Walter sări înăuntru

și mă chemă după el; groapa se deschidea în zid și pe acolo intrarăm într-o pivniță părăsită… Trebuie să rămânem aici, îmi spuse el, nu putem merge mai departe. În fund sunt niște oameni de fier, cu mâinile și cu capul de fier, crescuți din pământ. Ei stau nemișcați și dacă ne prind în întunecime, ne gâtuie… Mă simțeam bine închis între pereții reci, dedesubtul pământului ce clocotea în soare… Aici aducem fetele pe care le prindem, spuse Walter… facem ca toți bărbații cu femeile. În momentul acela simții că mă cuprinde o criză de-a mea obișnuită…“ (p. 44–46)

Fantezia literară a scriitorului M. Blecher constituie un document revelator nu numai al *inconștientului individual*, adică al sufletului său latent, ci și al *inconștientului colectiv*, cristalizat în elucubrațiile mitologice, în produsele fanteziei poporane.

Sufletul colectiv al omenirii a practicat incestul și mai târziu a cultivat mitul incestuos: *Demeter*, zeița pământului, zămislește cu *Zeus*, fratele ei, pe zeița *Persephona*. La rândul ei, Persephona e răpită de fratele ei *Hades* sau *Pluton*, zeul *subpământean* al focului, al bogăției și al morților, care o luă de soție. Demeter rătăcește și face ca pământul să devie sterp…

„Mă simțeam bine între pereții reci, dedesubtul pământului… În fund sunt niște oameni de fier… dacă ne prind în întunecime ne gâtuie… aici aducem fetele“, depănează fantezia literară a romancierului Blecher.

Făuritorul sufletesc al *Întâmplărilor în irealitatea imediată* evocă plăsmuirile mitologice: „Într-o zi (povestește Homer) Persephona se juca cu alte fete pe o pajiște înflorită… Pe neașteptate, pământul se deschise și Domnul infernului, Hades, ieși din împărăția-i întunecoasă… Persephona se pomeni apucată de Hades, pusă cu de-a sila în caru-i de aur, tras de cai năzdrăvani și, împreună cu

răpitorul ei, se făcură nevăzuți, în adâncul pământului". (Cit. după Lazăr Șăineanu, *Mitologie clasică*).

Hades, zeul subpământean al focului, își răpește sora, pe Persephona și îi dă să mănânce câteva boabe dintr-o rodie minunată (simbol al fructului oprit), ca să-l îndrăgească și să se întoarcă înapoi, în adâncimea întunericului pământului.

Șanțul și groapa adâncă de pe maidanul pustiu, sugerând porniri sexuale sugrumate de frică reflectate pe fundalul sufletesc naiv, mistic, anxios ai eroilor blecherieni, evocă împărăția subpământeană din fantezia mistică, cutremurul și deschiderea înspăimântătoare a pământului, acea groapă înfiorătoare care cufundă în adâncimea întunericului pe zei și pe oameni, înlănțuiți și biciuiți de aceleași patimi arzătoare.

Nimic nu este arbitrar în elaborarea inconștientă a fanteziei individuale sau a folklorului; totul este pre-determinat de stările sufletești latente ale autorului sau ale sufletului colectiv. Astfel, simbolului erotic din fantezia scriitorului M. Blecher, îi corespund, în legenda „Răpirii Persephonei", *semințele de rodie* (echivalent simbolic al seminței sexuale) pe care Hades le dădu Persephonei să le mănânce, ca să i se facă dor de dânsul și să revie în împărăția lui de sub pământ.

Sensul psihologic al sacrificiului uman și animal

În cultul semitic al pământului ni se evocă simbolic impulsiile incestuoase ale fiilor și sancțiunea capitală: moartea, castrația, din cauza nerespectării prohibiției incestului.

În fiecare an un tânăr — devenind zeul fecundator — avea relații sexuale cu o anumită femeie, care reprezenta pe zeița pământului. Pe urmă tânărul era omorât, *jertfit* zeiței pământului, în credința că-i va deveni soț.

La sălbaticii de azi, băștinași ai Australiei, la indienii Americii de Nord, în India Orientală, la multe popoare ale

Africii etc., între alte prohibiții totemice, există și *interdicția incestului*.

Nerespectarea prohibiției incestului atrage automat moartea făptașului.

Tellus era, după cum știm, zeița pământului, a semănăturilor, a secerișului și a abundenței.

Drept sacrificiu, i se aducea o vacă însărcinată (imagine maternă) al cărei vițel (simbol al imaginii filiale) era apoi atruncat în foc. Cei ce asistau la această ceremonie, numită *Opalia*, erau „purificați" cu cenușă rezultată din arderea vițelului. Care este sensul psihologic al serbării Opalia?

Tellus, numele zeiței semănăturilor, înseamnă *pământ*. Un alt sinonim latinesc al pământului este *terra*. Zeitatea principală a pământului este, după cum știm, *Demeter*, nume sintetic provenit din fuziunea cuvintelor: *mater*, mamă și *terra*, pământ. Identificarea mamei cu pământul hrănitor.

Mâniată din cauza legăturii incestuoase dintre copiii ei, Persephona și Hades, Demeter pregăti oamenilor de pe pământ un an groaznic și cumplit. Pământul nu încolți nici o sămânță... În zadar boii trăgeau plugurile pe lanurile înțelenite și degeaba cădeau pe pământul sterp grăunțele de orz...

Primăvara, când pământul se împodobește cu mii și mii de flori, Persephona ieșea din nou din lăcașul întunericului... Demeter revărsa din nou binefacerile asupra pământului. Pământul cel întins se încărca de frunze și flori...

Când societatea patriarhală a impus prohibiția incestului, sub sancțiune capitală, fantezia oamenilor — compensând asperitățile realității — a cultivat în reverii și vise și în manifestări folklorice, atașamentul incestuos și a creat cultul pământului.

Un tânăr reprezentând zeul fecundator era *jertfit* zeiței pământului, în momentul în care, pe cale rituală, îi devenise soț. (Sancțiunea socială a călcării interdicției incestului. Zeița

pământului reprezenta fuziunea și identificarea *mamei* cu *pământul*.)

Deși nu mai era realizată practic, tentația sufletească abstractă a incestului continuă totuși să frământe sufletul colectiv. Incestul, practicat numai mental, în sufletul inconștient, în fantezia visului din starea de trezie sau somn sau, odinioară, în ceremonialul cultului pământului, lasă totuși dâre sufletești de nedefinită vinovăție, ecou sufletesc strămoșesc al sancțiunilor concrete de odinioară pentru acei ce nu respectau prohibițiile incestuoase. Iată de ce, ca să-și ușureze și purifice sufletul, omenirea a plăsmuit cultul pământului. Tânărul, devenit soțul zeiței pământului, era un exponent al tentației incestuoase colective, inconștiente. Apoi era *sacrificat* și *își lua asupră-și păcatele semenilor*, evocând astfel sancțiunea crimei incestuoase, realizată direct asupra nelegiuitului soț incestuos și indirect, simbolic, asupra semenilor, ușurați sufletește după ispășire, prin identificarea lor abstractă cu *păcatul*, dar și cu *sacrificiul* nelegiuitului soț.

La ceremonia *Opalia*, la romani, ca sacrificiu, se aducea zeiței *Tellus* (zeiței pământului) o vacă însărcinată (reprezentând simbolic imaginea mamei incestuoase) al cărei vițel era aruncat în foc (imagine simbolică a fiului nelegiuit, jertfit, ispășind astfel păcatul incestuos).

Cei ce asistau la sărbătorirea zeiței Tellus erau purificați cu cenușa strânsă din arderea vițelului. Tot astfel, în cultul pământului, prin sacrificiul său, tânărul soț al zeiței pământului își lua asupra-și păcatele semenilor, care se simțeau astfel purificați. Asistenții ceremoniei sacrificiului vițelului zeiței Tellus redobândeau puteri sufletești și trupești (*Opalia* de la *ops*, putere, forță).

*

* *

„Ploaia spăla în grădină florile și plantele veștede. Toamna aprindea în ele incendii arămii, roșii și vinete ca niște flăcări ce strălucesc mai tare înainte de a se stinge. În piață, apa și noroiul curgeau despletite din mormanele enorme de zarzavat. În tăietura sfeclelor apărea deodată sângele roșu și întunecat al pământului“, (p. 137) depănează fantezia blecheriană.

În creația epică, natura înconjurătoare este reprezentarea sufletului inconștient.

Florile, plantele veștede, sfeclele tăiate sunt simboluri ale vieții genitale, ofilite a personagiilor *Irealității imediate*.

„În tăietura sfeclelor apărea deodată sângele roșu și întunecat al pământului“ reprezintă, în fantezia blecheriană, *sacrificiul vegetal* (sfecla este un simbolic phallic: sfecla tăiată simbolizează o sexualitate șubredă, tulburată) adus *zeiței pământului* („în tăietura sfeclelor apărea deodată sângele roșu și întunecat al pământului“), comparabil (ontogenia repetă filogenia) cu *sacrificiul uman*, adus aceleiași zeițe, în cultul pământului, cu *sacrificiul animal*, adus zeiței Tellus (zeiței pământului), la ceremonia *Opalia*.

Iată, dar, cum adevărata creație literară este reflexul reprezentărilor inconștient-filogenice.

*

* *

Ceres, zeița agriculturii și protectoarea grâului la romani, e numită la greci *Demeter*.

La diverse popoare, între care și la noi, există obiceiul de a arunca boabe de grâu asupra miresei.

Să revenim la analiza romanului *Irealității imediate*. Eroul execută o acțiune anodină în aparență, nereflectată, bizară, care are însă o semnificație simbolic-erotică. „Se suia pe acoperișul casei și de-acolo arunca sâmburi de vișine jos, în stradă, într-un cazan din fața unei prăvălii.“ (p. 96)

Cazanul, văgăuna, scorburile, șanțurile, subsolurile și, în genere, orice gaură, îi evocă autorului, inconștient, „caverna sexuală“. Aruncarea sâmburelui, a seminței (vegetale în loc de animale, omenești) în cazan corespunde simbolic actului sexual.

„Vroiam ca pe acoperiș să duc viața mea «normală» și ca în aerul subtil și tăios al înălțimii să mă mișc fără frică și fără nici o impresie deosebită de vid. Mă gândeam că, dacă aș fi reușit acest lucru, în corpul meu aș fi simțit greutăți mai elastice și mai vaporoase care m-ar fi transformat cu totul și ar fi făcut din mine un fel de om-pasăre“. (p. 95)

„Tu nu știi ce fac bărbații cu femeile?, îi spuse prietenul lui de joacă, Walter. Tu n-ai o pană?“ (p. 46)

Omul pasăre, *pana*, *păsărica* sunt simboluri genitale.

„Extraordinarele ornamente de mascaradă ale păsărilor, ale animalelor și florilor, gândește eroul, menite toate să joace un rol sexual, coada stilizată și ultramodernă a păsării paradisului, penele oxidate ale păunului, dantela isterică a petalelor de petunii, albastrul neverosimil al pungilor maimuței nu sunt decât palide încercări de ornamentație sexuală, pe lângă ametitorul inel țigănesc. Era un obiect de tinichea superb, fin, grotesc și hidos. Mai ales hidos; ataca iubirea în regiunile cele mai întunecate, la bază. Un adevărat țipăt sexual“. (p. 67–68)

Inelul, inelul de căsătorie (verigheta), precum și orice circumferință și cavitate sunt simboluri genitale feminine.

„Oamenii de fier, cu mâinile și capul de fier, crescuți din pământ… care gâtuie băieții când îi prind în întunecime cu

fetele“ din fantezia literară a romancierului M. Blecher corespund, pe plan folkloric, lui *Zeus* cu chip de șarpe (*animal subpământean*).

Simboluri ale imaginii părintești din sufletul copilului

Oamenii de fier, crescuți din pământ, în fantezia blecheriană, *Zeus*, în imaginația mitică, sunt simboluri ale tatălui de odinioară, dotat cu o neînduplecată atotputernicie, din adâncurile afective ale sufletului copilului.

Zeus, zice Homer, este zeul cel mai mare, cel mai bun, cel mai glorios, care guvernează și pe muritori și pe nemuritori. Asupra tuturor ființelor exercită o putere absolută. Hotărârile lui sunt irevocabile. Voința sa irezistibilă“.

Un personagiu din *Odyssea* spune: „O, zeu-tată, nici un zeu nu e mai crud ca tine! tu n-ai milă de oameni; și, cu toate acestea, tu i-ai făcut“.

Jupiter este reprezentat ca un om matur, cu păr lung, cu barbă stufoasă, cu sprâncene groase, ținând în mâna dreaptă fulgerul, iar în cea stângă sceptrul, — simbolurile puterii sale.

Mitologia este reflexul folkloric al complexelor infantile, pre-puberale, ale sufletului inconștient. Rivalitatea, intoleranța și cruzimea dintre fiu și tată, consensul și complicitatea afectivă dintre mamă și fiu, ni le relevă nenumărate legende mitice.

Din unirea lui Uranus cu mama sa Geea (Pământul) s-au născut *Titanii*. Uranus, plin de ură față de copiii săi, azvârli în măruntaiele pământului pe ultimii titani. Mama Geea, îndurerată, își convinse fiii să lupte cu tatăl lor; *Cronos*, cel mai tânăr, dar și cel mai viteaz, își răni părintele cu o coasă, îi luă locul și deveni stăpânul lumii. Generațiile trec, se succed ca inelele unui lanț. Fiul devine și el tatăl unei generații următoare. Poate trezi în sufletul copilului său aceeași intoleranță și cruzime, același instinct patricid. Spiritul

plăpând al copilului este neînțelegător și greu adaptabil constrângerilor educației familiale; vede în șeful familiei (în *domnitorul lumii* din fantezia mitică) un tiran crud și atotputernic. Neputând reacționa efectiv împotriva tatălui său, copilul se interiorizează, se închide în carapacea sufletului său pre-puberal, în care vuiesc rezonanțele instinctive ale ascendenței animale. Sub o aparență exterioară senină, angelică, copilul ascunde în adâncurile sufletului său germenii instinctivi, sămânța arhaică a cruzimii omenești. Iată de ce fantezia mitică — oglindă a complexelor infantile, inconștiente, omenești — plăsmuiește complicitatea afectivă dintre Zeus și mama sa, *Rhea*, contra tatălui, contra lui Cronos.

„Cronos aflase, povestește Hesiod, că era ursit să fie învins și răsturnat de propriul său fiu".

După o luptă grozavă contra tatălui său, ajutat de mamă-sa, *Zeus* devine stăpânul lumii cerești. Ni se evocă astfel atașamentul dintre mamă și fiu, intoleranța și ura băiatului contra stăpânului lumii familiare.

Complexul dionisiac în fantezia mitică

Cultul lui Dionysos este cultul destrăbălării omenești. La el participau numai femeile și copiii, bărbații (imagini paterne) fiind excluși. O procesiune de femei zgomotoase, executând jocuri și mișcări destrăbălate. Femeile omagiau pe Dionysos: „Către tine îndreptăm cântările și jocurile noastre... o, fiule al Semelei..."

Instinctul dionisiac dăinuia în sufletul inconștient, afectiv, al copilului. Este acel spirit de destrăbălare și insurecție față de constrângerile morale și disciplinar sexuale din sânul familiei.

Dionysos a fost introdus la romani sub numele de Bachus.

Legenda povestește că *Penteu* al III-lea, regele Thebei, a fost zdrobit cu pietre și omorât de o serie de bacante, între care se aflau mama și mătușile sale, pentru că se opusese introducerii cultului bahic. Împiedicarea impulsiei incestuoase retrezește sadismul și instinctul crimei.

Bachus pretinsese la un moment dat tuturor femeilor din Cyros să-și părăsească locuințele și să-l sărbătorească. Refuzând de a fi bacante, femeile fură cuprinse de o nebunie furioasă, sfâșiindu-și toți copiii.

Soția lui Okeanos, zeița Thetys, dăruiește lui Bachus cenușa fiului său, Achile.

Legendele mitice sunt imaginea transfigurată a sufletului afectiv omenesc.

Sfâșierea copiilor în legendele bahice nu e numai reacția sadică a înăbușirii, a împiedicării realizării destrăbălării incestuoase.

Folklorul, ca și celelalte elaborări sufletești inconștiente, implică un mecanism dualist; independent dacă instinctul dionisiac s-a realizat concret, numai tentația lui abstractă, existența lui virtuală, intențională, determină sentimentul inconștient de *vinovăție incestuoasă* și o nevoie de ispășire prin suferință și pedeapsă.

Sfâșierea copiilor care au rezistat cultului dionisiac sau ale căror mame au refuzat să devie bacante implică, pe plan sufletesc omenesc, existența abstractă, latentă, a *păcatului incestuos*, sub formă de tentație și *condamnarea moralei inconștiente*.

Complexul dionisiac este un angrenaj inextricabil al impulsiei instinctive, dionisiace, și al comandamentului moral, ispășitor, purificator.

Pe claviatura dionisiacă a sufletului copilului se înfiripează noile acorduri ale moralei onto- și filogenice.

Sub influența rezonanței morale a sufletului omenesc, instinctul dionisiac se îngemănează cu suferința expiatoare și cu moartea purificatoare. Iată de ce Dionysos, sub numele frigian de *Zagreus* și sub cel trac de *Sabazius*, înseamnă *Sfâșiatul*...

În folklorul mai tuturor popoarelor, zeii fecundatori Dionysos, Attis, Adonis, Tamuz, Osiris etc. au relații sexuale cu diverse bacante, împreunându-se ritual și cu o femeie ce reprezintă *zeița pământului*. În fantezia mitică pământul este o identificare simbolică, inconștientă, a mamei proprii. Instinctul dionisiac, satisfacția incestuoasă este completată și neutralizată de auto-suferința dionisiacă: zeul fecundator, devenind *soțul zeiței pământului (sau, suprimând simbolul, soțul mamei proprii) era omorât*...

„Porphyre (filosof grec 233–312 d.Cr.) spune că-n vechime bassaridelė (bacantele) Traciei nu se mulțumeau să jertfească oamenii, ci îi și mâncau“ (Cit. de H. Sanielevici, după S. Reinach).

Complexul dionisiac în fantezia blecheriană

Revenind la eroul *Irealității imediate*, inadaptabil conveniențelor și disciplinelor realității exterioare, cufundat în mirajul nălucilor irealității spirituale, ni se relevă cele două aspecte dionisiace ale sufletului său: fanteziile erotice, incestuoase și sfâșierea sa morală. Zbaterea lăuntrică a unei forțe antagoniste. O structură sufletească dualistă, contradictorie.

Eroul scriitorului M. Blecher are sufletul disociat între fanteziile incestuoase și nevoia compensatoare de suferință. Aceste două forțe sufletești antagoniste (impulsiile incestuoase și moral condamnatoare) sunt înăbușite în subteranele inconștiente ale sufletului. Iată de ce sufletul său este

frământat, obsedat sexual, nesatisfăcut, inadaptabil și copleșit de suferință.

Situațiile prezente, concrete, reale, serveau irealului erou, drept motiv inconștient, pentru *deplasarea* afectelor comprimate. Situația actuală era *supra-determinală* și *identificată* irealității sale psihice. Între diferitele situații ale celor două lumi (realitatea materială și irealitatea spirituală) exista o aparentă relație. Astfel, nunta lui Paul, din realitatea epică a romanului, îi trezește, prin identificare, complexul dionisiac, impulsiile incestuoase și nevoia consecutivă de suferință și moarte purificatoare. Sufletul eroului este rezonanța dionisiacă a irealității sale imediate la actualitățile epice ale romanului. Reacțiile eroului nu sunt raportabile prezentului și concretului, ci trecutului și abstractului, fanteziilor lumii sale subiective, deci irealității sale imediate, trezite de întâmplările din realitatea sa înconjurătoare.

Eroul trăiește sub influența trecutului său pre-puberal (instincte asociale înăbușite de o excesivă morală masochistă). Iată de ce este incapabil să-și adapteze simțurile, înțelegerea și afectivitatea lumii din afară, actualității palpabile.

Într-un panopticum cu figuri de ceară, eroul remarcă „uniforma ciuruită de gloanțe și pătată de sânge a vreunui arhiduce austriac, cu figura galbenă și tristă, era infinit mai tragică decât orice moarte adevărată. Într-o ladă de cristal zăcea o femeie îmbrăcată în dantele negre, cu fața lucioasă și palidă. Era imposibil ca femeia de ceară să n-aibă o semnificație adâncă și tulburătoare pe care nimeni n-o știa. Cu cât o contemplam mai mult cu atât interesul ei părea că se face mai limpede, persistând vag undeva în mine ca un cuvânt de care aș fi vrut să-mi amintesc și din care nu sesizam decât un ritm îndepărtat“. (p. 66)

Femeia de ceară are o semnificație turburătoare, însă insesizabilă și îndepărtată, de care eroul ar fi vrut să-și

frământat, obsedat sexual, nesatisfăcut, inadaptabil și copleșit de suferință.

Situațiile prezente, concrete, reale, serveau irealului erou, drept motiv inconștient, pentru *deplasarea* afectelor comprimate. Situația actuală era *supra-determinală* și *identificată* irealității sale psihice. Între diferitele situații ale celor două lumi (realitatea materială și irealitatea spirituală) exista o aparentă relație. Astfel, nunta lui Paul, din realitatea epică a romanului, îi trezește, prin identificare, complexul dionisiac, impulsiile incestuoase și nevoia consecutivă de suferință și moarte purificatoare. Sufletul eroului este rezonanța dionisiacă a irealității sale imediate la actualitățile epice ale romanului. Reacțiile eroului nu sunt raportabile prezentului și concretului, ci trecutului și abstractului, fanteziilor lumii sale subiective, deci irealității sale imediate, trezite de întâmplările din realitatea sa înconjurătoare.

Eroul trăiește sub influența trecutului său pre-puberal (instincte asociale înăbușite de o excesivă morală masochistă). Iată de ce este incapabil să-și adapteze simțurile, înțelegerea și afectivitatea lumii din afară, actualității palpabile.

Într-un panopticum cu figuri de ceară, eroul remarcă „uniforma ciuruită de gloanțe și pătată de sânge a vreunui arhiduce austriac, cu figura galbenă și tristă, era infinit mai tragică decât orice moarte adevărată. Într-o ladă de cristal zăcea o femeie îmbrăcată în dantele negre, cu fața lucioasă și palidă. Era imposibil ca femeia de ceară să n-aibă o semnificație adâncă și tulburătoare pe care nimeni n-o știa. Cu cât o contemplam mai mult cu atât interesul ei părea că se face mai limpede, persistând vag undeva în mine ca un cuvânt de care aș fi vrut să-mi amintesc și din care nu sesizam decât un ritm îndepărtat“. (p. 66)

Femeia de ceară are o semnificație turburătoare, însă insesizabilă și îndepărtată, de care eroul ar fi vrut să-și

amintească; personifică, în elaborarea epică, imaginea mamei proprii din sufletul latent al eroului. Arhiducele ciuruit de gloanțe și pătat de sânge este o dedublare epică a eroului ciuruit de gloanțele cenzurii sale morale, pentru nelegiuitul atașament erotic, infantil, inconștient. Sentimentele și senzațiile sufletului conștient sunt tributare dezarmoniilor afective psiho-sexuale inconștiente.

Nostalgia trecutului

În afară de lipsa aptitudinii pentru viața concretă, o trăsătură caracteristică a eroului este ancorarea sa sufletească în trecut, voluptatea amintirilor de demult, reconstituirea mintală a faptelor și persoanelor de odinioară.

Dezorientat în prezent și fără perspectiva viitorului, sufletul eroului cultivă sentimentul nostalgic al trecutului.

„În odăile însorite toată după-amiaza, praful și căldura pluteau de-a lungul vitrinelor pline de lucruri desuete, aruncate pe rafturi la întâmplare... Era o încăpere mirosind a mucegai, îmbâcsită cu registre și plicuri conținând mostre de cereale, tapisate cu reclame vechi pătate de muște". (p. 81)

„Era ca și cum aș fi existat într-o lume cunoscută demult și de care nu-mi puteam aminti bine. Corpul meu avea o senzație bizară de ușurime și detașare... Căutam prin sertare mai ales corespondență veche... Ieșea din pachetele îngălbenite un nour de praf și gângănii... Câte o scrisoare cădea alături și se deschidea relevând o caligrafie desuetă și meșteșugită, cu cerneala decolorată. Era în ea ceva trist și resemnat, un fel de concluzie obosită la curgerea timpului de când fusese scrisă și un somn lin în eternitate, ca al coroanelor mortuare. Găseam și fotografii demodate, doamne îmbrăcate în crinoline, ori domni meditativi cu degetul la frunte, surâzând anemic... Între fotografii și obiectele din vitrine — fructiera de

B.C.U. „M. EMINESCU" IAȘI

sticlă roz cu marginile în volute, poșetele de catifea în care nu era nimic alta decât mătasea roasă de molii, diverse obiecte cu monograme necunoscute — între toate acestea domnea un aer de perfectă înțelegere ca un fel de viață proprie a lor, identică vieții de odinioară când fotografiile de pildă corespundeau unor persoane ce se mișcau și trăiau și când scrisorile erau scrise de calde mâini adevărate... decor rămas exact în toate componentele lui însă minuscul și îndepărtat…" (p. 86–87)

Nostalgia trecutului este uneori ecoul unei tulburate evoluții sufletești. Instinctul sexual, neevoluat normal, fixat la un stadiu familial, pre-puberal, poate înăbuși mai târziu întregul elan afectiv al individului, filtrând la suprafața conștiinței o aspirație nostalgică, pentru ambianța de odinioară.

În înlănțuirea asociațiilor de idei ale fanteziei literare descoperim nucleul afectiv al atașamentului pentru trecut: imaginile părinților, deplasate simbolic asupra unor stampe regale. „Vechituri și obiecte pline de melancolii se mai găseau și în alt etaj părăsit, în casa bunicului meu… Mai erau și niște rame făcute din scoici mici… Cine lipise scoicile? Care fuseseră gesturile mărunte, vii, ce le uniseră? În astfel de lucrări defuncte renășteau deodată existențe întregi, pierdute în ceața timpului, ca imaginile din două oglinzi paralele, înfundate în adâncimi verzui de vis… Pe o masă se găseau diferite stampe din care două reprezentau pe regele Carol I și regina Elisabeta… În tot desenul nu era o singură trăsătură de creion ori de pensulă; totul era o alăturare de cuvinte în care se povestea istoria vieții regelui și a reginei". (p. 92)

Din punct de vedere psihologic, comportarea individului în societate este o reacție automată a comportării de odinioară, copil fiind, în mijlocul familiei. Cuvântul *patrie* evocă *pater*, *tatăl*, șeful familiei. Regele, șeful patriei, trezește reacțiile afective față de tatăl propriu. Un monarh absolutist,

dictatorial, reîncarnează pe plan social pe tatăl atotputernic de odinioară. Un monarh democrat, constituțional, reeditează din punct de vedere social pe bunul părinte de odinioară, drept cu toți supușii săi filiali. Dumnezeu atotputernic și atotștiutor, părintele ceresc, evocă inconștient părintele pământesc, tatăl familiei, învestit de spiritul plăpând al copilului cu puteri discreționare.

„Stupefacția mea, mărturisește eroul lui M. Blecher, răsturnă dintr-o dată neînțelegerea cu care priveam desenele. În locul neîncrederii mele pentru arta desenatorului, luă naștere o admirație fără margini. Simții necazul de a nu fi observat mai devreme calitatea esențială a tabloului și în același timp crescu în mine marea mea nesiguranță în tot ce vedeam…“ (p. 92)

În vălmășagul asociațiilor de idei ale fanteziei literare, deslușim sentimentele și resentimentele copilului, neînțelegerea și neîncrederea în coliziune cu o admirație fără margini pentru părinți! „Calitatea esențială a tabloului“ exprimă simbolic admirația copilului pentru calitățile desăvârșite ale părinților… „În același timp crescu în mine marea mea nesiguranță în tot ce vedeam“ traduce sentimentul de inferioritate al copilului în raport cu atotputernicia imaginii părintești…

Aceste stări sufletești ale copilului, în legătură cu părinții săi, au fost trezite indirect și simbolic de acele stampe regale. Ulterior, gândul eroului se îndreaptă direct la tatăl său.

Reverii sexuale infantile

„Într-un rând, tatăl meu povestindu-mi câteva amintiri din copilărie, îl întrebai care fusese dorința lui secretă cea mai arzătoare și el îmi răspunse că dorise mai ales să posede un miraculos vehicul în care să stea culcat și care să-l plimbe prin toată lumea. Știam că în copilărie el dormea în odaia

din etaj cu geamurile spre stradă și îl întrebai dacă îi plăcea să se culce în hrubele ferestrelor, pentru a privi în jos. Îmi răspunse cu uimire că într-adevăr, în fiecare seară când se urca la culcare, se băga într-o hrubă și rămânea acolo ore întregi, până ce de multe ori adormea. Visul lui despre vehicul îl făcuse, probabil, în aceleași împrejurări ca și mine. Pereții hrubei filtrau visul unui vehicul ce străbătea lumea și cine stătea culcat în acel loc se impregna lent de această idee ca de un fum amețitor de hașiș…“ (p. 93–95)

Hrubele ferestrelor, ca orice obiect găurit, sunt simboluri genitale feminine, alegorii ale „*cavernei sexuale*“.

„Dorința secretă cea mai arzătoare“ a tatălui și a fiului ar fi posesia unui „miraculos vehicul ce străbate lumea“, reprezentând, în elaborarea inconștientă a fanteziei literare, realizarea simbolică a unui vis erotic.

În imediata succesiune de idei a elaborării literare, eroul năzuiește să zboare, să se transforme în *om-pasăre*.

Fantezia literară amintește năzuințele sufletului colectiv, cristalizat în mituri și folklor.

Romanul sufletesc îndoliat al copilăriei

„În strânsă amintire cu pana, povestește eroul, îmi revine în minte și o cărticică neagră, foarte tulburătoare… Era un roman banal… un băiețaș blond, cu părul buclat, în haine de catifea, și o fetiță grăsună în rochițe volănate… Copiii se întâlneau mai ales prin ascunzișurile unui parc și pe sub ziduri ruinate. Ce făceau împreună? Iată ce-aș fi vrut să știu. Avea băiețașul o pană ca și mine, pe care o ținea în buzunarul hainei?“ (p. 52)

Cărticica neagră reprezintă romanul familial, îndoliat al eroului: un băiețaș și o fetiță, în lumea copilăriei sale, se întâlneau prin locuri tainice, prin ascunzișurile unui parc și

pe sub zidurile ruinate. Este primul capitol al romanului sufletesc al eroului nostru. Ce i s-a întâmplat însă mai târziu?

„Cărticica neagră dispăru fără urme. Începui s-o caut pretutindeni. Întrebai la librării dar se părea că nimeni nu auzise de ea. Trebuia să fie o carte plină de secrete de vreme ce nu se găsea nicăieri". (p. 52)

Dispariția romanului negru corespunde pe planul subiectiv al jurnalului intim unei penibile perioade sufletești de renunțări, de interiorizare și uitare: „Ceea ce ar fi trebuit să fie o amplificare și o mereu crescândă fascinație a fost pentru mine, mărturisește eroul, un șir de renunțări și de reduceri crunte la banal; evoluția de la copilărie la adolescență a însemnat o scădere continuă a lumii și, pe măsură ce lucrurile se organizau în jurul meu, aspectul lor inefabil dispărea, precum o suprafață lucioasă care se aburește". (p. 42)

După o primă perioadă biologică de precocitate și vioiciune, copilul poate deveni tăcut, interiorizat, absent. Sunt primele reacții ale sensibilității copilului, sub influența educației familiare.

Această perioadă sufletească rămâne învăluită în negura uitării: e *amnezia infantilă*.

„Într-o zi, povestește eroul, îmi luai inima în dinți și intrai în sala unei biblioteci publice. Un domn înalt, palid, cu ochelari ce-i tremurau ușor, stătea în fundul sălii pe un scaun și mă privi venind. Nu mă mai puteam întoarce. Trebuia să înaintez până la masă și acolo să pronunț distinct cuvântul senzațional *Fri-da* ca o mărturisire, în fața domnului miop, a tuturor viciilor mele ascunse. Mă apropiai de pupitru și murmurai cu voce stinsă numele cărții. Ochelarii bibliotecarului începură să tremure mai tare pe nas, el închise ochii ca și cum ar fi căutat ceva în memorie și îmi spuse că „n-a auzit" de ea. Tremurul ochelarilor mi se părea totuși că trăda-

se o turburare interioară; acum eram sigur că *Frida* conținea cele mai tainice și mai senzaționale dezvăluiri". (p. 52–53)

Bibliotecarul înalt, palid, miop, deținătorul celor mai tainice și mai senzaționale dezvăluiri, reprezintă imaginea tatălui, deținătorul secretului viciilor copilului de odinioară. Imaginea tatălui ancorează, după acel naufragiu moral, în sufletul copilului, înăbușindu-i sexualitatea care începuse să zvâcnească. A urmat o epocă de uitare, de amnezie infantilă, de reprimare a sensibilității instinctive. Această epocă sufletească e simbolizată de pierderea romanului negru al unui băiețaș bucălat... „Cărticica neagră dispăru fără urme... nimeni nu auzise de ea. Trebuie să fie o carte plină de secrete de vreme ce nu se găsea nicăieri".

„Peste mulți ani am regăsit cartea în rafturile unei librării. Nu mai era cărticica mea legată în pânză neagră ci o broșură umilă și mizerabilă cu coperți gălbui... o pusei înapoi în raft. Păstrez astfel și azi intactă în mine imaginea unei cărticele negre în care zace puțin din parfumul autentic al copilăriei mele". (p. 53).

Broșura umilă și mizerabilă, în locul tainicului roman al copilăriei, reprezintă sexualitatea umilă, mizerabilă, tulburată a adolescentului de mai târziu. Dezarmoniile psiho-sexuale corespund neevoluării, nematurizării, stagnării infantile a instinctului sexual. Reprimarea infantilă a sexualității produce concomitent o înăbușire a întregului elan vital al organismului sufletesc și trupesc. Instinctele înăbușite își duc totuși o existență autonomă, inconștientă, realizându-se abstract, iluzoriu, în vise, în reverii, în fantezia artistică individuală sau în fantezia colectivă poporană.

„Păstrez astfel și azi intactă în mine imaginea unei cărticele negre în care zace puțin din parfumul autentic al copilăriei mele" — glăsuiește sufletul disociat al eroului lui M. Blecher.

„Viața ta a fost așa și nu altfel… În fraza asta zace imensa nostalgie a lumii acesteia închisă în luminile și culorile ei hermetice din care nu este permis nici unei vieți să extragă aspectul unei exacte banalități.

În ea zace melancolia de a fi unic și limitat, într-o lume unică și meschin de aridă“ (p. 185), gândește tristul erou blecherian.

Comportarea tulburată e reflexul dezarmoniilor intime

Personagiile *Întâmplărilor în irealitatea imediată* dramatizează zbuciumul și năzuințele sufletului infantil, neevoluat, interiorizat, fixat pe una din treptele preliminare ale dezvoltării.

Eroul vizitează zilnic pe muribundul său bunic și asistă la rugăciunea morților, grăită de glasul tremurat al bătrânului, după ce își îmbrăcase o cămașă nouă, albă… Moartea bunicului nu este decât o deplasare asupra unei generații ascendente, a *instinctului patricid* din sufletul eroului.

Paul este o dedublare, din punctul de vedere al devenirii sexuale, a eroului nostru. Iată de ce Paul se căsătorește câteva zile după înmormântarea bunicului (adică după realizarea instinctului patricid, după tentativa de eliminare a acelei piedici sufletești — imaginea lăuntrică a tatălui — care se opunea destinderii libertății concrete a instinctului).

La nunta lui Paul „domnișoarele erau palide, în rochii de mătase… Muzica scârțâia un vals vechi și trist; din când în când ritmul lui se umfla, creștea și părea că se înviorează, apoi melodia se subția din nou, din ce în ce mai mult, până ce nu rămânea din ea decât firul metalic al flautului singur“. (p. 104)

Valsul vechi și trist e valsul copilăricei nefericite a băiețașului bucălat, tulburat de complexul incestuos, inconștient. „Ritmul valsului se umfla, creștea și părea că se înviorează, apoi melodia se subția din nou, din ce în ce mai mult, până ce nu rămânea din ea decât firul metalic al flautului singur“ — evocă ritmul și intensitatea instinctelor care se umflă și se destind.

Aceeași metaforă simbolizează melodia tulburată a simțurilor lui Eugen: „Eugen cânta din vioară… descifrând cu răbdare portativele încâlcite pentru a scoate din ele un fir unic și subțire, firul bucății muzicale… Ardea pe un cufăr o lampă mică de petrol umplând încăperea cu o lumină moartă și dezorganizând pe perete umbra enormă a violonistului… Clara, soru-sa, (în timp ce Eugen cânta) își făcea toaleta de după-masă… se privea într-o oglindă spartă răzimată de lampă pe cufăr“. (p. 26–27)

Lumina moartă, umbra violonistului, (imaginea lui dematerializată, eterată), toaleta și dezbrăcarea Clarei, oglinda spartă… au o semnificație simbolic-erotică.

Este simbolizarea muzicii simțurilor, al cărei ritm se umfla, creștea și descreștea (turgescența și detumescența, pe plan fiziologic).

În fantezia literară sexualitatea tulburată determină paloarea, suferința și moartea tinerei Edda, a acelei femei pale „cu gesturi și umblet de tăcut mecanism“.

La nunta lui Paul domnișoarele erau palide, iar „cucoanele bătrâne (imagini materne) se plimbau majestuos în rochițele lor de catifea, cu nenumărate bijuterii pe piept și pe degete, înaintând încet și solemn ca niște mici altare de biserică ambulante, pline de ornamentații“. (p. 105)

Miorița *în lumina complexului dionisiac al sufletului omenesc*

Revenind la sufletul colectiv, frământat inconștient de aceleași complexe incestuoase, de ce eroul *Mioriței* consimte cu atâta seninătate sacrificiul de sine însuși? Odobescu (cit. de H. Sanielevici) vede în nepotolita durere a măicuței bătrâne, căutându-și deznădăjduită feciorul, și în scrupulozitatea ciobănelului de a-i ascunde destinul tragic, nu numai sterilul zbucium omenesc cauzat de moartea unui apropiat scump. Fără a impieta tandrul sentimentalism familial, Odobescu descoperă în măicuța bătrână pe... Venera, căutându-și deznădăjduită pe amantul ei, Adonis.

Prin prisma obligațiilor sacrosancte totemice, integrate inconștient sufletului omenesc, detașarea ciobănelului de măicuța bătrână și de logodnica sa și însurătoarea sa simbolică cu moartea ispășitoare evocă ancestralul mecanism dualist al sufletului omenesc: conflictul dintre impulsia instinctivă și contra-impulsia moralizatoare, condamnatoare. O receptivitate sufletească pentru suferință (predominarea instanței auto-condamnatoare), până la negarea vieții și aspirația către nirvana purificatoare... Iată sensul latent al conduitei pasive, „fataliste", a ciobanului moldovean. O instanță morală, onto- și filogenică — ducându-și o existență inconștientă și exercitând un dinamism automat —repudiază uneori iubirea carnală, iubirea terestră. Iubirea poate avea un timbru inconștient vinovat, nepermis, incestuos. Reminiscențele afective pentru măicuța bătrână se opun iubirii concrete a ciobănelului pentru logodnica sa, sugerându-i un sentiment inconștient de vinovăție incestuoasă care, în alegoria însurătoarei cu moartea, promovează sacrificiul de sine însuși.

„Și tu, oaia mea,
Tu, dacă-i vedea
O mândră fetiță,
Cu neagră cosiță
Prin crânguri umblând,
Din gură cântând,
Din ochi lăcrămând,
De mine-ntrebând,
Să nu-i spui că sunt
Culcat sub pământ,
Ci că m-am tot dus,
Dus pe munte-n sus,
Prin vârfuri cărunte,
Dincolo de munte.
Căvălaș să-mi dreg,
Flori ca să-i culeg
Pentru nunta mea
Ce-o s-o fac cu ea...
. . . . . .
Iar dacă-i zări,
Dacă-i întâlni
Măicuță bătrână
. . . . . .
Tu, mioara mea,
Să te-nduri de ea
Și-i spune curat
Că m-am însurat
Cu o fată de crai
Pe o gură de rai;
Dar la cea măicuță
Să nu-i spui, drăguță,
Că la nunta mea
A căzut o stea“.

Ciobanul sacrificat roagă mioara să nu-i afle logodnica, „mândra fetiță cu neagră cosiță“, că este „culcat sub pământ“.

Ciobanul nu e revoltat, nu caută să se apere, e resemnat, acceptă, se supune soartei.

Revenind de la folklor la fantezia individuală, eroul blecherian „culcat sub pământ“ exultă de fericire: „Să merg mai aproape de pământ… Dorința aceasta zăcea demult în mine… Mă simțeam bine între pereții reci, dedesubtul pământului…“

Ni se evocă legenda homerică: pământul se deschise, apăru Hades, zeul infernului, din împărăția-i întunecoasă („Oamenii s-au născut din pământ“, glăsuiește fantezia romancierului M. Blecher) și își răpi sora, pe Persephona. În adâncimea întunericului,Persephona gustă câteva boabe minunate dintr-o rodie (simbol al seminței sexuale).

Ciobanul sacrificat din mărețul poem *Miorița* imploră mioara să nu-i afle logodnica și măicuța că a murit, „că la nunta mea a căzut o stea“; să-i spuie „că m-am însurat cu o fată de crai pe-o gură de rai…“ Versul exprimă atașamentul simbolic, sexual, cu pământul, izvor al roadelor (simbol al seminței sexuale) și, în același timp, însurătoarea cu moartea ispășitoare. Adică ambii factori (tentația incestuoasă și contra-tentația moralizatoare, condamnatoare) ai *complexului dionisiac* din sufletul afectiv pre-puberal al copilului. Iată de ce, în fantezia mitică, Hades este zeul subpământean al morților și, în același timp, sub numele de Pluton, este producătorul roadelor pământului, adică simbolul bogăției sexuale.

Pentru sufletul tulburat al eroului blecherian, femeia în voaluri de mireasă evocă inconștient *moarte și țărână*: „În copilărie, odată, asistasem la deshumarea și reînhumarea unui cadavru.

Era al unei fete ce murise tânără și fusese îngropată în voaluri de mireasă.

Corsajul de mătase se desfăcuse în fâșii lungi și murdare și pe alocuri urmele de broderie se amestecau cu țărâna". (p. 153)

Sacrificiul vieții ciobanului are un sens colectiv: el concretizează simbolic tendința de epurație morală a confrăției. Identificându-se inconștient cu ciobanul sacrificat, confrăția se ușurează sufletește. Ciobanul sacrificat ia asupra-și păcatele nemărturisite, ancestrale — inconștiente — ale sufletului colectiv. Atât ciobanul care consimte la sacrificiul vieții sale, cât și confrăția care execută ceremonialul înmormântării se supun unui comandament inconștient, expiator, purificator.

Cu o erudiție depășită numai de o nemărginită intuiție, H. Sanielevici[1] și-a dat seama de identitatea substratului psihologic al poemului *Miorița* și al cultului semitic al pământului.

Miorița cristalizează tragicul mitului și ritului fundamental al religiunei semitice. Acum câteva zeci de mii de ani, omul de Aurignac, mâncătorul de cepe și tubercule, se-nchina pământului, de la care aștepta hrana. În fiecare an, un tânăr întrupând pe zeul fecundator se-mpreuna ritual cu o femeie reprezentând pe zeița pământului, dar și cu o serie de bacante, în scopul de a provoca pe cale magică fecunditatea solului. Prin purificări, abțineri și chinuri de sine, tânărul devenea zeu și lua asupra-și păcatele oamenilor; apoi era jertfit zeiței pământului, în închipuirea că merge să-i fie soț..."

„Mioara, scrie H. Sanielevici, nu denunță stăpânul complotului, fiindcă știe că nimic în lume nu e în stare să împiedice jertfirea. Sfatul de a se apăra cu ajutorul câinelui e dat ca o mângâiere. Nici eroul nu se indignează; cum s-ar

---

[1] H. Sanielevici, *Alte orizonturi. Studii și polemici literare și științifice*, „Adevărul", București, f.a.

revolta el contra credinței strămoșești?... Tocmai această înfiorătoare resignare mi-a sugerat acum 23 de ani ideea unui raport cu misterele dionisiace (de origine tracă): numai un mistic poate părăsi viața fără părere de rău..."

H. Sanielevici a fost primul savant român care și-a dat seama că *Miorița*, acest strălucit poem literar, este varianta pastorală a *cultului pământului* din regiunile fertile, agricole. Eroul *Mioriței* corespunde zeilor Zamolxis (la geți), Dionysos, Attis, Adonis, Nergal, Izanagi etc., adică acelor tineri sacrificați și zeificați în închipuirea că deveneau soții zeiței pământului.

H. Sanielevici nu descifrează însă mai departe, trecând de la simbol la sufletul omenesc, sensul psihologic latent al sacrificiului de sine însuși: *complexul dionisiac*, tentația incestuoasă și contra-tentația moralei condamnatoare, reprezentări dinamice ale sufletului inconștient.

„În regiunea Nigerului de jos, spune S. Reinach (cit. de H. Sanielevici), jertfele omenești sunt încă frecvente și victimele, împăcate cu soarta lor, se însărcinează cu mesagii din partea celor vii către cei răposați".

Încă astăzi, în Thessalia și în Tracia se sărbătorește simularea uciderii mirelui. Mirele învie. Familia și prietenii sunt veseli și dansează. Simbolul sexual e purtat în fața asistenților.

Nu ne desparte decât o mie de ani de vremea când oamenii erau spânzurați în dumbrava sfântă de lângă Uppsala. Sacrificii omenești au existat atât la arieni cât și la semiți.

În legendă meșterul Manole își îngroapă nevasta în zidurile mănăstirii.

La reconstruirea podului Blackfriars-Bridge din Londra (cit. de H. Sanielevici) s-au găsit, sub fundamentul construcției, oseminte omenești.

În China se îngropau capete omenești, sub temelia podurilor.

Independent de loc, oamenii au fost sacrificați, în închipuirea că devin sfinți, luându-și asupră-le păcatele semenilor.

Miturile exprimă indirect zbuciumul sufletului omenesc. După cum Attis, Adonis, Tammuz și ceilalți zei ai vegetației au fost pedepsiți sau omorâți după ce au avut legături incestuoase, tot astfel în sufletul inconștient al copilului există atât tentația instinctivă ce nu ține seama de comandamentele și constrângerile familiale, cât și o contra-tentație morală, autonomă, ecou strămoșesc al legii talionului, înrădăcinată sufletului omenesc, care repudiază afinitățile incestuoase și, drept consecință și pedeapsă, filtrează în sufletul conștient un sentiment de nedefinită vinovăție și o nevoie de ispășire, de ușurare. Iată sensul inconștient al morții ispășitoare și purificatoare a *eroului Mioriței*, al frământărilor personagiilor *Irealității imediate*, al morții *zeilor vegetației*, în fantezia mitologică.

Ontogenia repetă filogenia: fazele de dezvoltare ale individului recapitulează evoluția speciei. La popoarele primitive s-au manifestat nestânjenit mai întâi impulsiile instinctive (între care și cele incestuoase) și abia mai târziu comandamentele morale inhibitoare și represive. Tentațiile incestuoase nemanifestate concret, înăbușite, răbufnesc în folklor dedublate însă de biciuirea și sancțiunea instanței morale inconștiente, sub forma suferințelor și morții eroilor.

În monumentala sa lucrare *Totemism and Exogamy* (cit. după Freud), Frazer povestește cu câtă severitate sălbatecii contemporani pedepsesc incestul, căutând prin orice mijloc să se sustragă tentației incestuoase:

„În Australia, raporturile incestuoase sunt pedepsite cu moartea... În Lepers Island, la pubertate, băiatul părăsește casa părintească. În Noua Caledonie, de la pubertate, fratele și sora se evită... În Noua Britanie, sora, odată măritată, nu mai adresează cuvântul fratelui său. În Noul Mecklemburg,

aceeași prohibiție se aplică nu numai între frați, dar și între veri. Incestul cu sora e pedepsit cu spânzurătoarea. În Sumatra, fratele se simte rău în societatea unde e și soru-sa. Un tată nu are voie să rămână tête-a-tête cu fiica sa sau o mamă cu fiul său. Tête-a-tête-ul duce fatalmente la o intimitate sexuală ce atrage pedeapsa cu moartea. Se pun astfel la adăpost de orice tentație nelegiuită…"

Complexul dionisiac din sufletul pre-puberal al copilului este constituit din *tentația incestuoasă*, sensibilități instinctive ale tropismului biologic, animal, și din *contra-tentații prohibitive și condamnatoare*, integrate din timpurile străbune ale familiei patriarhale. Zumzetul sufletesc al primelor impulsii incestuoase e ulterior îndoliat de auto-suferința și auto-destrucția factorului moral inconștient. E romanul îndoliat din sufletul eroului lui M. Blecher.

Paradisul libertății instinctive

„Oamenii din jurul meu, povestește eroul, apăreau ca niște biete ființe de compătimit pentru seriozitatea cu care erau mereu ocupați… Exista doar o singură ființă în oraș care înțelegea aceste lucruri și pentru care aveam o admirație plină de respect: era nebuna orașului… țipa și dansa pe stradă când vroia. Umbla zdrențuită pe străzi, roasă de jeg, știrbă, cu părul roșu vâlvoi, ținând în brațe cu o tandrețe maternă o lădiță veche plină cu coji de pâine și cu diferite obiecte culese prin gunoaie… Ce splendid, ce sublim este să fii nebun! îmi spuneam eu și constatam cu neînchipuită părere de rău câte puternice obiceiuri stupide familiare și ce zdrobitoare educație rațională mă despărțeau de libertatea extremă a unei vieți de nebun". (p. 64)

Eroul *Irealității imediate* e absent, inactual, inadaptabil și refractar vieții concrete, reale; visează însă paradisul erotic

familial, o viață de nebun, libertatea extremă a instinctelor care nu țin seama de „puternicele obiceiuri stupide familiare și de zdrobitoarea educație rațională". Nebuna orașului, murdară, zdrențuită, cu părul vâlvoi, reprezintă imaginea libertății totalitare a vieții instinctive refractare constrângerilor higienice, morale, sexuale, impuse copilului de educația socializantă a vieții familiare.

Concluzii

Eroul lui M. Blecher nu-și poate găsi liniștea sufletească din cauza disocierii sufletului său. Armonia lăuntrică nu se obține decât prin angrenarea, prin convergența sufletului instinctiv și a sufletului moral. Echilibrul sufletesc înseamnă reconcilierea instinctului posesiv, asocial, și a moralei inhibitoare, socializante.

Eroul lui M. Blecher nu și-a putut socializa, nu și-a putut lichida trecutul său afectiv, infantil, inconștient.

Sufletul său a rămas disociat, fărâmițat și pulverizat de instinctele sale tumultuoase, înăbușite și biciuite de o moralitate copleșitoare. Conflictul sufletesc latent se actualizează ori de câte ori eroul vrea să se adapteze vieții și sexualității reale. Iată de ce personagiile blecheriene nu se pot adapta exigențelor vieții concrete. În mecanismul tulburat al sufletului personagiilor *Irealității imediate* suferințele morale și fizice, eșuarea și ratarea în viață și în sexualitate sunt consecințele inepuizabilului sentiment inconștient de vinovăție incestuoasă; ele corespund aspirației sufletești compensatoare, de auto-biciuire, umilire, ispășire și purificare. În sufletul afectiv al eroului sălășluiește închipuirea crimei incestuoase. E vorba de realitatea subiectivă abstractă, pre-logică, inconștientă, infantilă, nicidecum de realitatea materială. Realitatea subiectivă e hotărâtoare în conduita

psiho-sexualo-socială de mai târziu. Aspirația la moarte a eroului lui M. Blecher desăvârșește nevoia inconștientă de suferință.

* * *

Un roman sau o piesă de teatru de factură psihologică analizează regiunile superioare ale sufletului conștient, disecă, adâncind prin introspecție simțirea, gândirea și comportarea personagiilor, dozează conflictele, raționalizează viața care pulsează pe scenă sau în epica romanului. E opera *elaborării secundare*, a creației artistice, care disciplinează și selectează din punctul de vedere al meșteșugului formal, al discriminării psihologice și intelectuale, materialul de idei și sentimente al fanteziei artistice ce se impun atenției analitice a scriitorului.

Independent de talentul și meșteșugul artistic, adică de opera elaborării secundare, ceea ce imprimă temeinic valabilitatea și durabilitatea unei opere artistice este complexitatea afectivă a sufletului inconștient al artistului. Este acea „intuiție inițială, revelație subită și iresponsabilă", după cum o numește așa de sugestiv Tudor Vianu.

„Notre âme, spune Paul Bourget (*Némésis*, 1918) ressemble à ces archipels où les îlots émergent a la surface des vagues, sommets visibles d'invisibles soubassements de tout un relief sous-marin, qui seul expliquerait ces rochers, ces terres, leur distribution, la nature de leur sol. Nos peines, nos sentiments, nos volontés reposent de même sur toute une substructure psychique dont les assises nous restent cachées à nous et aux autres".

Fantezia creatoare face operă de scafandru, echipat ermetic în purpura personagiilor, aducând la suprafața sufletului inconștient al artistului, în lumina rațiunii, propriile

stări sufleteşti, trăite sau închipuite, din prima sa copilărie, îngrămădite şi uitate în camera de debarras a spiritului inconştient.

„L'artiste donne sa propre vie à toutes ses créations" spunea Anatole France, prin gura lui Sylvestre Bonnard.

„Chacun de nous, scrie Bergson, en jetant un coup d'oeil rétrospectif sur son histoire, constatera que sa personnalité d'enfant, quoique individuelle, réunissait en elle des personnes diverses qui pouvaient rester fondues ensemble parce qu'elles étaient a l'état naissant. Cette indécision pleine de promesse este même un des plus grands charmes de l'enfance. Mais les personnalités qui s'entrepénètrent deviennent incompatibles en grandissant et comme chacun de nous ne vit qu'une seule vie, force lui este de faire un choix. Nous choisissons en réalité sans cesse et sans cesse aussi nous abandonnons quelque chose. La route que nous parcourons dans le temps est jonchée de débris de tout ce que nous commencions d'être, de tout ce que nous aurions pu devenir. Mais la nature qui dispose d'un nombre incalculable de vies n'est point astreinte à pareils sacrifices. Elle crée avec elles des séries divergentes d'espèces qui évolueront séparément".

Maturizarea individului, adaptarea lui psihologică la circumstanțele vieții și ale societății determină înăbușirea anumitor tendințe sufletești, ele necorespunzând conviețuirii sociale. Aceste stări sufletești devenite latente, din cauza energiei instinctive ce o conțin, exercită un dinamism inconștient, determină inițial și principial conduita omenească. Imaginea creatoare a visului, a reveriilor, a fanteziei poetice, literare și artistice actualizează stările sufletești latente ale autorului, le realizează în ficțiune, în lumea haotică și ermetică a artei. Creația artistică pacifică, ușurează sufletul artistului, pentru câtva timp, de tensiunea îndoielilor și obsesiilor sale lăuntrice.

*

* *

Eugen, Clara, Ozy, Paul, Edda și eroul forfotesc și dănțuiesc în arena sufletului blecherian. Umbrele lor se proiectează pe ecranul romanului *Întâmplări în irealitatea imediată*. Sunt copiii spirituali ai autorului. Copii părăsiți și pierduți în drumul spinos al efortului plămădirii sociale a sufletului autorului. Copii regăsiți sub forma figurinelor epice ale romanului, lăcrimând disperare și neînțelegere în fața vieții.

„În ce constă simțul realității mele? se întreabă eroul blecherian.

În jurul meu a revenit viața pe care o voi trăi până la visul următor. Amintiri și dureri prezente atârnă greu în mine și eu vreau să le rezist, să nu cad în somnul lor, de unde nu mă voi întoarce poate niciodată…

Mă zbat acum la realitate, țip, implor să fiu trezit, să fiu trezit în altă viață, în viața mea adevărată“. (p. 187)

Într-o formă literară lapidară și cristalină, *Întâmplări în irealitatea imediată* evocă stări sufletești de cea mai autentică și impresionantă esență umană.

„Adam“, An IX, n. 109–110–111 din 1 decembrie 1937, p. 17–43.

Despre *Inimi cicatrizate*
— Cu prilejul unei traduceri —

Mihail Sebastian

Sunt unele cărți — foarte puține — la care țin cu oarecare intoleranță.

De obicei gustul meu literar este mai mult conciliant. Nu vreau să-l impun, cu tot dinadinsul, nimănui. Nu caut în literatură partizani.

Totuși, pentru anumiți autori, pentru anumite opere, mă simt angajat personal, nu numai cu o adeziune critică, oarecum detașată, dar cu acea pasiune puternică, puțin încăpățânată ce ne face să transmitem mai departe, în jurul nostru, cunoașterea lucrurilor pe care le iubim.

Dintre aceste cărți face parte romanul dlui M. Blecher, *Inimi cicatrizate*. Venit după un debut literar uluitor, pe care toată lumea îl înregistrase cu atât mai entuziast, cu cât era neașteptat, acest nou roman nu a izbutit, mi se pare, să mențină toate aprobările pe care le câștigase Blecher cu *Întâmplări în irealitatea imediată*.

Nu vorbim despre marele public. El a luat cunoștință de existența literară a noului scriitor, tocmai prin aceste *Inimi cicatrizate* care, fiind un roman propriu-zis, avea mai multe șanse de difuziune decât un jurnal intim, cum erau *Întâmplările*.

Critica însă a fost cu romanul lui M. Blecher mai ezitantă, mai nesigură. Câteva rezerve au fost formulate în scris, cu moderație de unii și cu nu știu ce iritare agresivă de alții[1].

---

[1] Într-o scrisoare adresată lui Ion Biberi, la 23 martie 1937, Mihail Sebastian scria: „Am reținut de asemeni pasajul referitor la cartea lui Blecher. Asupra acestuia din urmă mențin tot ce am spus din primul moment. Mi se pare că încă n-am scris despre Blecher studiul pe care îl merită. Sunt dezolat că d-ta, ca și Vladimir Streinu, ca și Șerban Cioculescu, nu împărtășești marea mea credință în destinul literar al lui Blecher. *Inimi cicatrizate* mi se pare o carte la mare distanță de nivelul general al literaturii de azi. Dar timpul va decide și sper să fim amândoi de față". Ion Biberi se explică: „Rezerva pe care mi-o obiectează Sebastian, privitoare la Blecher, nu se referă la articolul nostru consacrat volumului *Întâmplări în irealitatea imediată*, care fusese elogios, ci asupra celui de-al doilea volum al romancierului, *Inimi cicatrizate*, asupra căruia mă arătasem reticent" (cf. *Almanahul literar*, 1970, p. 176–177).

Există în publicistica noastră câțiva franctirori nervoși, care trag cu pușca lor critică ba de la o fereastră, ba de la alta. A-i numi ar fi prea mult. E deajuns să spunem că nici unul din aceste gloanțe oarbe, trase fără răspundere, la nimereală, n-a lovit cartea, care era cu totul în afară de orizontul țintașilor.

Dincolo de aceste jocuri polemice fără consecință și pe care, din singurătatea lui, autorul trebuie să le fi privit cu îngăduință, nu rămâne mai puțin impresia că acest roman a deșteptat anumite rezistențe care, chiar dacă n-au ajuns să se precizeze critic, sunt de luat în seamă, prin simplul fapt că există.

Succesul brusc al lui M. Blecher a fost îngrijorător. Un scriitor de valoarea sa are dreptul la mai multă neînțelegere. Când cineva aduce de la primele pagini un nou mesaj, o nouă simțire, o mare dramă, nimic nu este mai just decât să nu fie înțeles. În bună ordine, prima carte a lui Blecher ar fi trebuit să fie ori complet nebăgată în seamă, ori violent atacată.

Printr-o eroare, printr-o inexplicabilă eroare, această carte a cucerit, dimpotrivă, numeroase aprobări — atât de numeroase încât îi contraziceau caracterul ei de jurnal al unei singurătăți, jurnal destinat parcă să fie citit în taină de câțiva oameni care să nu-l uite.

Blecher a plătit, la al doilea volum, rapida victorie a celui dintâi. Prudențele critice, scepticismul care nu se lasă „epatat“, blazarea s-au deșteptat cu întârziere, pentru a compensa excesul primelor entuziasme.

Mi se pare cu totul școlăresc să comparăm *Inimi cicatrizate* cu *Întâmplări în irealitatea imediată* și să ne întrebăm care din cele două cărți e superioară celeilalte. Asemenea jocuri sunt fără adevăr, fără interes și fără concludență.

E adevărat că *Întâmplările* aveau de partea lor surpriza de a ne descoperi din primul moment un scriitor de resurse extraordinare.

Este de asemenea adevărat că *Inimile cicatrizate* ne găseau preveniți și că lectura noastră nu mai putea să ne procure sentimentul de descoperire pe care ni-l comunicase întâiul volum. Totuși, la a doua sa carte, scriitorul se dovedea capabil nu numai de a păstra intacte primele sale calități (printre care, în primul rând, trebuie notată o rară ascuțime de sensibilitate), dar de a pătrunde în alte zone sufletești, mai grave, mai complexe, și de a ni le face cunoscute cu o precizione analitică extremă.

Aceeași poezie amară a vieții, aceeași oboseală tragică, acelasi humor făcut din elemente ingenue și grotești, același realism minuțios contrastând cu același simț al fantasticului și al visului — toate marile calități inițiale se găseau în *Inimile cicatrizate*. Cred doar că li se adăuga de astă dată un efort mai strâns de organizare a materialului, o mai mare stăpânire a mijloacelor de expresie și o mai sigură conștiință de artă.

Întâmplările revelaseră o sensibilitate. *Inimile cicatrizate* ne dădeau un scriitor. Vreau prin aceasta să spun că prima carte putea fi un act de confesiune, în timp ce a doua carte era un act de creație.

Nu voi repeta aici tot ce am scris la apariția romanului.

Nu am îndoieli asupra destinelor acestei opere și sunt convins că o așteaptă de aici încolo mari victorii.

Cea mai modestă dintre aceste victorii, dar nu și cea mai puțin mișcătoare, este recenta traducere a romanului lui M. Blecher în idiș.

Modestă, pentru că o asemenea traducere nu poate introduce o operă în circuitul literar european. Mișcătoare însă,

pentru că ea deschide cărții un drum spre o lume sensibilă, spre o largă categorie de cetitori pasionați.

Nu știu — și nici nu am posibilitatea să controlez în ce măsură traducătorul a păstrat în versiunea sa calitățile de stil ale originalului. Scrisul lui Blecher este în același timp viguros și bogat, sever și totuși plin de culoare, incisiv și vibrant de emoție. Rareori o mai mare sobrietate de expresie s-a aliat cu mai puternice accente tragice.

O traducere în genere poate găsi echivalentul unui text atât de nuanțat? Și nu există dificultăți sporite pentru o traducere în idiș?

Oricare ar fi răspunsul la aceste întrebări și chiar dacă romanul ar fi pierdut în traducere preciziunea și bogăția lui de stil, *Inimi cicatrizate* e o prea mare operă ca să nu reziste unei asemenea experiențe.

Sunt convins că publicul cititor căruia i se adresează cartea recent tradusă va confirma sentimentul nostru de a ne găsi în fața unei opere cu destin excepțional.

Undeva, în Polonia sau în Statele Unite, la capătul unui drum ce merge în plin ghetto, un cetitor necunoscut și altfel inaccesibil va primi sfâșietorul mesaj al lui M. Blecher.

„Adam", An X, n. 121–122 din 15 aprilie–1 mai 1938, p. 1–2.

După moartea lui Blecher[1]

Geo Bogza

Cu un an înainte de a muri, într-o după-amiază de primăvară, la sanatoriul Saint Vincent de Paul, într-o cameră

[1] O variantă a acestui text a fost publicată în Geo Bogza, *Scrieri în proză*, E.P.L., București, 1959, vol. IV, p. 411–419.

pentru că ea deschide cărții un drum spre o lume sensibilă, spre o largă categorie de cetitori pasionați.

Nu știu — și nici nu am posibilitatea să controlez în ce măsură traducătorul a păstrat în versiunea sa calitățile de stil ale originalului. Scrisul lui Blecher este în același timp viguros și bogat, sever și totuși plin de culoare, incisiv și vibrant de emoție. Rareori o mai mare sobrietate de expresie s-a aliat cu mai puternice accente tragice.

O traducere în genere poate găsi echivalentul unui text atât de nuanțat? Și nu există dificultăți sporite pentru o traducere în idiș?

Oricare ar fi răspunsul la aceste întrebări și chiar dacă romanul ar fi pierdut în traducere preciziunea și bogăția lui de stil, *Inimi cicatrizate* e o prea mare operă ca să nu reziste unei asemenea experiențe.

Sunt convins că publicul cititor căruia i se adresează cartea recent tradusă va confirma sentimentul nostru de a ne găsi în fața unei opere cu destin excepțional.

Undeva, în Polonia sau în Statele Unite, la capătul unui drum ce merge în plin ghetto, un cetitor necunoscut și altfel inaccesibil va primi sfâșietorul mesaj al lui M. Blecher.

„Adam", An X, n. 121–122 din 15 aprilie–1 mai 1938, p. 1–2.

După moartea lui Blecher[1]

Geo Bogza

Cu un an înainte de a muri, într-o după-amiază de primăvară, la sanatoriul Saint Vincent de Paul, într-o cameră

[1] O variantă a acestui text a fost publicată în Geo Bogza, *Scrieri în proză*, E.P.L., București, 1959, vol. IV, p. 411–419.

răcoroasă și plină de penumbre, M. Blecher a început să-mi vorbească despre suferință și s-a ridicat deodată împotriva ei.

Sunt oameni, a spus el, care cred suferința marea împărtășanie a vieții. Ei se complac în suferință, o acceptă ca pe un destin superior. A suferi înseamnă, după acești oameni, a primi de la viață cupa cu cea mai esențială băutură pe care ea poate să o ofere. Ei fac caz de suferința lor și și-o iubesc ca pe un sceptru interior care îi înnobilează și îi deosebește de restul lumii. Ah, mândria de a fi suferit în viață! Nu poate fi lucru mai fals, mai stupid.

Aici M. Blecher s-a oprit. Gura lui închisă a exprimat timp de câteva clipe un dispreț adânc și amar. Și pe urmă a început din nou, izbucnind aproape: Mi-ar place să pot distruge mitul suferinței. Să arăt că suferința e o escrocherie. De mii de ani oamenii se complac în suferință, se compătimesc și se plâng unii pe alții pentru suferința lor. Aș vrea să le pot distruge această iluzie. Să nu mai creadă că, dacă suferă, e cine știe ce de capul lor. Nu e nici o ispravă să suferi.

Nu e nici o ispravă să suferi! Și cum ședeam la picioarele patului său, vedeam fața lui M. Blecher culcată între perne. De opt ani ședea astfel culcat și pe obrazul lui erau vizibile toate semnele unei cumplite suferințe. Viața lui M. Blecher aceasta fusese: suferință. Și el spunea: Nu e nici o ispravă să suferi.

Acum, când M. Blecher a murit, scena aceasta, ultima importantă care a avut loc între noi, îmi revine în minte și îmi pare o cheie de boltă pentru viața și scrisul acestui om, atât de emoționant, excepțional. Cred că de la scena aceasta va trebui să pornesc atunci când voi încerca să arăt oamenilor cine a fost M. Blecher și ce a însemnat trecerea lui prin lume. E un lucru pentru care nu mă simt încă în stare, dar mă voi pregăti necontenit și doresc ca unul din scopurile vieții mele

acesta să fie: să pot scrie așa cum trebuie despre viața de martir și de erou a lui M. Blecher.

Faptul că l-am cunoscut și iubit pe M. Blecher este una din cele mai mari întâmplări din viața mea. Și nu cred să comit un act reprobabil mărturisind ceea ce a fost și atât de bine știu: în viața lui M. Blecher cunoașterea mea a însemnat de asemenea un lucru foarte important și am fost unul din oamenii pe care el i-a iubit cel mai mult. Sunt abia câteva zile de când sora lui, povestindu-mi ultimele clipe, mi-a reamintit aceasta.

A fost o împrejurare dureroasă pentru mine reamintirea aceasta. S-a întâmplat că, în timp ce acest rar și unic prieten se afla în agonie, mintea și sufletul meu să fie cu totul îndreptate în altă parte. În zilele acelea trăiam o mare exaltare pe care vestea morții lui, venită atât de simplu, într-o dimineață, n-a reușit să-i scadă din intensitate. Câteva zile vestea aceasta mi-a dat ocol fără să aibă un loc în mine pe care să se așeze și să mă facă să o simt. Uneori oamenii sunt atât de plini de alte lucruri.

Abia mai târziu, când cineva care îl văzuse cum moare mi-a povestit ultimele lui clipe, moartea aceasta mi s-a părut adevărată și mi-am dat seama de ea. Am simțit atunci cum o pânză de doliu îmi înfășoară sufletul și am știut că M. Blecher s-a terminat, că în orice parte a lumii m-aș duce, el nu se mai află pe fața pământului. Nicăieri. Dispărut pentru totdeauna. Am avut sentimentul acesta care mi-a strâns inima și mi-a înnegrit-o, ca o cangrenă.

Nu e nici o ispravă să suferi. Știu, dar inima se poate strânge uneori și se poate face grea, de plumb. Dintre oamenii pe care i-am iubit, M. Blecher e primul care moare. Dragostea mea pentru el a fost imensă și în atâtea rânduri mi-a dat sentimentul fertilității. În epoca în care el a început să-și scrie prima carte, în fiecare noapte simțeam cum sângele

îmi circulă în vine pentru el și luam în gând o parte din acest sânge și i-o trimiteam să îl ajute, să îl facă mai puternic. Îi scriam scrisori lungi care trezeau în el entuziasm, îi făceau bine fizicește. Fiecare cuvânt pe care i-l scriam era încărcat cu viață și, în afară de aceasta, tot timpul, în gând, cu o mare pasiune, îi trimiteam toată viața mea, tot sufletul meu, și nu arareori aveam sentimentul că dragostea aceasta îl ajută să trăiască. Ani de zile nu am trăit decât pentru Blecher, cu o pasiune totală și știu că dragostea aceasta, atât de mare, nu a fost inutilă. E de ajuns să-mi amintesc bucuria care începea să-i lucească în ochi atunci când intram pe ușă și el simțea numaidecât în mine, în toată ființa mea, prietenia și dragostea cu care veneam spre patul lui. Mă aduceam lui în întregime și aveam sentimentul că sunt un coș plin cu struguri care i se revarsă în mâini. Nu întotdeauna această totală dăruire a ființei tale poate să producă o atât de mare bucurie. Dar dragostea mea pentru M. Blecher nu a fost inutilă. Știu că, de multe ori, el s-a hrănit din ființa mea și că dragostea pe care i-o arătam a fost una din bucuriile vieții sale. Nu aș fi putut cunoaște o fericire mai gravă decât aceasta.

Știu că ne-am iubit unul pe altul într-o măsură egală și ne-am influențat viața la fel. Eu am adus multe lucruri în viața lui M. Blecher și el a adus multe lucruri în viața mea. După ce l-am cunoscut în 1934, am rămas trei luni împreună la Brașov. Am vorbit unul cu altul, în fiecare zi, ore întregi, fără să ne săturăm. A fost cea mai frumoasă epocă din viața noastră. M. Blecher avea în urma lui cinci ani de boală și de sanatorii. După atâta suferință, putea fi obosit, sfârșit. Dar iată că, în serile noastre de discuții, s-a trezit în el, cu o tărie de oțel, dorința de a scrie o carte adevărată. Din epoca aceea datează ideea *Întâmplărilor în irealitatea imediată*.

După cinci ani de boală cumplită, cartea lui M. Blecher ar fi putut fi, pe drept cuvânt, o dureroasă litanie, o lamentare asupra lumii. De unde a putut fi atâta eroism în acest

om? Nici un scrâșnet, nici o aluzie la blestemul care îl lovise. Calm și lucid, M. Blecher analiza viața la rece, în fraze limpezi și precise, ca niște formule matematice. Totul în el și în jurul lui l-ar fi îndreptățit să fie patetic, nebulos, incoherent. Cum de a învins aceste primejdii, cum de s-a pus în gardă față de ele? Cred că aici intervine esența superioară din care era plămădită ființa lui M. Blecher.

Trei ani mai târziu, când numărul anilor de boală crescuse la opt, când boala aceasta se înrăutățise și, la sanatoriul Saint Vincent de Paul, M. Blecher traversa una din cele mai pline de suferință epoci din viața lui, când chinurile pe care le îndura ne îngroziseră pe noi, prietenii lui, într-o după-amiază el și-a regăsit calmul cu care altădată analiza lumea și-o punea la punct, el și-a condamnat suferința: Nu e nici o ispravă să suferi.

Cred că aici stă tot eroismul din viața lui M. Blecher. A disprețuit boala și suferința. N-a vrut să se complacă în ele, deși îl țineau atât de bine strâns în ghearele lor. Nu a vorbit niciodată de boala lui. Nu s-a văitat nimănui. A încercat tot timpul să surâdă, să fie agreabil celor din jurul său. Când mă gândeam la cazul pe care îl fac ceilalți oameni de un deget lovit sau de o noapte nedormită din pricina unei dureri „insuportabile“ de măsele, și le raportam la ceea ce suferea M. Blecher, noapte de noapte, pentru ca, a doua zi, să zâmbească și să spună glume, mă cuprindea față de el o admirație amestecată cu spaimă. Cum de a fost în stare să facă toate acestea?

Nimeni să nu îndrăznească să spună că „se obișnuise“. Viața lui a fost timp de zece ani o suferință continuă, îngrozitoare. Nimeni dintre noi nu-și poate da seama de tributul cumplit pe care el l-a plătit suferinței. Pentru ca, la sfârșit, să strige: Nu e nici o ispravă să suferi.

Cred că trecerea lui M. Blecher prin viață are o semnificație deosebită în ordinea morală a lumii. În existența lui,

care e un sfâșietor act de martiraj, cred că stă închisă una dintre cele mai patetice și mai zguduitoare biografii ale timpului. O biografie cu elemente universale, valabilă pentru orice om, din orice parte a lumii. În acest timp de închidere în particular și între tot felul de granițe, figura bolnavului de la Roman are în ea atâta forță morală, încât se proiectează pe deasupra tuturor frontierelor, peste întreaga umanitate. E un destin care depășește biografia unui scriitor. E destinul unui erou și al unui martir.

„Azi", An VII, n. 31, ianuarie–aprilie 1938

A murit M. Blecher

B. Tzoani

S-a stins Blecher. Inima lui a încetat să mai bată și, peste lumina arzătoare a ochilor lui vii și iertători în umbra cărora adăsta un univers, au căzut pleoapele obosite ca o cortină peste un final sfâșietor de tragic. S-a stins ca un opaiț muribund, învăluit de propria sa liniște, nemurire. Obosit, a depășit lumea și s-a înfrățit cu nemărginitul și eternitatea, acela care purta în firidele tainice ale unui suflet sfâșiat și învins, lumini purificate de o suferință fără capăt și fără-nceput. În lacrimile lui resemnate, amarnic de grele, de apăsătoare, plângeau, picături de umilință, boabe de sânge, un pumn de oameni, cu care destinul a încercat cu cinism limitele existenței umane; oameni aduși la viață pentru a cunoaște capătul deznădejdii. Pietrificat de ghipsul care-i sugruma corpul, obligat să trăiască în această fortăreață care capătă densitatea granitului și nu-l lăsa să se înalțe, nu-i lăsa pieptul să se umfle, legat de măsuța aceea unde zi și noapte își depăna firul unei existențe de calvar, Blecher are în construcția lui intimă imaginea, viziunea unei lumi pe care

nu a putut-o parcurge decât cu gândul. Sufletul îi clocotește, sângele îi fierbe. O revoltă intimă reținută. Rezonanța ei se sparge de fiecare perete al inimii lui, care se zbate ca un clopot vechi la moartea unui om. El depășește durerea și suferința lui. Le întrece și de-acolo, de sus, unde s-a ridicat, se privește pe sine. Are un zâmbet de dispreț și de milă. Îl revoltă nemișcarea celui de jos, sortit să-și legene existența pe un loc bine stabilit și limitat. Coboară lângă el. Nu vrea să-l lase singur. Reintră în carapacea de ghips și pornește mai departe să străbată, întocmai unui condamnat, ultima porțiune din viață — cea mai grea, fiindcă cea mai aproape de final. Găsește accente de blândețe pentru el și pentru alții. Hoinar pe întortocheatele cărări ale lumii, propriul său gând îl alină și toarnă în vinele lui uitarea. Sunt cele mai fericite clipe ale sale. Atunci crede că e asemeni celorlalți. Un amalgam de carne, sânge și gând. Și deodată simte o durere ca o suliță, străpungându-i spatele. Se cutremură fiindcă știe că a fost o halucinație. Asta i-a fost viața. Intermitența dintre vis și realitate, timpul scurs între două aduceri aminte. Paginile ce ni le-a lăsat și, cu prisosință, ultima lui carte, *Inimi cicatrizate*, păstrează în spațiile dintre litere și rânduri răsuflarea lui greoaie, firimituri din inima lui, frânturi din cugetul său de o luciditate care l-a trădat în permanență, fiindcă a creat în el conștiința suferinței sale și a creionat în linii dure, absolute, stampa funerară a sfârșitului său ca pe un tablou viu și neîndurător. Blecher a murit undeva pe o uliță a Romanului, în vârstă de numai 29 de ani. O viață scurtă, lipsită de speranțe, de bucurii.

Pe lespedea unde corpul său se odihnește depunem o lacrimă de neuitată amintire pentru el, omul care a întruchipat simbioza ideală dintre suferință și bunătate.

„Hasmonaea“, An XIX, n.12, iunie 1938, p. 27–28.

După moartea lui M. Blecher

M/iron/ G/rindea/

Mi-am luat inima în dinți și m-am dus să-l văd, să-l cunosc pe M. Blecher într-un ceas când mi se părea că sunt destul de departe de sănătate, spre a putea înfrunta, fără prea multă pudoare, tragedia lui. Gândeam că ar fi o insultă, un lucru imoral să te apropii, valid, de cineva care nu mai simte viața decât prin privirea scormonitoare și prin jocul fabulos al minții.

După o noapte de drum chinuitor, când am intrat însă în odăița în care se zbătea mototolul de carne putredă a acestui mare scriitor, mi-a fost rușine de trupul degerat ce-l purtam. Văzând că sunt în stare să umblu, că m-am apropiat, după voie, de mâna găurită de descompunere a lui Blecher și că, după aceea, i-am putut așeza o carte între palme, am părăsit în goană căsuța care adăpostea atâta nedreptate și am fugit iarăși spre București. Aici puteam să-mi ascund barem dezgustul în vălmășagul atâtor nimicnicii, să-mi alcoolizez durerea cu tot felul de fleacuri care umplu o existență.

Blecher mi-a scris imediat, întrebându-mă de ce nu mai vin să-l văd. Am avut iarăși slăbiciunea să-i mărturisesc că, fiind grav bolnav, nu mă pot deplasa până la Roman. Atunci am primit de la el, crucificatul, această vibrație neverosimilă.

„16.1.1937. Te rog, fii sigur că mă gândesc mult la d-ta și îmi pare nespus de rău că suferi. Îți urez să te faci bine cât mai repede. Mă înspăimântă durerile fizice și când aud că prieteni de-ai mei suferă, aș vrea să pot face ceva într-adevăr eficace ca să le treacă durerea. De exemplu, mă gândesc adesea că, *pentru că eu tot sunt bolnav, să am convulsiuni groaznice timp de o oră și ele să absoarbă și să conțină toate durerile prietenilor mei* (ca un fel de „*abces*

de fixație" al suferințelor). Și asta nu cu un sentiment de milă ori caritate, ci ca unica reacțiune «onorabilă» în fața *imensei stupidități a durerii fizice*".

Disponibilitatea de jertfire a lui Blecher nu m-a cumințit. Am socotit că, în acele clipe, trebuie să sufăr, eu mai mult decât dânsul. Blecher voia să adune, pentru sine, toate durerile, numai ca oamenii tineri să-l viziteze la Roman, pe când eu credeam că e cu putință să acumulez cel puțin o parte din chinurile lui, numai să i se întindă puțin genunchii, împietriți de ani, într-o poziție înfiorătoare, numai să-și poată urni, câteva clipe, oasele-i zdrobite.

Ne-am oferit astfel câtva timp, în mod inutil, unul altuia, durerea. Toate chinurile din lume nu ar fi putut ajunge țintuirea lui Blecher, care va rămâne pentru toți cei ce l-au cunoscut, o enigmă. Blecher îi biruise, demult, pe toți cei care au suferit vreodată: prin gradația spasmelor, prin densitatea torturii dar, mai ales, prin liniștea aceea îngerească, prin cucerirea înțelepciunii de dincolo care, nouă, bicisnicilor, ne lipsea.

A murit Blecher? Nu: i s-au întins doar genunchii, plictisiți de atâta așteptare. Judecata lui fără pereche, drama lui unică, între atâtea tânguiri cabotine, ne așteaptă, undeva, pregătite mereu să absoarbă erorile, nevolniciile celor din jurul lui. Și ca să nu rătăcim cumva drumul până la dânsul, Blecher ne-a lăsat două caiete, două romane tipărite, circulând demult între mâini înfiorate, două cărți obsedante în oricare literatură.

Le vom păstra, călăuză, până în ziua reîntâlnirii, până în ceasul deplinei regăsiri.

„Adam", An X, n. 123–124 (12–13) din iunie– august 1938, p. 12, 18.

Arta chinuitului Blecher

Felix Aderca

„Misterul cel mai turburător e poate cel care ne apare în cea mai simplă evidență“ (M. Blecher)

La sanatoriul St. Vincent de Paul unde-și mutase din fundul Moldovei crunta suferință și unde l-am văzut cu vreo câteva luni înainte de moarte, M. Blecher se înfățișa ca fantoma crispată și deteriorată a unui zvelt și frânt adolescent cu ochi albaștri, cu fruntea naltă boltită, de o frumusețe clară care trebuie să fi fost a zeilor greci. În penumbra odăii unde-și complicase morbul coloanei vertebrale cu morbi intestinali, gura mare, strânsă de suferință reținută ca a unui zgârcit învederat, se deschidea și se lărgea mereu pentru un surâs inuman cu care credea că trebuie să-și dezmierde și să-și răsplătească neașteptații musafiri.

Eram prea obicinuit cu formele — infinite și copleșitoare — ale vanității indivizilor literari ca să mai pot fi înșelat. M. Blecher suferea de cele mai multe din ele. Mi-a arătat o duzină de desene și acuarele, de o fantezie penibilă uneori, alteori surprinzătoare prin vioiciunea închipuirii și culorilor. Mi-a destăinuit, în secunda a doua a cunoașterii noastre — n-avea timp de pierdut — că a lucrat în minte un întreg roman cu numeroase personagii și amănunte care mergeau până la menu-ul eroilor și felul îmbrăcămintii. Pentru a realiza această operă gândită atât de meticulos îi trebuia numai puțin răgaz din partea trupului mortificat. Dusese corespondență cu toți criticii de reviste și ziare care se ocupaseră de *Inimi cicatrizate*, romanul de curând apărut, iar prima-i lucrare, *Întâmplări în irealitatea imediată*, a început — îmi arată scrisorile — să fie tradusă de un amic entuziast

din Paris, unde va apărea în curând, după care va fi tradusă și în alte limbi, engleză... rusă... idiș, poate chiar italiana!

În adăstarea unui telefon de la medicul ocupat cu o analiză bacteriologică — și de care depindea rezultatul călătoriei la București a tuturor suferințelor lui — M. Blecher îmi arătă și o colecție de reviste englezești de acea specialitate literară numită suprarealism, ale cărui mistere voia din proprie experiență să le formuleze în curând și pentru cultura română.

Dar toate aceste iluzorii preocupări, vecine cu nebunia dacă nu cu delirul premergător morții, la Blecher nu puteau avea semnificația gușii pe care atâția curcani literari și-o umflă în văzul lumii, cotcodăcind genial. Aci se juca tragedia îngrozitoare a spiritului uman în luptă cu închisoarea-i bolnavă — era graba nespusă și uneori bâlbâită sau numai ridicolă, dar sigur de esență supraumană a minții care, părăsită de suportul prim concret al vieții, se răzvrătea spre a crea în artă (arta cuvântului, arta desenului, poate și arta sunetelor), a doua viață — și singura de preț — *a expresiei*.

Nu știm dacă M. Blecher, în cazul în care ar fi fost cruțat de morbul lui Pott — tuberculoza osoasă la vertebre — ar fi scris vreodată și nu s-ar fi cheltuit în întregime în formele elementare ale vieții atât de voluptuoase și trecătoare, pentru care, fermecător adolescent, fusese zămislit. (Poate că tot o imprudență de acest fel l-a împiedicat să apuce pe cărarea lecuirii, ca atâți tovarăși de sanatoriu, și s-a pierdut în totală maladie.)

Dar judecând numai după rezultate, cu mintea rece și fără nici o altă emoție pentru destinul bietei făpturi, M. Blecher trebuie socotit — chiar cu unele imperfecții de limbă explicabile — ca unul din scriitorii de prim rang ai literaturii române. Dacă unele cuvinte atârnă mai greu decât se cuvine în echilibrul frazelor; dacă unele forme gramaticale amintesc

prea direct gândirea și expresia franceză, stilul e de o luciditate, de o mlădiere, de o finețe și totuși durabilitate care evocă în același timp platina și electricitatea. Un asemenea fel de a scrie și care a îngăduit autorului să exprime cu înfiorătoare limpezime și eleganță instincte turburi, simțiri în gangă, toată zona care premerge sau depășește conștiința trează — fără a mai aminti de virtuozitatea cu care știe să concretizeze și să transmită senzațiile simple — nu întâlnim decât parțial în literatura română. Dar materialul propriu-zis al celor două cărți care ne-au rămas din infernul lui nemeritat — să fi scris oare și cartea a treia pe care o pomenise? — îl pune prin pasionanta viață instinctuală, prin lupta neîntreruptă a cărnii cu o moarte care, presimțită, ațâțase până la incandescență toate fibrele și nervurile unei ființe alese, într-un compartiment în care-i găsim foarte puțini tovarăși; atât de puțini sau atât de imperfecți, încât pentru deplina înțelegere și prețuire a lui M. Blecher, e nevoie să recurgem la comparații din literaturile străine.

Ridicat la o expresie de artă românească din acel sânge evreiesc prea ocărât și prea hulit, M. Blecher e pentru noi, evreii din România, o distincție, un blazon, o pledoarie. Nu trebuie să uităm că Nicolae Iorga, impetuosul herald al conștiinței naționale românești în momentele ei hotărâtoare, de câte ori a avut ceva de spus despre evreii din România s-a uitat foarte puțin la casele de comerț, la industriile și băncile însuflețite de evrei; a pomenit însă cu evlavie de folcloristul M. Gaster, refugiat la Londra, și de filologul Tiktin, mort într-o mansardă la Berlin. Evreii din România care aveau de apărat aci viața lor și avutul lor, agonisit dar nu furat, n-au avut nici inteligența practică de a păstra, în vecinătatea casselor de bani și a portofoliului cu polițe, existența celor doi cărturari care ar fi putut vorbi — singuri în această țară — cu credință și succes pentru noi toți. *Au*

îngăduit să fie alungați și au plătit de atunci infinit mai scump și n-au încetat, nu vor înceta de a plăti acea greșeală.

Ne-ar bucura să vedem că una din numeroasele asociații evreiești, ținând seama de amănuntul că M. Blecher e mort și deci nu ar mai putea avea personal nici un fel de beneficiu, își ia sarcina să puie într-o hârtie aleasă tot ce a rămas din tragicul lui zbucium, dacă nu pentru delectarea, măcar pentru justificarea existenței noastre între holdele, minele și pădurile îmbelșugate ale acestei țări.

„Adam", An X, n. 123–124 (12–13)
din iunie-august 1938, p. 13–14.

Sicriu liberator

Ury Benador

Liberator nu pentru el cel mântuit de două ori și nu prin moarte, ci prin viață.

Întâi, în clipa când a putut așterne primul cuvânt pe hârtia albă — imens teritoriu în care a evadat din carcera întrebărilor fără răspuns.

A doua oară, în zile ca aceea în care cineva trecuse degete și priviri indiferente peste cartea unui nume ce nu spunea nimic — M. Blecher — și fusese respins de un titlu, prin ceea ce putea să pară ostentația unui întârziat pe baricadele nu demult capitulate, ale Sturm und Drang-ului „generației"; trecuseră degete și priviri indiferente peste *Întâmplări în irealitatea imediată* pentru ca în clipa următoare să-l prindă și să-l cuprindă un cerc magic, din care să nu se poată libera nici acolo, nici mai târziu în solitudinea odăii sale, până în clipa asta, când așterne aceste rânduri inutile.

Sau mântuit poate atunci când, în huietul acestei binecuvântat blestemate metropole în care nu prinzi să-ți auzi glasul

propriu, se întâlneau și se transmiteau semne, ca printre inițiații aceluiași masonic legământ: „ai cetit *Întâmplări în irealitatea imediată?*“ Și vorbeai cu celălalt sau poate cu tine însuți despre ecourile ce-și răspund la infinit, până dincolo de ele însele, în galerii subterane scormonite de neliniștile lui; și vorbeai cu celălalt sau poate cu tine însuți despre aceleași ecouri, acolo rătăcitoare în exil, precum duhul Domnului, iar aici, în *Inimi cicatrizate*, lucid captate și sever orchestrate: propria ta agonie orchestrată, geometric și alb, ca în Bach.

Sau mântuit, poate, în înserarea în care un scriitor din Capitală, în trecere printr-un umil târg moldovenesc, în care zace — arhanghel prizonier — într-o carceră de ghips, un foarte tânăr scriitor, stăruie sfios ca un adolescent în preajma casei tânărului său camarad și până la urmă se biruie: nu turbură o singurătate de aiglon săgetat.

Sau poate că liberatoare a fost cealaltă înserare care a înecat odaia unui sanatoriu și a înfrățit pentru eternitate, pentru că era fără vorbe și fără altă întâlnire pământească, a înfrățit pentru eternitate, o mare și calmă lumină, cu o stăruitoare întrebare: nu suntem oare după stingere, iar ceea ce ni se pare că e aici se întâmplă deja dincolo?

Așa a fost de patinată cu peste timp întâlnirea.

Așadar, sicriu liberator nu pentru el, care era demult eliberat, căci trebuia să moară cu zece ani în urmă, înainte de a fi devenit cel evocat în aceste biete scâncete, ci sicriu liberator pentru camarazii săi neînviați din morți.

El a fost fiul părinților săi și ei i-au putut ține trează lumina deasupra capului până ce-a venit la noi, totul ca la duhovnic și întreg ca la judecata de apoi.

Dar voi, care sunteți propriii voștri copii, alegeți:

Sau treceți meteoric prin acest vis prin care a trecut el și fulgerați cu trecerea voastră veșnicia, dar vă risipiți în neant

fără a fi lăsat urmă în urmă; sau scoateți un singur strigăt halucinat care să legene o clipită bolțile și să se ascundă apoi rușinat într-un ungher de cer.

Sau — de vreți să vă cântați cântul întreg — și nu v-ați născut ca el, din părinți ocrotitori ai cântecului vostru — nu vă încredeți în alte puteri decât cele ale orgoliului vostru și ale propriei voastre viclenii.

Căci, iată, s-au culcat în ultimul an atâția dintre camarazii noștri, mari de au duduit timpul cu numele lor, și nimic nu s-a întâmplat. Și au dormit cuminte camarazi tineri care pluteau printre noi, îngeri amețiți încă de privirea lui Dumnezeu, și nimeni n-a murit de tristețe. Și iată e zvârlit la țărm, în pat de spital, naufragiat pe oceanele propriei sale fantezii, redevenită Tohu-Wawohu, cel mai mare cântăreț pe care evreii l-au dat acestei țări și numai așa, în fantezia dezlănțuită până dincolo de țărmuri, numai așa are, în sfârșit, ceea ce jinduia mai înainte și numai câțiva tovarăși de drumuri stelare îi veghează deriva, până va porni din nou plutirea.

Părinții obștei sunt numai beneficiari ai visului vostru: se încing cu el — colac de salvare, când izbucnește furtuna și și-l mai fac și nimb în jurul tidvei și, așa, pornesc cu aer samaritean și gând pirat să vă ocrotească. (Oh, câți din minunații noștri naivi camarazi n-au fost ocrotiți, în felul ăsta, de binefăcătorii părinți ai obștei.)

Așadar, sicriul lui Blecher nu pentru el trebuia să fie liberator dintr-o carceră de ghips, ci să fie sfat și îndreptar pentru cei care nu s-au născut ca el, din părinți în stare să le ocrotească visul de copii bătrâni.

Aceștia să ia aminte: liberarea nu stă decât în mâinile orgoliului lor și ale vicleniei noastre pământești.

„Adam“, An X, n. 123–124 (12–13)
din iunie–august 1938, p. 15–16.

Moștenire

Mihail Sebastian

Păstrez de la Blecher două fotografii, mai multe scrisori, câteva telegrame.

Le-am privit îndelung, le-am recitit, am încercat să-l regăsesc în aceste hârtii care n-au avut timpul să devină vechi, când au devenit sfâșietoare amintiri de azi.

Nu mă pot gândi în clipa aceasta la scriitor: el ne rămâne. Ne vom întoarce mereu spre cele două cărți pe care ni le lasă Blecher și care vor crește cu anii, în conștiința noastră. Dar mă gândesc la om și la prieten, mă gândesc la surâsul lui mutilat de durere, mă gândesc la admirabilii lui ochi albaștri, în care am citit întotdeauna puțină copilărie și aproape nici un fel de revoltă. Lângă patul lui de suferință, cel care strângea pumnii eram eu. Cât despre el, deschisese demult brațele pentru ca să aștepte și să primească moartea care în sfârșit a venit.

„O să mă odihnesc, o să dorm“ — îmi spunea în decembrie, ultima oară când am fost la Roman să-l văd.

Sunt cuvinte pe care mi le repet ca o mângâiere astăzi, când o moarte îndurătoare a pus capăt tragicei lui vieți, tragicei lui insomnii.

Se odihnește, doarme…

„Adam“, An X, n. 123–124 (12–13)
din iunie-august 1938, p. 16.

Un singular: M. Blecher

I.Peltz

Am descoperit, nu demult, un romancier în persoana tânărului Nicolae Steinhardt, autor de studii și esseuri,

plimbându-și competența, cu familiaritate, prin domeniile vaste ale filosoficei, teologiei, artei majore și minore (care sunt?) și uimind și răsturnând credințele noastre, vechi.

Scriind despre realizările sale epice, arătam că succesul genului se explică prin ultimele evenimente sociale (războiul îndeosebi) care au suscitat curiozitatea insului comun. Acesta dorește să-și retrăiască viața în carte, să-și reamintească drama în roman.

Cu acest prilej, am susținut că poezia se reduce la o stare de suflet. De aceea: fără poezie viața nu e posibilă. De aceea: la început a fost poezia, au fost cântecele arabe, a fost Homer.

Poetul, spuneam, n-are nevoie de un material vast, de experiențe multiple, de meșteșug sau de un foc lăuntric de lungă durată. O singură bucurie trezește strigătul: sunt poeți mari care n-au scris decât o singură plachetă de versuri. Odată țipătul consumat, poetul poate trăi în banalitatea absolută a existenței comune, fără nici o aderență cu arta.

Constatarea o susțineam valabilă și pentru nuvelist și pentru dramaturg. Romanul, în schimb, este singurul gen complet și romancierul singurul scriitor care trebuie să întrunească în făptura lui pe poet, pe nuvelist, pe dramaturg și pe filosof. Mai afirmam că un romancier e obligat să aibă cel puțin vârsta de treizeci de ani.

După N. Steinhardt l-am descoperit pe M. Blecher — și mi-am dat seama de relativitatea „adevărurilor" pe care le-am enunțat — asupra genului și asupra autorilor de romane.

M. Blecher a scris două romane, fără a întruni condițiile pe care credeam că e absolut să le întrunească un autor epic. (Fără a fi împlinit treizeci de ani, de pildă!)

Și, totuși, M. Blecher poate fi considerat drept unul din cei mai mari prozatori români contimporani.

E ceva care ne scapă, nouă, tuturor, criticilor, scriitorilor și teoreticienilor de toată mâna; e ceva care sparge tiparele modei și ale „opiniilor“ — și se afirmă, în ciuda regulei și a „științei“; e ceva care ține de miracol și de care e plin scrisul celui de curând călătorit în lumea pură a stelelor și a îngerilor.

La început m-a interesat mai mult existența decât opera lui M. Blecher. Închipuiți-vă, material de roman: un tânăr împietrit în pat, care își consumă, acolo, între perne, anii.

Mai târziu m-a interesat opera lui — cele două romane în care viața autorului și-a găsit în chiar potența penei sale pe cel mai strălucit tălmăcitor și rapsod.

Cu moartea lui M. Blecher se stinge o mare lumină; un scriitor împiedicat de un destin tragic să-și îndeplinească rostul, întregu-i rost literar.

Și floarea nici unui regret nu ne va putea consola de această pierdere, de această imensă pierdere.

„Adam“, An X, n. 123–124 (12–13)
din iunie–august 1938, p. 16–17.

Cu inima lângă M. Blecher

Sașa Pană

Strada, dincolo de cazărmi, era din liniște ciuruită de goarne. Se chema Costache Morțun. O casă cu ceardac larg, primitor, împrejmuit de scânduri și în fața lor o livadă. Așa cum șade mai bine unei gospodării de târg moldovenesc. În sfârșitul de primăvară, bogați de rod, cireșii îndrăzneau să se îmbujoreze cu petișoare de carmin cât buricul degetului.

În casa ceia îmbrățișată de viață vegetală, l-am cunoscut pe M. Blecher. Lângă patul mare încălțat cu rotițe; am stat câte două-trei ceasuri, aproape în fiecare săptămână din acel sfârșit de primăvară 1936, până când lacrima dimineților din rouă s-a prefăcut brumă.

„Te primesc pe patul meu de moarte“ erau obișnuitele lui dintâi cuvinte. Glasul venea de departe, clătinat, ca și privirea albastră, mătăsoasă din orbitele înfundate. Cu genunchii împietriți în unghi ascuțit, corpul lui — o scândură frântă — ascundea sub cuvertură mizeria abceselor care se colectau în pungi purulente, lunecate sub șalele împăturite în vată. Palid ca paiul, frumos, deși cu pomeții împungăreți și sfâșietor ca o statuie vie a durerii.

Niciodată convorbirea nu s-a oprit asupra bolii, la teribila mizerie fiziologică pe care o ispășea. O singură dată, ochii lui s-au umezit de lacrimi, la gândul că părinții s-ar putea crede vinovați de suferința lui, vinovați ca autori ai vieții lui, precum făptuitorii de acte pedepsite de legile societății. Blecher avea altele de discutat, de întrebat. Un curier bogat îl lega zilnic de viața literară și intelectuală din Franța, din Anglia și din țară. Pe măsuțele din dreapta și din stânga patului, până unde mâinile de fildeș puteau ajunge se îngrămădeau ultimele cărți bune și reviste proaspete trimise de prieteni de peste țări. (Încă n-am citit, scumpe Blecher, *Caietele lui Butler*, dar n-am uitat). Proptea pe genunchi o scândură cu picioarele tăiate piezișș și în aceeași poziție în care dormea, în care mânca, Blecher sprijinea cartea și caietul.

Frazele lui erau ciuturi grele de gând. Cuvintele se înlănțuiau legate parcă de un fluid materializat. Nimic de prisos, nici în vorba de la om la om. Într-un jurnal, pe care nu-l am lângă mine, am însemnat convorbirile noastre, atât cât se poate consemna când, plecat de lângă cineva, îți pare că te-ai trezit dintr-un coșmar[1].

---

[1] Saşa Pană, *Născut în '902*, Minerva, București, 1973, p. 463, 476, 495, 498, 525, 530–531, 539–540, 547, 578–579, 601–602.

Am cunoscut pagini din *Inimi cicatrizate* ce lipsesc din cartea care, la început, era să se numească *Berck* și mai apoi *Țesut cicatrizat*. Berck — cuvânt-obsesie, cuvânt-pumnal care sfâșie ca și vaietele celor peste o mie de condamnați la viață în cătușe de ghips, care i-au fost tovarăși acolo pe plajă. Odată voi face să fie cunoscut miezul acelor după-amiezi și de alții pe care cuvântul lui Blecher îi interesează. De-a lungul vremii numărul lor va spori. Pagina aceasta nu este un rămas bun de la M. Blecher.

S-a scris despre romancierul și prea puțin despre poetul Blecher. După câteva scrisori și halucinante desene în peniță, am primit o cărticică firavă și de nuanța cerului senin de vară. Cât palma de mare și groasă cât două frunze. Erau poeme în care prospețimea imaginilor se lua la întrecere cu iureșul viselor. Bijuteria se chema *Corp transparent*. Titlu pe care Blecher voia să-l treacă traducerii în franțuzește a *Întâmplări în irealitatea imediată*, ampla și mirifica prozo-poemă care a urmat placheta de poeme.

„— Oare am dreptul să dau acest titlu unei alte cărți? Nu e un fel de autoplagiat?“ mă întreba el cu ingenuă candoare și neliniște în ziua când, pentru ultima oară, mâinile noastre s-au strâns și privirea lui senină m-a urmărit până la ușă.

Da, mare suferind. Dacă degetele tale, obrazul tău, ochii tăi, glasul tău erau ieri aproape transparente până la suflet, azi ai rămas pentru cei care te-au apreciat și iubit atât de transparent încât vedem prin tine ca prin amintire.

„Adam“, An X, n. 125–126 (14–15) din
15 septembrie – 1 octombrie 1938, p. 6.

Pomenirea lui M. Blecher

Sașa Pană

În ultima zi a lunii în care cântecul adormit al privighetorii din nou răsună, când în fața caselor fac echilibristică păhărelele de lalea printre elegante narcise cu gâtul aplecat, în maiul când fiecare gospodărie este și o așchie de poet, a murit M. Blecher. Peste mormântul din marginea Romanului se va așeza, peste câteva zile, a treisutașaizecișișicincea noapte. A fost — și pentru cei care cred în destinul scrisului său — este un poet peste ale cărui pagini tipărite, cât a fost în viață, și altele ce vor urma din vraful lăsat lângă pat, se vor apleca cu interes și prețuire și generațiile care ne vor urma. Mai ales ele.

În patul încălțat cu rotițe, în care a stat înțepenit și înjunghiat de dureri zece ani (de imediat după bacalaureat până ce a trecut dincolo de suferință), mintea lui a călătorit prin cele mai ascunse tainițe, a scormonit cu îndârjire de miner străfundurile gândului său bogat și ale trupului altoit cu abcese și gangrene. *Inimi cicatrizate, Întâmplări în irealitatea imediată*, cărți al căror conținut e lucid și halucinant, obsedează pe cititor. Te desprinzi de fiecare pagină ca deșteptat dintr-un vis. Cum sunt unele vise despre care îți vine greu a crede că au fost înlănțuiri eliberate de controlul rațiunii. M. Blecher a fixat ca pe fluturi coșmarele în slove: acum a înțepat numai viermele, dar aripile cu polen continuă să bată.

*

* *

Viața în aceeași poziție pe spate, cu genunchii împietriți în unghi ascuțit. Săptămâni, luni de vară cu zile mari, luni

de iarnă cu nopțile fără sfârșit, ani după ani, câțiva la Berck-sur-mer, alți doi la Leysin, apoi la Brașov, la Tekirghiol și ultimul popas la Roman, în casa cu cerdac primitor și livadă de cireși. Aici l-am cunoscut și am revenit de multe ori, dar cu jenă, pentru că mi se părea imorală sfidarea să mă învârt sănătos în jurul mutilatului fără leac.

Citea, scria, transcria de multe ori și mai ales gândea, în nopțile cu îmbelșugate insomnii. Ideile lui au luat forme transparente și negrele-i suferințe, unduioase sclipiri de argint și gravitatea impresionantă a piscurilor.

Întâmplări în irealitatea imediată e o carte fără corespondent în literatura română. Aș apropia-o de *Nadja*, cartea de magie și onirism care va supraviețui lui André Breton.

Chiar în paginile imperfecte. Oare perfecțiunea stilului e necesară oricând? Numai unghiile manichiurate sunt unghii?

Destinul scrierilor de valoare este să aibă cititori mulți în timp și nu în spațiu.

Timpul, marele critic, rămâne să confirme și pentru moștenirea lui M. Blecher remarca lui André Gide. Metalele prețioase nu cunosc insulta oxizilor și cărțile bune nu mor într-un raft prăfuit de bibliotecă.

*

* *

Într-o plachetă liliputană, cu atâta delicatețe numită *Corp transparent*, M. Blecher a tipărit în 1934 cincisprezece poeme în care viziunea lumii e alta decât aceea din viața de toate zilele. E acolo acea — scumpă suprarealismului — „transformare radicală a materiei și gândirii". Mărturie câteva fragmente:

„Învelișul tău
Ca o pasăre în cuibul inimii

În râuri de sânge te scalzi
Și zbori prin vârful degetelor mele.

Mâinile tale pe vertebre ca doi cai
Cu copita de trandafiri,
Mâinile tale în azur ca două păsări
Duc aripi de mătasă.

Calul intră calul iese
Printre arbori roditori
Cu urechi de văzduh
Și cercei de vrăji
Calul pornește în lume".

*

* *

Când peste o zi chinurile trebuiau să spună gata, când se rupea în carne ultimul spin, mâinile diafane au chemat lângă pat pe mama și, cu o emoție sugrumată în glas, Blecher i-a spus:

„Am trăit în 29 de ani mai mult decât alții în o sută. Am călătorit, am văzut, am scris. Spune surorilor mele să-și trăiască viața. Să umble pe propriile lor picioare". (Aici, ochii lui de un albastru cum numai copiii au, lăcrămară pentru întâia oară de când era bolnav.)

„Să se plimbe unde sunt flori, să culeagă flori. De mine să uitați. Și veți uita. E mai bine de plâns lângă un mormânt decât de compătimit un suferind".

Și a intrat în comă, fără un cuvânt despre calvarul lui. Îl îngrozeau durerile fizice ale altora. Ce atitudine sufletească nobilă, scrisoarea către M. Grindea, bolnav:

„... mă înspăimântă durerile fizice și când aud că prieteni de-ai mei suferă, aș vrea să pot face într-adevăr ceva

eficace să le treacă durerea. De exemplu, să *am convulsiuni groaznice timp de o oră și ele să absoarbă și să conțină toate durerile prietenilor mei* (ca un fel de abces de fixație al suferințelor). Și asta nu cu un sentimentalism de milă și caritate, ci ca o unică reacțiune onorabilă în fața *imensei stupidități a durerii fizice*".

Cu nobilă discreție, M. Blecher ușura lipsurile prietenilor săraci. Nu uita, de oriunde se afla țintuit, să pretindă părinților bani pentru nevoi fictive și să completeze recomandate poștale.

Acestea sunt liniile portretului moral al poetului în fața vieții și cu fața spre moarte.

Cu razele soarelui de dimineață culcate pe pomeții împungăreți, a murit. A doua zi, când sicriul era scos din casă, o ploaie limpede, estivală, a ciocănit în lemn ca la o ușă ce nu se va mai deschide. Înăuntru era Blecher, așa cum nu mai fusese de zece ani, cu picioarele întinse.

E în Franța un obicei al cărui ritual mă emoționează: moare un poet, prietenii se constituie într-o asociație menită să păstreze vie și mereu crescând memoria lui prin articole critice, reeditări sau editări de postume, cercetarea vieții și a corespondenței, conferințe. Prin tot ce poate, mai ales spori numărul de cititori. Citirea operelor e principala cinstire: pentru poet și pentru lector. Acei zece–douăzeci care l-au iubit și prețuit să înjghebeze grupul *Prietenii lui M. Blecher*. Ar fi un omagiu care i-ar onora.

Iași, mai 1939

Notă bio-bibliografică. M. Blecher s-a născut la Botoșani în 8 septembrie 1909. Mort la Roman, în 31 mai 1938.

Colaborări: „Ecoul Romanului", „Bilete de papagal", „Vremea", „Adam", „Feuillets inutiles".

Cărți: *Corp transparent, Întâmplări în irealitatea imediată, Inimi cicatrizate, Vizuina luminată.*

„Adam", An XI, n. 139–140 (8–9)
din 15 mai – 1 iunie 1939, p. 16–18.

Cu inima lângă M. Blecher

Saşa Pană

În miezul Moldovei, târgul Romanului.

Strada, dincolo de cazărmi, era din liniște ciuruită de goarne. Se chema Costache Morțun. O casă cu ceardac larg, primitor, împrejmuită de scânduri și, în față, o livadă. Așa cum șade mai bine unei gospodării de târg moldovenesc. În sfârșitul de primăvară, bogați de rod, cireșii îndrăzneau să se îmbujoreze cu petișoare de carmin cât buricul degetului.

În casa aceea îmbrățișată de viață vegetală, l-am cunoscut pe M. Blecher. Lângă patul încălțat cu rotițe, am stat câte două–trei ceasuri, aproape în fiecare săptămână din acel sfârșit de primăvară 1936, până când lacrima dimineților din rouă s-a prefăcut brumă.

„Te primesc pe patul meu de moarte" erau obișnuitele lui dintâi cuvinte. Glasul venea de departe, clătinat, ca și privirea albastră, mătăsoasă din orbitele înfundate. Sub cuvertură, genunchii împietriți în unghi ascuțit, — o scândură frântă — și scursoarea abceselor care colectau în pungi purulente, lunecate sub șalele împăturite în vată. Palid ca paiul, frumos și sfâșietor ca o statuie vie a durerii.

Niciodată convorbirea nu s-a oprit asupra bolii, la teribila mizerie fiziologică ce ispășea. O singură dată, ochii lui s-au umezit de lacrimi, la gândul că părinții s-ar putea crede vinovați de suferința lui, vinovați ca autori ai vieții lui, precum făptuitorii de acte pedepsite de legile societății.

Blecher avea altele de discutat și de întrebat. Un curier bogat îl lega zilnic de viața literară și intelectuală din Franța, din Anglia și din țară. Pe măsuțele din dreapta și din stânga patului, până unde mâinile de fildeș puteau ajunge, se îngrămădeau ultimele cărți bune și reviste proaspete trimise de prieteni de peste țări. (Încă n-am citit, scumpe Blecher, *Caietele lui Butler* de care mi-ai vorbit lucruri atât de interesante; le voi citi.) Proptea peste genunchi o scândură cu picioarele tăiate pieziș și — în aceeași poziție în care dormea, în care mânca — Blecher sprijinea cartea ori caietul.

Frazele lui erau ciuturi grele de gând. Cuvintele se înlănțuiau legate parcă de un fluid materializat. Nimic de prisos, nici în vorba de la om la om. Într-un jurnal, am însemnat convorbirile noastre, atât cât se poate consemna când, plecat de lângă cineva, îți pare că te-ai trezit dintr-un coșmar[1].

Am cunoscut pagini din *Inimi cicatrizate* ce lipsesc din cartea care, la început, era să se numească *Berck* și mai apoi *Țesut cicatrizat*.

... Berck — cuvânt-obsesie, cuvânt-pumnal care sfâșie ca și vaietele celor peste o mie de condamnați la viață în cătușe de ghips, care i-au fost tovarăși acolo pe plaja statuilor culcate.

A fost și — pentru cei care cred în destinul scrisului său — este un poet peste ale cărui pagini tipărite cât a fost în viață, precum și altele pe care le-a lăsat în caietele de lângă pat, se vor apleca cu interes și prețuire și alte generații.

A stat înțepenit și înjunghiat de dureri zece ani — cu oarecari intermitențe — (de imediat după bacalaureat până ce a trecut dincolo de suferință), dar mintea lui a călătorit prin cele mai ascunse tainițe, a scormonit cu îndârjire de miner străfundurile gândului său bogat și ale trupului altoit

---

[1] Sașa Pană, *Născut în '902*, ed.cit.

cu abcese și cangrene. *Inimi cicatrizate*, *Întâmplări în irealitatea imediată*, cărți al căror conținut e lucid și halucinant, obsedează pe cititor. Te desprinzi de fiecare pagină ca deșteptat dintr-un vis. Cum sunt unele vise despre care îți vine greu să crezi că au fost înlănțuiri eliberate de controlul rațiunii. M. Blecher a fixat ca pe fluturi coșmarele în slove: acum a înțepat numai viermele, dar aripile cu polen continuă să bată.

Viață în aceeași poziție pe spate, cu genunchii împietriți în W întors. Săptămâni, luni de vară cu zile mari, luni de iarnă cu nopți fără sfârșit, ani după ani. Câțiva la Berck-sur-mer, alți doi la Leysin, apoi la Brașov, la Tekirghiol și ultimul popas în mahalaua Romanului. Aici l-am cunoscut; am venit de multe ori și mă simțeam încurcat: mi se părea o sfidare imorală să mă învârt sănătos lângă mutilatul fără leac.

M. Blecher citea, scria, transcria de multe ori și, mai ales, în nopțile de îmbelșugate insomnii, gândea. Ideile lui au luat forme transparente, iar măcinătoarele suferințe, unduioase sclipiri de argint și gravitatea impresionantă a piscurilor.

Întâmplări în irealitatea imediată e o carte fără corespondență în literatura română. Aș apropia-o de *Nadja*, cartea de magie și onirism care va supraviețui lui André Breton. Chiar în paginile imperfecte. Dar oare perfecțiunea stilului e necesară oricând? Numai unghiile manichiurate sunt unghii? Destinul scrierilor de valoare este să aibă cititori mulți în timp și nu în spațiu. Timpul, marele critic, rămâne să confirme și pentru opera lui M. Blecher remarca lui André Gide. Metalele prețioase nu cunosc insulta oxizilor și cărțile bune nu mor într-un raft prăfuit de bibliotecă.

S-a scris despre romancierul și prea puțin despre poetul M. Blecher.

După câteva scrisori și halucinante desene în peniță, am primit o cărticică cât palma și de nuanța cerului senin de

vară. Groasă cât două frunze doar. Erau poeme în care prospețimea imaginilor se lua la întrecere cu iureșul viselor. Bijuteria se chema *Corp transparent*. Viziunea lumii era alta decât aceea din viața de toate zilele. E acolo acea — scumpă suprarealiștilor — transformare radicală a materiei și a gândirii.

„Ca o pasăre în cuibul inimii
În râuri de sânge te scalzi
Și zbori prin vârful degetelor mele.

Mâinile tale pe vertebre ca doi cai
Cu copita de trandafiri,
Mâinile tale în azur ca două păsări
Duc aripi de mătasă.

Calul intră calul iese
Printre arbori roditori
Cu urechi de văzduh
Și cercei de vrăji
Calul pornește în lume“.

Blecher vroia să treacă titlul culegerii de poeme traducerii în franțuzește a *Amintiri în irealitatea imediată*, amplă și mirifică prozo-poemă.

„— Oare am dreptul să dau acest titlu unei alte cărți? Nu e un fel de autoplagiat?“ mă întreba el cu ingenuă candoare și neliniște în ziua când, pentru ultima oară, mâinile noastre s-au strâns și privirea lui senină m-a urmărit până la ușă. Corp transparent. Da, mare suferind. Dacă degetele tale, obrazul tău, ochii tăi, glasul tău erau ieri aproape transparente până la suflet, de atunci ai rămas, pentru cei care te-au apreciat și iubit, atât de transparent încât vedem prin tine precum prin amintire.

Când, peste o zi, chinurile fizice trebuiau să spună gata, când se rupea în carne ultimul spin, mâinile diafane au chemat lângă pat pe mama și, cu o emoție sugrumată în glas, Blecher i-a spus: „Am trăit în 29 de ani mai mult decât alții în o sută. Am călătorit, am văzut, am scris. Spune surorilor mele să-și trăiască, fără excese, dar să-și trăiască viața. Să umble pe propriile lor picioare. (Aici, ochii lui de albastrul ochilor de copii au lăcrămat pentru întâia oară de când era bolnav.) Să se plimbe unde sunt flori, să culeagă flori. De mine să uitați. Și veți uita. E mai bine de plâns lângă un mormânt decât de compătimit un suferind". Și a intrat în comă, fără un cuvânt despre calvarul lui.

Durerile fizice ale altora îl îngrozeau. Lui Miron Grindea, bolnav, îi scria:

„... mă înspăimântă durerile fizice și când aud că prieteni de-ai mei suferă, aș vrea să pot face într-adevăr ceva eficace să le treacă durerea. De exemplu să *am convulsiuni groaznice timp de o oră și ele să absoarbă și să conțină toate durerile prietenilor mei* (ca un fel de abces de fixație al suferințelor). Și asta nu cu un sentimentalism de milă și caritate, ci ca o unică reacțiune onorabilă în fața *imensei stupidități a durerii fizice*".

Cu aleasă discreție, M. Blecher ușura lipsurile prietenilor săraci. Nu uita, de oriunde se afla țintuit, să pretindă părinților bani pentru nevoi fictive și să completeze recomandate poștale.

Acestea ar fi câteva din liniile portretului moral al poetului M. Blecher în fața vieții și cu fața spre moarte.

În ultima zi a lunii în care cântecul privighetorii din nou răsună, când în fața caselor păhărele de lalea fac echilibristică printre elegantele narcise cu gâtul aplecat, în maiul când fiecare gospodar este și o aschie de poet, a murit M. Blecher.

Cu razele soarelui de dimineață culcate pe pomeții împungăreți.

A doua zi, când sicriul era scos din casă, o ploaie limpede, estivală, a ciocănit în lemn ca la o ușă ce nu se va mai deschide. Înăuntru era Blecher, așa cum nu mai fusese de mulți ani: cu picioarele întinse. Peste mormântul de la marginea Romanului se așază nopțile celui de-al nouălea an.

*

* *

La sugestia noastră, d. profesor Al. Rosetti a primit să tipărească, în Editura Fundației Regale pentru Literatură și Artă, opera completă a lui M. Blecher. Ea va fi cuprinsă în două volume. În primul, vor găsi loc cărțile apărute, precum și jurnalul de la Berck, *Vizuina luminată*, rămas în manuscris. Al doilea volum va cuprinde desenele, ciornele de manuscrise, precum și corespondența.

Rugăm pe deținătorii de scrisori, telegrame, desene din partea lui M. Blecher să ni le împrumute ca să le copiem sau foto-copiem, ajutându-ne ca personalitatea scriitorului să fie cât mai complet conturată.

„Orizont", An III, n. 4 din 1 martie 1947, p. 3–4.

Fișă bio-bibliografică

Sașa Pană

Vizuina luminată, având subtitlul *Jurnal de sanatoriu*, este ultima scriere de proporții mai mari, rămasă până azi inedită (cu excepția câtorva pagini pe care, în 1947, le-am publicat în *Orizont* și *Revista literară*) de la marele suferind care a fost scriitorul, atât de personal și de prețuit, M. Blecher. *Vizuina luminată* continuă, cu valențe mai stringent memo-

rialistice, romanul *Inimi cicatrizate*. Acesta trebuia să se numească — dacă nu prevala dorința editorului — *Berck*, după numele localității unde autorul a trăit o vreme viața de sanatoriu, în nădejdea unei vindecări.

... Berck — cuvânt-obsesie, cuvânt-pumnal care sfâșie ca și vaietele celor peste o mie de condamnați la viață în cătușe de ghips, care i-au fost tovarăși acolo pe plaja statuilor culcate.

Nu vindecare ci eliberarea din chinul unei viețuiri de imobilizat pe spate, timp de zece ani, i-a venit în ziua de 31 mai 1938, la Roman, unde a trăit cei mai mulți ani din prea scurta sa viață. Se născuse la Botoșani, la 8 septembrie 1909.

Mesajul său e închis în cărțile: *Corp transparent*, poeme de factură suprarealistă, editura Bibliofila, 1934, *Amintiri în irealitatea imediată*, amplă și mirifică prozopoemă de profunde semnificații, apărută la „Vremea" în 1936, mai sus amintitul roman *Inimi cicatrizate*, ed. Alcalay & Co, 1937 și, deocamdată, în manuscrisul — caligrafiat ca un model de dictando — *Vizuina luminată*.

Dar în ultimii aproape patru ani ai vieții (vocabula ar trebui pusă în ghilimele), M. Blecher a colaborat — sporadic — la „Ecoul Romanului", „Adam", „Lumea românească", „Azi", „Adevărul literar și artistic", „Viața românească", (la ultimele două sub pseudonimul Mihail Bera), la „Rampa" (sub In-Interim) și — mai susținut — la „Vremea", „Bilete de papagal" (seria format mare, săptămânală) și la brașoveana „Frize" (aici, mai ales traduceri valoroase din Apollinaire, Unik, Richard Aldington). Iată doar câteva din titlurile acestor colaborări: *Care e esența poesiei?*, *Pentru și contra umanismului*, *Conceptul repetiției la Kierkegaard*, *Teoria cromozomică în biologie*, *Despre* Persephone *de André Gide*, *William Blake, vizionar genial și chinuit* — despre care mi-a vorbit îndelung în vizitele săptămânale ce-i făceam în

1936-1937 — fără să mai amintim numeroasele schițe, nuvele și poezii. A fost prezent și în câteva reviste străine precum „Les Feuillets inutiles“, „Bulletin des Tours d'ivoire“ și „Le Surréalisme au service de la Révolution“, din care dăm traducerea prozopoemei *L'inextricable Position*.

Între manuscrisele aflate în păstrarea noastră conform uneia din ultimele sale dorințe, se află și șapte poezii de G. Bacovia, traduse în franceză (dintre care oferim cititorilor *Moină*).

M. Blecher este și autorul unor desene și acuarele care se resimt de influența plasticii suprarealiste, dar și al unui autoportret realist... Se vor împlini, în mai anul viitor, treizeci de ani de la moartea lui M. Blecher. Ar fi timpul ca opera lui completă să poată fi găsită în librării.

Nu fac decât să repet o propunere adresată cu două decenii în urmă editurii Fundațiilor pentru literatură — propunere acceptată când editura își trăia ultimele zile.

„Ateneu“, An IV, n. 2 (31) din februarie 1967, p. 3.

Cu inima lângă M. Blecher

Sașa Pană

În miezul Moldovei, târgul Romanului.

Strada, dincolo de cazărmi, era din liniște ciuruită de goarne. Se chema Costache Morțun. O casă cu ceardac larg, primitor, împrejmuită de scânduri și, în față, o livadă. Așa cum șade mai bine unei gospodării de târg moldovenesc. În sfârșitul de primăvară, bogați de rod, cireșii îndrăzneau să se îmbujoreze cu petișoare de carmin cât buricul degetului.

În casa aceea îmbrățișată de viață vegetală, l-am cunoscut pe M. Blecher. Lângă patul încălțat cu rotițe, am stat câte două-trei ceasuri, aproape în fiecare săptămână din acel

sfârșit de primăvară 1936, până când lacrima dimineților din rouă s-a prefăcut brumă.

„Te primesc pe patul meu de moarte“ erau obișnuitele lui dintâi cuvinte. Glasul venea de departe, clătinat, ca și privirea albastră, mătăsoasă din orbitele înfundate. Sub cuvertură, genunchii împietriți în unghi ascuțit și scursoarea abceselor care colectau în pungi purulente, lunecate sub șalele împăturite în vată. Palid ca paiul, frumos și sfâșietor ca o statuie vie a durerii.

Niciodată convorbirea nu s-a oprit asupra bolii, la teribila mizerie fiziologică ce ispășea. O singură dată, ochii lui s-au umezit de lacrimi, la gândul că părinții s-ar putea crede vinovați de suferința lui, vinovați ca autori ai vieții lui, precum făptuitorii de acte pedepsite de legile societății. Blecher avea altele de discutat și de întrebat.

Un curier bogat îl lega zilnic de viața literară și intelectuală din Franța, din Anglia și din țară. Pe măsuțele din dreapta și din stânga patului, până unde mâinile de fildeș puteau ajunge, se îngrămădeau ultimele cărți bune și reviste proaspete trimise de prieteni de peste țări. (Încă n-am citit, scumpă amintire, *Caietele lui Butler* de care mi-ai vorbit lucruri atât de interesante. Dar n-am uitat recomandația.)

Blecher proptea peste coapse o scândură cu picioarele tăiate piezișș și — în aceeași poziție în care dormea, în care mânca — Blecher sprijinea o carte, o filă de caiet.

Frazele lui erau ciuturi grele de gând. Cuvintele se înlănțuiau legate parcă de un fluid materializat. Nimic de prisos, nici în vorba de la om la om. Într-un jurnal, am însemnat convorbirile noastre, atât cât se poate consemna când, plecat de lângă cineva, îți pare că te-ai trezit dintr-un coșmar[1].

[1] Sașa Pană, *Născut în '902*, ed.cit.

Acolo, lângă patul pe rotițe, am cunoscut pagini din romanul *Inimi cicatrizate* ce lipsesc din cartea pe care inițial o intitulase *Berck* și apoi *Țesut cicatrizat*.

...Berck — cuvânt-obsesie, cuvânt-pumnal care sfâșia ca și vaietele celor peste o mie de condamnați la boală, condamnați la viață în cămașă de ghips și care i-au fost tovarăși de suferințe și de speranțe, acolo, pe plaja statuilor vii... de pe cărucioare sau scaune lungi.

A fost și — pentru cei care cred în destinul scrisului său — este un scriitor peste ale cărui pagini tipărite cât a fost în viață, precum și cele câte le-a lăsat în caietele de lângă pat, se vor apleca cu interes și prețuire și alte generații.

A stat înțepenit și înjunghiat de dureri zece ani — cu oarecari intermitențe — (de imediat după luarea examenului de bacalaureat până ce a trecut dincolo de suferință), dar mintea lui a călătorit prin cele mai ascunse tainițe, a scormonit cu îndârjire de miner străfundurile gândului său bogat și ale trupului altoit cu abcese. *Inimi cicatrizate*, *Întâmplări în irealitatea imediată*, cărți al căror conținut e lucid și halucinant totodată, încleștează pe cititor. Te desprinzi de fiecare pagină ca deșteptat dintr-un coșmar. Asemeni acelor vise despre care îți vine greu să crezi că au fost înlănțuiri eliberate de controlul rațiunii. Blecher a fixat în litere coșmare, ca fluturii în ace: acul a înțepat numai omida; aripile cu polen continuă să bată.

Zece ani a trăit Blecher în aceeași atitudine: pe spate, cu genunchii anchilozați în W întors. Săptămâni, luni de vară cu zile mari, luni de iarnă cu nopți fără sfârșit, ani, ani după ani! Meditând. Citind. Scriind. Câțiva ani la Berck-sur-mer, alți doi la Leysin, apoi la Brașov, la Tekirghiol — din sanatoriu în sanatoriu — și ultimul, mai îndelung, popas în mahalaua liniștită a Romanului. Aici, de câte ori deschideam

ușa, mi se părea sfidare, ceva cu totul nelaloc, să mă învârt sănătos lângă mutilatul fără leac.

M. Blecher a rescris de numeroase ori tot ce compunea în nopțile darnice cu insomnia. Și măcinătoarea suferință se prefăcea în fraze cu străluciri de argint, reflectând ceva din gravitatea copleșitoare a piscurilor cu zăpezi eterne.

Întâmplări în irealitatea imediată e până azi o carte fără corespondență în literatura noastră. Aș apropia-o de *Nadja*, cartea de magie și onirism care va supraviețui lui André Breton. Chiar în paginile în care au alunecat unele fărâme de zgură. Dar oare e oricând necesară perfecțiunea stilului? Numai unghiile manichiurate sunt unghii? Soarta cărților valoroase se dovedește în timp. Acest critic infailibil va confirma și destinul operei lăsate de M. Blecher. Metalele prețioase nu cunosc insulta ruginei și scrierile de seamă nu mor uitate într-un raft de bibliotecă, sub praf.

*

* *

Când, peste o zi, chinurile fizice trebuiau să ia sfârșit, când în carne se rupea ultimul spin, mâinile diafane au chemat lângă pat pe mama și, cu glasul strepezit de emoție, i-a spus: „Am trăit în 29 de ani mai mult decât alții în o sută. Am călătorit, am văzut, am scris. Spune surorilor mele să-și trăiască, fără excese, dar să-și trăiască viața. Să umble pe propriile lor picioare. (Aici, ochii lui de albastrul ochilor de copii au lăcrămat pentru întâia oară de când era bolnav.) Să se plimbe unde sunt flori, să culeagă flori. De mine să uitați. Și veți uita. E mai bine de plâns lângă un mormânt decât de compătimit un suferind“. Și a intrat în comă. Despre calvarul lui, nici un cuvânt.

Durerile fizice ale altora îl îngrozeau. Lui Miron Grindea, bolnav, îi scria: „... mă înspăimântă durerile fizice și când

aud că prieteni de-ai mei suferă, aș vrea să pot face într-adevăr ceva eficace să le treacă durerea. De exemplu, să am convulsiuni groaznice timp de o oră și ele să absoarbă și să conțină toate durerile prietenilor mei (ca un fel de abces de fixație al suferințelor). Și asta nu cu un sentimentalism de milă și caritate, ci ca o unică reacțiune onorabilă în fața imensei stupidități a durerii fizice".

Cu aleasă discreție, M. Blecher ușura lipsurile prietenilor. Nu uita, de oriunde se afla țintuit, să pretindă părinților bani pentru nevoi fictive și să completeze cu ei mandate poștale.

Astea ar fi câteva din liniile portretului moral al poetului și prozatorului M. Blecher în fața vieții și cu fața spre moarte.

În ultima zi a lunii în care cântecul privighetorii din nou răsună, când în fața caselor păhărele de lalea fac echilibristică printre elegantele narcise cu gâtul aplecat, în maiul când fiecare gospodar este și o aschie de poet, a murit Blecher. Cu razele soarelui de dimineață culcate pe pomeții împungăreți.

A doua zi, când sicriul era scos din casă, o ploaie repede, vărătecă, a ciocănit în lemn ca la o ușă ce nu se va mai deschide. Înăuntru era Blecher, așa cum de un deceniu nu mai fusese: cu picioarele întinse.

Peste mormântul de la marginea Romanului se vor lăsa curând nopțile celui de-al treizecilea an…

Notă bio-bibliografică

M. Blecher s-a născut la Botoșani în 8 septembrie 1909. A murit la Roman, în ultima zi a lunii mai 1938.

Colaborări: „Ecoul Romanului", „Bilete de papagal", „Vremea", „Frize", „Le Surréealisme au service de la Révolution", „Feuillets inutiles", „Bulletin des Tours d'ivoire".

Cărți: *Corp transparent* (1934), *Întâmplări în irealitatea imediată* (1936), *Inimi cicatrizate* (1937), *Vizuina luminată* (roman manuscris în păstrarea lui Sașa Pană).

„Revista cultului mozaic", An XIII, n. 180 din 1 martie 1968, p. 5.

Medalion M. Blecher

Sașa Pană

La Roman, într-o casă cu ceardac îmbrățișat de o stufoasă viață vegetală, lângă un pat pe rotițe, am cunoscut pe marele suferind și scriitor, M. Blecher. Prin 1936, câte două-trei ore, în mai fiecare sâmbătă, dintr-un sfârșit de primăvară și până când lacrima dimineților din rouă se prefăcu în brumă, soseam cu trenul din București. El mă primea uneori cu aceleași cuvinte tragice, fiindcă erau adevărate: „Te primesc pe patul meu de moarte". Lucid, își da seama că boala pentru care urmase ani de ani tratamente în țară și străinătate nu avea leac. Zece ani a durat chinul său: din anul când luase bacalaureatul și până în clipa trecerii în veșnicie. Sunt anii când a scris poemele (de esență suprarealistă) *Corp transparent*, prozele *Întâmplări în irealitatea imediată*, *Inimi cicatrizate*, *Vizuina luminată* (tulburător și fermecător jurnal de sanatoriu, aflat în păstrarea noastră, deocamdată inedit și din care publicăm primul fragment în „Almanahul literar" 1970), apoi substanțiale și personale eseuri apărute în „Vremea", alte proze scurte în „Adevărul literar", „Bilete de papagal", pe lângă colaborări la reviste străine de prestigiu. Ani în care mintea lui iscoditoare a călătorit prin cele mai ascunse tainițe, a scormonit cu dârzenie de miner în străfundul gândului și trupului său. Obsesive pagini. Vise? Coșmare?

M. Blecher citea mult, întreținea o vastă corespondență cu scriitori din țară și din Franța, scria — ce fină caligrafie! — transcria de nenumărate ori și, în nopțile bogate de insomnii, medita. Acele pagini, rod al măcinătoarelor suferințe, au nealterata gravitate a piscurilor. *Întâmplările*... fac din Blecher autorul unei cărți fără corespondență în literatura română. Aș apropia-o de *Nadja*, cartea de magie și onirism a lui André Breton.

Originar din Botoșani, unde s-a născut la 8 septembrie 1909, M. Blecher a murit la Roman (unde a trăit cei mai mulți, din puținii săi ani de viață), în ultima zi a lunii mai 1938. Încă nu împlinise douăzeci și nouă de ani.

„Almanah literar", București, 1970, p. 160.

La reeditarea romanelor lui M. Blecher[1]

I. Bacalu

S-a scris mult despre „cazul Blecher". Și după apariția primelor două ediții ale romanelor sale *Întâmplări în irealitatea imediată* și *Inimi cicatrizate*, între anii 1936 și 1938, în timp ce autorul mai trăia, și acum, după reeditarea lor de către editura „Minerva".

Sunt indicii, după îndemnurile celor ce semnează articolele și studiile critice la ultima ediție recentă a celor două romane, că se va purcede la o publicare integrală a operei lui Blecher, atât a lucrărilor apărute în timpul vieții scriitorului, cât și a celor aflate în manuscrise. Căci Blecher a scris și poezii și eseuri și un al treilea roman, *Vizuina luminată*. A rămas de la el o vastă corespondență pe care a

[1] *Întâmplări în irealitatea imediată*. *Inimi cicatrizate*, antologie și prefață Dinu Pillat, „Minerva", București, 1970.

purtat-o nu numai cu devotații săi prieteni literari, ci și cu criticii de reviste și ziare din țară și din străinătate care s-au ocupat de lucrările sale, în dorința de a elucida ceea ce lui i se părea greșit în aprecierile lor. A publicat lucrări literare în „Bilete de papagal", în revistele „Vremea", „Adam" și „Feuillets inutiles" (Paris), în ziarul „Ecoul Romanului". Amintesc toate acestea ca să subliniez ce uimitoare putere de muncă a avut un om macerat zi de zi de morbul lui Pott. Blecher a trăit mai puțin de 29 de ani. S-a născut la 8 septembrie 1909 și a murit la 31 mai 1938. Tragedia existenței sale începe de la vârsta de 19 ani. Se afla atunci, în 1928, la Paris, ca student al facultății de medicină. Și-a întrerupt studiile, începând „bizara aventură de a fi om" — cum însuși se exprimă în *Inimi cicatrizate* — pribegind dintr-un sanatoriu în altul, întemnițat într-o carcasă de ghips ce-i lăsa doar mâinile libere, ca să poată așterne pe hârtie ceea ce simțea și gândea în această halucinantă trecere prin viață.

Locul său în literatura română îi fusese definitiv fixat după apariția primei sale cărți. Eugen Lovinescu, George Călinescu, Pompiliu Constantinescu, Geo Bogza, Felix Aderca, Mihail Sebastian, Sașa Pană au subliniat încă de pe atunci calitățile deosebite ale romancierului M. Blecher și caracterul cu desăvârșire inedit al operei sale.

Studiile și cronicile apărute în ultimele luni nu fac decât să confirme, în perspectiva timpului, ceea ce fusese deja spus și hotărât de înaintașii în ale criticii și exegezei literare: Blecher este în literatura română „un caz excepțional", ba chiar „un miracol". Avea dreptate Geo Bogza când, în 1937, nota în revista „Azi": „romanul dat de Blecher are să fie valabil și peste o sută de ani".

Hemingway s-a sinucis la o vârstă înaintată pentru că se simțea vlăguit ca scriitor. Blecher a înfruntat aproape 10 ani asaltul morții, numai pentru că avea de transmis societății

și generațiilor viitoare un mesaj. Marii săi prieteni vorbesc de uluitoarea sa rezistență psihică în fața dramaticei sale existențe trupești. „Ce-i dă curaj să trăiască?“ se întreba Mihail Sebastian în „jurnalul“ său. „Ce îl susține? Nu e nici măcar disperat“. Starea sănătății sale era ireversibilă. Nu era altă ieșire decât moartea. „Nu mă sperii de moarte, spunea Blecher. O să mă odihnesc, o să dorm!“

Din cauza cruntelor dureri din șira spinării, Blecher nu putea dormi. În nopțile de insomnie, el scria, deși „strivit de cosciugul alb de ghips“ (Emil Dorian) în care se chinuia cel ce fusese — după descrierea lui Aderca — „un zvelt și frânt adolescent cu ochi albaștri, cu fruntea naltă, boltită, de o frumusețe clară, care trebuie să fi fost a zeilor greci“. Ceea ce surprindea pe prietenii săi este faptul că în ființa fizică deteriorată a lui Blecher erau în plină efervescență „resursele lui neatinse de copilărie, de humor, de exuberanță“ (M. Sebastian).

Din tot ce au consemnat prietenii săi despre dânsul rezultă că trăsătura esențială a personalității lui Blecher a fost luciditatea, cea mai clară formă a conștiinței de sine. Și Blecher avea conștiința potențelor sale spirituale. De unde venea această luciditate? Miron Grindea dă această explicație, de altfel unica valabilă: „Blecher nu mai simțea viața decât prin privirea lui scormonitoare și prin jocul fabulos al minții“.

Povestesc prietenii săi că Blecher era de o generozitate plină de discreție și de o sensibilitate deosebită în fața suferinței fizice a celor din jur. Părinții săi aveau o stare materială bună. Sub pretextul unor nevoi personale presante, el le cerea din sanatoriile în care se afla subvenții bănești pe care în fapt le împărțea fie colegilor de suferință în adevărată nevoie materială, fie diverșilor prieteni săraci, aflați în lumea celor sănătoși. Era totdeauna prezent prin corespondență alături

de cei ce îi confirmau, pe aceeași cale, durerile lor fizice. Niciodată nu neglija să răspundă corespondenților săi, având convingerea că o vorbă sinceră, izvorâtă dintr-o inimă ce a adunat atâta amărăciune, are deseori o valoare mai mare decât o asistență medicală.

Iată de ce consider că Blecher trăia o viață de contradicții și paradoxe, căci luptând din răsputeri, eroic, împotriva groaznicului său proces de dezgregare biologică, s-a menținut totuși pe o poziție lăuntrică de liniște, de calm, de luciditate. Numai o atare construcție putea întâmpina rânjetul morții cu luciditatea unui zâmbet.

Nu este cu putință să rezumăm aici acțiunea celor două romane recent reeditate. Ele trebuie neapărat citite. Îi invităm pe cititori s-o facă, încredințați fiind că vor face cunoștință cu un scriitor de reală valoare și cu fascicole de viață autentică, luminate de o conștiință curată. Arătăm totuși în scurte cuvinte că *Întâmplări în irealitatea imediată* este romanul copilăriei lui Blecher, așa cum *Cuvintele* reprezintă romanul copilăriei lui Sartre. Noțiunea „irealitate" din titlul cărții ar putea induce în eroare pe cititor pentru că tot ceea ce narează în formă de jurnal autorul, tot ceea ce analizează el cu minuțiozitate de sculptor nu este deloc rod al unei fantezii, ci extras din realitatea imediată a romanului din urmă cu peste jumătate de secol.

Apropierea ce am făcut-o între Blecher și Sartre pornește nu numai de la tema romanelor lor, ci și de la lupta comună împotriva inautenticității existenței umane. Ambii reconstituie lumea adulților și tineretului în interiorul universului lor de copii și adolescenți, dărâmând miturile, restabilind valorile reale ale mediului și condamnând iluziile și idolii unei lumi meschine și mincinoase.

Aproape toți eroii din acest roman al lui Blecher sunt evrei, ale căror viață, preocupări și caractere autorul le disecă

cu putere de chirurg. Micul comerciant Eugen și sora sa Clara — prima și integrala dragoste a lui Blecher — aventurierul Walter, bătrânul Samuel Weber, „cel cu ochelari cu lentile groase“, cu cei doi fii ai săi, Paul și Ozy, „bătrânul ovrei“ din orchestra cinematografului romașcan „care trăgea de zor contrabasul“, casa bunicului lui Blecher „cu vechituri și obiecte pline de melancolii“, moartea acestuia, nunta lui Paul Weber și viața ciudată a infirmului său frate Ozy, moartea Eddei, soția lui Paul, toți și toate sunt prinse în oglinda marelui talent de prozator al lui Blecher și restituite cititorului în autenticitatea lor nemistificată.

Obiceiurile și ritualurile evreiești, în diverse ocazii ale vieții, apar și ele în toată originalitatea lor.

Mai era în urbea lui Blecher „nebuna orașului“, o bătrână, pentru alții obiect de distracție, dar pentru el prilej de reflecții adânci. „Ce splendid, ce sublim e să fii nebun!“, spune autorul, adăugând apoi „Cred că cine n-a avut acest sentiment este condamnat să nu simtă niciodată veritabila amploare a lumii!“

Inimi cicatrizate este povestea celor 10 ani de încarcerare în ghips a lui Blecher, cu întreaga suită de obsesii și suferințe redate în prima parte a acestui articol. În această autobiografie, care are mai mult caracterul unei dureroase confesiuni, găsim o patetică analiză a vieții din sanatoriile de tuberculoză pe care autorul le-a cunoscut îndeaproape, ca și tragica evoluție a bolii coloanei sale vertebrale, până la totala ei măcinare.

Prietenii săi ne arată că Blecher nu s-a mulțumit cu educația evreiască din casa părintească, ci a aprofundat, în scurta lui existență pământească, frumusețile gândirii iudaice. Găsim și în acest roman semne ale acestei pregătiri. Nu o dată Blecher își amintește de străvechea filozofie asupra

vieții a neamului său, rezumată în cuvintele: „Din pământ ai venit și în pământ te vei întoarce!"

Călinescu a apropiat acest roman, cu putere de descripție, cu *Muntele vrăjit* al lui Thomas Mann, iar Dinu Pillat de un roman al Hortensiei Papadat-Bengescu care tratează despre suferințele provocate de tuberculoza osoasă.

Marea virtute pe care Blecher a realizat-o prin acest roman constă în faptul de a fi știut să convertească durerea și amărăciunea în reflecție și cunoaștere.

În ultimele zile ale existenței sale, Blecher a chemat — precum ne relatează Sașa Pană, în articolul publicat în revista „Adam" la împlinirea unui an de la dispariția fizică a prietenului său — la patul său de suferință pe mama sa și i-a încredințat aceste gânduri:

„Am trăit în 29 de ani mai mult decât alții în o sută. Am călătorit, am văzut, am scris. Spune surorilor mele să-și trăiască viața. Să umble pe propriile picioare. Să se plimbe unde sunt flori, să culeagă flori. De mine să uitați. Și veți uita. E mai bine de plâns lângă un mormânt decât de compătimit un suferind".

Cu drept cuvânt, întreaga critică consideră reeditarea romanelor lui Blecher ca un act de cultură, ca un eveniment de restituire literară.

„Revista cultul mozaic", An XV, n. 242 din 1 decembrie 1970, p.2.

M. Blecher — între biografie și creație

A.B.

Joi 18 martie 1985 a putut fi urmărită, în sala din Popa Soare, foarte interesanta conferință a scriitorului Norman Manea despre *M. Blecher — între biografie și creație*.

Situându-şi începutul expunerii în anul 1936 când „barbaria avansa prin cinice apeluri rasiste şi revanşarde sau prin mai abile operaţii de falsificare, manipulând demagogic idealurile dintotdeauna ale omului de bună credinţă", conferenţiarul a subliniat, în acest context, apariţia în literatura română a acelei cărţi „subţiri şi stranii", intitulată *Întâmplări în irealitatea imediată*, aţintită doar spre omenescul din om, „nu supraom, nici omul ostaş sau furnică, omul care este doar atât şi cât de mult, totuşi: om".

Urmărind aventura acestei cărţi „discrete şi impunătoare", Norman Manea a evidenţiat traseul dificil al receptării celui ce avea să fie numit „un Kafka român" şi a volumului care, abia în anii noştri, şi-a aflat deplina recunoaştere, drept „una dintre capodoperele romanului românesc", cum este caracterizat în lucrarea criticului N. Manolescu despre evoluţia romanului românesc de la începuturi până în prezent.

Incitantă a fost propunerea de lectură pe care a avansat-o conferenţiarul, care a descoperit într-o lucrare de filozofie a elevului Blecher L. Max, din clasa a VII-a a liceului real din Roman, premisele viziunii lui Blecher asupra existenţei şi laitmotivele viitoarei sale realizări artistice, „tema" romancierului de mai târziu. Referindu-se apoi la legătura spirituală dintre Blecher şi Geo Bogza, la obsesia limitării care sigilează paginile cele mai răscolitoare ale cărţii lui Blecher, ca şi revolta din grandiosul poem *Cântec de revoltă, de dragoste şi moarte* al lui Geo Bogza, conferenţiarul a spus: „Pagina de licean, din teza de filozofie a elevului Blecher, anunţă şi rezumă solemna proclamaţie cosmică a lui Geo Bogza, din epoca anilor 1930, iar aceasta constituie, la rândul ei, comentariul premonitoriu, probabil cel mai exact, pentru *Întâmplări în irealitatea imediată*, din 1936, consfinţind înfrăţirea spirituală a doi veşnic tineri clasici ai literaturii române moderne"...

Viața lui Blecher, tragică și scurtă, a fost văzută de conferențiar ca expresia unui spirit eroic, care își confirmă curajul și tăria zi de zi și clipă de clipă, înfruntând absurdul suferinței fizice, un eroism care apare drept „consecința condiției intelectuale superioare“ a celui care, în pofida chinurilor umilitoare, n-a încetat să corespondeze cu prieteni și cu mari spirite ale vremii, să fie la curent cu cele mai recente evenimente literare din Franța și Anglia și, mai ales, să nu renunțe a-și realiza opera. Subliniind apropierile și deosebirile care leagă și separă capodopera lui Blecher de tendințele înnoitoare ale prozei românești din perioada anilor ’30, conferențiarul a citat, drept revelatoare, opinia exprimată încă la apariția cărții lui Blecher, de Eugen Ionescu: „Luciditatea dlui Blecher nu se oprește niciodată la psihologie, la efecte, la periferia sufletului“… Respingând părerea celor care văd în *Întâmplări*… doar un jurnal, Norman Manea a făcut interesante considerații asupra universalității temelor, în cartea lui Blecher și în *Amintiri din copilărie* de Creangă și a evidențiat diferențele de soluție estetică dintre capodopera lui Blecher și cea a lui Mateiu I. Caragiale (*Craii de Curtea veche*), considerate multă vreme, ambele, ca opere extravagante și de circulație restrânsă. S-a remarcat, de asemenea, rigoarea spiritului critic la Blecher, care nu se limitează să pună la îndoială doar realitatea exterioară, ca în literatura psihologică, ci extinde interogația și asupra eului. „Cel ce afirmă că «răul sunt ceilalți» are obligația elementară de a se cerceta, în prealabil, pe sine. Înainte de a vorbi despre durere, ostilitate, zbucium și revoltă, trebuie să-ți cucerești prin propriile acte acreditarea, îndreptățirea de a te adresa, cu atâta gravitate, celorlalți. Pentru a iubi aproapele ca pe tine însuți — nu mai mult, căci ar fi o dubioasă falsificare —, ești dator să-ți cunoști și să-ți recunoști, mai întâi, ție însuți imperfecțiunea care te înrudește cu semenii“, a spus vorbitorul.

Norman Manea a menționat înrudirea dintre literatura lui Blecher și cea a lui Kafka și a lui Bruno Schultz, subliniind locul inconfundabil pe care îl ocupă scriitorul român.

Trecând în revistă, în încheiere, romanul *Inimi cicatrizate* și volumul *Vizuina luminată*, apărut postum, Norman Manea a subliniat vibrația pascaliană a operei lui Blecher, cu referire la celebrele cuvinte ale lui Pascal despre om: „nu e nevoie ca întreg universul să se împotrivească pentru a-l strivi — o boare, o picătură de apă sunt în stare să-l ucidă. Dar chiar dacă universul îl strivește, omul e mai măreț decât ceea ce îl ucide, pentru că el știe". Evidențiind rădăcinile spirituale ale operei lui Blecher și calitatea înaltă a demersului său creator, vorbitorul a continuat astfel: „Universul nu i-a stat împotrivă lui Blecher doar printr-o boare sau printr-o lacrimă de rouă. Dintr-un ocean de suferință, ca un superb și iluminat scafandru al durerii, artistul a recuperat un apel unic și o măreață lecție de frumusețe umană".

Documentată și originală, cu numeroase contribuții inedite la înțelegerea operei lui Blecher și cu accente subtile și pătrunzătoare asupra locului său în literatura contemporană, conferința lui Norman Manea a fost urmărită cu emoție și reală participare.

„Revista cultului mozaic", An XXIX, n. 576 din 15 mai 1985, p. 5.

M. Blecher
50 de ani de la moarte

E. Suhor

Suferința adolescentului pe care viața îl silește să ardă etapele lente numite (în limbajul obișnuitelor cicluri biologice) tinerețe, maturitate, senectute, să treacă prin

zguduitoare avataruri ale sufletului, fiindcă realitatea și-a ieșit din matcă, „s-a dat îndărăt cu câțiva centimetri“, cum scria undeva Max Blecher, nestăvilita sete de a înmulți timpul prin trăire calitativă, adică având intensitatea necesară cuiva pentru parcurgerea unui număr cu mult mai mare de ani (unitate relativă de măsurat viața), disperarea de a ști pierdute pentru totdeauna iluziile și speranțele celor care pot gândi în perspectivă, imensa dorință de participare la forfota generală, de neatins pentru el — iată numai câteva posibile puncte de reper spre a înțelege mobilurile existenței în și prin literatură ale lui Max Blecher.

Dar, mai adânci decât datele biografice, rădăcinile „modernității“ scriitorului, care l-au făcut rapid selectat în viața intelectuală a vremii (suprarealism, existențialism, bergsonism etc.), se află în structura sa iudaică *subconștientă* (cum i-ar fi plăcut lui însuși s-o definească, dacă ar fi avut răgazul dedublării critice): nevoia înțelegerii resorturilor ultime ale vieții (năzuința abrahamitică de descoperire a „cauzei cauzelor“), scrisul — sinonim al trăirii (deziderat fundamental al scriitorilor evrei dintotdeauna, de la un Irmiahu — ale cărui „plângeri“ n-au fost imaginare — până la un Wiesel), cultul vieții („vizuina luminată“ care adăpostește făptura ce s-a scrutat pe sine și lumea de imagini și ființe din jur, sintetizatoare a tuturor observațiilor, întâmplărilor generând comentariul, adică literatura), punerea în practică a vechiului dicton ebraic „nu prin forța armelor, ci prin cea a spiritului“, în sensul în care îl metaforizează și Blecher, ca un potențial *moto* al întregii sale opere, în poemul *Calul*: „Se înalță din țărână dezlipindu-se din țărână“. Fiindcă scrisul este pentru Blecher riposta „trestiei gânditoare“ a demnității omenești aruncată stupidității hazardului, așa cum încearcă s-o

formuleze și printr-un aforism propriu: „orgoliu, mai uman decât viața“.

O istorie atât de zbuciumată cum e cea a poporului evreu a făcut din receptivitatea la suferința altcuiva (la nivel colectiv și individual, deopotrivă) una dintre virtuțile sale fundamentale. Blecher nu face nici el excepție de la regulă. Există în tot comportamentul lui, în micile-mari fapte de viață narate, o excepțională forță de dăruire (dorința de a prelua el durerea fizică a prietenilor, exprimată într-o scrisoare către Miron Grindea sau cuvântul de recomandare către medicul sanatoriului din Bisericani — prin intermediul lui Sașa Pană — pentru birjarul Avram Waldmann, tată a patru copii, bolnav de tuberculoză pulmonară).

În plină perioadă de ascensiune fascistă (1934–1936), care se suprapune atât de puținilor ani fecunzi ai lui Blecher, el își afirmă aderența la un nou umanism, „care să-și justifice existența printr-o organizare mai dreaptă și mai cinstită a societății umane“ (v. eseul *Pentru și contra umanismului*). Stră-strănepotul celor care, la poalele muntelui Sinai, au primit Decalogul nu poate să nu-și dovedească sensibilitatea la etos, la social (semnificativă apare în acest sens drama bolnavei din Berck, „orașul damnaților“, care trebuie să părăsească sanatoriul din motive pecuniare și, sub raport filosofic, critica adusă existențialismului în privința eficacității; mai precis, Blecher consideră că existențialismul duce la „o exagerare inutilă a conceptului individualității“, că „nu există o soluție a problemelor individualității decât în cadrul colectivității“). Acest realism filosofic, analiză din unghi pragmatic, în sensul bun al cuvântului, a unui curent de gândire asumat, conduce nu doar la ideea libertății intelectuale, a dezmărginirii forței sale de judecată, ci și la conjugarea (ce s-a făcut întotdeauna în iudaism, de la Hilel la

Baal Şem Tov şi — mai aproape — la Martin Buber) între abstract şi concret, între concept şi comportare faţă de semeni.

Modalităţile stilistice ale lui Blecher — aparent, de ultimă oră, în esenţă, vechi de când se poate vorbi de literatură iudaică — descind din categoriile estetice defrişate la orice analiză atentă a unui text biblic: metaliteratura (în sensul antiliteraturizării, al scrierii din nevoia de comunicare a unor adevăruri de care autorul e profund convins, de care trebuie să se elibereze şi nu al unor exerciţii de meşteşug, de compoziţie frumoasă, concepţie pe care o şi teoretizează în eseul *Care este esenţa poeziei*; convergenţa cu suprarealismul vine la Blecher dinlăuntrul experienţelor sale personale, nu din închinarea snoabă, mondenă în faţa vreunei mode), sesizarea amestecului de solemn şi grotesc în toate momentele vieţii (consolarea familiei unui decedat la sanatoriu cu „o porţie bună de sparanghel gros“ şi — de aici — depăşirea suferinţei prin puterea ironiei), ridicarea tragicomicului (rezistenţa la durerea fizică prin forţa de observaţie a dezechilibrului de forţe generator de situaţii ilariante) la rangul de Weltanschauung, în poemul *Amor falenă* („Amor reţea a lumii în care prinşii oameni / Dansează ca paiaţe serioase şi nebune“), nunta sublimului cu escatologicul (v. stihia dezlănţuită a mării văzută din perspectiva claustrării într-o încăpere cu şobolani la sanatoriul din Agigea), excepţionala calitate analitică, de filieră talmudică, a tăierii firului de păr în 16 (v. tema cu variaţiuni în jurul dintelui de aur al unui vânzător de îngheţată din vis sau din Romanul natal), reluarea la parametri moderni a revelaţiei resorturilor ascunse ale lumii prin intermediul visului (Iacob şi Iosif nu cunoşteau statutul estetic al suprarealismului, probabil că nici Blecher nu s-a gândit că transcrierea şi interpretarea viselor şi, în genere, importanţa acordată lor vine în confluenţă cu ceea ce se întâmplase mai demult cu eroii biblici), patetismul —

litanie, acel lirism necontrafăcut, despletit în vaiete prelungi, înscris în țesătura oricărui artist evreu, urcând din străfunduri însângerate de timp, pe care orice ureche atentă, dinăuntru sau dinafară, îl receptează.

În contemporaneitate, unii critici au avut reticențe în a aplica prozelor lui Blecher denumirea de romane. Ele sunt poeme în proză, dar și oaze de narațiune compactă, eseu filosofic, transcriere excepțională a senzațiilor (univers pe care Călinescu îl găsea remarcabil), „reportaj superior" (din familia lui Brunea-Fox și Bogza), parabole cu trimiteri kafkiene (cum sunt înclinați să-l redescopere unii exegeți ai zilelor noastre). Putem, de asemenea, intercepta aluviuni venite pe filieră proustiană; sensibilitatea la peisajul dezolant si ironia macabră, tandrețea și sarcasmul îl înrudesc cu simboliștii francezi și, la noi, cu un Bacovia și un Fundoianu. Același Călinescu face foarte ușor apropierea între *Inimi cicatrizate* de Blecher și *Der Zauberberg* de Thomas Mann. Foarte ușor — spuneam — fiindcă numai schelăria epică e asemănătoare. Desigur, o comparație între o operă capitală și una de început a unui scriitor nu stă în picioare. Dar ceea ce conferă originalitate prozei lui Blecher (indiferent de titlu, scrierile lui Blecher răspund aceleiași teme — nevoia de ripostă în fața absurdului a unei hiperlucidități ultragiate) este autenticitatea. Hans Castorp contemplă boala, suferința, moartea dintr-o poziție comodă; el este musafirul la sanatoriu care pretextează boala pentru a-și desăvârși vocația filosofică amuțită „la șes" și redescoperită „sus". Eroul lui Blecher, care nici măcar nu se ipostaziază într-un alter ego, *trăiește* aievea și se împotrivește, se apără („până la ultimele jetoane", cum avea să se confeseze scriitorul într-o scrisoare către Sașa Pană) de tortură, de mizerie biologică, de moarte. Agitația lui interioară este prea profundă pentru a o putea reduce la o simplă viziune obiectivă a problemelor ce-l chinuiesc.

Raporturile sale cu viața adevărată ar putea fi condensate în imaginea laitmotivică a oamenilor văzuți de departe, de pe fereastra unui hotel din Paris, mânuind tablouri și vorbind. Cine sunt oamenii aceia, ce conțin tablourile și ce explicații își dau când își vorbesc — Blecher n-avea s-o afle niciodată. Redus la coșmar și atras de forța închipuirii, încercând să înțeleagă infernul în care a fost azvârlit, Blecher — personaj și făptură din sânge și aripi — a scris pentru bucuria de a munci, de a comunica în timp și peste timp cu oamenii. El a vrut să transpună în scris înalta tensiune la care trăia, să atingă „marginea liberă și flotantă“ a libertății de a exista, totuși, în ciuda limitelor materiei, realizând din lacrimi neplânse o biruință umană și artistică incontestabilă.

„Revista cultului mozaic“, An XXXIII,
n. 648 din 15 iunie 1988, p. 5.

VOLUME

Corp transparent, „Bibliofilă“, București, 1934.
Întâmplări în irealitatea imediată, „Vremea“, București, 1936.
Inimi cicatrizate, „Universala“ Alcalay & Co., București, 1937.
Întâmplări în irealitatea imediată. Inimi cicatrizate, „Minerva“, București, 1970.
Vizuina luminată, „Cartea Românească“, București, 1971.
Aventures dans l'irréalité immédiate, Denoël, Paris, 1973.
Aventures dans l'irréalité immédiate; La tanière éclairée, M. Nadeau, 1989.
Inimi cicatrizate. Întâmplări în irealitatea imediată, Gramar, București, 1995.

ÎN PERIODICE ȘI ANTOLOGII

POEZII

Paris, „Vremea“, An VII, n. 368 din 24 decembrie 1934, p. 19, și în *Antologia literaturii române de avangardă*, E.P.L., București, 1969, p. 84–86 și în *Vizuina luminată*, ed.cit., p. 169–170.
Calul, Plimbare marină, „Adam“, An VI, n. 71 din 15 mai 1934, p. 4, și în *Vizuina luminată*, ed.cit., p. 154, 166.

Poem, *Menajerie*, *Vals vechi*, *Mâinile tale*, „Adam“ An IX, n.94 din 15 ianuarie 1937, p. 8 și în *Vizuina luminată*, ed.cit., p. 163, 161, 165.

Poziție de nedescâlcit, „Ateneu“, An IV, n.2 (31), februarie 1967, p. 3.

Poem, „Ateneu“, An IV, n.9 (38) din 20 septembrie 1967, p. 12 și în *Vizuina luminată*, ed.cit., p. 163.

Poziție de nedescâlcit, *Eternitate*, *Materializări*, *Menajerie*, *Poem*, în *Antologia literaturii române de avangardă*, ed.cit., p. 76–78.

/Pentru o clipă/, în *Vizuina luminată*, ed.cit., p. 171.

În limba franceză

L'Inextricable position, „Le Surréalisme au service de la Révolution“, An II, n. 6 din 1933 și în *Vizuina luminată*, ed.cit., p. 172.

Promenade marine, „Feuillets inutiles“, n. 19 din 15 februarie 1936, și în *Vizuina luminată*, ed.cit., p. 173.

Traduceri în franceză:

Sașa Pană: *Palmarès*, „Bulletin des Tours d'ivoire (Ixelles – Belgique), An I, n.5 din octombrie 1938 și în *Vizuina luminată*, ed.cit., p. 184.

Sașa Pană: *A suivre*, „Bulletin des Tours d'ivoire“, An II, n. 8 din ianuarie 1939 și în *Vizuina luminată*, ed.cit., p. 187.

George Bacovia: *Dégel*, „Ateneu“, An IV, n.2 (31) din februarie 1967, p. 3 și în *Vizuina luminată*, ed.cit., p. 178.

George Bacovia: *Plomb*, *Canicule*, *Valse d'automne*, *Higiène*, *La fanfare*, *A une vierge*, în *Vizuina luminată*, ed.cit., p. 177–183.

Traduceri în românește:

Pierre Unik — *Societatea fără oameni;* Shane Leslie — *Dorință*, „Frize“, An I, n. 6–7, august–septembrie 1934, p. 1, și în *Vizuina luminată*, ed.cit., p. 187, 189.

Richard Aldington — *Înainte de plecare*, „Frize“, An I, n.8, octombrie 1934, p. 7, și în *Vizuina luminată*, ed.cit., p. 190–191.

Guillaume Apollinaire — *Plecarea, Carte postală*, „Frize“, An II, n. 2 din 1 martie 1935, p. 1, și în *Vizuina luminată*, ed.cit., p. 192–193.

PROZĂ

Herrant, „Bilete de papagal“, An III, n. 463 din 29 iunie 1930, p. 9 și în *Vizuina luminată*, ed.cit., p. 197–198.

Don Jazz, „Bilete de papagal“, An III, n. 465 din 13 iulie 1930, p. 6–7 și în *Vizuina luminată*, ed.cit., p. 199–201.

Limite, „Bilete de papagal“, An III, n. 469 din 10 august 1930, p. 10 și în *Vizuina luminată*, ed.cit., p. 202.

Limite, „Bilete de papagal“, An III, n. 470 din 17 august 1930, p. 9 și în *Vizuina luminată*, ed.cit., p. 222.

Limite, „Bilete de papagal“, An III, n. 471 din 24 august 1930, p. 8 și în *Vizuina luminată*, ed.cit., p. 222.

Buțu, Jenică, „Adevărul literar și artistic“, An XII, Seria a II-a, n. 661 din 6 august 1933, p. 2, (semnată M.B.) și în *Vizuina luminată*, ed.cit., p. 203–206.

In – mix – fix, „Frize“, An I, n. 6–7, august–septembrie 1934, p. 5; și în *Vizuina luminată*, ed.cit., p. 207–208.

Insinuări, „Frize“, An I, n. 8, octombrie 1934, p. 8, publicat și în *Vizuina luminată*, ed.cit., p. 209–210.

Berck, orașul damnaților, „Vremea“, An VII, n. 558 din 7 octombrie 1934, p. 9, și în *Vizuina luminată*, ed.cit., p. 211–218.

Vizuina luminată (fragment), „Orizont“, An III, n.4 din 1 martie 1947, p. 1–3.
Vizuina luminată (fragment), „Revista literară“, An III, n. 15 din 25 mai 1947, p. 3.
Vizuina luminată (fragment), „Ateneu“, An IV, n. 2 (31) din februarie 1967, p. 3.
Vizuina luminată (fragmente), „Viața românească“, An XXI, septembrie 1968, p. 48–54.
Întâmplări în irealitatea imediată, în *Antologia literaturii române de avangardă*, ed.cit., p. 81–84.
Vizuina luminată, „Almanahul literar“, 1970, p. 160–163.
Vizuina luminată (fragmente), „Viața românească“, An XXIII, n.6 din iunie 1970, p. 8–17.

Traduceri în românește:

Julien Lanoë — *Arta cu fructe de sticlă*, „Frize“, An II, n. 5–6 din iunie–iulie 1935, p. 5.

ESEURI, RECENZII

Prefață la catalogul expoziției de pictură Lucia Demetriade-Bălăcescu, București, 1934 și în *Vizuina luminată*, ed.cit., p. 221.
Teoria cromozomică în biologie, „Viața românească“, An XXVI, n. 4–6 din 31 martie 1934, p. 105–110 (semnat Mihai Bera) și în *Vizuina luminată*, ed.cit., p. 222–229.
André Gide, Perséphone, „Adevărul literar și artistic“, Seria II, An XIII, n. 707 din 24 iunie 1934, p. 5 (semnat Mihai Bera), și în *Vizuina luminată*, ed.cit., p. 230–233.
Denis Saurat, Histoire des religions, „Adevărul literar și artistic“, Seria II, An XIII, nr. 708 din 1 iulie 1934, p. 7

(semnat Mihai Bera), și în *Vizuina luminată*, ed.cit., p. 234–239.

Axel Munthe, „*Cartea de la San Michele*“, „Frize“, An I, n. 6–7, august-septembrie 1934, p. 10, și în *Vizuina luminată*, ed.cit., p. 240–241.

Richard Aldington, „Frize“, An I, n.9 din 1 noiembrie 1934, p. 12 (notă nesemnată), și în *Vizuina luminată*, ed. cit., p. 242.

Guillaume Apollinaire (Notă nesemnată), „Frize“, An II, n. 2 din 1 martie 1935, p. 4.

Care este esența poeziei, „Vremea“, An VIII, n. 378 din 3 martie 1935, p. 7, și în *Vizuina luminată*, ed. cit., p. 243–247.

Pentru și contra umanismului, „Frize“, An II, n. 3 din 1 aprilie 1935, p. 1–2, și în *Vizuina luminată*, ed, cit., p. 248–250.

Vitrină franceză, „Frize“, An II, n.3 din 1 aprilie 1935, p. 4 (semnat M.B.).

Între imaginație și experiență, „Vremea“, An VIII, n. 388 din 19 mai 1935, p. 7, și în *Vizuina luminată*, ed. cit., p. 251–254.

William Blake — vizionar genial și chinuit, „Vremea“, An VIII, n. 392, din 16 iunie 1935, p. 5, și în *Vizuina luminată*, ed.cit. p. 255–262.

Note (scrisoarea lui M. Blecher către Cantonieru cu privire la Mihail Chirnoagă), „Frize“, An II, n. 5–6, iunie–iulie 1935, p. 5.

Complexul individualității, „Vremea“, An VIII, n. 416 din 1 decembrie 1935, p. 8, și în *Vizuina luminată*, ed. cit., p. 263–266.

Enciclopedia franceză, „Vremea“, An IX, n. 424 din 9 februarie 1936, p. 2.

Conceptul repetiției la Kierkegaard, „Vremea“, An IX, n. 431 din 29 martie 1936, p. 11 și în *Vizuina luminată*, ed. cit., p. 267–270.

Exegeza câtorva teme comune, „Azi“, An V, n. 23, mai–iunie 1936, p. 2175–2179, și în *Vizuina luminată*, ed.cit., p. 271–279.

Geo Bogza: Ioana Maria, „Lumea românească“, An II, nr. 23 din 18 martie 1938, și în *Vizuina luminată*, ed.cit., p. 280–284.

INTERVIURI

Gh. A. Harabagiu — *Cu Dl. M. Blecher*, „Rampa“, An XX, n. 5727 din 14 februarie 1937, p. 1, 3 și în *Vizuina luminată*, ed.cit., p. 287–293 și în A. Sasu, I. Vartic, *Romanul românesc în interviuri*, „Minerva“, București, 1985, vol. I, partea I, p. 371–377.

Radu G. Țeposu, *M. Blecher era un om delicat și superstițios*, Interviu cu Dora Wechsler Blecher, „Cuvântul“, An IV (IX), n. 5 (523) din mai 1998, p. 8–9.

VARIA

Teze la filozofie ale elevului Blecher L. Max din clasa a VII-a reală: „Chestiunea X, A, I“ (28 decembrie 1926), *Vizuina luminată*, ed.cit., p. 297–303.

„Legile silogismului“ (12 martie 1927), *Vizuina luminată*, ed.cit., p. 304–305.

„Despre inconștient“ (4 iunie 1927), *Vizuina luminată*, p. 306–308.

Corespondență cu Sașa Pană, în *Vizuina luminată*, ed.cit. p. 313–327.

Corespondență cu Ilarie Voronca, în *Vizuina luminată*, ed.cit., p. 327.

REFERINȚE CRITICE ÎN PUBLICISTICĂ

*** *M. Blecher: Corp transparent*, „13“, An I, nr.5, iulie 1934, p. 10.

I. Mihăescu, *M. Blecher: Corp transparent*, „Meridian“, caietul 3 din /iulie 1934/, p. 31.

*** *Medalion M. Blecher*, „Frize“, An I, n.5, iulie 1934, p. 12.

Sandu Darie (S. Hay), *M. Blecher: Corp transparent*, „Adam“, An VI, n. 72 din 1 iulie 1934, p. 12–13.

*** *M. Blecher: Corp transparent*, „Vremea“, An VII, n. 347 din 22 iulie 1934, p. 4.

M. Cantonieru, *M. Blecher: Corp transparent*, „Frize“, An I, n. 6–7, august-septembrie 1934, p. 10–11.

Geo Bogza, *De vorbă cu M. Blecher*, „Frize“, An I, n.9 din 1 noiembrie 1934, p. 6.

*** *M. Blecher: Întâmplări în irealitatea imediată*, „Vremea“, An IX, n. 422 din 26 ianuarie 1936, p. 11.

*** *M. Blecher — Întâmplări în irealitatea imediată*, „Zorile“, An II, n. 265 din 27 ianuarie 1936, p. 4.

*** *M. Blecher — Întâmplări în irealitatea imediată*, „Facla“, An XVI, n. 1499 din 31 ianuarie 1936, p. 2.

*** *M. Blecher — Întâmplări în irealitatea imediată*, „Zorile“, An II, n. 270 din 1 februarie 1936, p. 4.

*** *M. Blecher — Întâmplări în irealitatea imediată*, „Zorile“, An II, n. 274 din 5 februarie 1936, p. 4.

G/eo/ B/ogza/, *Cartea lui M. Blecher*, „Vremea“, An IX, n. 424 din 9 februarie 1936, p. 2.

Mihail Sebastian, *Întâmplări în irealitatea imediată*, „Rampa“, An 19, n. 5432 din 22 februarie 1936, p. 1.

Mihail Gresian, *M. Blecher: Întâmplări în irealitatea imediată*, „Adam“, An VIII, n. 89, din 15 septembrie 1936, p. 15–16.

Octav Șuluțiu, *M. Blecher — Întâmplări în irealitatea imediată*, „Familia“, Seria III, An III, n. 3 martie 1936, și în *Scriitori și cărți*, „Minerva“, București, 1974, p. 198–204.

Pompiliu Constantinescu, *M. Blecher: Întâmplări în irealitatea imediată*, „Vremea“, An IX, n. 429 din 15 martie 1936, p. 11, și în *Scrieri*, E.P.L., București, 1967, vol.I, p. 314–320.

Ieronim Șerbu, *M. Blecher: O carte a cunoașterii*, „Vremea“, An IX, n. 432, număr de Paști 1936, p. 17, în *Itinerarii critice*, „Minerva“, București, 1971, p. 65–68.

Ion Manolescu, *Compoziție. Lui M. Blecher*, „Front literar“, An I, n. 2–3, aprilie–mai 1936, p. 1.

Eugen Ionescu, *M. Blecher: Întâmplări în irealitatea imediată*, „Facla“, An XVI, n. 1585 din 13 mai 1936, p. 2, și în Eugen Ionescu, *Război cu toată lumea*, „Humanitas“, București, 1992, vol. I, p. 276–279.

Eugen Ionescu, *În loc de cronică literară. Anul literar 1936*, „Facla“, An XVII, n. 1780 din 2 ianuarie 1937, p. 2 și în Eugen Ionescu, *Război cu toată lumea*, ed.cit., vol. I, p. 99.

*** *M. Blecher: Inimi cicatrizate* — „Azi“, An VI, n. 26, ianuarie 1937, p. 245.

Tiberiu Iliescu, *Jurnalul de sanatoriu*, „Meridian“, Caietul 11/1937, p. 29.

Eugen Ionescu, *M. Blecher: Inimi cicatrizate*, „Facla“, an XVII, n. 1786 din 11 ianuarie 1937, p. 1, și în Eugen Ionescu, *Război cu toată lumea*, ed.cit., p. 302–304.

*** *M. Blecher: Inimi cicatrizate*, „Le Moment“, An IV, n. 567 din 11 ianuarie 1937, p. 9.

M. Grindea, *Mesagiul lui M. Blecher*, „Adam", An IX, n. 94 din 15 ianuarie 1937, p. 5–7.
Mihail Sebastian, *M. Blecher: Inimi cicatrizate*, „Reporter", An V, n.3 din 17 ianuarie 1937, p. 2.
Ed.Alcalay, *M. Blecher: Inimi cicatrizate*, „Reporter", An V, n. 3 din 17 ianuarie 1937, p. 2.
Pompiliu Constantinescu, *M. Blecher: Inimi cicatrizate*, „Vremea", An X. n. 471 din 17 ianuarie 1937, p. 4, și în *Romanul românesc interbelic*, „Minerva", București, 1977, p. 238–241 și în *Scrieri*, EPL, București, 1967, vol. I, p. 318–320.
Constantin Fântâneru, *M. Blecher: Inimi cicatrizate*, „Universul", An 54, n. 18 din 19 ianuarie 1937, p. 10
Ed. Alcalay, *M. Blecher: Inimi cicatrizate*, „Reporter", An V. n. 5 din 31 ianuarie 1937, p. 2.
Octav Șuluțiu, *M. Blecher: Inimi cicatrizate*, „Familia", Seria III, An IV, n. 1–2 din ianuarie-februarie 1937, și în *Scriitori și cărți*, „Minerva", București, 1974, p. 204–206
M. Rudich, *Berck, orașul oamenilor de ghips*, „Hasmonaea", An XVIII, n. 7, februarie 1937, p. 28–29.
Alexandru Mironescu, *M. Blecher: Inimi cicatrizate*, „Credința", An IV, n. 967 din 4 februarie 1937, p. 3.
Ion Biberi, *M. Blecher: Blessures guéries*, „Le Moment", An IV n. 595 din 13 februarie 1937, p. 1, 6.
D. Trost, *Inimi cicatrizate*, „Azi", An VI, n. 27 din februarie-martie 1937, p. 2508–2509.
Critica despre Inimi cicatrizate, roman de M. Blecher, „Adam", An IX, n. 100 din 1 mai 1937, coperta 2.
Critica despre Inimi cicatrizate, roman de M. Blecher, „Credința", An IV, n. 1040 din 1 mai 1937, p. 2.
Justin Neuman, *Revelația literaturii lui M. Blecher. Note psihanalitice pe marginea romanului* Întâmplări în

irealitatea imediată. „Adam“, An IX, n. 109–110–111 din 1 decembrie 1937, p. 17–43.
Mihail Sebastian, *Despre* Inimi cicatrizate — *Cu prilejul unei traduceri* —, „Adam“, An X, n. 121–122 din 15 aprilie–1 mai 1938, p. 1–2.
Geo Bogza, *După moartea lui Blecher*, „Azi“, An VII, n. 31, ianuarie–aprilie 1938, p. 2874–2876.
B. Tzoani, *A murit M. Blecher*, „Hasmonaea“, An XIX, n. 12, iunie 1938, p. 27–28.
M. Grindea, *După moartea lui M. Blecher*, „Adam“, An X, n. 123–124 (12–13) din iunie-august 1938, p. 12, 18.
Felix Aderca, *Arta chinuitului Blecher*, Ibidem, p. 13–14.
Ury Benador, *Sicriu liberator*, Ibidem, p. 15–16.
Mihail Sebastian, *Moștenire*, Ibidem, p. 16.
I. Peltz, *Un singular: M. Blecher*, Ibidem, p. 16–17.
Mihail Sebastian, *M. Blecher*, „Viața românească“, An XXX, n.7, iulie 1938 și în *Eseuri, cronici, memorial*, „Minerva“, București, 1972, p. 426–437.
Sașa Pană, *Cu inima lângă M. Blecher*, „Adam“, An X, n. 14–15 (125–126), 15 septembrie–1 octombrie 1938, p. 6.
Sașa Pană, *Pomenirea lui M. Blecher*, „Adam“, An XI, n. 139–140 (8–9) din 15 mai–1 iunie 1939, p. 16–18.
Sașa Pană, *Cu inima lângă M. Blecher*, „Orizont“, An III, n. 4 din 1 martie 1947, p. 3–4.
Sașa Pană, *Fișă bio-bibliografică*, „Ateneu“, An IV, n. 2 (31) din februarie 1967, p. 3.
Sașa Pană, *Cu inima lângă M. Blecher*, „Revista cultului mozaic“, An XIII, n. 180 din 1 martie 1968, p. 5.
Sașa Pană, *Medalion M. Blecher*, „Almanah literar“, București, 1970, p. 160.
I. Bacalu, *La reeditarea romanelor lui Blecher*, „Revista cultului mozaic“, An XV, n. 242, din 1 decembrie 1970, p. 2.

Adrian Marino, *M. Blecher: Aventures dans l'irréalité imédiate*, „Cahiers roumains d'études littéraires", n. 1/1974, p. 96–97.

*** *O scrisoare a lui Mihail Sebastian*, „Almanah literar", 1970, p. 176–177.

Nicolae Manolescu, *M. Blecher redescoperit*, „Contemporanul", n. 39 (1246) din 25 septembrie 1970, p. 3.

I. Negoițescu, *M. Blecher sau „bizara aventură de a fi om"*, „Viața românească", An XXIII, n.6, din iunie 1970, p. 63–74 și în *Engrame*, „Albatros", București, 1975, p. 119–139.

Mircea Iorgulescu, *M. Blecher: Vizuina luminată*, „România literară", An IV, n. 43 (159) din 21 octombrie 1971, p. 9.

Ion Negoițescu, *M. Blecher et ses constantes*, „Cahiers roumains d'études littéraires", n. 3/1976, p. 17–28.

Nicolae Manolescu, *Cealaltă față a lumii*, „Familia", Seria a V-a, An 18 (118), n. 1 (197), ianuarie 1982, p. 6.

Nicolae Manolescu, *Prin niște locuri rele*, „Familia", Seria a V-a, An 18 (118), n.2 (198), februarie 1982, p. 6.

Nicolae Manolescu, *Carapacea*, „Familia", Seria a V-a, An 18 (118), n.3 (199), martie 1982, p. 7.

A.B., *M. Blecher — între biografie și creație*, „Revista cultului mozaic", An XXIX, n. 576 din 15 mai 1985, p. 5.

Jacques Bouet, *M. Blecher*, Université Paul Valéry, Série dialogues, no 17, Montpellier, 1988.

E. Suhor, *Max Blecher — 50 de ani de la moarte*, „Revista cultului mozaic", An XXXIII, n. 648 din 15 iunie 1988, p. 5.

REFERINȚE CRITICE ÎN VOLUM

Ion Biberi, *Etudes sur la littérature roumaine contemporaine: M. Blecher*, „Corymbe", 1937, p. 177–181.

Tiberiu Iliescu, *Flori de frig: Jurnal de sanatoriu*, „Meridian", Craiova, 1938, p. 97–101.
Eugen Lovinescu, *Istoria literaturii române contemporane*, 1900–1937, Socec, București, 1937, p. 308–309.
George Călinescu, *Istoria literaturii române de la origini până în prezent: M. Blecher*, „Minerva", București, 1941, p. 880.
Pompiliu Constantinescu, *Scrieri*, „Minerva", București, 1967, vol. I, VI, p. 314–320, respectiv 155, 200.
Tiberiu Iliescu, *La Cocoșul spânzurat: Cântecul umbrelor*, E.P.L., București, 1968, p. 175–178.
Dinu Pillat, *Mozaic istorico-literar*, „Eminescu", București, 1971, p. 149–167.
Al. Protopopescu, *Volumul și esența: Romanul crizei ontologice*, „Eminescu", București, 1972, p. 58–80.
Ov.S. Crohmălniceanu, *Literatura română între cele două războaie mondiale: Literatura „autenticității" și „experienței"*, vol. I, „Minerva", București, 1972, p. 506–510.
Sașa Pană, *Născut în '02*, „Minerva", București, 1973, p. 463, 476, 495, 498, 525, 530–531, 539–540, 547, 578–579, 601–602.
Ieronim Șerbu, *Vitrina cu amintiri: Perioada „Vremea"*, „Cartea românească", București, 1973, p. 178–182.
Nicolae Balotă, *De la Ion la Ioanide: M. Blecher și realitatea mediată a creației*, „Eminescu", București, 1974, p. 153–181.
Camil Baltazar, *Evocări și dialoguri literare: Un scriitor unic*, „Minerva", București, 1974, p. 175–178.
Sergiu Pavel Dan, *Proza fantastică românească: Fantasticul absurd*, „Minerva", București, 1975, p. 307–311.
Perpessicius, *Opere*, „Minerva", București, 1975, vol. VII, p. 295–296.

Lucian Raicu, *Critica, formă de viață: Literatura în care ne regăsim*, „Cartea românească", București, 1976, p. 56–58.
Cornel Regman, *Colocvial: M. Blecher, Vizuina luminată*, „Eminescu", București, 1976, p. 177–179.
Eugenia Tudor Anton, *Ipostaze ale prozei: Refugiul în a doua realitate*, „Cartea românească", București, 1977, p. 173–179.
Al. Protopopescu, *Romanul psihologic românesc: M. Blecher — Un povestitor în avangardă*, „Eminescu", București, 1978, p. 227–242.
Lucia Demetriade-Bălăcescu, *Destăinuiri anti-literare*, „Litera", București, 1979, p. 100–107.
Silvian Iosifescu, *Reverberații: Vizuina luminată*, „Eminescu", București, 1981, p. 120–144.
Nicolae Manolescu, *Arca lui Noe. Eseu despre romanul românesc: Prin niște locuri rele*, vol. III, „Minerva", București, 1983, p. 55–75.
N. Florescu, *Profitabila condiție: M. Blecher sau „Fețele ascunse" ale existenței*, „Cartea românească", București, 1983, p. 166–179.
Gh. Lăzărescu, *Romanul de analiză psihologică în literatura română interbelică*, „Minerva", București, 1983, p. 229–232.
Radu G. Țeposu, *Viața și opiniile personajelor: Noroiul și placa de gramofon*, „Cartea românească", București, 1983, p. 98–107.
Alfred Heinrich, *Peregrinările căutătorului ideal*, „Facla", Timișoara, 1984, p. 135.
Alexandra Indrieș, *Polifonia persoanei: În pragul amuțirii*, „Facla", Timișoara, 1986, p. 220–221.
Alexandru Mirodan, *Dicționarul neconvențional al scriitorilor evrei de limbă română: M. Blecher*, „Minimum", Tel Aviv, 1986, p. 180–193.

Sultana Craia, *Fețele orașului*, „Eminescu“, București, 1988, p. 162–165.
Mihai Zamfir, *Cealaltă față a prozei: Maestrul din umbră. Proza lui M. Blecher și proza anilor '30*, „Eminescu“, București, 1988, p. 139–175.
Ion Pop, *Avangarda în literatura română: M. Blecher*, „Minerva“, București, 1990, p. 391–396.
Ion Negoițescu, *Istoria literaturii române: M. Blecher*, „Minerva“, București, 1991, p. 356–358.
Mircea Zaciu, Marian Papahagi, Aurel Sasu, *Dicționarul scriitorilor români: M./ax/ Blecher*, Ed. Fundației culturale române, București, 1995, vol. I, p. 297–300.
Radu G. Țeposu, *Suferințele tânărului Blecher*, „Minerva“, București, 1996.
Mircea Cărtărescu, *Postmodernismul românesc*, „Humanitas“, București, 1999, p. 293–295.

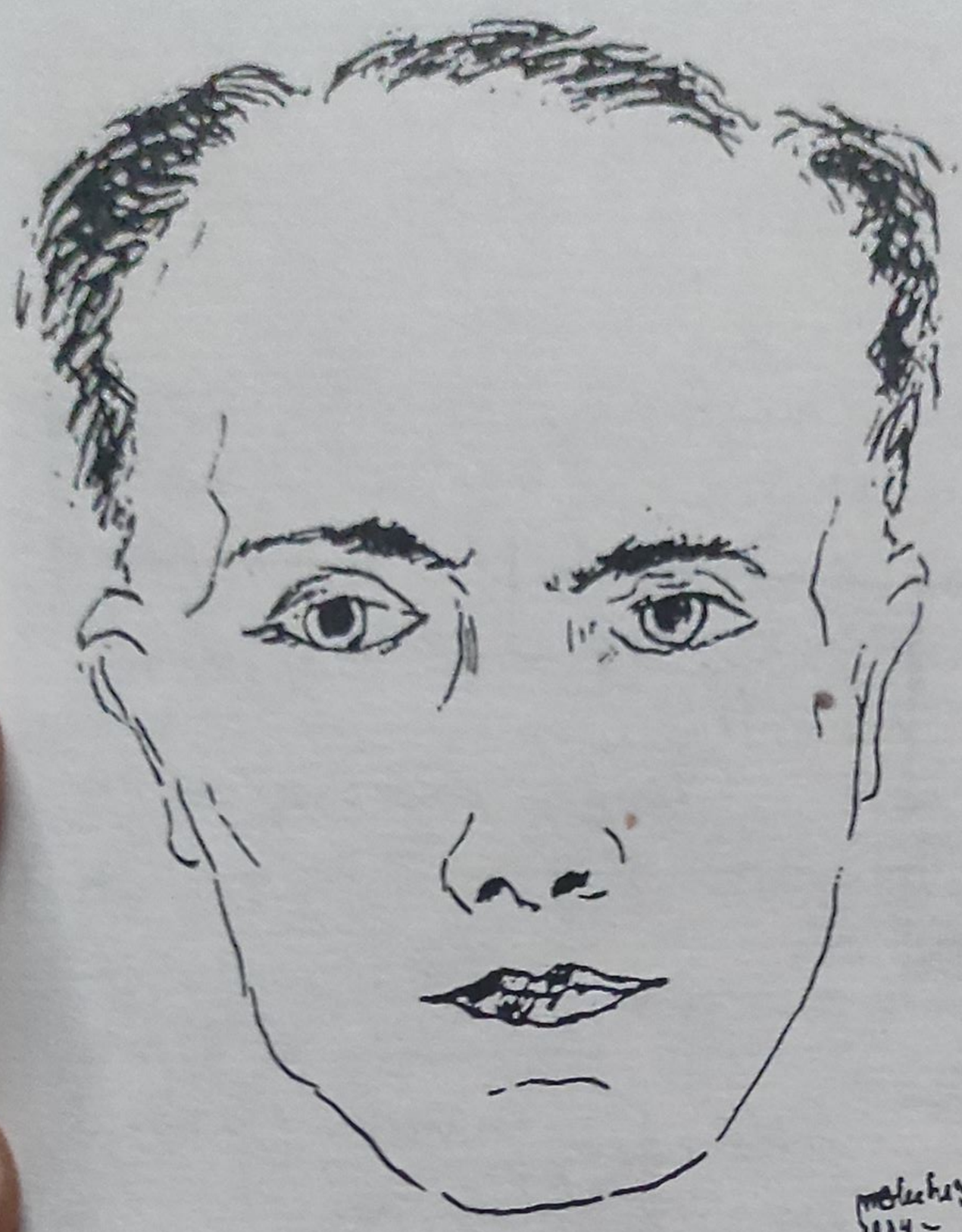

M. Blecher: *Autoportret* (1934)

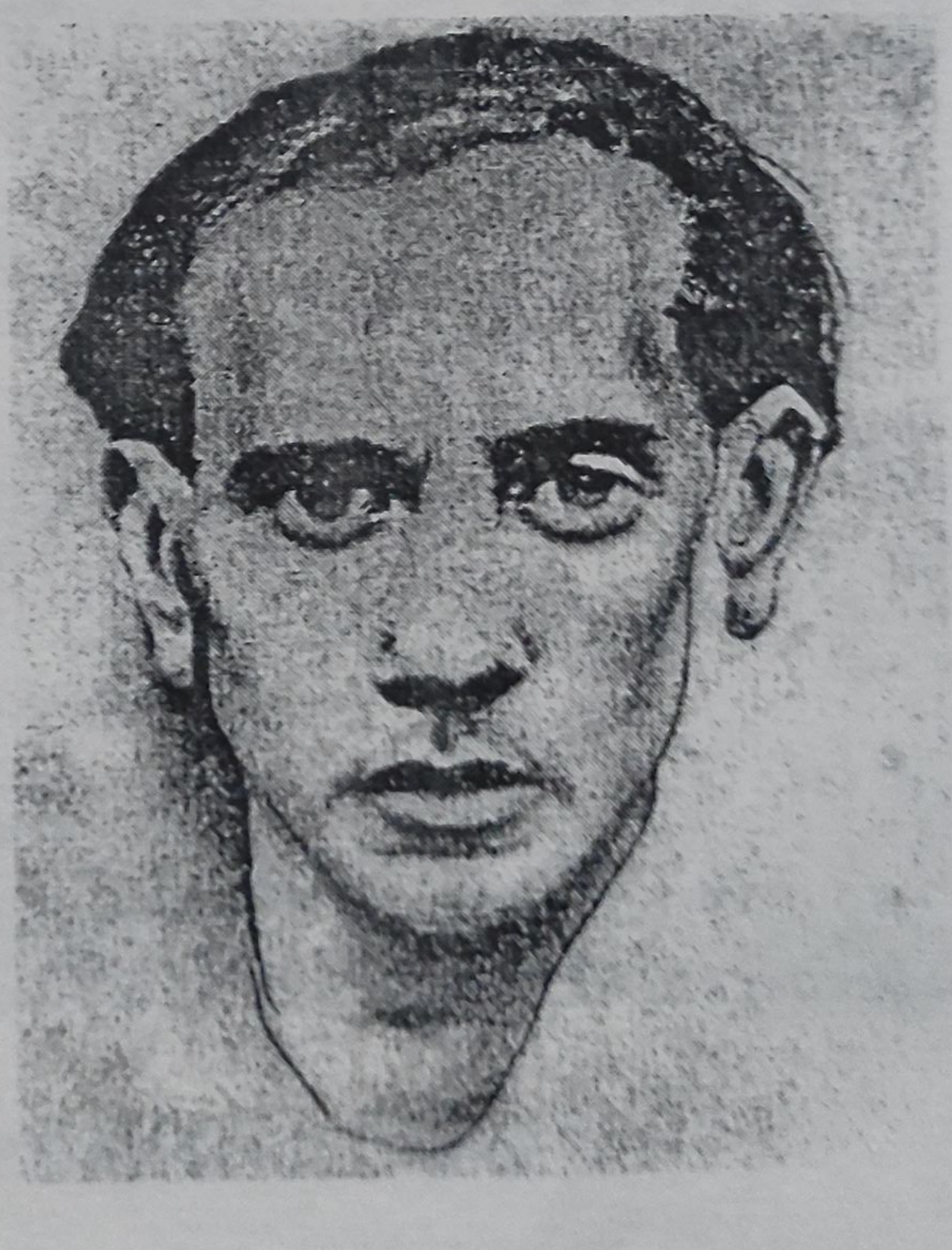

J. Perahim:
Portret M. Blecher (1936)

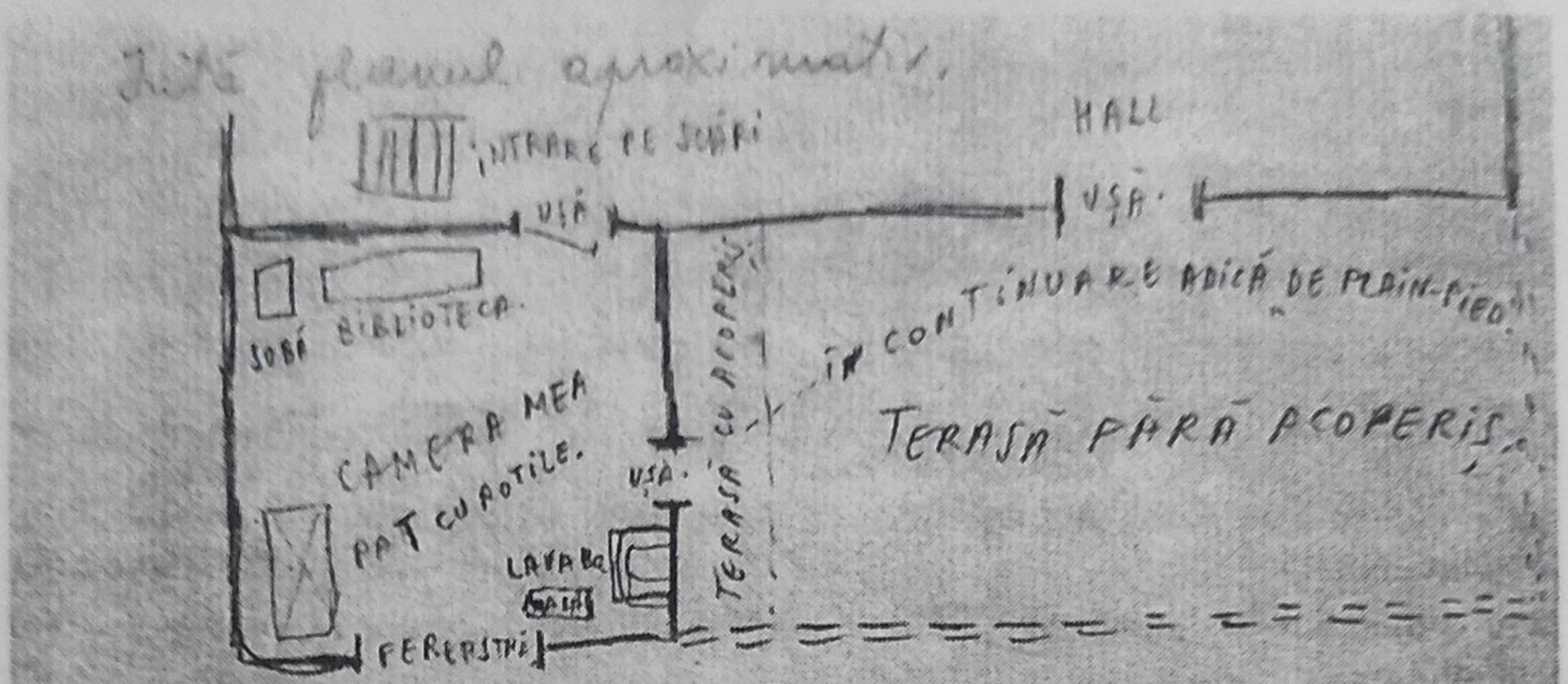

Trepte nu sunt niciăin: din camera mea pe terasă nu e nici un prag, luați direct, nu există nimic de urcat sau coborât.

Cât privește de mâncare nu știe nimic nu se cer și să nu mi se aducă.

Cumnatul meu și sora mea m'au primit cu o drăgoste și o amabilitate fără margini. Ei mi-au făcut tot ce doresc și caută să nu mă obosesc să nu mă int. să duc o viață liniștită.

273 931

Ei cumnatul meu, de exemplu, mi-a adus sâlo fabrica lui lut pentru modelat și am făcut câteva figuri pe

M. Blecher: *Scrisoare către Geo Bogza*

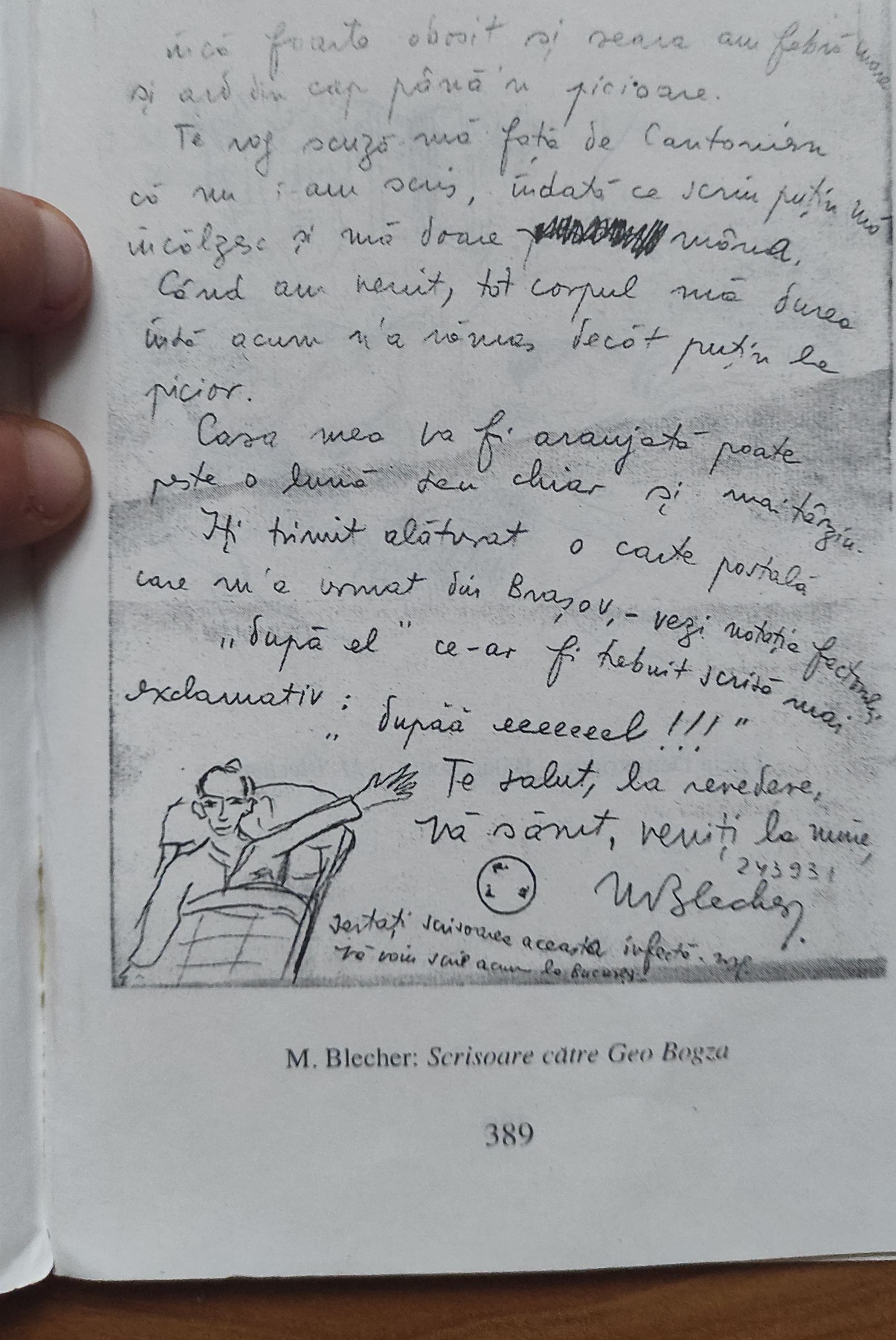

M. Blecher: *Scrisoare către Geo Bogza*

Lucia Demetriade – Bălăcescu: *Cu M. Blecher*

SURSA ILUSTRAȚIILOR

1. M. Blecher, *Vizuina luminată*, ed. „Cartea românească“, București, 1971, p. 328

2. M. Blecher, *Întâmplări în irealitatea imediată*, ed. „Vremea“, București, 1936, p. 5

3. Biblioteca Academiei Române, Cabinetul Manuscrise — Carte rară

4. Biblioteca Academiei Române, Cabinetul Manuscrise — Carte rară

5. Lucia Demetriade – Bălăcescu, *Destăinuiri anti-literare*, ed. „Litera“, București, 1979

și ai în cap până în picioare.

Te voi scuza-mă fată de Cantonieră
că nu i-am scris, îndată ce sosim pușin mă
încălzesc și mă doare [redacted] mâna.

Când am venit, tot corpul mă durea
îndă acum n'a rămas decât puțin la
picior.

Casa mea va fi aranjată poate
peste o lună sau chiar și mai târziu.

Ți trimit alăturat o carte poștală
care mi-a sosit din Brașov, - vezi motivul factură
exclamativ: „după el" ce-ar fi trebuit scrisă mai
„după eeeeeeel!!!"

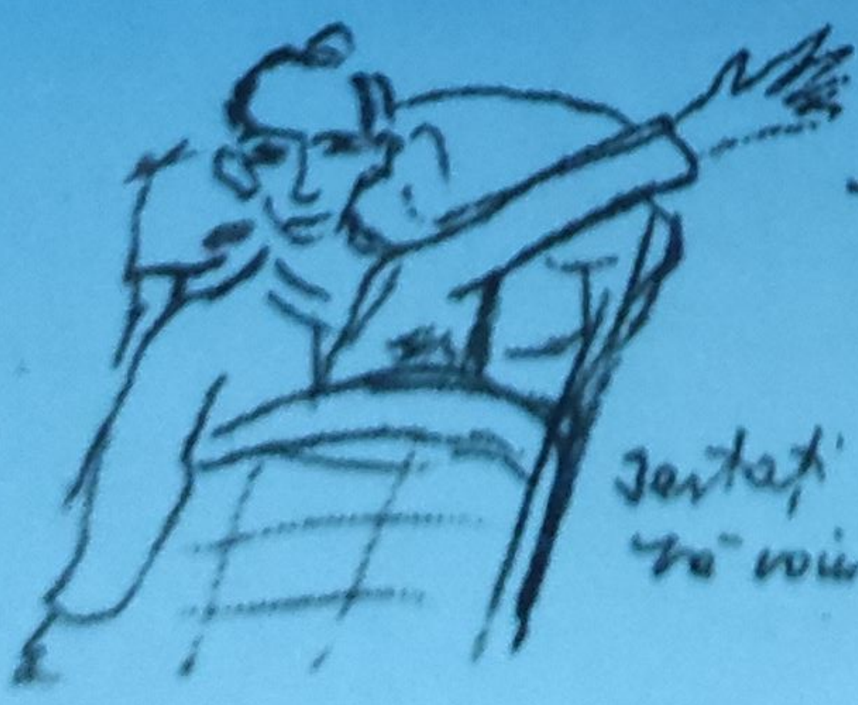

Te salut, la revedere,
Să-mi scrii, veniți la mine,
W Bleahey.

Sentați sosirea acestei înștiințări. W.B.

ISBN 973-8056-02-0